KARL MARKS

Köln Davası Üzerine Açıklamalar

ANA
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Friedrich Engels — Komünistler Birliğinin Tarihi Üzerine 7
Karl Marks — Köln Komünistler Davası Üzerine
Açıklamalar 33
I Şimdilik 35
II Dietz'in Arşivi 43
III Cherval'in Komplosu 49
IV Orijinal Tutanak Defteri 67
V «Kızıl Kateşizm»i Açıklayıcı Yazılar 99
VI Willich - Schapper Fraksiyonu 103
VII Karar 111
Karl Marks - Köln Komünistler Davası
[«Herr Vogt»a Ek (1860)] 119
Karl Marks - Sonsöz [«Köln'deki Komünist - Yargılaması
Üzerine Açıklamalar»a (1875)] 131

E K

Karl Marks / Friedrich Engels — Mart 1850'de
Merkez Komitesinin Birliğe Hitabesi 137
Karl Marks / Friedrich Engels — Haziran 1850'de Merkez
Komitesinin Birliğe Hitabesi 151
Karl Marks / Friedrich Engels — Köln Davasının
Sonuçlanması Üzerine Açıklama 161
Friedrich Engels — Köln'deki Son Yargılama 167
Komünistler Birliği Merkez Komitesinin 15 Eylül 1850
Tarihindeki Oturumun Tutanağı 175

İ N D E K S

Notların Açıklaması 183
Adlar Dizisi 201
Edebî, Mitolojik ve İncil'de geçen isimlerin açıklaması 216

FRIEDRICH ENGELS

KÖMÜNİSTLER BİRLİĞİNİN TARİHİ ÜZERİNE [1]

1852 yılında Köln Komünistlerinin mahkûm edilmesiyle birlikte Bağımsız Alman İşçi Hareketinin [2] birinci dönemi üzerine bir perde indi. Bu dönem, bugün hemen hemen unutulmuştur. Ve bu dönem, 1836'dan 1852'ye kadar sürmüş ve Alman İşçilerinin; yabancı ülkelerdeki, hemen hemen tüm kültürlü ülkelerdeki yayılmalarının, hareketin genişlemesinde büyük rolü olmuştur. Ama tabii bu kadarı yeterli değildir. Bugünkü Uluslararası İşçi Hareketi, o zamanki Alman İşçi Hareketinin, tümüyle **Birinci Uluslararası İşçi Hareketinin** bir sonucudur ve bunda Uluslararası İşçi Birliğinin yönetici rolünü üzerine alan bir çok kimsenin de payı vardır. Ve 1847 [3] yılının «Komünist Manifestosu» (1) ndaki, Komünistler Birliği'nin; bugün Amerika gibi Avrupa'nın tüm proleter hareketinin, en güçlü Uluslararası bağ aracını teşkil eden, teorik temel ilkelerini de bu bayrağa yazmalıdır.

Şimdiye kadarki bütün hareketin bağlaşık tarihi için

(1) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, s. 459-493.

bir temel kaynak var. Bu, «19. Yüzyılın Komploları-Komünistleri» isimli, kara kitap denilen kitaptır. Wermuth ve Stieber tarafından yazılmıştır. Berlin. 2 Kısım, 1853 ve 1854. [4] Yüzyılımızın en sefil iki lumpen polisini bir araya getiren bu kitap, haddinden fazla kötü faaliyetlerin kasıtlı yanlışlıkları yüzünden, en son kaynak olarak, bugün her zamandan daha fazla tüm anti-komünist eserlere hizmet ediyor.

Benim burada verebileceğim, başlangıcından beri Birliğin gözlemini yapan ve «Açıklamalar» (2) ın kavranılmasında gerekli olan, sadece bir taslaktır. Uluslararası işçi hareketinin ünlü, en genç çağının tarihine ilişkin, Marks ve benim tarafımdan toparlanan malzemenin işlenmesi, diyebilirim ki ilk kez bana nasip oldu.

★ ★

1834 yılında Paris'de, Alman siyasi mültecileri tarafından demokratik-cumhuriyetçi **«Yasaklanmışlar Birliği»** adında kurulan gizli Birlik'den, 1836'da, en aşırılar ayrıldılar, çoğunluğu proleter unsurlardan oluşan yeni, gizli **Doğrular Birliği**'ni meydana getirdiler. Yalnızca içerisinde Jacobus Venedey'vâri en tembel unsurların kaldığı ana Birlik yerinde sayıyordu, hemen tümüyle uykuya dalmıştı: Polis 1840 yılında Almanya'daki bir kaç seksiyonunun, kokusunu aldığında, Birlik artık kendi geçmişinin bir izini bile üzerinde taşımıyordu. Buna karşılık yeni Birlik ise, hızla gelişiyordu. Başlangıçta, baböfçü anılara [5] bağlı, bu dönemde Paris'te oluşturulmuş Fransız İşçi Komünizminin, Almanya'daki bir aşısı idi, «eşitliğin» kaçınılmaz sonucu olarak mal ortaklığı isteniyordu. Amaç, o sıralar Paris'teki gizli derneklerinkiyle aynıydı: yarı -propaganda

(2) Bkz. Elinizdeki kitap; Karl Marks'ın, «*Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar*» bölümü.

birliği, yarı-komplo.. Her ne kadar Almanya'da darbe hazırlanmasının hiç bir olanağı yoktuysa da, Paris; her zaman Devrimci Eylemin merkezi olarak kabul ediliyordu. Ama, Paris kesin savaş alanı olarak bulunduğundan, Birlik, o sıradaki Fransız gizli derneklerinin, özellikle Blanqui ve Barbées gibi adların yönetimindeki ve yakın ilişkilerin sürdürüldüğü Société des saisons'un (3) Alman şubesi olmaktan öte pek fazla bir şey değildi. Fransızlar, 12 Mayıs 1839'da eyleme geçtiler; Birliğin sekciyonları da birlikte yürüdüler ve böylece de ortak yenilgiye uğradılar. [6]

Tutuklamada; Almanlar'dan **Karl Schapper** ve **Heinrich Bauer** de bulunuyordu, Louis-Philippes Hükümeti bunları uzunca bir zaman hapisanede tuttuktan sonra, sınır-dışı etmekle yetindi. [7] Her ikisi de Londra'ya gittiler. Schapper, Nassau'daki Weilburg'dan gelmeydi ve, 1832'de Giessen'de ormancılık öğrenimi sırasında Georg Büchner tarafından örgütlenen Komplo'ya [8] katılmıştı; 3 Nisan 1833'de Frankfurt Polis Karakoluna yapılan saldırıya [9] katılmış ve yurt-dışına kaçıp kurtulmuştu 1834 Şubat'ında Mazzini'nin Savoy üzerine düzenlediği sefere katılmıştı. [10] Bu dev, cesur ve enerjik, burjuva yaşam ve varlığını tehlikeye atmaya her zaman hazır, otuzlu yıllarda profesyonel devrimcinin örneği haline gelmişti. Belirli bir düşünce tembelliğine rağmen, «Demagoglar» [11] dan Komünistlere doğru yaptığı gelişmenin kanıtladığı gibi, derin teorik kavrayış yeteneğinden hiç de yoksun değildi, bir kere emin oldu mu ona sıkı sıkıya sarılırdı. Bunun yanında onun devrimci tutkusu, bazan sağ duyusuna üstün gelirdi, fakat sonradan hatasını her zaman görür ve kabul ederdi. Yiğit bir adamdı ve Alman işçi hareketinin oluşumunda yaptıkları unutulmayacaktır.

---

(3) Société des Saisons - Gesellschaft der Jahreszeiten; Mevsimler Derneği.

Franken'li Heinrich Bauer, kunduracıydı; ateşli, uyanık, espritüel, ufak tefek, fakat bu ufak tefek yapısında hünerlilik ve kararlılık bulunan bir adamdı.

Bauer, Paris'te mürettiplik yapan Schapper'in, geçimini dil öğretmeni olarak sağladığı Londra'ya vardığında, her ikisi de, Birliğin kopmuş olan bağlarını yeniden kurma işine giriştiler ve Londra'yı Birliğin Merkezi yaptılar. Onlara, eğer daha önce Paris'te değilse, burada katılmış olan; Köln'lü saatçi, orta-boy bir herkül olan **Joseph Moll** -Schapperle O, bir salonun giriş kapısını tutup yüzlerce saldırgana karşı orayı muzafferane korumuşlardır - enerji ve kararlılık bakımından iki yoldaşından hiç de geri kalmayan, ama zekâ bakımından her ikisinden de üstün bir adamdı. Çeşitli görevlerle ilgili olarak yaptığı gezilerinin de kanıtladığı gibi, sadece bir diplomat değil, teorik kavrayış bakımından da yetenekliydi. Ben, bunların üçünü de 1843'de Londra'da tanıdım. Bunlar benim gördüğüm, ilk devrimci proleterlerdi, ve o sıralarda görüşlerimiz ayrıntılarda birbirinden uzaklaşıyorduysa da, - onların darkafalı eşitlikçi komünizmine (*) karşıysam da, ben de biraz dargörüşlü felsefî kibirliliğe sahiptim - bu üç gerçek adamın (doğrusu o sıralar sadece bir adam olmayı isteyen) benim üzerimde bıraktıkları derin etkiyi hiç bir zaman unutmayacağım.

Londra'da, İsviçre'dekinden daha az ölçüde de olsa, örgütlenme ve toplanma özgürlüğünden yararlanma olanağı vardı. Yasal olarak faaliyet gösteren ve bugün de var olan Alman İşçileri Eğitim Derneği 7 Şubat 1840'da kurulmuştu. [12] Bu Dernek, yeni üye bulmada Birliğe hizmet ediyordu, ve her zaman olduğu gibi, komünistler en faal ve en zeki üyeler olduğundan, Birliğin önderliğinin

(*) Eşitlikçi Komünizmden, kendisini tamamıyla ve esas olarak eşitlik talebine dayandıran komünizmi anlıyorum. (Engels)

onların elinde olması da doğaldı. Birliğin hemen Londra'da çok geçmeden birkaç topluluğu, ya da o sıralar hâlâ söylendiği gibi «loca»sı oldu. İzlenen taktik, İsviçre'de ve başka yerlerde de başarıya ulaştı. İşçi Derneklerinin kurulabildiği yerlerde, bunlardan aynı şekilde yararlanıldı. İşçi Derneklerinin yasalarla yasaklandığı yerlerde, şarkıcı topluluklara, jimnastik kulüplerine ve bunun gibi yerlere giriliyordu. Bağlantı, büyük ölçüde, devamlı oraya - buraya gidip gelen üyelerle sürdürülüyordu; bunlar gerektiğinde özel görevli fonksiyonunu da yerine getiriyorlardı. Her iki durumda da, hoşlanmadıkları her işçiyi sınır dışı ederek -her durumda da bu işçi, Birliğin bir üyesi oluyordu - bu hikmetleriyle onu, özel bir görevli haline getiren Hükümetler, Birliğe destek oluyorlardı.

Yeniden kurulan Birliğin genişlemesi önemliydi. İsviçre'de **Weitling, August Becker** (yetenekli birisi olmasına rağmen, birçok Alman'da olduğu gibi, tabiatında bir dengesizlik vardı) ve diğerleri az çok Weitling'in komünist sistemine bağlı bir örgütlenme yaptılar. Weitling'in komünizminin eleştirisinin yeri burası değildir. Ama Alman proletaryasının ilk bağımsız teorik hareketinin iticisi olarak taşıdığı önem bakımından, Marks'ın 1844 tarihli Paris «Vorwärts» ındaki sözlerinin altına bugün de imzamı atarım: «(Alman) Burjuvazi - filozofları ve Tanrı bilimcileri de dahil olmak üzere - **burjuvazinin kurtuluşuna** (siyasal kurtuluşuna) **ilişkin olara**k Weitling'in 'Özgürlüğün ve Uyumun Güvenceleri'ne benzer bir eser gösterebilir mi? Eğer Alman politik literatürünün pusmuş, cansıkıcı bayağılığı Alman işçilerinin bu muazzam ve parlak ortaya çıkışıyla kıyaslanırsa, **proletaryanın bu muazzam çocuk ayakkabısı** burjuvazinin salkım-saçak politik ayakkabısının cüceliğiyle kıyaslanırsa, Aschenbrödel'in (kül kedisinin) atlet bir yapıya sahip olacağı kehanetinde bulunmak demektir.» [13] Her ne kadar boyu henüz uzamamışsa da, bu atletik yapı bugün karşımızda duruyor.

Almanya'da da birçok seksiyon vardı, durumun tabiatı gereği, geçici bir nitelik taşıyorlardı, ama yeniler gidenlerin yerini fazlasıyla dolduruyorlardı. Polis, Birliğin Berlin'deki (Mentel) ve Magdeburg'daki (Beck) izlerini ilk kez yedi yıl sonra, yani 1846 sonunda buldu, ama daha ileriye gidemedi.

1840'da Paris'de bulunan Weitling, İsviçre'ye gitmeden önce buradaki dağılmış unsurları tekrar topladı.

Birliğin çekirdek grubu terzilerdi. Alman terziler, İsviçre'de Londra'da, Paris'te... her yerdeydiler. En son kentte, yani Paris'te Almanca, bu iş kolunda egemen dildi, öyle ki; 1846'da orda Drontheim'dan Fransa'ya deniz yoluyla gitmiş ve arada geçen 18 ay boyunca bir tek Fransızca sözcük öğrenmediği halde, mükemmel bir Almanca öğrenen bir Norveçli terziyi tanımıştım. 1847'de Paris topluluklarından ikisi terzilerden, biri de marangozlardan meydana geliyordu.

Ağırlık merkezinin Paris'den Londra'ya kaymasından sonra, yeni bir moment ön plana çıktı: Birlik, bir Alman Birliği olmaktan çıkıp, yavaş yavaş **enternasyonal** bir Birlik haline geldi. İşçi derneklerinde Alman ve İsviçrelilerin yanında, yabancılarla konuşmalarında ortak dil olarak Almancayı konuşan ulusların üyeleri de, özellikle İskandinav, Hollandalı, Macar, Çek, Güney Slavlı, Rus ve Alsas'lılar da bulunuyordu. 1847 yılında, diğerlerinin yanında düzenli olarak derneğe gidip gelen üniformalı bir İngiliz muhafız eri de vardı. Dernek hemen, **Komünist** İşçiler Eğitim Derneği adını aldı ve üye kartlarında da, (orada-burada dil hataları olsa da) en az yirmi dilde «Bütün insanlar kardeştir» cümlesi yer alıyordu. Açık Dernek gibi gizli Birlik de çok geçmeden daha enternasyonal bir nitelik kazandı. Başlangıçta sınırlı kalan bu nitelik, pratik olarak üyelerin çeşitli uluslara mensup olmasından, teorik olarak da devrimin muzaffer olması için bunun bir Avru-

pa devrimi olması gerektiği görüşünden ileri geliyordu. Henüz daha ileri gidilmemişti, ama bunun esasları da varedilmişti.

Fransız devrimcileriyle, 12 Mayıs 1839'un silah arkadaşları olan Londra'daki sürgünler vasıtasıyla, yoldaşça bağlar devam ettiriliyordu. Aynı zamanda radikal Polonyalılarla da... Resmi Polonyalı mülteciler, Mazzini de içinde olmak üzere, doğal olarak, müttefikden ziyade hasımdılar. İngiliz chartistlerinin spesifik İngiliz karakteri yüzünden davranışlarına, devrimci olarak bakılmıyordu. Birliğin Londra'daki yöneticileri onlarla daha sonra, benim aracılığımla ilişki kurdular.

Birliğin niteliği olaylar nedeniyle de değişti. Paris'e hâlâ, -ve o zaman tümüyle doğru olarak- her ne kadar devrimin ana kenti olarak bakılıyorduysa da, Paris komplocularına bağımlılıktan kurtulunuyordu. Birliğin genişlemesi, kendi-bilincini yükseltiyordu. Temellerin giderek Alman işçi sınıfı arasında kök salmaya başlaması ve bu Alman işçilerinin, Kuzey ve Doğu Avrupalı işçilerin bayraktarı olma tarihsel göreviyle yükümlü oldukları seziliyordu. Weitling'de, onun çağdaşı Fransız rakipleriyle aynı seviyede görülebilecek bir Komünist teorisyenlik görülmeye başlamıştı. Nihayet 12 Mayıs tecrübesi, bizi darbe teşebbüsüyle bir şeyin elde edilemiyeceği konusunda aydınlatmıştı. Ve eğer her olay gelip-çatan fırtınanın âlâmetleri olarak görülmeye devam ettiyse, eğer eski, yarı-gizli komplocu kurallar tümüyle korunduysa, bu, ön plâna çıkmakta olan sağlam görüşlerle, yıkılmaya başlamış eski devrimci inatçılığın hatasındandı.

Buna karşılık Birliğin toplumsal doktirininde önemli bir belirsizlik vardı, ama bunun temelleri şartlarda bulunan kusurdaydı. Tümüyle işçi olan üyelerin çoğunluğu zanaatkârdılar. Onları sömüren kişi, büyük metropollerde bile, çoğu zaman sadece küçük bir ustaydı. Bugün konfeksiyon

denilen ve el zanaatına dayanan terziliğin, büyük kapitalistlerin hesabına çalışan bir ev sanayiine dönüştürülmesiyle ortaya çıkan büyük çaptaki terziilkteki sömürü, o zamanlar Londra'da ilk kez ortaya çıkmaya başlamıştı. Bir yandan, bu zanaatçıları sömüren küçük bir ustaydı, diğer yandan da bunlar bizzat küçük bir usta olmayı umuyorlardı. Ve ayrıca o zamanki Alman zanaatkârlar, henüz büyük ölçüde miras olarak aldıkları, lonca düşüncelerine sarılmışlardı. Kendileri henüz tam anlamıyla proleter olmayıp, yalnızca küçük-burjuvazinin bir parçası, modern proletarya haline gelmekte olan ve doğrudan burjuvaziyle, yani büyük sermaye ile karşı karşıya gelmeyen bir grup olmalarına rağmen, gelecekteki gelişmelerini el yordamıyla önceden gören, ve henüz tümüyle bilinçli olmasa da kendilerini proletaryanın partisi olarak örgütleyen bu zanaatçılar en büyük onura erişmişlerdi. Ama bunların zanaatçı önyargılarının, mevcut toplumu ayrıntılı olarak eleştirme, yani ekonomik olayları araştırma meselesine gelince, onlara çelme takması kaçınılmazdı. Ve ben, bütün Birlik içinde, o sıra ekonomi üzerine bir tek kitap okumuş olan tek kimsenin olduğuna inanmıyorum. Fakat bu durum önemsizdi: «eşitlik», «kardeşlik» ve «adalet» her teorik engeli aşmada şimdilik yeterliydi.

Bu sırada Birliğin ve Weitling'in Komünizminin yanında, esasta farklı ikinci bir komünizm oluşuyordu. Ben Manchester'deyken; şimdiye kadar tarihlerin ya hiç ya da çok önemsiz bir rol oynattıkları ekonomik olayların, en azından modern dünyada kesin bir tarihsel güç olduklarını gerçeğine varmıştım; bunlar bugünkü sınıfsal zıtlıkların meydana çıkış nedenini teşkil ederler; bu sınıf zıtlıkları da, büyük endüstrinin tümüyle gelişme olanağı elde ettiği ülkelerde, özellikle İngiltere'de, politik partilerin kuruluşlarının, mücadelelerinin ve dolayısıyla bütün politik tarihin temelleridirler. Marks, sadece bu görüşleri orta-

ya koymakla kalmadı, «Alman-Fransız Yıllığı»nda (1844) [14], bu görüşü, burjuva toplumun, devletin değil, tersine devletin, burjuva toplumun şartı ve düzenleyicisi olduğunu ve bunun sonucu, toplumun tarihinin politikasının ve gelişmesinin iktisadî ilişkilerle açıklanması gerektiği biçiminde genelleştirdi. Bunun tersinin olamıyacağını ortaya koydu. Ben Marks'ı 1844 yazında Paris'te ziyaret ettiğim sırada, bütün teorik alanlarda tümüyle uygunluk içinde olduğumuz görüldü ve ortak çalışmamız da o tarihlerde başladı. 1845 ilkbaharında Brüksel'de yeniden bir araya geldiğimizde, Marks, yukarıdaki esaslardan hareketle, maddeci tarih teorisini ana çizgileriyle tam olarak geliştirmiş bulunuyordu. Ve artık bu yeni edindiğimiz görüş biçimini çok çeşitli yönlerde ayrıntılı biçimde geliştirmeye başladık.

Tarih biliminin bu devrimci keşfinin (bu görüldüğü gibi esas olarak Marks'ın eseridir ve buna benim sadece çok az bir katkım olabildi) işçi hareketi için büyük bir önemi vardı. Fransızların ve Almanların komünizmi, İngilizlerin Chartizmi, tesadüf eseri olarak ortaya hiç çıkmayacak bir şey olarak görülmüyordu. Bu hareketler, modern ezilen sınıfın, yani proletaryanın, egemen sınıfa, yani burjuvaziye karşı, tarihsel olarak kaçınılmaz mücadelesinin az ya da çok gelişmiş biçimleri olarak ortaya çıkmıştır; ama sınıf mücadelesi daha önceki bütün sınıflar mücadelesinden; bugünün ezilen sınıfının, yani proleteryanın aynı zamanda toplumu bir bütün olarak sınıflara bölünmüşlükten ve giderek sınıf mücadelelerinden kurtarmaksızın kendisini kurtaramıyacak oluşuyla ayırdedilen sınıf mücadelesinin bir biçimi olarak ortaya çıkmıştı. Ve komünizm şu demek değildi: hayal gücüyle uydurulmuş olabildiğince mükemmel bir ideal toplum. Aksine, komünizm; proletaryanın giriştiği mücadelenin tabiatından, şartlarından ve bundan çıkan genel hedeflerin kavranması anlamına geliyordu.

Bizim hiç bir zaman maksadımız, bu yeni bilimsel sonuçları, «eğitilmiş» bir dünyanın koskoca ciltlerinin içine hapsetmek değil, bunun tam tersiydi. İkimiz de, dünyada, özellikle Batı Almanya'da, örgütlenmiş proletarya ile bağlara sahiplik ve politik hareketlere derinliğine karışmıştık. Görüşümüze bilimsel bir temel kazandırmak zorundaydık, ama aynı zamanda da Avrupa Proletaryasını ve her şeyden önce de Alman proletaryasını kendi inancımıza çekmek de bizim için önemliydi. Hemen işe giriştik. Brüksel'de bir Alman İşçileri Derneği kurduk ve şubat ihtilâline kadar bize organ olarak hizmet eden **«Alman-Brüksel Gazetesi»** ni [15] elimize aldık. Benim işbirliği yaptığım Chartist hareketin merkez organı **«The Northern Star»** ın [16] redaktörü Julian Harney vasıtasıyla İngiliz chartistlerinin devrimci kesimleriyle ilişkimizi sürdürdük. Aynı şekilde, Brüksel Sosyal-Demokratlarıyla (Marks, Demokrat Derneğin başkan yardımcısıydı) İngiliz-Alman hareketlerine ilişkin haberler yolladığım, «Réforme» [17] gazetesindeki Fransız Sosyal-Demokratlar ile bir çeşit işbirliğine girdik. Kısacası, radikal ve proleter örgütlerle ve yayın organlarıyla olan bağımız tam da arzulanabilecek bir biçimdeydi.

Doğrular Birliğiyle ilişkilerimiz şu şekildeydi: Birliğin mevcudiyetinden doğal olarak haberimiz vardı; 1843'de Schapper bana girmemi tavsiye etmişti. Ben bunu, o zamanlar reddetmiştim. Fakat sadece Londra'dakilerle devamlı haberleşmekle kalmıyorduk; o sırada Paris topluluğunun başında bulunan Dr. Ewerbeck'le de sıkı ilişki halindeydik. Birliğin iç meselelerine karışmaksızın, her önemli olaydan haberdar oluyorduk. Diğer yandan, en önemli Birlik üyelerinin teorik görüşlerini, basın, konuşma ve mektupla etkiliyordu. Bu konuda, özel durumlarda, kurulmak üzere olan komünist partilerin iç işlerini ilgilendiren bir meseleyle karşılaşıldığında dünyanın her yerin-

deki dostlarımıza ve muhabirlere yolladığımız litoğrafla basılmış çeşitli bildiriler de yararlı oluyordu. Bu bildirilerin konusu bazan Birliğin kendisi oluyordu. Westfalya'lı genç bir yüksek okul öğrencisi Hermann Kriege, Amerika'ya gitmişti. Orada, kendisini Birliğin gizli görevlisi olarak gösterip ve Güney Amerika'yı yerinden oynatmak için Birlikten yararlanma amacıyla, çılgın bir adam olan Harro Harring'le işbirliğine girmişti. Kriege, Birlik adına «aşk» a dayanan ve aşkla dopdolu, sersemce bir romantik komünizm propogandası yapan bir gazete [18] kurdu. Buna karşılık biz de, etkisi olmadığı söylenemiyen bir bildiri (4) yayınladık. Kriege, Birlik sahnesinden silindi.

Daha sonraları Weitling Brüksel'e geldi. Fakat O, hiç de naif ve genç bir terzi kalfası değildi. Kendi yeteneği üzerinde şaşkınlık duyan, komünist bir topluma nasıl bir çehre verileceği konusunda açıkça araştırmalar yapan biriydi. Weitling, her yerde rakip, gizli düşman, ve tuzak kurucular sezinleyen, üstünlüğünü çekemiyenlerin gadrine uğramış büyük adamdı; ülkeden ülkeye kovulan, cenneti yeryüzünde gerçekleştirmenin reçetesini cebinde bulunduran ve herkesin bunu ondan çalmaya kalkıştığı kuruntusuna kapılan peygamber... Londra'daki Birliğin mensuplarıyla arası açıktı; Brüksel'de de -özellikle Marks ve karısının onu hemen hemen insanüstü bir tahammülle çekmeye çalıştıkları- kimseyle geçinemezdi. Bunun üzerine, peygamberliğini denemek için Amerika'ya gitti.

Bütün bu şartlar, Birlik'de ve özellikle Londra'daki yöneticiler arasında meydana gelen sessiz bir değişimi de beraberinde taşıyordu. O zamana kadar ki komünizm görüşünün, gerek basit eşitlikçi Fransız komünizminin gerekse Weitling'ci komünizmin yetersizliği daha da açıklık kazandı. Weitling'in; komünizmi, ta ilkel hristiyanlığa ka-

(4) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 4, s. 3-7.

dar geri götürme uğraşı -**Das Evangelism eines armen Sünders**- (Fakir Bir Günahkârın İncili) indeki bazı bölümler ne kadar dahiyane bulunursa bulunsun İsviçre'deki hareketin büyük çapta önce, Narren ve Albrecht gibi aptalların, ve sonra da Kuhlmann gibi yalancı peygamberlerin ellerine teslim edilmesiyle sonuçlandı. Bazı edebiyat yazarları tarafından derinleştirilen ve Kriege tarafından ve buna tekabül eden yazının incelenmesiyle Birliğe sokulmuş olan «hakikî sosyalizm» in- Fransızca sosyalist sözcüklerin çarpıtılmış hegelci Almanca çevrisi ve melankolik aşk düşünün («Komünist Manifesto» daki «hakiki» sosyalizm ya da Alman sosyalizmi bölümlerine bkz.) sefil yüreksizliği ile- Birliğin eski devrimcileri arasında çok geçmeden nefrete dönüştüğü görüldü. O zamana kadar ki teorik görüşlerin çürüklüğü karşısında ve pratikte karşılaşılan aldanışlar karşısında, Marks'ın ve benim yeni teorimizin doğruluğu Londra'da daha çok kabullenilmeye başlandı. Londra'daki önderler arasında teorik bilgiye ilişkin yeteneğinden ötürü önemli iki kişinin bulunmasıyla, bu kavrayış daha da gelişti: Heilbronn'lu minyatürcü Karl Pfändar ve Thüringen'li terzi Georg Eccarius (*)

1847 ilkbaharında Moll, Brüksel'de Marks'ı ve aynı zamanda da Paris'de beni ziyaret ederek yoldaşları adına bizi ısrarla Birliğe girmeye çağırdı. Moll, kendilerinin, Birliği eski gelenek ve biçimlerinden kurtarmanın gerekliliğine inandıkları kadar, bizim görüş tarzımızın genel doğru olduğuna da inandıklarını söylüyordu. Öyle bir iş ya-

---

(*) Pfänder, aşağı - yukarı sekiz yıl önce Londra'da öldü. Olağanüstü zeki bir kafa idi; şakacı, hazır cevap, diyalektik. Eccarius, daha sonra uzun yıllar Uluslararası İşçi Birliğinin Genel Konsey Sekreteri olmuştur. Bu Genel Konseyde, ötekiler arasında, eski Birliğin şu üyeleri de vardı: Eccarius, Pfänder, Lessner, Lochner, Marks ve ben. Eccarius daha sonraları kendini tümüyle İngiliz sendika hareketine vermiştir. (Engels)

pacak olursak, Birliğin Kongresinde, eleştirel komünizmimizi, daha sonra Birliğin Manifestosu olarak yayınlanacak bir Manifesto haline getirme olanağına sahip olacaktık, ve böylece de, eskimiş Birlik örgütünü zamana ve amaca uygun hale getirmeyi sağlamış olacaktık.

Alman işçi sınıfı içinde, propaganda için gerekli olsa bile, nitelik olarak sadece yerel olmadığı sürece, Almanya dışında bile ancak gizli olabilecek bir örgütlenmenin gerekliliğinden şüphemiz yoktu. Hem zaten Birlik biçiminde böyle bir örgütlenme vardı. Birlik içinde daha önce karşı olduğumuz şey şimdi bizzat Birliğin temsilcileri tarafından hatalı görülerek bırakılmıştı, giderek reorganizasyon için çalışmaya çağrılıyorduk. Hayır diyebilir miydik? Muhakkak ki diyemezdik. Birliğe bu şekilde girdik. Marks, Brüksel'de yakın dostlar arasından Birliğe ait bir dernek kurdu, ben de Paris'teki üç toplulukla ilgilendim.

W. Wolff'un Brüksel'i ve benim de Paris topluluklarını temsil ettiğim Birliğin ilk Kongresi, 1847 yazında Londra'da yapıldı. Burada hepsinden önce, Birliğin yeniden örgütlendirilmesi yapıldı. Gizlilik döneminden kalma ne kadar mistik isimler varsa, bunlar ortadan kaldırılıyordu: Birlik artık, topluluklardan, bölgelerden, önder bölgelerden, bir Merkezi Komiteden ve bir Kongreden meydana geliyordu, ve «Komünistler Birliği» adını alıyordu. **«Birliğin amacı, burjuvazinin devrilmesi, proletaryanın egemenliği, sınıf zıtlığına dayanan eski burjuva toplumunun ortadan kaldırılması, sınıfsız ve özel mülkiyetsiz yeni bir toplumun kurulması»** ilk madde bu şekildeydi. [19] Örgütün kendisi, seçimle gelen ve her zaman görevden alınabilen kurullarıyla tümüyle demokratikti. Bu, diktatörlük gerektiren bütün komplocu özlemleri dizginlemek için yeterliydi ve Birlik -en azından olağan barış dönemleri için- sadece bir propaganda derneği haline getiriliyordu. Yeni tüzük tartışılmak üzere topluluklara sunuldu -yöntem

böylesine demokratikti- sonra ikinci Kongrede bir daha tartışıldı ve nihayet Kongre tarafından 8 Aralık 1847'de kabul edildi. Bu tüzük, Wermuth ve Stieber: cilt: I, S.239, ek X'da bulunabilir. (5)

İkinci Kongre, aynı yılın Kasım sonu ile Aralık başı arasında yapıldı. Bu Kongre'de Marks da hazır bulunmuştu ve uzun süren tartışmalar içinde yeni teoriyi açıkladı -Kongre en azından on gün sürmüştü.- Bütün çelişkiler ve şüpheler nihayet ortadan kalktı, yeni ilkeler oybirliğiyle kabul edildi. Ben ve Marks, Manifestoyu hazırlamakla görevlendirildik. Bu görevi hemen yerine getirdik. Şubat ihtilâlinden bir kaç hafta önce Londra'ya baskı için gönderildi. O zamandan beri bütün dünyayı dolaşmış, hemen bütün dillere çevrilmiştir ve bugün bir çok ülkede proletarya hareketinin rehberi olarak hizmet etmektedir. Birliğin eski: «Bütün İnsanlar Kardeştir» şiarının yerini, mücadelenin uluslararası niteliğini açıkça ilân eden yeni savaş narası aldı: **«Bütün Ülkelerin Proleterleri Birleşiniz!»** On yedi yıl sonra bu savaş narası, dünyanın her yerinde, Uluslararası İşçi Birliğinin sloganı olarak yayıldı ve bugün de, bunu, bütün ülkelerin savaşçı proletaryası bayraklarının üzerine yazmışlardır.

Şubat ihtilâli koptu. Hemen, o zamana kadar Londra'da bulunan Merkez Komitesi, yetkilerini Brüksel'deki yönetici çevreye verme kararı aldı. Ama bu karar, Brüksel'de artık gerçekten bir Sıkıyönetimin egemen olduğu ve özellikle Almanların hiç bir yerde toplanamadıkları bir zamana raslamıştı. Atlayıp Paris'e gittik. Merkez Komitesi kendinin feshedilmesi, bütün yetkilerinin Marks'a devredilmesi ve onun yetkili kılınmasına karar verdi. Hemen Paris'de yeni bir Merkez Komitesi kuruldu. Bu kararı (6)

---

(5) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 4, s. 596-601.
(6) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 4, s. 607.

(3 Mart 1848), Polisin Marks.ın konutuna girip, tutuklayarak sonra da Fransa'ya sürüldüğü sırada birbirinden ayrı hemen hemen beş kişi vermişti.

Paris'te buluşup yeniden bir araya geldik. Orada, yeni Merkez Komitesi üyeleri tarafından imzalanan şu belge basılıp bütün Almanya'ya dağıtıldı:

«Komünist Partisinin Almanya'daki Talepleri» [20]

1. Bütün Almanya'nın tek, bölünmez bir cumhuriyet olduğu ilân edilecektir.

2. 21 yaşını doldurmuş her Alman, kesinleşmiş bir cezaya çarptırılmamış olmak kaydıyla, seçme ve seçilme hakkına sahip olacaktır.

3. İşçilerin de Alman Halkının parlamentosunda yer alabilmeleri için halk temsilcilerine maaş bağlanacaktır.

4. Halkın genel silahlandırılması. Gelecekte ordular, işçi-ordular olacaktır, öyle ki, askerî güç, geçmişte olduğu gibi, yalnızca tüketmeyecek. kendisi için fiilen gerekli olandan daha fazlasını üretecektir.

Bu aynı şekilde emeğin örgütlenmesine de yardımcı olacaktır.

5. Adalet hizmetleri parasız olacaktır.

6. Şimdiye kadar kırsal nüfustan alınan bütün feodal vergiler haraçlar, angaryalar, aşar vb. tazminatsız olarak kaldırılacaktır.

7. Prenslere ait ve öteki feodal malikâneler, madenler, ocaklar vb. ile birlikte devlet mülkü haline geleceklerdir. Malikhâneler, tüm toplumun yararına büyük oranda ve en modern bilimsel araçlarla işletilecektir.

8. Köylülerin toprakları üzerindeki ipotekler, devlet mülkü olarak ilân edilecektir. Bu ipoteklerin faizleri köylüler tarafından devlete ödenecektir.

9. Kiracılık sisteminin gelişmiş olduğu yörelerde, toprak rantı ya da kapora vergi olarak devlete ödenecektir.

No 6,7,8 ve 9'da benimsenen tedbirler, devlet harcamalarını karşılayacak imkanları yok etmeksizin ve üretimi tehlikeye sokmaksızın bugüne kadar köylülüğün ve küçük kiracıların omuzlarına bindirilmiş yükleri azaltmak amacıyla öne sürülmüşlerdir.

Köylü ya da kiracı olmayan toprak sahibinin, üretimde hiç bir payı yoktur. Dolayısıyla bu kişinin tüketimi, açıkça yolsuzluktur.

10. Kâğıt emisyonu geçerli para olan bir devlet bankası, bütün özel bankaların yerini alacaktır.

Bu yöntemle kredi tüm olarak halkın çıkarlarına göre düzenlenebilecek, ve böylelikle büyük parababalarının egemenliği yok edilecektir. Ayrıca, altın ve gümüş sikkelerin yerine, yavaş yavaş kâğıt parayı geçirerek değişim araçları (burjuva uğraşın ve ticaretin bu vazgeçilmez ön koşulu) ucuzlatılmış olacak ve altın ile gümüş dış ticarette kullanılmak üzere serbest kalacaktır. Son olarak, bu tedbir, tutucu burjuvazinin çıkarlarının devrim davasına bağlanması için de gereklidir.

11. Bütün ulaşım araçları, demiryolları, kanallar, yollar, posta vb, devlet tarafından devralınacaktır. Bunlar, devlet mülkü haline getirilecek ve karşılıksız olarak fakir sınıfların emrine verilecektir.

12. Kamu hizmetlerinin bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olması durumu dışında, bütün kamu hizmetlerinin maaşları aynı olacaktır. İhtiyaçları daha çoksa, maaşı da daha yüksek olacaktır.

13. Kilise ile devletin birbirlerinden tamamıyla ayrılması. Her mezhebin din adamlarına sadece ken-

di cemaatlerinin gönüllü bağışlarıyla ödeme yapılacaktır.

14. Miras hakkının sınırlandırılması.

15. Hızla yükselen bir artan-oranlı verginin konulması ve tüketim malları üzerindeki vergilerin kaldırılması.

16. Ulusal iş atelyelerinin kurulması. Devlet bütün işçilere bir geçimi garanti eder ve çalışamıyacak durumda olanlara bakar.

17. Genel ve parasız temel eğitim.

Bu talepleri olabildiğince bütün güçleriyle desteklemek, Alman proletaryasının, küçük-burjuvazisinin ve küçük köylü tabakalarının çıkarınadır. Sadece bu taleplerin gerçekleşmesiyledir ki, Almanya'da bugüne kadar bir avuç insan tarafından sömürülmüş ve daha da boyunduruk altında tutulmaya çalışılacak olan milyonlar, haklarını elde edecekler ve bütün zenginliklerin üreticileri olarak hakettikleri güce kavuşacaklardır.

Komite :

Karl Marks Karl Schapper H. Bauer F. Engels J. Moll W. Wolff

O zamanlar Paris'de, devrimci lejyonlara düşkünlük egemendi. İspanyol, İtalyan, Belçikalı, Hollandalı, Polonyalı, Alman... sevgili anayurtlarının kurtuluşu için bir araya gelmişlerdi. Alman lejyonu, Herwegh, Bornstedt, Börnstein tarafından yürütülüyordu. Lejyonlar bütün yabancı işçileri devrime yöneltmekle kalmıyorlar, aynı zamanda da halktan da kuvvetli bir rağbet görüyorlardı. Yeni Hükümet, bu lejyonları, yabancı işçilerden kurtulmak için bir araç olarak görüyordu ve ukala hatip Lamartine'in etkili Bakanları onlara l'étape du soldat, yani her gün 50

cm.lik ordugâh yürüyüşü ve yürüyüş durumu sınırları içinde kalma hakkı tanıyorlardı; Lamertine'in bakanları sonradan bunların sevgili hükümetlerine ihanetlerine devamlı göz yaşı döktüler.

Bu devrim kumarbazlarına biz en kesin biçimde karşı çıktık. Almanya'daki devrime bizzat çelme takmak demek olan, devrimi zorla dışardan ithal etme isteği Almanya'nın o zamanki ortamını kaplamıştı, güçlenen hükümetler ve lejyonerler Alman birliklerini silahsız olarak, bizzat -yurttaş Lamartine'lere- teslim etti. Sonradan Viyana'da ve Berlin'de devrim yükseldiği sırada ilk önce lejyonlar amaçsız bir hale gelmişlerdi; ama bir kere başlanılmıştı ve istediği yere kadar gidecekti.

Biz, buna karşılık hepsini vatanlarına, hareket için oralarda etkili olacaklarını düşünerek, geri yollayarak lejyonları dağıttık. İçinde işçilerin bulunduğu bir Alman Komünist Klubü [21] kurduk. Geçici hükümette yer alan eski dostumuz Flacon, lejyonerlerin bahsettiğimiz bu geri dönüşlerinde yardımcı oluyordu. İçlerinde çok sayıda Birlik üyesinin bulunduğu üç yüz-dörtyüz kadar işçiyi kolayca Almanya'ya gönderebilmiştik.

Şimdi Halk kitlelerinin hareketten kopuşları karşısında Birliğin önceden görüldüğü gibi çok zayıf bir kaldıraç olduğu anlaşıldı. İlk başlarda, yabancı ülkelerde oturan Birlik üyelerinin dörte üçünün, yurtlarına geri dönüşlerinden ötürü konutları değişti; böylelikle de onların o zamana kadarki toplulukları kısmen dağılmıştı, Birlikle olan ilintisi kaybolmuştu. Onların içindeki kariyeristlerin bir kısmı, kaybolan bu bağı yeniden kurmayı deneme yerine, yerel olarak, kendi hesaplarına küçük bir bağımsız harekete kalkışıyorlardı. Ve nihayet, her Kleinstadt'da, her eyalette, her şehirde ilişkiler yeniden öylesine çeşitlendi ki, Birlik bütünüyle genel direktiflerin daha çok dışında kalmıştı; ama bunun basın tarafından genişletilmesi

de çok iyi olmuştu. Kısacası, gizli Birliği gerekli kılan nedenlerin bunlarla birlikte ortadan kalkışıyla, gizli Birlik de böylesi önemli bir şey olmaktan çıktı. Ama bu en azından bazı kimseleri gafil avlamıştı, ilkin, deminki söylediğimiz bu tür gizli Birlik, gizlilik niteliğinin en son izlerini de yitirdi.

Ama Birlik, devrimci faaliyetin şimdi kanıtlanabilen mükemmel bir okulu olmuştu. Ren'de sağlam bir merkez teşkil eden «Neuen Rheinische Zeitung» [22], Nassau'da, Hess Ren'inde vb. her yerde, birlik üyeleri aşırı-demokrat hareketin başına geçti. Bu aynı şekilde Hamburgda da böyle oldu. Güney Almanya'da küçük-burjuva demokrasisinin yöntemi egemendi. Wilhelm Wolff 1848 yazına kadar Breslau'da büyük bir başarıyla faaliyet göstermişti; Wolff, Frankfurt Parlemantosunda temsilci olarak bir Silezya milletvekilliği de almıştı. Nihayet; Berlin, Brüksel ve Paris'de faal Birlik üyesi olarak etkin olan mürettip Stephan Born, oldukça genişleyen ve 1850'ye kadar kalan bir «İşçi Kardeşliği» kurmuştu. Çok yetenekli genç bir adam olan Born, sadece bir kümeyi toplamayı başarmak için, çok çeşitli, olur olmaz adamlarla «kardeşleşme» de çok acele etmişti. Ve hiç kimse muhalefet eğilimleri arasında birliği, kaos içinde bir aydınlığı sağlıyamadı. Birliğin resmî yayını olan «Komünist Manifesto» da, Louis Blanc ve Proudhon'un soysuzlaşmasına, lonca özenişlerine, lonca anılarına ve gümrük korumacılığına vb. kısacası tüm herşeyi yapmak isteyenlerle birlikte, birbirine geçmiş karmaşık şekilde temsil edilen görüşlere de karşı çıkılmıştı. Grev, sendika kooperatifleri, üretim kooperatiflerinin faaliyet içindeki özgüllüğü konuldu. Sonra gericiliğin zaferi, kardeşliğin başında bulunanları kaçınılmaz olarak göze batan kimseler haline getirdi, etraflarında gruplaştırdıkları karışık kitle tarafından, doğrudan devrim mücadelesine katılmalarında doğal olarak kendi hallerine bı-

rakıldılar Born, 1849 Dresdner -Mayıs Ayaklanmasına [23] katıldı ve şans eseri kurtuldu. Fakat «İşçi Kardeşliği» proletaryanın büyük politik hareketi karşısında saf bir özel Birlik olarak denenmiş oldu. İlkin 1850 gericiliği ve daha sonrakiler karşısında gerekli olan gizli kalmanın büyük kısmı sadece kâğıt üstünde kaldı ve aşağı derecede bir rol oynadı. Gerçekte, ayran adı takılan Born'un politik hiç bir önemi yoktu, tersine Marks'ı loncasına hiç almayan İsviçreli küçük bir profesördü, pürüzsüz Renan'ı kendi süslü Almancasıyla tercüme etmişti.

Bütün bunlarla birlikte, 13 Temmuz 1849 Paris [24], Alman-Mayıs Ayaklanması ve Macar Devrimini Rusların ezişiyle birlikte 1848'lerin büyük devrimci dönemi kapandı. Fakat, gericiliğin zaferi henüz hiç bir şekilde kesin olamamıştı. Dağılan devrimci güçlerin yeniden örgütlenmesi ve dolayısıyla Birliğin örgütlenmesi sağlanmıştı. 1848'den önceki gibi, proletaryanın her açık örgütlenme çalışmaları yeniden yasaklanmıştı; bu yüzden de yeniden gizli örgütlenme zorunlu hale geldi.

1848 Sonbaharında, Merkez Komite'nin çoğunluk üyeleri Kongrede ilk kez yeniden biraraya geldiler. Wiesbaden'de bulunan Schapper henüz Kongrede yoktu, ama 1850 İlkbaharındaki konferansta elendi ve bundan sonra Moll bir dizi en tehlikeli görevler aldı ve ajitasyon gezilerine çıktı.. -sonunda Prusya ordusunda, Palantina topçularının Ren Eyaleti seyyar topçu birliği içinde propaganda faaliyetini yerine getirdi- Willichçi topluluğun Besançon işçi bölüğüne girdi; Murg'da ve daha sonra Rothenfelser köprüsündeki çarpışmalara katıldı, kafasına isabet eden bir mermiyle öldü. Buna karşılık Willich işe başladı. Yetenekli, heyecanlı bir komünist olan 1845'den beri Batı-Almanya'da bulunan Willich, bizim eleştirel doğrularımıza karşı gizliden gizliye çelişkiye girmiş ve hem de insiyakî bir zıtlık içine düşmüştü. Fakat o, şahsi misyo-

nunun, Alman proletaryasını temsil eden bir kurtarıcılık olduğu inancında hayli ileri gitmişti, sonunda tamamıyla peygamber oldu ve politikada böylesi bir temsilcilik askeri diktatörlükten başka bir şey değildi. İlk başlarda Weitling'in temsil ettiği hristiyan komünizmi, böylelikle komünist islamlık yanında bir çeşit haline de gelmişti. Bu yeni din henüz propagandada kalıyordu, hepsinden önce de Willich'in emri altındaki mülteci kışlasıyla sınırlandırılmıştı.

Birlik yeniden örgütlendi, Ekdeki (IX, No: 1) Mart 1850 (7) tarihli söylev yayınlandı ve Heinrich Bauer gizli görevle Almanya'ya gönderildi. Marks ve tarafımdan kaleme alınan bu söylev bugün için de enterasandır. Çünkü, hemen beklenebilen en yakın Avrupa sarsıntısında, Almanya'da (yüzyılımızda 15 yıldan 18 yıla kadar devam eden 1815, 1830, 1848, 1852, 1870'lerde Avrupa devriminin gelip çattığında görüldüğü gibi) toplumun kurtarıcısı olarak komünist işçilerin önüne geçerek, mutlaka hepsinden önce dümene geçmek zorunda olan, küçük-burjuva demokrasisinin aynı tür partileri bugün de vardır. Orada söylenenlerin bazıları bugün de geçerlidir.

Heinrich Bauer'in görev gezisi tümüyle başarılı sonuçlandı. Ufak-tefek, neşeli ayakkabıcı çok yetenekli bir diplomat olmuştu. Ne var ki Bauer kısmen ihmâlkar davranıyor, kısmen de kendi hesabına, iş yapan eski Birlik üyelerini, özellikle de «İşçi Kardeşliği» nin şimdiki önderlerini yeniden aktif örgütlenmeye sokuyordu. Birlik, 1848'dekinden daha geniş ölçüde işçiler, köylüler ve jimnastik dernekleri içinde hakim rol oynamaya başlıyordu. Ve öyle ki, artık, Almanya'daki küçük-burjuva demokrasisinin çıkarı için işin içine giren Üniversite öğrencisi Bonn'lu Schurz (daha sonra sabık Amerikan Bakanı) Temmuz 1850'-

(7) Elinizdeki kitabın ek bölümüne bkz.

de toplulukların önünde yaptığı konuşmada «bütün yararlı güçlerin artık Birliğin elinde bulunduğunu» (Ek, ıx, No: 2) söylüyordu. Birlik Almanya'da kayıtsız-şartsız önemli biricik örgüt olmuştu.

Fakat bu örgütlenmenin, devrimin yeni bir yükseliş anında, görüşlerini gerçekleştirip gerçekleştiremiyeceği, esas olarak onun göreceği hizmete bağlıydı. Ve bu, 1850 yılı boyunca devamlı ihtimal dahilinde değildi, daha doğrusu olanaksızdı. 1848 devrimini hazırlamış olan endüstri krizi geçmişti: endüstriyel gelişim o zamana kadar görülmemiş yeni bir döneme girmişti, ama 1848 devrim fırtınasının tedricen dindiğini kimin gözleri görecek ve bunun karşısında kim açıklıkla tavır alınmasına ihtiyaç duyacaktı?

«Burjuva şartlarının elverdiği oranda, burjuva toplumun üretim güçlerinin çok fazla geliştiği genel bolluk döneminde **gerçek bir devrimden hiç bir söz edilemez.** Böyle bir devrim, modern üretim güçleri ve burjuva üretim biçimlerinin, yani bu iki faktörün birbirleriyle çelişkiye düştükleri dönemde mümkün olabilir. Şimdi, kıtanın düzen partilerinin içinde bulunan özel fraksiyonların temsilcileri çeşitli şekillerde birbirleriyle dalaşıyorlar, yeni devrimleri daha da uzaklaştıracak şekilde birbirlerine karşılıklı çamur atıyorlar, bunun tersi mümkün değildir zaten, çünkü gericiliğin bilmediği iilşkilerin temeli, ansal gerçek **burjuvadır.** Burjuva gelişimini geriletici, gerici bütün girişimler, **her türlü ahlâki endişe ve demokratların tüm heyecanlı beyanları gibi bir hamlede kırılacaklardır.»** «Marks ve ben, Mayıstan Ekim 1850'ye kadarki dergi» «Neuen Rheinischen Zeitung. Politik Ekonomik Revü» [25] de böyle yazıyorduk. (V. ve VI. fasikül, Hamburg, 1850 S. 153)

---

(8) Elinizdeki kitabın ek bölümüne bkz.

Fakat durumun bu oldukça iç açıcı olmayan yorumu, bir çok kimseyi, Ledro-Rollin, Louis Blanc, Mazzini, Kossuth ve küçük Alman aydınlıkçıları Ruge, Kinkel, Geogg ve bütün bunlar gibileri, Londra'da sadece kendi sevgili vatanları için değil, aynı zamanda da bütün Avrupa için, gelecekteki geçici Hükümetlerine katılmak için akın akın dağıttı. Bir kısmı da sisle örtülen Avrupa devrimini, bağımsız çeşitli cumhuriyetlerde bir anda gerçekleştirmek için, gerekli parayı devrim istikrazı için Amerika'dan almaya -ama sadece buna dayanan bir şekilde- kafayı takmışlardı. Willich gibi bir adam bu ortama girdi ve eski devrim dürtüsünün iğfal ettiği Schapper de aynı şekilde davrandı. Ve büyük kısmı mülteci olan Londralı işçilerin çoğunluğunun burjuva-demokratik devrim yapma durumuna düşmeleri kimi hayrete düşürebilir? Bizim tarafımızdan savunulan ihtiyatlı davranışın bu adamların duygusuna göre olmadığı açıktı, onlar devrim yapıcılığına başlamak istiyorlardı, bizse en kesin biçimde dayattık. Bölünme meydana geldi, sonrası «Açıklamalar» dan okunabilir. Bölünmeden sonra ilkin Nothjung'un tutukluluğu başladı. Bunun ardından Haupt'un Hamburg'daki ihaneti, Köln Merkez Komitesindekilerin adını vermişti ve bununla davada baş tanık olarak hizmet etmek istiyordu; ama onun bir yakını bu namussuzluğu görmek istemedi, bunun üzerine Rio de Janeiro'ya naklettiler, orada daha sonra tüccar olarak ticarete başladı ve hizmetinin karşılığı olarak ilkin Prusya ve sonra da Alman general konsülü oldu. O şimdilerde gene Avrupa'da. (*)

(*) Schapper 60 yıllarının sonunda Londra'da öldü. Willich'le birlikte Amerikan iç savaş madalyası aldılar: Schapper, tuğgeneral olarak Murfreesboro (Tennessee) de muharebeye katılarak göğsüne bir mermi yedi, ama kurtuldu ve aşağı-yukarı on yıl kadar önce Amerika'da öldü. Yukarıda anılan diğer kişilerden Heinrich Bauer'in Avustralya'da kaybolduğunu, Weitling ve Ewerbeck'in Amerika'da öldüklerini belirtmek isterim. (Engels)

Köln sanıklarının listesini aşağıda veriyorum: 1— P. G. Röser, tütün işçisi, 2— Heinrich Bürger, sonradan ölen ilerici Diyet Meclisi üyesi, 3— Peter Nothjung, terzi, bir kaç yıl önce Breslau'da fotoğrafçı olarak öldü, 4— W. J. Reiff, 5— Dr. Hermann Becker, şimdi Köln'de Belediye başkanı, 6— Dr. Roland Daniels, Doktor, davadan sonra bir kaç yıl kaldığı hapishanede bakımsızlıktan vereme yakalanıp öldü, 7— Karl Otto, kimyager, 8— Dr. Abraham Jacobi, şimdi New York'da Doktor, 9— Dr. J. J. Klein, şimdi doktor, 10— Ferdinand Freiligrath, o zaman Londradaydı, 11— J. L. Ehrhard, komi, 12— Friedrich Lessner, terzi, şimdi Londra'da.

Daha sonra bunların jüri önünde 4 Ekimden 12 Kasım 1852'ye kadar açık duruşmaları sürdürüldü, Röser, Bürgers ve Notjung 6, Reiff, Otto, Becker 5, Lessner 3 yıl kalebentliğe mahkum edildiler, Daniels, Klein, Jacobi ve Ehrhard'ın beraatine karar verildi.

Köln-davasıyla birlikte, Alman komünist işçi hareketinin bu ilk dönemi kapanmış oldu. Mahkûmiyetten sonra Birlik'den ayrıldık, bundan bir kaç ay sonra da Willich-Schapper'in Sonderbund'u [26] da ebedî bir sessizliğe gömüldü.

★ ★

O zamanla bugün arasında yaşlı bir insan var. O zamanlar Almanya, bir zanaatkârlar ve ev endüstrisine dayanan el işçiliği ülkesiydi, şimdi, ileri endüstriyel dönüşüm içinde büyük endüstri ülkesi haline gelmek üzere olan bir ülkedir. O zamanlar, işçiler özel olarak, derlenip toparlanmak, sermaye karşısında kendi tarihsel-ekonomik çelişkilerini ve işçiler olarak durumlarını anlamak zorundaydılar, çünkü bu çelişki bizzat oluşumu içinde kavranılırdı. Bugün istisnasız yasa altındaki bütün Alman proletaryası, ezilen sınıf olarak, sadece gelişme sürecinin tü-

müyle bilincine varmak için, en küçük bir yavaşlamayı engelleme uğruna savaşmak zorundadır. O zamanlar bir çok kimseler, proleteryanın tarihsel rolünün bilinmesine nüfuz etmek için, küçük topluluklarda üç kişiden yirmi kişiye kadar gizlice toplanmak zorundaydılar.

Bugün Alman proleteryasının bütün tüzükleri, komiteleri, kararları ve bütün Alman imparatorluğunun önceki olumlu biçimlerini hiç sarsmaksızın, aynı fikirdeki sınıf yoldaşlarıyla varolan bağıyla yetinen ne açık ne gizli, sadece resmi örgütlere daha çok ihtiyacı vardır. Bismarck, Avrupa sınırlarının dışındaki yabancı ülkelerde de hakemdir ,ama Alman proletaryasının güçlü biçimi, günden güne, tehdit edici şekilde içerde devamlı büyüyor, Marks'ın 1844'de önceden gördüğü gibi, Alman proletaryası her ayağa kalkışında bütün imparatorluk anayasalarının yapı sını süprüntüye atmışsa, artık filistenlere hak verdiren sıkı Reich bünyesinin deve dar gelmeye başladığı ve bu devin muazzam boyu-bosu, geniş omuzundan taşan biçimde büyümektedir. Ve bugün bu durum o zamandan daha fazladır. Avrupa ve Amerikan proletaryasının uluslararası hareketi öylesine güçlüdür ki, sadece bu hareketin ilk biçimi -gizli Birlik- değil, aynı zamanda bizzat ikincisi, yani sonsuz kapsamlı biçimi -açık Uluslararası İşçi Birliği- bütün ülkelerin ve dillerin işçilerini bu ya da şu proletaryanın büyük partisini yaratma ve onun altında toplamada, dayanışma duygusuna dayanan sınıfsal görüşlerin iletilmesinde bir bağ olarak yeterli olmaktadır. Birliğin 1847'den 1852'ye kadarki temsilcisi öğretmenler, o zamanki aşırı kudurganların kuruntusu ve bilinen filistenliğin omuz silkişiyle, dağılmış bir kaç sekter grubun öğretmeni olarak biliniyorlardı. Ama onların şimdi, Kaliforniya altın madenlerinden, Sibirya maden kuyularının çatısı altındakilere kadar, dünyanın bütün uygar ülkelerinde sayısız taraftarları vardır, ve bu öğretinin kurucusu, zamanı-

nın en çok kin duyulan, en çok iftira edilen insanı Karl Marks, öldüğünden bu yana her iki dünya proletaryasının uysal danışmanı ve devamlı araştırılanı olmuştur.

Londra, 8 Ekim 1885 **Friedrich Engels**

KARL MARKS
KÖLN KOMÜNİSTLER DAVASI ÜZERİNE AÇIKLAMALAR [27]

I

ŞİMDİLİK

Nothjung, 10 Mayıs 1851'de Leipzig'de tutuklandı; bundan kısa süre sonra da Bürgers, Röser, Daniels, Becker vd... Tutuklular, 4 Ekim 1852'de, Prusya Devletine karşı «Vatana ihanet komplosu» iddiası altında Köln mahkemesi önüne çıkartıldılar. Tutukluluk -hücreli hapishanede- böylece 1,5 yıl sürdü.

Nothjung ve Bürgers'in tutuklanmasında, üzerlerinde; «Komünist Parti Manifestosu» (1), «Komünistler Birliği'nin tüzüğü» (Bu adı geçen Birlik, komünist bir propaganda da cemiyetidir), bu Birliğin (2) Merkez Komitesi'nin iki hitabesi, nihayet bazı adresler ve broşürler bulundu. Nothjung'un tutuklanmasından sonraki sekiz gün artık biliniyor; Köln'de diğer tutuklamalar ve aramalar yapıldı. Bu tutuklama ve aramalarda bir şey bulunmaması, gerçek bir zaman kaybıydı. Eylem halinde yakalanma, sadece bir kaç önemsiz mektupla sınırlıdır. Nihayet tutuklular, jüri

(1) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 4, S. 459-493.
(2) Bkz. Elinizdeki kitap, S. 137 ve Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 7, S. 561-567.

önüne çıkartıldıktan 1,5 yıl sonra, iddianın bu **bona fide** (3) malzemesi, diğer bazı belgeleri de arttıramadı. Hal böyle iken Prusya Devletinin bütün makamlarının, resmî Bakanlığın (Sckendorf ve Saedt tarafından temsil ediliyordu) doğruladığı gibi, en sıkı ve en çeşitli faaliyetler geliştirildi. Onlar, bu şekilde ne yapmak istiyorlardı? **Nous verrons!** (4)

Tutukluluğun alışılmışın dışında sürüşü, hünerli bir biçimde allanıp-pullandı. İlkin, Saksonya Hükümetinin, Nothjung ve Bürgers'i Prusya'ya teslim etmek istemediği söylendi. Köln'deki mahkemeyi, Berlin'deki Bakanlık faydasız, Saksonya makamları da Berlin'deki Bakanlığın yararsız olduğundan şikâyet ettiler. Fakat Saksonya Devleti yumuşatıldı. Bürgers ve Nothjung iade edildiler. Nihayet Ekim 1851'de, Köln istinaf mahkemesinin iddianame evraklarının sunuluşu konuyu daha da geilştirdi. İddianame; «suç isnadı için hiç bir objektif olay unsuru bulunmadığı ve bundan ötürü yeniden araştırmaya başlanılmasının zorunlu olduğu» sonucuna varıyordu. Mahkemenin Prusya Hükümetinin yetkiil olduğu şeklindeki tarafsızlığı, daha önce yayınlanan bir disiplin yasasından [28] haraketle gözden düşen adli memurlarının tasfiye edilmesini bu arada körüklemişti. Böyle olunca, bu kez yargılama durduruldu, çünkü hiç bir olay unsuru yoktu. Üç aylık süre için toplanan jüri mahkemeyi ertelemek zorunda kaldı, çünkü olayın unsurları pek çoktu. Evrak yığını denildiği kadar öylesine muazzamdı ki, davacı baştan sona inceleyemedi. Davacı iddia dosyasını yavaş yavaş inceledi, tutuklulara toplu olarak duruşmaların 28 temmuzda başlayacağına söz verdi. Fakat bu sırada davanın, en önemli Hükümet dişlisi Polis şefi Schulz hastalandı. Sanıklar, Schulz'un

(3) Gerçek olarak kabul edilen.
(4) Göreceğiz!

sağlığı yüzünden en azından üç ay beklediler. Bereket versin Schulz öldü, halk Hükümetin perdeyi kaldırmak zorunda kalışını sabırsızlıkla bekliyordu.

Bütün bu dönem boyunca; Köln Polis Müdürlüğü, Berlin Polis Şefliği, İç İşleri ve Adalet Bakanlıkları araştırmanın seyrine, Köln'deki açık duruşmalarda tanık olarak kendilerinin değerli temsilcisi Stieber'in karıştırılması gibi, devamlı müdahale ediyorlardı. Hükümet Ren eyaletinin tarihinde görülmeyen bir jüri mahkemesi meydana getirmek için bütün gücünü harcadı. Yüksek burjuva (Herstadt, Leiden, Joest) üyelerin yanında şehir zenginlerinden (Biancu, Rath), tütün junkerlerinden, (Lanzenauerden Hübling, Fürstenberg'den Freiherr vb.) Prusya Hükümet Kongresinden iki kişi, bunların yanında bir kraliyet maiyet memuru (Münch-Bellinghusen), nihayet bir Prusyalı profesör (Kraeusler) den meydana gelmişti bu jüri mahkemesi. Böylece bu jüride Almanya'daki egemen sınıfların tümü temsil edilmişti ve onlar sadece birer temsilciydiler.

Bu jüri önünde görünenler, Prusya Hükümetinin doğrudan doğruya yolunu izlemek ve tam manasıyla bir eğilim yargılaması yapmak zorundaydılar. Bunlar, Bürgers, Nothjung vd. tarafından gerçekten biliniyordu ve onların bizzat düzenledikleri belgelerde hiç bir komplonun olmadığı kanıtlanmıştı; Code pénal (ceza kanunu) ndan hareketle, bütünüyle hiç bir davranışları kanıtlanamamıştı, sadece sanıkların, mevcut rejim ve mevcut topluma karşı düşmanlıkları çürütülemez biçimde kanıtlanmıştı. Çıkarılan yasanın sağduyusunun unuttuklarını, jürinin vicdanı telâfi edebilecekti. Sanıkların mevcut topluma karşı düşmanlığı, onların bir hilesi değilse, ki onlar kanunnamenin hiç bir paragrafına aykırı hareket etmemişler miydi? Bulaşıcı bir hastalığın var olması, tıbbi polis düzeninin koyduğu bulgusunda yanılması değil midir? Prusya Hüküme-

ti, sanıkların sağlığa zararlılığını, gerçekte var olan malzemeyle kanıtlamayla sınırlanmıştı ve jüri onları «suçluluğu» ndan hareketle zararsız hale getirmeyle yetiniyordu, kim Hükümet ve jüri'ye el sürebilirdi? Buna hayalperest olarak hiç kimse, bir Prusya Hükümetinin ve Prusyada egemen olan sınıfların güçlerine yeterince güvenemezdi, onların düşmanları da, özgürce hareket serbestisini devam ettirebilmeye -tartışma ve propaganda alanında tuttuğu müddetçe- güvenemezlerdi.

Bununla birlikte, Prusya Hükümeti, bizzat bu geniş askeri yoldan politik davayı parçalara böldü. Davanın alışılmışın tersine sürüncemede bırakılması, araştırmanın seyrine Bakanlığın direkt müdahalesi, umulmadık telâşla esrarengiz bir önemle üzerine düşme, Avrupayla örülmüş komplo palavrası, tutukluların vahşi müdahalelerinden hareketle sansasyon... dava bir **procées monstre** (5) haline getirildi. Avrupa basınının dikkati buna çevrildi ve halkın evhamlı merakı en yüksek düzeye çıktı. Prusya Hükümeti, iddia nerede nezaketen kanıt sağlamışsa, ve jüri nerede nezaketen kanıtı istemek zorundaysa orada bir tutuma girdi. Jüri bir diğer jürinin önünde, jürinin açık düşüncesinin önünde bizzat direndi.

İlk falsoyu telâfi etmek için ikinci bir yol izlenilmek zorunda kalındı. Araştırma sırasında talimat yargıcı olarak görev yapan polis duruşmalar sırasında tanık olarak ortaya çıkmak zorunda kaldı. Hükümet, normal davacının yanına polis temsilcisi Saedt ve Sechendorf'u, bunların yanına Wermuth'yla Stieber'i ve onun yanına Vogel Greif ve Goldheim'cığı gibi anormalini koydu. Mahkemenin önünde bir üçüncü savcının araya girmesi, polisin mücizevî etkilerinin sürekli kılınmasından hareketle, hukuken iddia edilen gerçeklerin gölgelenmesinin faydasızlığını ön-

(5) Göstermelik dava.

lemek için kaçınılmaz hale gelmişti. Mahkemenin bu tutumu, o kadar çok açıktı ki, Stieber; Başkan, yargıç, yardımcı, polis kurulu ve tanıklara rollerini en takdire değer teslimiyetle karşılıklı olarak dağıttı ve Stieber arkada devamlı olarak bekledi. Biz, bu polis vahilerini aydınlatılmasının iddianamede varolduğu bilinmeyen «objektif olayın unsurları» na dayandığını önceden belirtmiştik.

İddianamenin hazırlandığı kâğıtlarda, onların kendilerinin beyan ettikleri gibi, komünist bir cemiyetin mevcudiyeti ve bunun Merkez Komitesinin, esasında Londra'da bulunduğu yazılıydı. 15 Eylül 1850'de bu Merkez Komitesi bölünmüştü. Çoğunluk -iddianame buna «Marks'ın Partisi» diyor- Merkez Komite makamını Köln'e nakletmişti. Azınlık -sonradan Köln'lüler tarafından Birlikden atılan- Bağımsız Merkez Komite olarak Londra'ya yerleşmişti; burada ve kıtada bir Sonderbund [29] kurdular. İddianame bu azınlığa ve bunların taraftarlarına «Willich-Schapper» Partisi diyor.

Saedt-Seckendorf, Londra'daki Merkez Komitesinin bölünmesine neden olan şeyin saf, kişisel anlaşmazlıklar olduğunu iddia ediyorlardı. Bölünmenin nedenleri üzerinde «Şovalye Willich» in etrafındaki Londra'daki sürgünler, Saedt Seckendorf'un önünde uzun uzadıya alçakça söylentiler ile gevezelik ediyorlardı ve Bay Arnold Ruge'a, Avrupa Merkezi Demokrasisinin [30] saltanat arabasının bu beşinci tekerleğine ve benzeri kişilere Alman ve Amerikan basını memnuniyetle orospuluk ediyordu. Demokrasi, eğer «Şovalye Willich» in komünistlerin temsilciliklerine ilişkin ezbere konuşabilirse, komünizm üzerinde zaferinin kolaylaşacağını kavramıştı. «Şovalye Willich» tarafından Almanya'daki gizil cemiyet meydana çıkarılmaksızın ve Prusya polisinin pedarene özeninin Kölnlülerin Merkez Komitesinin özgül değerini vermeksizin, bölünmenin temellerinin «Marks'ın Partisi» ni açıklayamayacağı kavra-

nır. Bu şartlar artık şimdi yoktur ve biz bundan dolayı Londralıların Merkez Komitesinin en son tutanaklarından yani 15 Eylül 1850'deki (6) bazı tutumlarının bir kaçını anıyoruz.

Bölünmede, teklifinin motiflendirilmesinde Marks aynen şöyle demişti: «Eleştirel görüş bakımından bir doğmatik olan azınlık, materyalist bakımından da bir idealisttir. Devrimin hareket çarkına, gerçek şartların yerine **basit iradeyi** koyuyorlar. Biz işçilere devamlı şunu söyledik: sadece mevcut durumu değil, bizzat kendinizi de değiştirip siyasal iktidara yatkın hale gelebilmeniz için 15, 20, 50 yıl iç savaş ve uluslararası mücadeleler geçireceksiniz. Siz ise, buna karşılık şunları söylediniz: 'Derhal iktidara gelmek zorundayız, yoksa çekip gidip uyuyalım! Biz Alman işçilerine, devamlı Alman proletaryasının henüz bir biçime dahi girmediğini söylerken, siz en kaba yoldan onun millî duygularını ve Alman esnafının meslekî önyargılarına ve beceriksizliğine övgüler düzmeye çalışıyorsunuz. Şüphesiz bu daha popüler oluyor. Demokratlar tarafından **halk** sözcüğü nasıl kutsal bir varlık haline getirildiyse, siz de **proletarya** sözünü öyle yaptınız. Demokratlar devrimci gelişmeyi, devrimin gevezeliği olarak haksız şekilde suçladılarsa» vs. vs.

Bay Schapper ise, cevabında aynen şöyle dedi:

«Burada karşı çıkılan görüşleri ben ifade ettim, çünkü bu konuda her zaman güçlü duygularım olmuştur. Konu kafa kesmeye ya önce bizim başlayacağımıza, ya da bizim kafalarımızın kesileceğine gelip dayanır.» (Nitekim Schapper, bir yıl içinde, yani 15 Eylül 1851'de bitmiş olacağını ifade etti.) «Fransa'da işçilerin sırası gelecek ve Almanya'da bizim sıramız. Durum böyle olmasaydı elbette her şeyi bırakırdım ve değişik maddi bir durumum da olurdu. Sıramız gelince, proletarya iktidarını sağlamak için gerekli tedbirleri alabiliriz. Ben bu görüşün fanatik destekçisiyim. Ama Merkez Komitesi bunun tersini istiyor.» vs. vs.

(6) Bkz. Karl Marks/Engels: Werke, Cilt: 8, S. 587-601

Böylece, Merkez Komitesinin bölünmesinde, kişisel nedenlerin söz konusu olmadığı açıkça görülmüyor mu? Şu halde aynı şekilde ilkesel farklılıktan söz etmek yanlıştır. Willich-Schapper'in Partisi, hiç bir zaman kendi fikirlerine sahip olma haysiyetinde hassasiyet göstermedi. Ona ait olanlar; yabancı fikirlerin acayip, kötü bir yorumu dur. Bunu, inanılır bir ilke olarak kabullenir ve bu safsatayı kullanmayı düşünür. Willich-Schapper Partisinin, iddianamede «eylem Partisi» olarak gösterilmesi de en azından doğru değildir, çünkü onun eyleminden; bir meyhane patırtısı altında uyduruk gizlilikler ve içeriksiz, göstermelik bağlar, gizli haylazlıklar anlaşılır.

II

DİETZ'İN ARŞİVİ

Şubat İhtilâlinden önce basılan, kitapçılarda bulunabilen, sanıkların üzerinde çıkan «Komünist Parti Manifestosu» biçimi ve amacına göre bir «komplo»nun programı olamaz. Merkez Komitesinin **Söylevleri** ise, özellikle Komünistlerin gelecekteki Demokratik Hükümete ilişkin durumlarını ele almıştı, Friedrich Wilhelm IV'ün Hükümetiyle ilişkileri değil, nihayet gizli bir propaganda cemiyetinin «Statüleri» vardı. Ama Code pénal gizli cemiyetlere karşı hiç bir cezayı içermiyordu. Propagandanın en son eğilimi, mevcut toplumun parçalanmasını ifade ediyordu, ama Prusya Devleti, mevcut toplumun saçının teline dokunmaksızın, bir kere mahvoldu, gene de on kere mahvolabilir ve kesin olarak mahvolacak. Komünistler burjuva toplumun çözülüş sürecinin hızlanmasına yardım edebilirler ve bununla birlikte Prusya Devletinin çözülüşü ise burjuva toplumuna bırakılmıştır. Doğrudan doğruya Prusya devletini yıkmayı amaçlayan kimse, bu maksatla toplumun parçalanmasını araç olarak kullanmaya kalkışırsa; yoldaki bir gübre yığınını ortadan kaldırmak için evreni yıkmak isteyen çılgın mühendise benzer.

Ama Birliğin nihaî hedefi, **toplumun devrilmesiyse,** bunun aracı **politik devrim** olmak zorundadır ve o, kümeslerin devrilmesinin bir depreme teşmil edildiği gibi, Prusya devletinin yıkılışına teşmil edilebiilr. Fakat sanıklar bir kere, şimdiki Prusya Hükümetinin politik devrim olmaksızin da düşürülebileceği sapkın görüşüne dayanmışlardır. Bundan ötürü onlar, şimdiki Prusya Hükümetinin yıkılmasına ilişkin hiç bir Birlik kurmamışlardır, hiç bir «vatana ihanet komplosu» suçu işlememişlerdir.

İlk hristiyanların, ilk akla gelen, Roma'nın önde gelen yüksek memurlarını devirme amacındaki gibi bir sanıklık mıdır bunlarınki? Prusyanın, Leibniz'den Hegel'e kadarki Devlet filozofları tanrının yere indirilmesine çalıştılar, ve eğer ben tanrıyı yere indirirsem, ben tanrının Kıralını da merhamete getirmişim demektir. Fakat o, Hohenzollern hanedanına suikast yüzünden kovulunabilir mi?

Öyleyse mesele etrafından dönüp dolaşılabilir ve istendiği gibi yönelinebilinir, açıklığın gün ışığı önündeki bir hortlak gibi, bulunan Corpus delicti'de zamana kaybedilebilinir. **«Objektif hiç bir olay unsurunun bulunmaması»** iddianamenin iddiasında mevcuttur ve **mevcut olayın unsurlarına ilişkin hiç bir Jota'nın bulunmadığını** teslim etmek için, araştırmanın 1,5 yıl boyunca sürmesinde «Marks'ın Partisi« nin kötü niyetli oluşu yeterlidir.

Bu uygunsuzluğa çare bulunması gereklidir. Polisle ittifak halindeki Willich-Schapper Partisi bu çarenin bulunuşuna yardımcı olur. Bu partinin doğumunda ebe olarak bulunan Bay Stieber gibilerinin, Köln'deki yargılamayı da yürüttüklerini görüyoruz. (18 Ekim 1852 tarihli oturumda Stieber'in tanık olarak söylediklerine bakınız) [31]

Stieber 1851 ilkbaharı boyunca Londra'da bulundu, sözde Endüstri Sergisinin [32] ziyaretini hırsız ve saçıcılardan korumak için, bulunurken, **Nothjung**'da bulunan kâğıtların kopyasını Berlin polis müdürüne yolluyor:

«Özellikle» diye yemin ediyor Stieber: «Ben, bütün dikkatimi, komplonun arşivine yönelttim, Nothjungda bulunan kâğıtlara göre, aynıları kesin bir şekilde Londra'daki Oswald Dietz'de de vardır ve bunların Birlik üyelerinin bütün haberleşmelerini içermesi gerekir.»

Komplonun arşivi? Birlik üyelerinin bütün haberleşmeleri? Ama Dietz, Willich-Schapper Merkez Komite'nin sekreteridir. Öyleyse bir komplonun arşivi onda bulunabilir, o zaman da bu Willich-Schapperci komplonun arşivi demektir. Dietz'de Birliğin haberleşmeleri bulunuyor, öyleyse Birliğin haberleşmeleri, sadece Köln'lü sanıkları Sonderbund'a düşman edebilir. Nothjung'da bulunan belgelerin yoklanmasından bunların daha çok arkası gelir, yani bunların içinde hiç bir şey olmayışı Oswald Dietz'in arşiv saklayıcısı olduğunu gösterir. Nothjung'un Leipzig'de öğrenmek istediği gibi, «Marks'ın Partisi» bizzat Londra'da da bilinmiyordu.

Stieber doğrudan doğruya söyliyemiyor: dikkat ediniz, komplocular benim efendilerimdir! Ben Londra'da işitilmemiş buluşlar yaptım. Maalesef bu buluşlarım bir komployla ilgilidir, Köln'lü sanıkların hiç bir şey yapmadıkları ve bu konuda Köln'lü komplocuların hiç bir şeye yönelmedikleri, ama 1,5 yıl hücre hapsinde kalmaya suçlandıklarının bahanesi nedir? Stieber böyle söylemiyor. Nothjung''un aracılığı, Londra'da yapılan açıklamalar ve Köln davasıyla görünürde bir ilişki arayıp bulan belgeler getirmek için mutlaka gerekliydi.

Stieber, Oswald Dietz'den para karşılığı arşivi satın aldığına, bir insanın hizmetine sunduğuna yemin ediyor. Gerçek basittir: hiç bir zaman komünist bir cemiyetten olmayan muhakkak bir Reuter, Prusyalı Mouchard, Dietz'le birlikte bu evde oturuyordu, bunun yazı masasını zorla açtı, o zaten devamlı bulunmuyordu ve kâğıtlarını çaldı. Ki Bay Stieber ona bu hırsızlığı için para verdi, ama Stieber'in Vandiemansland'a [33] bir gezisinden önce, pek muhtemel görünmüyor ama, korumuş olduğuna inanılabilir,

onun yokluğu süresince manevra Londra'da biliniyor olmuş olabilir.

5 Ağustos 1851'de Stieber, Londra'dan Dietz'in arşivini aldı, «muşambaya sıkı şekilde sarılmış bir paket»le Berlin'e, yani «altmış özel piécen»i, bir belgeler yığınını yolladı. Stieber, aynı zamanda öylesine yemin ediyor ki, 5 Ağustos 1851'de aldığı bu paketi, 20 Ağustos 1851'de de Berlin yönetici çevresinin diğer mektuplarını alıyor. Stieber eğer 5 Ağustos 1851'de belgeleri, 20 Ağustos 1851'de de mektupları aldığı konusunda hakkıyla cevap vermiş olduğunu doğrularsa Prusya krallık konseyinin bu hakkını yalan yere yeminde kullanmışsa İncilci Matthäus gibi, yeni kronolojik mucize yolunda yürüdüğü iddia edilebilir [34]

En Passant. (1) Willich-Schapper Partisinden aşırılan belgeler ve bu belgelerin tarihlerinden izleniyor ki, bu Parti, her ne kadar Reuter'in zorla içeri girmesinden sakınırsa da, belgeleri çalan ve onları Prusya polisine yollayan devamlı araçları vardır.

Stieber, bir muşamba içine sıkıca sardığı bu belgelerin ele geçirilmesiyle bir hazine bulmuş gibi olurken sonsuz mutluluk duyuyordu. «Bütün örgü» diye yemin ediyordu Stieber, «gözlerimin önünde açıkça duruyordu.» Ve «Marks'ın Partisi» ve Köln sanıklarıyla ilgili hazineyi nasıl güvence altına almıştı? Stieber'in kendi söylediklerine göre hiç bir şekilde, hiç bir şekilde,

«Açıkça «Marks'ın Partisi»nin çekirdeğini oluşturan Merkez Komite üyelerinin çoğunluğunun, yani 17 Eylül 1850'deki, (15 Eylül 1850'de bilinen parçalanmadan dolayı) Komünistler cemiyetinden atılanlarla ilgili orijinal bir açıklaması.»

Stieber, bizzat böyle söylüyor, ama, bu masum sözlerinde de onun basit gerçeği söyleme olanağı yok. Stieber, polisin doğruluğu için ileri derecede bir güç sarfetmeye

(1) Aşağı yukarı.

mecburdur. Her orijinal açıklama, o zamanki Merkez Komitenin ve onların arkadaşlarının çoğunluk üyelerinin mevcut açıklamasının üç amacından biri olarak, yani Great Windmill Street'in **açık İşçi Birliğinden** ayrılmak, (ama «Komünistler Cemiyeti»nden değil,) olduğundan hiç bir şekilde çekinmiyordu.

Stieber, haberleşmelerin muşambasını ve otoritelerinin posta giderlerini biriktirebildi. Onun sadece Eylül 1850 tarihli çeşitli Alman gazetelerini yaymaya ihtiyacı vardı ve Stieber, beyaz kâğıtlar üstünde, siyah basılmış olarak, onların Mülteciler Komitesinden **atılışıyla** birlikte, aynı zamanda Great Windmill Street İşçi Birliğinden atılışlarını gösteren «Marks'ın Partisinin çekirdeği» nin bir açıklamasını buldu.

Stieber'in hesapçılığının en yakın sonucu, 17 Eylül 1850'de Great Windmill Street açık Birliğinden «Marks'ın Partisinin Çekirdeği»nin atılmış olduğu, böylece işitilmemiş bir buluş oldu. «Köln komplosunun bütün örgüsü açıkça gözlerimin önünde duruyordu.» Fakat, seyirciler onun sözlerine hiç güvenmediler.

III

CHERVAL'İN KOMPLOSU

Bununla birlikte Stieber, çalınan hazineyle nasıl vurgun yapılacağını biliyordu. 5 Ağustos 1851'de gelen evraklar onu, «Paris'deki Alman-Fransız Komplosunun» izine sürüyordu. Evraklar, Willich-Schapper tarafından atanmış özel görevli **Adolf Majer'**in altı haberini ve de Paris ve Paris yönetici çevresinin Willich-Schapper'e göndermiş olduğu beş haberi içeriyordu. (Stieber'in 18 Ekim duruşmasındaki tanıklık ifadesi). Stieber, Paris'e diplomatik bir eğlence seyahati yapar ve orada kötü şöhretli Altın külçe piyangosu (1) sırasında, hemen; kendisinin gerçi büyük bir Komünist düşmanı, ama yabancı özel mülkiyetin daha büyük bir dostu olduğunu ispatlayan Carlier'le resmen tanışır.

«Bunun üzerine Ekim 1851'de Paris'e gittim. Orada, o zamanki Polis Müdürü Carlier'in çok yakın desteği ile karşılaştım. Fransız polis ajanları sayesinde, Londra mektuplarından sarkan ipler, çabucak ve sağlam bir şekilde çözülüyordu; komplonun liderlerinin evlerinin teker

(1) Bkz. Karl Marks: Louis Bonaparte'n 18 Brumaire'i. Karl Marks/ Friedrich Engels: Werke, Cilt: 8, S. 168.

teker ortaya çıkarılması, tüm hareketlerinin tesbiti, özellikle tüm toplantılarının ve haberleşmelerinin izlenmesi sağlandı. Böylelikle çok önemli şeylerin haberleri alındı. Müdür Carlier'in isteklerine boyun eğmek zorundaydım ve 1851'de 4 Eylülü 5 Eylüle bağlayan gece resmen harekete geçildi.» (Stieber'in 18 Ekimdeki ifadesi.)

Stieber, Eylül'de Berlinden hareket eder. Diyelim ki, 1 Eylülde en iyi ihtimalle 2 Eylül akşamı Paris'e vardı. Ayın dördü akşamı resmen harekete geçilir. Demek ki, Carlierle konuşma ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi için geriye 36 saat kalıyor. Bu 36 saat içinde yalnızca liderlerin evlerinin teker teker basılmasıyla kalınmayacak, **tüm** hareketleri, **tüm** toplantıları, **tüm** haberleşmeleri «izlenecektir» tabii, önce «evleri basıldıktan» sonra, Stieber'in Paris'e gelişi, sadece «Fransız polis ajanlarının inanılmaz hızlılığına ve güvenine» yol açmakla kalmadı, aynı zamanda 24 saat içinde, daha ertesi akşam kendilerine müdahale edilebilecek suikastçı şefleri de, o kadar harekete, toplantıya ve haberleşmeye «teşvik etti».

Ama 3'ünde liderlerin evlerinin teker teker basılması, tüm hareketlerinin, toplantılarının ve haberleşmelerinin izlenmesine dikkat edilmesi yeterli değildi:

«Fransız polis ajanları», diye yemin ediyor Stieber, «Komploculaın oturumlarında hazır bulunma ve gelecek devrim hareketi üzerine ne gibi kararlar alınacağını duyma fırsatını yakalıyorlardı.»

Demek ki, polis ajanları daha toplantıları henüz izlemişlerdi ki, bu izlemeler sonunda toplantılara katılma olanağını elde ettiler, bir toplantıya değil, bir çoğuna katılmayı ve bu toplantılar sürerken, zaman geçmeden gelecek devrim hareketinin kararlarına sıra geliyor -ve bunların hepsi de aynı gün içinde oluyor- Stieber'in Carlier'in yanında olduğu sırada; Carlier'in polis personeli tek tek liderlerin evlerini öğreniyorlar, tek tek liderlerle tanışıyorlar, aynı gün içinde komplocular onları kendi toplantılarına davet ediyorlar, onların güzel hatırları için de bir dizi toplantılar yapıyorlar ve onlardan ayak üstü, gelecek

devrim hareketi üzerine kararlar aldırmadan ayrılmıyorlar.

Carlier, istediği kadar gönüllü de olsa -ki, Hükümet Darbesinden üç ay önce bir komünist komplosunu keşfetmesindeki onun gönüllüğünden kimsenin şüphesi yoktur.- Stieber, ondan başarabileceğinden çok daha fazlasını ümit ediyor. Stieber, sadece ümit etmekle kalmıyor, polisin mucizesini de bekliyor, buna inanmakla kalmıyor, bunu yeminle onaylıyor:

«Girişimin, yani müdahalenin başlangıcında, ben bir Fransız Komiserle birlikte, tehlikeli bir kişi olan Fransız Komünistlerinin başı Cherval'i tutukladım. Şiddetle karşı koydu ve onunla sıkı bir mücadele yaptık.»

Stieber'in 18 Ekimdeki ifadesi böyle...

«Cherval, Paris'te bana bir suikastte bulundu, hem de, kendi evimde. Öyle ki, gece içeriye girmiş ve onunla yaptığımız boğuşmada yardımıma gelen karımın yaralanmasına sebep olmuştur.»

Stieber'in 27 Ekimdeki bir diğer ifadesi de böyle...

4 Eylülü 5 Eylüle bağlayan gece, Stieber, Cherval'e baskın yapar ve Cherval'in karşı koymasıyla bir yumruk kavgası başlar. 3 Eylülü 4 Eylüle bağlayan gece Cherval, Stieber'e baskın yapar ve Stieber'in karşı koymasıyla bir boğuşma başlar. Ama Eylülün 3'ünde, komplocularla polis ajanları arasında, bir gün içinde bu kadar büyük işler başarıldığından dolayı tam bir entente cordial (2) hüküm sürüyordu. Şimdi, ayın 3'ünde sadece Stieber komplocuların izinde değil, komplocular da Stieber'in izindedirler. O komplocuları «izlerken», onlar da, ona karşı aktif bir rol oynamışlardır. O, onların Hükümete karşı komplolarını düşlerken onlar da onun şahsına karşı suikastle meşguldürler.

---

(2) Samimi bir anlaşma.

Stieber 18 Ekimdeki ifadesine devam ediyor:

«Bu boğuşmada (Stieber'in saldırdığı) Cherval'in bir kâğıdı ağzına tıkmaya ve onu yutmaya uğraştığını farkettim. Güçlükle, kâğıdın bir parçasının kurtarılmasına çalışıldı, diğer parçası yenmişti.»

Demek ki, Cherval'in ağzında, dişlerinin arasında kâğıt bulunuyordu; sadece bir parçası kurtarılmıştı, diğeri çoktan yenilip bitirilmişti. Stieber ve yardımcısı, Polis Komiseri ya da bir başkası, diğer parçayı, ancak «tehlikeli Cherval»in yutağına ellerini sokarak kurtarabilmişlerdir. Cherval böyle bir saldırıya ancak bir başka şekilde karşı koyabilirdi, ki bu da **ısırmak** olurdu. Ve gerçekten Paris gazeteleri, Cherval'in bayan Stieber'i ısırdığı haberini yayınladılar. Ama bu sahnedeki, Stieber'in karısı değil polis komiseriydi. Buna karşılık Stieber, Cherval'in evine yaptığı saldırıda, kendisine imdada gelen karısını yaralamış olduğunu açıklamıştı. Stieber'in ifadeleriyle Pariser Journal gazetesinin yazdıkları birleştirildiğinde; 5 Eylülü 4 Eylüle bağlayan gece Cherval'in, kâğıtları kurtarabilmek için Bayan Stieber'i ısırdığı, 4 Eylülü 5 Eylüle bağlayan gece de Bay Stieber'in onu dişlediği görülüyor. O zaman Stieber bize, Paris'in bir mucizeler şehri olduğunu ve Larochefoucauld'un dediği gibi Fransa'da her şeyin mümkün olabileceği cevabını verecek.

Mucizeye inancı bir an için bırakalım, o zaman, Stieber'in zaman bakımından birbirinden çok uzak bir dizi eylemi, bir gün içine, 3 Eylül'e sıkıştırmasıyla ilk mucizesi, ve bir akşamda ve bir yerde meydana gelen çeşitli olayları iki ayrı geceye ve yere bölmesiyle de son mucizeleri görülüyor. Onun «binbirgece masalını» gerçek olaylarla karşılaştıralım. Stieber, Cherval tarafından yutulan kâğıdın bir parçasını kurtarır. Kurtarılan parçanın üzerinde ne vardı? Stieber'in aradıklarının tümü.

«Bu kâğıt,» diye yemin eder o «Strassburg'daki özel görevli Gipperich'in tam adresi *ile ona verilen önemli bir direktifi içeriyordu.»*

Şimdi meseleye gelelim,

Stieber'den öğrendiğimize göre; 5 Ağustos 1851'de Gipperich sıkı sıkıya muşambaya sarılı Dietz'in arşivini alır. 8 ya da 9 Ağustos 1851'de, Paris'te Schmidt isminde biri peydahlanır. Öyle görülüyor ki, Schmidt ismi, kendini tanıtmadan seyahat eden Prusya polis ajanları için kaçınılmaz bir isimdir. Stieber, 1845-1846'da Schmidt olarak Silezya dağlarında seyahat eder, onun Londra ajanı **Fleury,** 1851'de Schmidt olarak Paris'e seyahate gider. Fleury, burada Willich-Schapper Komplosunun liderlerini teker teker arar ve önce Cherval'i bulur. Ona Köln'den kaçtığını ve orada Devlet Bankasından 500 Taler kaldırdığını söyler. Dresden ve çeşitli yerlerin temsilcilerine kendini kabul ettirir. Birliğin reorganizasyonu; ayrılmaların sadece ve sadece kişisel çekişmelere dayandığı ve çeşitli Partilerin uzlaşmalarının gereğinden söz eder. -Polis, ta o zamandan birliği ve birleşmeyi öneriyordu.- Ve 500 taleri Birliğin tekrar faaliyete geçmesi için harcayacağına dair söz verir. Sonra Schmidt, Parisdeki Schapper-Willich'çi Birlik topluluklarının tek tek liderleri ile tanışır. Onların sadece adreslerini öğrenmekle kalmaz, onları ziyaret eder, haberleşmeleri, ispiyonları, hareketlerini izler, oturumlarının arasına karışır, agent provocateur (3) olarak onları kışkırtır. Cherval; Schmidt'in özellikle kendisinin, şimdiye kadarki bazı büyük adamlardan biri olduğunu. Birliğin tanınmayan büyük adamı olarak kendi önemini bilmemezlikten geldiğini, aslında «şefin» kendisinin olması gerektiğini hayranlıkla övmeye başlaması yüzünden, daha çok böbürlenir. Schmidt'in Cherval'le Birliğin oturumuna gittiği bir akşam, Cherval Gippirich'e yazmış olduğu meşhur mektubu göndermeden önce yüksek sesle okur. Böylece Schmidt. Gipperich'in varlığını öğrenir. «Gipperich, Strassburg'a döner

(3) Ajan-Provokatör.

dönmez» diye önerir Schmidt ona, «Strassburg'da yatan 500 taler hakkında tailmat verelim. İşte parayı saklayan adamın adresi. Siz de buna karşılık bana Gipperich'inkini verin ki, kendisini ona tanıtacak olan adama, hüviyetini ispat için gönderelim.» Bu şekilde Schmidt, Gipperich'in adresini alır. Cherval'in Gipperich'e mektubu attığı aynı gece de, elektrikli telgraf ile Gipperich bir çeyrek saat içinde tutuklanır, evi aranır ve meşhur mektup yakalanır. Gipperich, **Cherval'den** önce **tutuklanır.**

Bundan kısa bir süre sonra Schmidt, Cherval'e, Stieber adında bir Prusya polisinin, Paris'e ayak bastığını bildirir. Sadece polis evini bulmakla da kalmamıştır, ayrıca karşısındaki kahve Garçon(4)undan Stieber'in ona, Cherval'i tutuklamak için sorular yönelttiğini öğrenir. Cherval, o sefil Prusya polislerinin canlarına okuyabilecek tek adammış. «Kendi eden, kendi bulur» diye cevap verir Cherval. Ertesi gün, ikisi de herhangi bir bahane ile, Stieber'in neden geldiğini araştırmak için, evine gitmeye karar verirler. Ertesi akşam bizim kahramanlar gerçekten keşfe çıkarlar. Yolda, Schmidt; Cherval'in eve girmesinin, kendisinin de evin önünde koruyucu olarak devriye gezmesinin daha uygun olacağını söyler. «Sen kapıcıya Stieber'i sorarsın» diye devam eder, «eğer seni içeriye alırlarsa, Stieber'e, Bay Sperlig'le konuşacakları olduğunu ve ondan beklenilen değiş-tokuşu Köln'den getirip getirmediğini sormak istediğini anlatırsın. Aklıma geldi bir şey daha. Beyaz şapkan çok göze batıyor. Çok demokratik, işte, benim siyahı geçir kafana!» Şapkalar değiştirilir. Schmidt, kendine bekçi görevi verir, Cherval zili çalar ve Stieber'in evine girer. Kapıcı, Stieber'in evde olduğunu sanmadığını söyler, tam Cherval geri dönmeye hazırlanırken, merdivenlerden aşağıya bir kadın sesi duyulur: «Evet, Stieber ev-

(4) Garson.

de.» Cherval sesin geldiği yönü takip eder; ses onu, kendini Stieber olarak tanıtan yeşil gözlüklü birine götürür. Cherval daha önceden kararlaştırıldığı gibi, değiş-tokuş ve Sperling formüllerini anlatır. «Bu böyle gitmez» diyerek Stieber, canlılıkla ortaya atılır. «Buraya, eve geliyorsunuz beni soruyorsunuz, yukarı yollanıyorsunuz, sonra geri çekiliyorsunuz vs. Bu bana çok şüpheli geliyor.» Cherval kabaca cevap verir. Stieber çanı çalar, bir anda bir sürü herif peydahlanır. Cherval'ı çevirirler, Stieber, onun ceketinin cebinden ucu gözüken mektubuna el atar. Bu, gerçi Cherval'in Gipperich'e gönderdiği bir talimat mektubu değildir, ama Gipperich'in Cherval'e göndermiş olduğu bir mektuptur. Cherval, mektubu yutmayı dener, Stieber onun ağzının içine atılır. Cherval ısırır, iter ve vurur. Erkek Stieber mektubun bir yarısını, diğer geri kalanını da dişi Stieber ve ötekiler kurtarmaya çalışırlar ve vazifeşinaslıkları yüzünden yaralanırlar. Bu sahnenin çıkarttığı gürültü, çeşitli apartman sakinlerini ortaya döker. Ama bu arada Stieber'in adamlarından biri, merdiven trabzanının üzerine bir atlın saat fırlatır ve Cherval: Mouchard! diye bağırırken, Stieber ve kumpanyası: Au Voleur! (5) diye bağırırlar. Kapıcı altın saati getirir ve bağırır: Au Vouleur! Bağırtılar genelleşir Cherval tutuklanır. Gerçi kapının önünde arkadaşı Schmidt'i bulamaz, ama kendisini teslim alan 4-5 askeri bulur.

Olaydan önce Stieber'in yeminle onayladığı mucizelerin hepsi ortadan kaybolur. Ajanı Fleury 3 hafta boyunca inceden inceye araştırır, o sadece komplonun ip uçlarını bulmakla kalmaz, onların örülmesine de yardım eder. Stieber'e artık sadece Berlinden gelip: Veni, Vidi, Vici (6) diye bağırmak kalır. O, Carlier'e bitmiş bir komp-

(5) Hırsızı yakalayın!
(6) Geldim, Gördüm, Yendim!

loyu hediye edebilir, Carlier'e de artık müdahale etmesi için yalnızca «gönüllülük» ihtiyacı kalır. Bayan Stieber'in ayın 3'ünde Cherval tarafından ısırılmasına gerek yoktur, çünkü Bay Stieber 4'ünde Cherval'in ağzını kapatır. Gipperich'in adresi ve gerçek talimatname, yarı yarıya yutulduktan sonra, Yunus'un köpek balığının karnından çıktığı gibi, «tehlikeli Chervalın» yutağından bütün olarak çıkmasına gerek yok. Olağanüstü kalan tek şey, Stieber'in palavra hikâyelerini ciddiyetle anlatmaya cesaret edebileceği jüri üyelerinin mucizeye inançları! şartlanmış sınıf anlayışının safkan taşıyıcıları!

«Cherval» diye yemin ediyor Stieber (18 Ekim duruşmasında) «hapishanede, onun Londra'ya göndermiş olduğu tüm orijinal raporları, şaşkınlığı içinde önüne serdiğimde ve her şeyi bildiğime inandığından bana açık itirafta bulundu.»

Stieber'in, Cherval'in önüne serdikleri, her şeyden önce kesinlikle Londraya giden orijinal raporlar değildi. Bunları Stieber, Dietz Arşiviyle beraber daha sonra Berlin'den getirtir. Onun, önüne serdikleri Cherval'in henüz eline geçmiş olan Oswald Dietz imzalı yazışmalar ve Willich'in en yeni mektuplarından bir kaçıydı. Stieber bunları nasıl eline geçirmişti? Cherval, Stieber ve diğerleriyle ısırarak ve yumruklaşarak döğüşürken, diğer tarafta uslu Schmidt-Fleury, acele -bir İngiliz olan Madam Cherval'in evine giderek- kendini Londralı bir Alman tüccar olarak tanıtır. Bayan Cherval'e, kocasının tutuklandığını, tehlikenin büyük olduğunu, Cherval'in daha fazla tehlikeye maruz kalmaması için onun kâğıtlarını almaya bir üçüncü kişi olarak kendisinin görevlendirilmiş olduğunu anlatır. Haberin gerçek olduğunun ispatı için de; Cherval'den almış olduğu beyaz şapkayı gösterir. Fleury, mektupları Cherval'den alır ve Fleury'den de Stieber alır.

Ne olursa olsun, o şimdi Londradakinden daha uygun bir hareket plânı üzerindedir. Dietz'in evraklarını ça-

labildiği gibi, Cherval'in ifadelerini de hazırlayabilir. Demek ki Cherval'ine, (18 Ekim duruşmasında) «Almanyayla bağlantıları üzerine» etrafiıca bilgi verditmeyi başarıyor:

«O uzun süre Ren havzasında kalmış ve özellikle 1848'de Köln'de bulunmuş, orada Marks'la tanışıklığı dolayısıyla ve onun tarafından Birliğe alınmış. Bu durumu sonradan Paris'te bulunmuş olan unsurlara dayanarak hevesle genişletmiş.»

Marks, Brüksel'de bulunurken ve Birliğin henüz üyesi bile değilken, Cherval, 1846'da Schapper tarafından ve Schapper'in teklifi üzerine Londradaki Birliğe alınır. Demek ki Cherval, 1848'de Köln'de Mark'la aynı Birliğe alınmış olunamazdı.

Cherval, Mart-İhtilâli patlak verdikten sonra, bir kaç haftalığına Ren Prusyasına seyahat eder. Ama oradan tekrar, 1848 ilkbaharından 1850 yazına kadar sürekli kaldığı Londra'ya geri döner. Demek ki aynı zaman içinde «Paris'de Birliği hevesle yaymış» olamaz. Ya da kronolojik mucizeler yaratabilen Stieber, **yerler** yaratmaya ve hatta üçüncü bir şahsa Ubiquitiät özelliği vermeye muktedirdir.

Marks ancak Paris'den hudut dışı edildikten, Eylül 1849'da Londra'da Great Wındmill Street'in İşçi Derneğine girdikten sonra, yüzlerce işçinin arasında Cherval'le de yüzeysel olarak tanışır. Demek ki, 1848'de Köln'de tanışmış olamazlar.

Cherval başlangıçta bütün bu noktalar üzerinde Stieber'e gerçeği anlatır. Stieber ona yanlış ifadeler verdirmeye çalışır. Amacına ulaşır mı? Yalnızca Stieber'in kendi ifadeleri bunu kanıtlıyor, demek ki Stieber'in tüm isteği, Köln'deki tutukluları Paris Komplosuyla yapay bir ilişki içine sokabilmek için, Cherval'i, uydurulmuş bir iilşkiyle Marks'la bir araya getirmektir.

Stieber, Cherval'in ve yoldaşlarının Almanya ile bağlantılarının ve haberleşmelerinin detayına inmeye, zorun-

lu gördüğü an, kendini Köln'ü anmaktan bile men ediyor. Buna karşılık büyük bir kendini beğenmişlikle, Braunschveigin pupasından, Berlindeki kameriyeden, Mainz'daki Renyalılardan, Hamburgdaki Tietz'den vs. vs. kısaca Willich-Schapper partisinden söz eder. Bu parti diyordu Stieber, «Birliğin arşivini elinde bulunduruyordu.» O, bu arşivin **içinde,** Cherval'in Londra Merkez Komitesi **bölünmesinden önce,** 15 Eylül 1850'den önce, Londra'ya veya Marks'ın şahsına yönelik, bir satır bile bulamamıştır.

Schmidt-Fleury sayesinde, Bayan Cherval'den kocasının kâğıtlarını dolandırtmış. Aynı şekilde bunlarda da, Cherval'in Marks'dan almış olabileceği hiç bir satır bulamamış. Bu hatayı örtmek için Cherval'i yerin dibine batırıyor:

«Onun Marks'la beraber bir çıkmaza girdiğini, çünkü, bizzat kendisinin, her ne kadar Merkez Komitesi bir zamanlar Köln'deyse de, onunla haberleşmeyi istemiş olduğunu»

dikte ettirir.

Eğer Stieber, 15 Eylül 1850'den **önce** Marks ve Cherval arasında herhangi bir haberleşme bulamamışsa, bu sadece Cherval'in 15 Eylül 1850'den **sonra** Marksla olan tüm haberleşmeleri kestiğinden ileri geliyor. Pen ds-toi, Figaro, tu n'auris pas invente cela! (7)

Prusya Hükümetinin 1,5 yıllık araştırması, ki, çoğu Stieber'in kendisi tarafından suçlunun aleyhine olarak toplanmış belgeleri, tutukluyla Paris'deki topluluk ve Alman-Fransız Komplosu arasındaki tüm bağlantıların varlığını çürütüyor.

Londra Merkez Komitesi'nin Haziran 1850 söylevi, Merkez Komite parçalanmadan önce, Paris'deki toplulukların çözüldüğünü ispatlar. Dietz Arşivinde bulunan altı

(7) As kendini Figaro! Böyle bir şeyi hiç bir zaman uyduramazdın! (Beaumarchais, «La folle Journée»)

mektup, Merkez Komitenin Köln'e nakledilmesinden sonra, Paris'deki toplulukların, Willich-Schapper Partisinin özel görevlisi olan A. Majer tarafından yeni kurulmuş olduklarını ispatlıyor. Aynı arşivde bulunan mektuplar, Paris yönetici çevresinin Köln Merkez Komitesiyle düşmanca bir karşıtlık içinde bulunduğunu ispatlıyordu. Nihayet Fransız iddianamesi, Cherval ve yoldaşlarına karşı suçlamaların, ilkin 1851'de meydana geldiğini ispatlıyordu. Saedt (8 Kasım duruşmasında) Stieberci açıklamaların ortadan kalkmasına rağmen kendini gene de, Marks'ın Partisinin herhangi bir zamanda Paris'de, herhangi bir şekilde herhangi bir komployu karıştırmasının mümkün olabileceği, ama bu zaman ve bu komplodan, Saedt'in yalnızca üst makamlardaki görevinden dolayı bunları olağan olarak düşündüğünü, başka kimsenin bu konu hakkında daha fazla bir şey bilmediği, zayıf tahminlerine bağlamıştır. Keskin zekâlılığını zırvalayan Alman basını, Saedt'i kalın kafalılığından ötürü yargılamalı!

Prusya polisi, de longue main, halka, Marks'ın ve Marks aracılığı ile Köln'lü sanıkları Alman-Fransız komplosuna karışmış olarak göstermeye çalışır. Polis ispiyonu Beckmann, Cherval davasının duruşmalarının yapıldığı sırada 25 şubat 1852'de Paris'den «Kölnische Zeitung» [35] a şu notları yollar:

«*Çoğu tutuklular firaridir, bunların arasında,* Marks ve kumpanyasının *ajanı olarak tanınan A. Majer adında biri de bulunuyor.*»

Bunun üzerine «Kölnische Zeitung», Marks'ın (9) «A. Majer'in, Bay Schapper'in ve Prusyalı eski teğmen Willich'in en yakın arkadaşlarından biri olduğunu, fakat kendisine karşı oldukça yabancı durduğunu» belirten bir açıklamasını yayınlar. Şimdi, Stieber 18 Ekim 1852'deki ifadesinde şöyle der:

---

(8) Ta gerilerden başlayarak.

(9) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 8, S. 232.

«15 Eylül 1850'de Londra'da Marksçı Partinin Merkez Komite üyeleri, A. Majer'i Frankfurt'a yollama kararını aldılar vb.»
ve hatta A. Majer'in Schapper-Willich ile haberleştiğini bile söyler.

Marks'ın Partisinin bir üyesi olan **Konrad Schramm,** Paris'de pasaport kontrolü sırasında, 1851 Eylül ayında, beraberinde, kahvede bulunan diğer 50-60 misafirle birlikte tutuklanır ve hemen hemen 2 ay kadar İrlandalı Cherval tarafından yönetilen komploda bir parmağı olabileceği gerekçesiyle, tutuklu kalır. 16 Ekimde, polis müdüriyeti deposunda onu bir Alman ziyaret eder:

«Ben Prusya devlet memuruyum. Bildiğiniz gibi Almanya'nın her kesiminde, örneğin, özellikle Köln'de bir Komünist Cemiyetinin ortaya çıkarılması sonucu, sayısız tutuklamalar yapıldı. Herhangi bir mektupta geçen bir isim, o kişinin tutuklanması için yeterli sayılıyor. Hükümet, bu işlerle ilgili olup olmadığını bilmediği tutukluların çokluğu nedeniyle biraz zor durumda. Sizin Franco-Allemand Complot'suyla (10) ilişiğinizin olmadığını biliyoruz, buna karşılık Marks ve Engels'i iyi tanıdığınız ve Alman Komünistlerinin bağlantılarını en ince noktasına kadar bildiğiniz kuşkusuzdur. *Bize bunlar hakkında gereken bilgileri verirseniz ve suçlu ya da suçsuz kişileri daha yakından tarif ederseniz, bize çok yardımınız dokunmuş olurdu. Bu şekilde birçok suçsuzun serbest bırakılmasına yardımcı olurdunuz. Eğer isterseniz, bu açıklamalar üzerine bir dosya açarız. Bu tip açıklamalardan sizin korkacağınız bir şey yok.» vs. vs.*

Tabii, Schramm bu yumuşak Prusyalı devlet memuruna kapıyı gösterir. Ve bu tip ziyaretleri Fransız Bakanlığına protesto eder. Ekim sonunda sınırdışı edilir.

Prusya polisi, Schramm'ın «Marks'ın Partisine» dahil olduğunu Dietz'de bulunan dilekçelerden biliyordu. «Marks'ın Partisinin» Cherval komplosuyla ilişkisi olmadığını da, kendi kendine Schramm'a yakıştırmıştır. Eğer «Marks'ın Partisi»nin Chevral Komplosuyla bir ilişkisinin olduğu sanısı varsa, bunun ispatı; Köln'de değil, sadece aynı zamanda Cherval ve bu Partinin bir üyesinin tutuklu

(10) Fransız-Alman Komplosu.

bulunduğu Paris'de mümkün olurdu. Prusya Hükümetini artık, Cherval ve Schramm'ın yüzleşmelerinden başka bir şey korkutmuyordu. Kölnlü tutuklulara karşı, Paris mahkemelerinden ümitle bekledikleri sonuçların, bunların yüzünden, önceden boşa çıkarılmasında, Köln duruşmasının Paris komplosuyla hiç bir şekilde ilişiği olmadığı kararına varır.

Stieber son bir hamle yapar:

«Yukarıda adı geçen Fransız Komünistlerinin lideri Cherval hakkında, uzun süre bu Cherval denen kişinin aslında kim olduğunu öğrenmek için boşu boşuna uğraşıldı. Nihayet Marks'ın bir polis ajanına yaptığı güvenilir açıklamalarında; onun 1845'de evrak yolsuzluğu yüzünden yattığı Aachen hapishanesinden kaçtığı, ve 1848'de Marks'ın onu o zamanki karışık ortamda Birliğe aldığı, onun da ordan özel görevli olarak Paris'e geçtiği ortaya çıkar.»

Marks'ın, Schapper'in ta 1846'da Londra Birliğine almış olduğu Cherval'i, 1848'de Köln Birliğine almış olması veya onun Londra'ya yerleşmesini ve aynı zamanda Paris'de propaganda yapmasını sağlamış olma olasılığı ne kadar azsa, aynı şekilde; Cherval'in 1845 de Aachen'de yatmış olduğu ve evrak yolsuzluğu yaptığı hakkında spiritus familiaris'e (11) bilgi vermiş olması ihtimali de o kadar azdır, çünkü bunların hepsini daha önceden verilen ifadelerden öğrenmiştir. Zaten daha önceden Stieber'in alter egosuna (12) ve aynı zamanda polis ajanına Stieber'in ifadesinden önce bilmediği bir konu üzerine bilgi vermiş olması olanaksızdır. Buna benzer hysteron proteron (13) yalnızca Stieber'e mahsus bir iştir. Antik dünya arkasında; ölümlü şovalyelerini [36] bıraktı, Prusya Devleti de yeminli Stieber'ini...

Yani Cherval'in aslında kim olduğunu öğrenmek için

---

(11) Uşak kılıklı adama.
(12) İkinci benlik (ego)
(13) Sıra değişikliği.

uzun süre boşuna mı uğraşıldı? Stieber, 2 Eylül akşamı Paris'e gelir. Cherval 4 Eylül akşamında tutuklanır ve 5 Eylül akşamı hücresinden alınarak, zayıf ışıklandırılmış bir salona getirilir. Stieber oradadır ama, Stieber'in yanında Almancayı buruk konuşan ama söylenen her şeyi tam olarak anlayan, polis zihniyeti taşıyan ve bir şey yapma cesaretinden yoksun Berlin Polis müfrezesinden pek hoşlanmamış olan Alsaslı bir Fransız polis memuru da bulunuyordu. Bu Fransız polisinin de beraberliğinde konuşmalar şu şekilde başlamıştır:

Stieber *Almanca: «Dinleyin Bay Cherval. Bu Fransız isminin ve pasaportunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyoruz. Sizi tanıyoruz, katıksız Prusyalısınız. Adınız K., bunun sonuçlarından kurtulmaksa yalnızca size dayanıyor. Hem de bize yapacağınız açık bir itirafname ile» vs. vs. Cherval kabul etmez.* Stieber: *«Evrak yolsuzluğu yapan ve Prusya hapishanelerinden kaçan bu ve şu kişiler, Fransız makamları tarafından Prusya'ya teslim edildiler ve size bunun için tekrar ediyorum, aklınızı başınıza alın, bunun altında 12 sene hücre cezası yatıyor.»*

Fransız polis memuru: *«Bu adama zaman bırakalım, hücresinde düşünsün,» önerisinde bulunur.*

Cherval hücresine geri götürülür.

Tabii ki, Stieber yanlış bir iş yapmamalıydı. Halka; Cherval'i teslim alma ve 12 yıllık hücre cezası ile şantaj yaparak yanlış ifade verdirmeye çalıştığını itiraf etmemesi gerekiyordu.

Bununla birlikte Stieber, Cherval'in hakikatte kim olduğunun örtüsünü hâlâ kaldıramadı. Ona jüri önünde H. olarak değil, hâlâ Cherval olarak hitap ediyor. Dahası, o, aslında Cherval'in nerede kaldığını bilmiyor. 23 Ekim tarihli celsede onu hâlâ Paris'de oturtuyor. 27 Ekim celsesinde Avukat Schneider II.'nin: «Bir çok şekilde hitap edilen Cherval'in şimdi Londra'da bulunup bulunmadığı?» sorusu ile zor duruma düşen Stieber'in cevabı: «Bu konu hakkında bir açıklama getiremiyeceği ve sadece Cherval'in Paris'den kaçtığı söylentisini ortaya koyabileceği»idi.

Prusya Hükümetinin alışılagelmiş kaderiydi aldatılmak. Fransız Hükümeti ona, Alman-Fransız komplosunun kestanelerini ateşten çıkarmasına izin vermişti, ama yemesine izin yoktu. Cherval, Fransız Hükümetinin teveccühünü -güler yüz göstermesini- kazanmasını biilr ve onun Paris oturumlar dizisinin sona ermesinden bir kaç gün sonra Gipperich'le Londra'ya kaçmasına göz yumulur. Prusya Hükümeti Cherval'i Köln Duruşması için bir araç olarak kazandığını sanıyordu, oysa sadece Fransız Hükümetine bir ajan daha kazandırmıştı. (14)

Cherval'in sahte firarından bir gün önce, evine; siyah fraklı, manşetli, tozlanmış bıyıklı, kısa kesilmiş ve ince grimsi saçlı, tek kelimeyle çok sempatik bir çocuk, Prusyalı bir faquin (15) damlar. Sonradan ona Polis teğmeni Greif olarak tanıtılır ve ardında da kendisini Greif olarak tanıtır. Greif, Polis müdüriyetine hile yaparak Polis vekilliğinden almış olduğu giriş kartı ile direkt onun yanına girmeyi başarır. Sevgili Prusyalıları aldatmak, polis teğmeninin çok hoşuna gider.

Grief : «*Ben bir Prusyalı memurum, buraya sizinle pazarlık etmem için gönderildim. Biz olmadan buradan hiç bir şekilde çıkamıyacaksınız. Size bir teklifim var. Fransız Hükümetine yazacağınız emrivaki bir dilekçe ile Prusyalılara teslim edilmenizi isteyeceksiniz, çünkü orada size, Kölnlülere şahit olarak ihtiyacımız olacak. Bu borcunuzu ödedikten ve bu iş bittikten sonra, şeref sözü veriyoruz, sizi serbest bırakacağız.*»

Cherval : «*Siz olmadan da çıkabilirim.*»

Greif *kendinden emin* : «*Bu imkânsız!*»

Greif, Gippercih'i de aşağıya çağırır ve ona beş günlüğüne Hannover'e komünist rolüne girerek gitmesini teklif eder. Bu da başarısız kalır. Ertesi günü Cherval ve Gipperich kaçmışlardır. Fransız makamları bıyık altından gülerler. Şanssızlık telgraf Berlin'e gider ve 23 Ekim'de Sti-

(14) Bkz. Elinizdeki kitap. S. ?-?-?-?

(15) Serseri.

eber, hâlâ Cherval'in Paris'te olduğuna dair yemin eder ve hâlâ 27 Ekimde Cherval hakkında bilgi veremez ve yalnızca söylentilerden, Cherval'in «Paris'de» elden kaçtığını bilir. Bu arada Polis teğmeni Grief, Köln'de duruşmaların sürdüğü sırada, Cherval'i üç kez Londra'da ziyaret eder, Esas nedeni, kendisinden; Kölnlülere karşı yalancı şahit ifadesi satın alabileceklerini umdukları, Netten'in, Paris'deki adresini öğrenmektir. -Fiyasyo-.

Stieber'in Cherval'le olan münasebetlerinin karanlıkta bırakılmasının nedenleri vardır. Bu yüzden K... her zaman için Cherval olarak, Prusya asıllı İrlandalı olarak kalır ve Stieber bugün bile Cherval'in nerede kaldığını ve gerçekte «kim olduğunu bilmez.» (*)

Cherval'in Gipperich'le haberleşmeleri için de, Seckendorf Stieber-Saedt triumvirası, nihayet isteğine kavuşmuştur:

(*) «Kara Kitab»da [4] Stieber. Cherval'in gerçekte kim olduğunu açıklayamıyor. Örneğin, No: 111 Cherval Başlığı altındaki, S. 38, II. Bölüm: bakınız Craemer: ve No: 116 Craemer Başlığı altında: «Cherval adı altındaki No: 111 Komünistler Birliğine ilişkin çok önemli bir faaliyet geliştirdi. Aynı zamanda Birlikte Frank adını da kullanırdı. Cherval adı altında 1835 Şubatında (aslında 1852 olması gerekir. Paris mahkemesi önünde: «8 yıl hapse mahkum almuş, ama kısa süre sonra hapisten kaçmış ve kendini Londra'ya atmıştır.» II. Bölümde, alfabetik ve numara sırasına göre düzenlediği şüphelilerin kişilikleri hakkında nitelemeler yaparken bu denli bilgisizdir Stieber. I. Bölümün 81. sayfasında ona ilişkin itirafı ağzından kaçırdığını çoktan unutmuştur: «Cherval özellikle, Joseph Kraemer adında Renli bir memurun oğlu olabilir.» (Belki de! Ama Baba mı oğul mu?) «Litoğraflık mesleğini sahte evrak düzenleyerek kötüye kullandığından tutuklanmış, ama 1844'de Köln Hapishanesinden (yanlış, Aachen hapishanesinden) kaçmış ve önce İngiltere'ye sonra da Paris'e firar etmiştir.» Stieber'in yukarıda söyledikleriyle Jüri önünde söyledikleri karşılaştırılabilir. Bundan da görülüyor ki, polis gerçekleri kesin olarak söylemez. [Engels'in 1885 baskısına notu.]

İşkenceci Hannes, Karlo Moor
Örnek olarak aldıklarım Kendime [37]

Cherval'in, Gipperich'e yazdığı mektubu, yeminli mahkemeyi temsil eden 300 ustaca idare edilen uyuşuk beyin maddesinin, daha derin olarak kafasına sokulabilmesi için, mahkemede üç kez okunma şerefine nail oldu. Bilinçle tanıyan herkes, bu zararsız çingene ifadesinin arkasındaki, kendini, kendine ve başkalarına karşı korkunç göstermeye uğraşan şakacı soytarıyı tanır.

Cherval ve yoldaşları daha sonra demokrasinin genel sonuçlarını 2 Mayıs 1852 [38] nin pazar günü kesin mucizevi etkisinden ayırdılar ve 2 (aynı gün) Mayısda devrime katılmaya karar verdiler. Schmidt-Fleury, bu acele fikrin bir plânın şekillerini verdiği sonucunu çıkarttı. Cherval ve kumpanyası bu şekilde Köln komplosunun hukuk kategorisi içine girdiler. Komplonun, Kölnlü tutuklularca Prusya Hükümetine karşı düzenlenmemiş olduğu, fakat gene de Cherval Partisi tarafından Fransa Hükümetine karşı düzenlenmiş olduğu ortaya çıktı.

Schmidt-Fleury sayesinde Prusya Hükümeti, Paris komplosuyla Kölnlü tutuklular arasında Stieber aracılığıyla yeminle teyid ve tastik edilen sahte bir bağ kurmaya çalışır. Stieber-Greif-Fleury, bu üçlü birlik Cherval komplosunda başrolleri oynuyor. Bunları sonra tekrardan eserin içinde göreceğiz.

Özetliyelim:

A Cumhuriyetçidir, B de kendinin Cumhuriyetçi olduğunu söyler. A ve B birbirlerine düşmandırlar. B polisin emriyle bir cehennem makinası inşa eder. A bunun üzerine mahkeme önüne çıkarılır. Eğer cehennem makinasını A değil de B inşa etmişse, o zaman suç A'nın B ile düşman olmasındadır. A'nın suçunu ispat etmek için, B ona karşı şahit olarak çağrılır. Cherval komplosunun esprisi buydu.

Bu mantığın toplum karşısında kaybedeceği aşikârdır. Stieber'in «gerçek» buluşları, kokuşmuş sisler içinde kaybolup giderler. Ve iddia makamının iddiası, «hiç bir objektif unsur bulunmaması» nedeniyle havada kalır. Yeni polis mucizeleri gereklidir.

IV

ORİJİNAL TUTANAK DEFTERİ

23 Ekim duruşmasında Başkan (1) «Polis tanığı Stieber'i, mahkeme önünde, daha başka, yeni, önemli açıklamalar yapabileceği gerekçesiyle» ve bu faydasından ötürü adı geçen tanığı huzura çağırır. Stieber öne fırlar ve mise-en-scéne (2) i idare eder.

O ana kadar Stieber. Willich-Schapper Partisinin, ya da kısaca, Cherval Partisinin faaliyetlerini ve Köln'lü sanıkların tutukluluklarından **önceki** ve **sonraki** faaliyetlerini anlatmıştı. Ama bizzat tutuklularla ilgili ne **önceden** ne de **sonradan** hiç bir şey anlatmadı. Cherval komplosu, mevcut sanıkların tutuklanmasından **sonra** meydana gelmişdi. Stieber şöyle açıklıyor:

«*Şimdiye kadar, mevcut sanıkların tutuklanmalarına* kadar *olan süre içinde Komünistler Birliği'nin meydana gelişi ve bunun üyelerinin etkinliği konusunda bildiklerimi anlattım.*»

Demek ki, Stieber, Cherval Komplosunun, «Komünistler Birliğinin kurulması ve üyelerinin etkinliğiyle» hiç bir

(1) Göbel.
(2) Mizansen.

ilgisi olmadığını itiraf ediyor. Böylelikle, onun şimdiye kadarki ifadelerinin **boşluğu** anlaşılıyor. Evet, 18 Ekim duruşmasındaki ifadesinde, bu Cherval'i «Marks'ın Partisi»yle daha uzun boylu bağdaştırmayı önemsiz kılacak kadar boş.

«Her şeyden önce» diyordu O, sadece şimdiye kadar Paris'te Cherval vb. lerin etkin olduklarını Willich'in fraksiyonu anlamıştı.»

Aha! Demek ki Baş Lider Cherval, Willich fraksiyonunun bir yöneticisidir.

Ama Stieber şimdi **en önemli** açıklamalarını yapacak, sadece **en yenilerini** değil, aynı zamanda **en önemlilerini.** En yenileri ve en önemlileri! Eğer şimdiye dek yaptığı açıklamaların önemsizliğine değinmezse, yapacağı en önemli açıklamalar ağırlığını yitirecektir. Aslında şimdiye kadar pek bir şey getirmedim ortaya diyor Stieber, aha, şimdi geliyor. Kulaklarınızı açın! Şimdiye kadar tutukluların düşmanı olan Cherval'in partisinden bahsettim ki esasen bunun burayla ilgisi yoktu. Şimdiyse yalnızca, bu davanın esas ve tek konusu olan «Marks'in Partisi»nden sözedeceğim. Stieber böylesi basit konuşmamalıydı. Yani, şunu dedi:

«Şimdiye kadar sanıkların tutuklanmasından önceki *Komünistler Birliğini anlattım, şimdiyse sanıkların tutuklanmasından* sonraki *Komünistler Birliğinden sözedeceğim.»*

Hatta, kendine özgü ustalığıyla, belâgatli lâfazanlığıyla yalan yere yemin de ediyordu.

Köln'lü sanıkların tutuklanmasından sonra, Marks yeni bir Merkez Komite kurdu.

«Bu, artık ölmüş olan Polis Direktörü Schulz'un gizlice Londra'daki Birliğe ve doğrudan doğruya Marks'ın yakınına sokmayı başardığı polis ajanlarından birinin (3) söylediklerinden alınmıştı.»

Bu yeni Merkez Komitesi, bir tutanak defteri tutuyor ve bu **«Orijinal Tutanak Defteri»** şimdi Stieber'in elinde bu-

(3) Hirsch.

lunuyor. Kölnde, Ren Eyaletinin korkunç entrikalarının tümünü mahkeme salonunun tam ortasında orijinal tutanak defteri ispatlıyor. Tutukluların hapisane duvarlarından dışarı, Marks'la sürdürdükleri devamlı yazışmaları ispatlıyor. Tek kelimeyle: Dietz'in arşivi İsa'dan önceye aitti, fakat orijinal tutanak defteri yeni dönemin ürünüdür. Eskisi sıkıca muşambaya sarılmıştı. Oysa ki yenisi inanılamıyacak derece kırmızı bir sahtiyana bağlanmış. Kırmızı sahtiyan şüphesiz bir demonstratio ad oculos (4), ama dünya bugün Thomas'ın zamanına göre daha inançsız. Gördüğüne bile inanmıyor. Mormonlar dini [39] çıkalı beri, eski arşive ya da yeni tutanak defterine inanacak kim kaldı artık? Mormonlar-dininden nefret etmesine rağmen, bunu da Stieber önceden görmüştü:

«Bana rahatlıkla» diyor Mormon Stieber, «bana rahatlıkla bunların hepsinin hor görülen polis ajanlarının gelenekleri olarak karşı çıkılabilir.» «Ama» diye yemin ediyor Stieber, «ama, elimde onlar tarafından yapılmış olan gerçekliğin ve güvenin mükemmel kanıtları var.»

Çok iyi anlaşılıyor! Gerçekliğin kanıtları ve güvenin kanıtları! Ve hem de mükemmel kanıtları! **Mükemmel** kanıtlar! Ve bu kanıtlar nerededir?

Stieber çoktandır biliyordu:

«Marks'la, tutukevinde bulunan bir tutuklu arasındaki gizli yazışmalar çoktan biliniyordu, ama bu yazışmaların izine rastlanamadı. Geçen pazar Londra'dan fevkalâde bir haberci, *bana şu haberlerle geldi: yazışmanın sürdürüldüğü gizli adres nihayet bulunmuştu, bu Tüccar D. Kothes'in eski pazar yerindeki adresiydi. Aynı haberci, Birliğin bir üyesinden para karşılığı ele geçirmeyi başardıkları, Londra Merkez Komitesince tutulmuş olan orijinal tutanak defterini verdi.»*

Bunun üzerine Stieber, Polis Müdürü Geiger ve Posta Müdürlüğüyle bağlantı kurar:

«Gerekli güvenlik tedbirleri alındı, ve 2 gün sonra *Londra'dan gelen akşam postası Kothes'in adresine mektup getirdi.* Üst - temsilcinin malûmatı tahtında *mektuba el konuldu, açıldı ve Marks'ın elinden çık-*

(4) Gözle görülen bir kanıt.

mış yedi sayfa uzunluğunda Avukat Schneider II'ye verilmiş direktifler bulundu. Bunlar savunmanın nasıl yapılacağı konusunda verilmiş direktiflerdi... Mektubun arka sayfasında latince yazılmış büyük bir B harfi bulunuyordu. Mektubun bir kopyası, orijinal zarfı *gibi, esasından çok az ayırdedilebilen bir parça saklandı. Sonra bir zarfın içine konulup mühürlendi, ve onu bu şekilde alıp, Kothes'e giderek kendini, Marks'ın bir özel görevlisi olarak tanıtma görevi verilen bir polis memuru aldı» vs.*

Sonra Stieber, bu Marks'ın özel görevlisi polis memurunun rolünü nasıl yaptığını, iğrenç Polis-Uşak komedisi vs. anlatmaya devam eder. 18 Ekim günü Kothes tutuklanır ve 24 saat sonra mektubun içindeki adreste bulunan B.'nin Bermbach anlamına geldiği açıklanır. 19 Ekimde Bermbach tutuklanır ve evinde arama yapılır. 21 Ekimde Kothes ve Bermbach yeniden serbest bırakılır.

Stieber, bu ifadeyi 23 Ekim cumartesi günü verir. **«Geçen pazar»** yani 17 Ekim pazar günü, Kothes'in adresini ve orijinal tutanak defterini elinde bulunduran fevkalade haberciden iki gün sonra, yani 19 Ekim günü mektup Kothes'in eline geçmiş. Ama Kothes 18 Ekim günü, dış hizmetle görevlendirilen polis memurunun 17 Ekim günü ulaştırdığı mektup yüzünden çoktan tevkif edilmiştir. Demek ki mektup Kothes'in adresinin bulunduğu haberciden iki gün önce Kothes'in eline geçmiş ya da Kothes 18 Ekim günü, kendisine 19 Ekimde gelecek bir mektup yüzünden tutuklanmıştı. Kronolojik mucize?

Daha sonra Avukatlar tarafından gözü korkutulan Stieber, kendisinde Kothes'in adresi ve orijinal tutanak defteri bulunan habercinin 10 Ekim günü yerine ulaştığını açıklar. Niçin 10 Ekim'de? Çünkü, 10 Ekimin pazara rastgelmesi ve 23 Ekimin de «geçmiş» bir pazar olmasından ve asıl ifadesinin geçen pazar olarak tutulduğundan ve bu yalanın bu şekilde örtbast edilebileceğinden.. Ama o zaman mektup gene haberciden iki gün önce değil, aksine bütün bir hafta geçtikten sonra yerine ulaşmış olur.

Yalan ifade bu sefer de habercinin yerine mektubu koyar. Stieber'in yemini aynen Luther'in köylüsüne dönmüştür. Bir yandan ata binmesine yardım edilirken, diğer yandan aşağı düşürülmektedir. [40]

Nihayet 3 Kasım duruşmasında; Berlin Polis Teğmeni Goldheim, Londra Polis teğmeni Greif'ın tutanak defteri kendisinin ve polis müdürü Wermuth'un bilgisi dahilinde 11 Ekim günü, yani, pazartesi günü Stieber'e götürdüğünu açıklar. Bu şekilde Goldheim, Stieber'i çifte bir yalan ifadeyle suçlu gösterir.

Londra damgalı orijinal zarfda görüldüğü gibi, Marks Kothes'e yazdığı mektubunu, 11 Ekim perşembe günü postaya vermiştir. Şu halde mektubun 15 Ekim Cuma akşamı yerine ulaşması gerekirdi. Bu mektubun gelmesinden iki gün önce, Kothes'in adresini ve orijinal tutanak defterini getirmiş olan habercinin, 13 Ekim çarşamba günü varmış olması gerekirdi. Ama o ne 17 Ekimde ne 10 ne de 11'inde varabildi.

Öyleyse haberci olarak Greif, Stieber'e Londra'dan orijinal tutanak defterini kendi götürmüştü. Bu defterin ne için olduğunu Stieber, dostu Greif kadar iyi biliyordu. Bu yüzden onu mahkeme huzurunda açmaya tereddüt etti. Çünkü bir kere mesele Mazas [41] Hapishanesi parmaklıkları arkasındaki ifadelere dayanmıyordu. İşte bu noktada Marks'ın mektubu ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde Stieber'e yardım edilmiştir. Kothes yalnızca bir adrestir, çünkü yazıların kendisi Kothes'e yönelik değil, arkasında bulunan şifreli lâtince B.'ye yöneliktir. Öyleyse Kothes gerçekten sadece bir adrestir. Bunun **gizli** bir adres olduğunu farzedelim. Daha da fazlası, gizli adresin Marks'ın Köln'lü tutuklularla haberleşmeyi sağladığı adres olduğunu farzedelim. Nihayet diyelim ki, bizim Londralı temsilcilerimiz aynı haberciyle, aynı zamanda orijinal tutanak defterini ve bu gizli adresi yolladılar, ama mektup; haberci,

adres ve tutanak defterinden 2 gün önce ulaştı. Bu şekilde bir taşla iki kuş avlanıyor. Birincisi Marks'ın gizli haberleşmesi, ikincisi orijinal tutanak defterinin varlığı ispatlanmış oluyor. Orijinal tutanak defterinin varlığı adresin doğruluğuyla, adresin doğruluğu mektupla ispatlanıyor. Temsilcilerimizin güvenilirlikleri ve samimiyetleri adres ve mektup sayesinde orijinal tutanak defterinin varlığı, temsilcilerimizin güvenilirlik ve samimiyetiyle ispatlandı. Quod erat domenstrandum. (5) Sonra dış görevli polis memuruyla eğlenceli komedi, ardından esrarengiz tutuklamalar; halk, jüri üyeleri ve tutukluların kendileri, yıldırım çarpmışa dönmüşlerdir.

Peki bu kadar kolaysa Stieber o **fevkalade** haberciyi neden 13 Ekimde ulaştırmadı? Çünkü bu iş fevkaladeden başka bir şeydi, çünkü gördüğümüz gibi, kronoloji kavramı onun en zayıf yönüydü ve insafsız takvim Prusya Polis Müdürlüğünün heybetini takmıyordu. Ayrıca, mektubun orijinal zarfı kendisinde kalmıştı ya, peki bu işin izini kim bulabilirdi?

Hal böyle iken Stieber, ifadesinin ta başından beri bir gerçeği saklamakla kendini tehlikeye sokmuyordu. Eğer ajanları, Kothes'in adresini biliyorlarsa, o zaman, mektubun arka sayfasındaki esrarengiz B.'nin sakladığı adamı da tanıyorlar demekti. Lâtince B.'nin esrarı, Stieber'i; Becker'i 17 Ekim günü hapishaneye, Marks'ın mektubunu onda bulmak için atacak kadar az sarmıştı. Ancak, Kothes'in ifadesinden sonra, Bermbach'ın B. ile gösterildiğini öğrendi.

Peki Marks'ın mektubu Prusya Hükümetinin eline nesıl geçmişti? Çok basit. Prusya Hükümeti kendi postalarınca gönderilen mektupları sürekli zorla açıyordu ve bunu Köln duruşmaları sırasında özel bir duyarlıkla yapıyor-

(5) Ama nasıl da ispatlanmış!

du. Aachen ve Frankfurt a.M.'dan bundan ötürü söz edildiği biliniyor. Neyin kaçtığı, ya da neyin yakalandığı tesadüfen başka bir şey değildir.

Orijinal haberciyle birlikte orijinal tutanak defteri de bu şekilde olur. Stieber, bunu, 23 Ekim duruşmasında yeni dönemin ürünü kızıl defterin içeriğini, zafer kazanmış şekilde anlatırken ki kadar doğal biçimde tahmin edemezdi. İfadelerinin diğer sonucu, mahkelerde tanık olarak bulunan Bermbach'ın tekrar tutuklanmasıydı.

Bermbach neden tekrar tutuklanmıştı?

Üzerinde bulunan kâğıtlar yüzünden mi? Hayır, çünkü evinin aranmasından sonra tekrar serbest bırakılmıştı. Tutuklanışı, Kothes'inkinden 24 saat sonra olmuştu. Eğer o tehlikeli belgelere sahip olmuş olsaydı, bunları mutlaka yok ederdi. Öyleyse, bilgileri ya da ilgileri birlikçe belirlenmiş olan tanık Hentze, Haetzel, Steigens, sakin sakin tanık sıralarında otururlarken, tanık Bermbach'ın tutuklanması niye?

Bermbach Marks'tan sadece tutuklamanın eleştirisinden başka hiç bir şey içermeyen bir mektup almıştı. Stieber bu gerçeği kabul eder, çünkü mektup jürinin önündedir. Mektup yalnızca polisin uyutucu manevralarındaki gerçeği şu şekilde ifade ediyordu: «Marks'ın kendisi Londradan duruşmalar üzerine sürekli etki yapmaya çalışıyor.» Guizot'nun seçmenlerine sorduğu gibi, jüridekiler de kendi kendilerine soruyorlardı: Est-ce que vous vous sentez corrumpus? (6) Evet Bermbach'ın tutuklanması niye? Prusya Hükümeti sanıkların kovuşturulmasının başından savunma araçlarına **ilkesel, sistematik** olarak bakmaya çalışıyordu. Açık oturumda anlattıkları kadarıyla, Avukatlara, yasayla doğrudan doğruya çelişkili olarak, tutuk-

(6) Kendinizi baştan çıkarılmış mı hissediyorsunuz?

lularla temasları, tutuklama dosyasının ortaya konmasından sonra bile yasak ediliyordu. Stieber kendi ifadesine göre, 5 Ağustos 1851'den beri Dietz Arşivini elinde bulunduruyordu. Deitz Arşivi tutuklama dosyalarıyla birlikte sunulmadı. Ancak 18 Ekim 1852'de, duruşmanın tam ortasında, ortaya konacak, yalnızca Stieber'in uygun gördüğü kadarıyla üretilecekti. Jüri üyeleri, tutuklular ve halk şaşırmalı, gafil avlanmalı, Avukatlar Polis Müdürlüğüne karşı silâhsız olmalıydılar.

Ve şimdi orijinal tutanak defterinin öne serilmesiyle böyle oldu! Prusya Hükümeti ifşaatların önünde titriyor. Ama Bermbach, Marks'dan savunma malzemesi elde etmişti. Onun tutanak defteri üzerine açıklamalar getireceği önceden bilinebiliyordu. Onun tutuklanması ile yeni bir yolsuzluk ilân ediliyordu, Marks'la mektuplaşma ve Hapis cezası bu yolsuzluğun üzerine oturtulmuştu. Bu, Prusyalı her vatandaşın açık adresini vermesine engel olmalıydı. A bon etten deur demi mot. (7) Bermbach savunma malzemesine **engel olunmak** için **kilitlenir.** Ve Bermbach beş hafta yatar. Eğer, onu bu işlemden sonra hemen serbest bıraksalardı, Prusya Mahkemeleri, kendilerinin iradesizce Prusya Polisinin kölece boyunduruğu altına sokulduklarını açıkça ilân ederlerdi. Bermbach, Prusya Yargıcının ad majorem gloriam (8), önünde oturuyordu.

Stieber:

*«Marks'ın, Kölnlü sanıkların tutuklanmasından sonra, **Partisinin** çökmüş kalıntılarını Londra'da tekrar birleştirdiğine ve hemen hemen 18 kişiyle yeni bir Merkez Komitesi oluşturduğuna» vs. yemin eder.*

Bu çöküntüler hiç bir zaman biribirlerinden kopmamamışlardı, aksine, Eylül 1850'den beri sürekli, bir private society (9) oluşturmuşlardı. Stieber yüksekten gelen

(7) İyi anlayana bu kadarı yeter.
(8) Yüksek şerefi.
(9) Cemiyet

bir emirle onların yok olmalarını sağlar, Köln'lü sanıkların tutuklanmasından sonra da, yüksekten gelen bir diğer emirle yeniden hayata kavuşturur. Hem de yeni bir Merkez Komite olarak.

25 Ekim, pazartesi günkü «Kölnische Zeitung»da, Stieber'in Londra'daki 23 Ekim ifadesiyle ilgili haberler çıkar.

«Marks'in Partisi» ne yeni bir Merkez Komitesi ne de ilişkileri üzerine bir tutanak tutmuştu. O zaman Stieber malzemenin baş fabrikatörü **Hamburg'dan Wilhelm Hirsch'i** hemen keşfeder.

Hirsch, kendini 1851 Aralığının başlarında «Marks'ın Cemiyeti»ne, komünist mülteci olarak kaydettirir. Fakat bu sırada Hamburg'dan gelen mektuplar, onun ispiyon olduğunu bildiriyorlardı. Bu yüzden, onun suçluluğunu ya da suçsuzluğunu kanıtlayacak deliller bulununcaya değin bir müddet için ona Cemiyetde **tahammül gösterilmesi** ve **dikkat edilmesi** kararı verildi. 15 Ocak 1852 tarihli toplantıda Marks'ın bir arkadaşının; davanın sürüncemede kalışı ve tutukluları ziyaretin, akrabaları için bile zor olduğunu anlatan, Kölnden yolladığı bir mektup okundu. Bu vesileyle Dr. Daniels'in karısının adı geçer. Bu oturumdan beri Hirsch'in ne «doğrudan doğruya» ne de uzaktan görülmediğinin farkına varılır. 2 Şubat 1852'de Marks, Kölnden; bir polis ihbarı sonunda Dr. Daniels'in karısının evinde arama yapıldığı haberini alır, arkasından Bayan Daniels'in Londra'daki Komünist Cemiyetden Marks'a yazdığı bir mektubu okunur ve Marks Dr. Daniels'in karısına cevap vermesi için görevlendirilir, Marks, şimdi Almanya'da Birliği reorganize etmekle meşguldür, vs. vs. Bu ihbarlar kelimesi kelimesine orijinal tutanak defterinin ilk sayfalarını meydana getiriyor. Marks, Daniels'in karısına; ona asla mektup yazmamış olduğu ondan da hiç bir mektup almış olamıyacağı cevabını verir. Bu ihbarların tümü; Prusya polisinin verdiği peşin para uğruna istemedikleri ka-

dar yalan uydurmaya hevesli rezil bir genç adam olan Hirsch'in uydurmalarından başka bir şey değildir.

15 Ocak tarihinden beri Hirsch toplantılardan kaybolmuştu; onun şimdi kesin olarak Cemiyetten atılmasına karar verilmişti. Cemiyet aynı zamanda, lokalini ve toplantı gününü değiştirme kararı da aldı. Şimdiye kadar, Farringdon Street, City'de, J. W. Master'in şarküteri dükkânında toplanılıyordu, hem de **perşembe günleri.** Böylece toplantı günleri **çarşambaya** ve Cemiyet lokali de Rose and Crown Tavern, Crown Street, Soho'ya nakledildi. «Polis Müdürü Schulz tarafından Marks'ın yakınına gizlice sokulması başarılan» Hirsch, bu «yakınlığa» rağmen 8 ay sonra ne Cemiyet lokalini ne de toplantı gününü bilebiliyordu. Ama o şubattan önce **«Orijinal tutanak defteri»** nin bir perşembe günü tutulduğu ve bir perşembe tarihi atılmış olduğu üzerinde ısrar ediyordu. «Kölnische Zeitung» açıldığında, 15 Ocak (perşembe) tutanağının, aynı şekilde 29 Ocak (perşembe), 4 Mart (perşembe), 13 Mayıs (perşembe), 20 Mayıs (perşembe), 22 Temmuz (perşembe), 29 Temmuz (perşembe), 23 Eylül (perşembe) ve 30 Eylül (perşembe) günleri olduğu görülür.

Rose and Crown Tavern'in sahibi, Marlborough Street Belediye Meclisinin önünde, «Dr. Marks'ın Cemiyeti» nin şubat 1851'den beri her perşembe kendisinde toplandıkları açıklamasını yapar. Hirsch tarafından tutanak defterinin sekreterliğine atanan Liebknecht ve Rings'in imzaları aynı Belediye Meclisi tarafından onaylatılır, nihayet, el yazısıyla orijinal tutanak defterindeki yazıları karşılaştırılabilsin diye, Hirsch'in Stechancı İşçi Derneğinde [42] tutmuş olduğu tutanaklar bulunup getirilir.

Böylece orijinal tutanak defterinin sahteliği, kendi çelişkileri içinde kaybolan bir içeriğin eliştirisine inilmeksizin ispatlanmıştı.

Bir zorluk da, belgelerin avukatlara gönderilmesin-

deydi. Prusya postası artık yalnızca; Prusya Devletlerinin sınırlarından Köln'e kadar savunucuların silâh stokunu kesmek için konulmuş bir ön postaydı.

Zorluklara rağmen çare aramak gerekiyordu ve ilk belgeler 25 Ekimde gönderildiğinde, ancak 30 Ekim günü Köln'e varabildi.

Bu yüzden Avukatlar şimdilik Köln'deki savunma araçlarına temkinli yaklaşabilmişlerdi. Bu sırada Stieber, ilk darbeyi hiç beklemediği bir taraftan yer. Dr. Daniels'-in karısının babası, Hukuk Müşaviri, bir hukukçu olarak sayılan ve tutuculuğuyla da tanınan bir vatandaş olan Müller, 26 Ekim tarihli «Kölnische Zeitung»a; kızının Marks'la hiç bir zaman mektuplaşmadığını ve Stieber'in orijinal defterinin bir «aldatmaca» olduğu demecini verir. 3 şubat 1852'de Köln'e yollanan; içinde Marks'ın, Hirsch'i bir Mouchard ve yanlış polis kayıtlarının imâlatçısı olarak tanıttığı mektup tesadüfen bulundu ve savunmaya teslim edildi. «Marks'ın Partisi» nin, Dietz Arşivinde bulunan Great Windmill Derneğinden ayrılmasına ilişkin bir açıklamada W. Liebknecht'ın hakiki el yazısı bulunur. Nihayet, Avukat Schneider II, Köln adli idare heyeti sekreteri Birnbaum'dan Liebknecht'in hakiki mektubunu ve özel kâtip Schmitz'den Rings'in hakiki mektuplarını alır. Avukatlar mahkeme sekreterliğinde, kısmen ayrılmaya ilişkin açıklamayı kaleme alan Liebknecht'in el yazısıyla, kısmen de Rings'in ve Liebknecht'in mektuplarını karşılaştırırlar.

Zaten, Hukuk Müşaviri Müller'in beyanlarından rahatsız olmuş olan Stieber, bu felâket haberini veren yazı araştırılması haberini alır. Bu tehdit edici darbeye karşı koyabilmek için 27 Ekim duruşmasında tekrar öne fırlar ve:

«Defterde ortaya çıkan Liebknecht'in bir başkası tarafından atılmış imzasının, daha önceden dosyada bulunanlardan çok farklı görünmesi durumu ona çok şüpheli gelir. Bu yüzden başka kovuşturmalar yapmış

olduğu ve adı geçen tutanağı imzalayanın adının H. Liebknecht olduğunu, buna karşılık dosyalarda bulunanın adının önünde W harfinin bulunduğu» açıklamasını yapar.

Avukat Schneider II; «Ona H. Liebknecht adında bir kişinin de bulunduğundan kimin bahsettiği» sorusunu, Stieber cevaplandırmaktan kaçınır. Schneider II ona, tutanak defterinin altında, Liebknecht'in yanında sekreter olarak adı geçen Rings ve Ulmer hakkında başka sorular yöneltir. Stieber yeni bir tuzağı hisseder. Üç kez soruyu duymamazlıktan gelir ve zor duruma düştüğünü saklamaya çalışır. Gereksiz olarak, tutanak defterini nasıl eline geçirdiğini üç kere anlatarak kendini toparlamaya çalışır. Nihayet; Rings ve Ulmer'in herhalde hakiki isimler değil de, yalnızca «Birliğin adları» olabileceğini kekeler. Tutanak defterinde sürekli olarak Dr. Daniels'in karısının, Marks'ın mektupdaşı olarak gösterilmesi yalanını, Stieber, Dr. Daniels'in karısı olarak **okumak** değil de belki noter namzeti Bermbach olarak **anlamak** gerektiği şeklinde izah eder. Avukat Von Hontheim ondan Hirsch sorununun açıklanmasını ister.

«Bu Hirsch denen kişi» diye yemin eder Stieber, «tanınmıyor.» *Kendisi onun rivayete göre, bir Prusya ajanı olmadığını Prusyalılar tarafından izlenmesinden ortaya çıkarıyormuş.*

İşareti üzerine Goldheim ortaya çıkar ve vızıldar:

«Ekimde, yani 1851'in Ekiminde, Hirsch'in ele geçirilmesi için Hamburg'a yollanmış.»

Aynı şekilde Goldheim'ın da ertesi gun Hirsch'i yakalamak için nasıl Londra'ya yollandığını göreceğiz; şimdi Stieber, peşin para karşılığında Dietz Arşivini ve orijinal tutanak defterini satın aldığını ileri sürüyor. Aynı Stieber şimdi de, Hirsch'in bir kaçak oluşu yüzünden Prusya ajanı olamıyacağından söz ediyor! İşine nasıl geliyorsa, Stieber tarafından mutlak satılmazlık ya da mutlak rüşvet kabul etmezlik, garantilenmek için kaçak olmak yetiyor. Ve Fleury değil mi, Stieber'in kendisi tarafından 3 Kasım duruş-

masında polis ajanı olarak gammazlanan. Bu Fleury de bir siyasi kaçak değil mi?

Orijinal tutanak defterinin her yönden içinde gedikler açıldıktan sonra, Stieber 27 Ekim duruşmasında klâsik utanmazlık içinde:

«*Tutanak defterinin gerçekliğine her zamankinden daha fazla inandığını*»

söyleyerek konuyu özetler.

29 Ekim duruşmasında Bilirkişi; Birnbaum ve Schmidt tarafından verilen Liebknecht'in ve Rings'in mektuplarıyla, tutanak defterlerinin birbiriyle karşılaştırıldığında, tutanak defterlerinin **sahteliğinin** ortaya çıktığını açıklar.

İddianamede en yüksek temsilci Seckendorf:

«*Tutanak defterinde bulunan bilgilerle, diğer olaylar birbirini tutuyor. Sadece resmî Bakanlıklar, defterin tümüyle gerçekliğini ispatlıyacak durumda değildir.*»

Defter gerçektir ama, gerçekliğini ispatlayacak kanıtlar yoktur. Yeni malzeme! Seckendorf ileri gider:

«*Fakat savunmanın kendisi, bu defterin içinde en azından birçok hakikatin bulunduğunu, aynı şekilde, içinde adı geçen Rings'in, şimdiye kadar kimsenin bilmediği faaliyetleri hakkında açıklık getirerek ispatlamıştır.*»

Eğer şimdiye kadar kimse Rings'in faaliyetleri hakkında bir şey bilmiyorduysa, o zaman tutanak defteri bunun üzerine hiç bir açıklama getiremez. Rings'in faaliyetleri üzerine ifadeler, demek ki, tutanak defterinin **içindekileri** kanıtlıyamıyor, ve onun biçimine dayanarak «Marks'ın Partisi» nin bir üyesinin, imzasının **gerçekte** sahte olduğunu ispatlıyor. Demek ki, Seckendorf'a göre, «defterin içinde en azından bir çok gerçeğin bulunduğu» yani **gerçek yanlışlığın** bulunduğu ispatlanıyor. Yüksek temsilcilik (Seadt-Seckendorf) ve Posta Müdürlüğü Stieberle birlikte Kothes'e giden mektubu almışlardır. Demek ki varış tarihini biliyorlardı. Demek ki, Stieber'in, habercinin mektubu ilkin 17 Ekimde ve daha sonra 10 Ekimde, ama aslın-

da önce 19 sonra da 12'sinde ulaştırıldığı üzerine ettiği yalan yemini biliyorlardı. Bunlar onların kendi kuruntularıydı.

27 Ekim duruşmasında Stieber, boşuna, toparladıklarını tutmaya uğraşıyordu. Hergün Londra'dan gelen siyasi suç belgelerinden korkuyordu. Stieber, kendini rahatsız hissediyor ve kendi içinde görünen Prusya Devleti, kendini rahatsız ediyordu. Halkın önünde lekelenmek, tehlikeli bir düzeye ulaşmıştı. Bu yüzden Polis teğmeni Goldheim 28 Ekimde, vatanını kurtarmak için Londra'ya gönderilmişti. Goldheim Londra'da ne yapıyordu? Greif ve Fleury'nin yardımlarıyla Hirsch'i harekete geçirmeyi Köln'e yollamayı ve **H. Liebknecht** adı altında tutanak defterinin gerçekliğini yeminle teyid ve tasdik ettirmeyi deniyordu. Hirsch'e uygun bir emeklilik teklif edildi, ama Hirsch'in polis içgüdüsü Goldheim'in ki kadar iyiydi. Hirsch kendisinin ne bir temsilci ne polis, ne polis teğmeni, ne de polis müşaviri olmadığını, şu halde yalan yere yemin için imtiyaz verilmiyeceğini biliyordu. Hirsch'e; işler ters gittiği takdirde kendini silkip atacakları malûm oluyordu. Hirsch enayi yerine konulmak, en azından günah maşası olmak istemiyordu. Kısacası Hirsch, teklifi kabul etmedi. Ama bu, kendi tutuklu vatan evlatlarının kafalarını uçurmak için, bir polisiye usul içinde tanık satın almaya uğraşan Prusya'nın Hristiyan-Alman Hükümetinin şanı olarak kaldı.

Goldheim demek ki, bir iş yapmadan Köln'e geri dönmüştü.

3 Kasım duruşmasında, iddia makamının konuşmasının bitiminden sonra, savunmanın başlamasından önce, giderayak müşkül durumdan yararlanan Stieber, birden bire tekrar araya girdi:

«O» diye yemin etti, Stieber, «şimdiki tutanak defteri üzerine başka hesap tanzim etmiş... Goldheim 28 Ekimde yolculuğa çıkmış, 2 Kasımda tekrar gelmiş. Goldheim burada bulunuyormuş.»

O yöne bir işaretle Goldheim ortaya çıkar ve yemin eder:

«Londra'ya gittiğinde önce Polis Teğmeni Greif'e danışmış, o da onu kendisine defteri vermiş olan Polis Ajanı Fleury'ye (Kensington bölgesinde oturan) götürmüş. Fleury bunları ona, Goldheim'in tanığına düzenletmiş ve bu defteri gerçekten Marks'ın Partisinin bir üyesi olan H. Liebknecht'den aldığını ileri sürmüş. Fleury ise, H. Liebknecht'in bu defter için verilen paraya karşılık bırakmış olduğu makbuzu tam olarak onaylamış. Tanık zanlısı Liebknecht'in kendisi Londra'da ele geçirilememiş, Fleury, Liebknecht'in insan içine çıkmaya korktuğunu ileri sürmüş. O, tanık, Londra'da, defterin içindekilerin bazı hataların dışında, hepsinin doğru *olduğu inancına varmış. O bunları harfi harfine, Marks'ın toplantılarında bulunmuş olan güvenilir ajanlardan dinlemiş, ama defter orijinal tutanak defteri değil, sadece Marks'ın toplantılarındaki olayları içeren* not defteriymiş. *Aslında bu nerden geldiği belirsiz defterin ortaya çıkışının, iki yolu vardır. Ya ajanın sıkı sıkıya temin ettiği gibi, gerçekten ihanetini su yüzüne çıkarmamak için el yazısını vermeye çekinmiş olan Liebknecht'ten çıkmış, ya da ajan Fleury, defterin notlarını Marks'ın diğer arkadaşları olan siyasi mültecilerden Dronke ve Imandt'dan almış ve bu notlara gereğinden daha yüksek bir değer vermek için orijinal tutanak defteri haline sokmuştur. Çünkü Polis Teğmeni Greif, Dronke ve Imandt'ın Fleury'yle sürekli olarak görüştüklerini resmen tesbit etmiş. Tanık Goldheim, önceden, Marks'ın gizli toplantıları üzerine, Londra ve Köln bağlantıları üzerine, gizli mektup alışverişi üzerine vs. söylenen her şeyin katıksız gerçek olduğuna Londra'dan edindiği bilgilerle tanık olduğuna yemin eder. Londra'daki polislerin ne denli iyi haberdar edildiklerini tanık Goldheim ispat olarak öne sürer, bunun ispatı; 27 Ekim günü Marks'ın yanında yapılan, tutanak defterinin ve özellikle Londra Partisine karşı son derece rahatsız edici Polis Müfettişi Stieber'in gündeminde olduğu ve bunlar üzerine alınacak kararların müzakere edildiği önemli bir gizli oturum gerçekleşmiş. Schneider II'ye yollanmış kâğıtlar arasında, Marks'ın çok gizli tuttuğu; Stieber'in ona, Köln'e 1848'de yollamış olduğu özel bir mektup varmış. Marks bu mektupla tanık Stieber'i rezil etmeyi umarmış.»*

Tanık Stieber, öne fırlar ve, o zamanlar basit bir iftira yüzünden, ona bir dava açılacağını ihtar eden mektubu, Marks'a yazmış olduğunu vs. anlatır:

«Bunu Marks'dan ve kendisinden başka kimsenin bilemiyeceğini ve eğer her şeye rağmen bu biliniyorsa, Londra'dan gelmiş olan ifadelerin de doğru olduğunun en iyi kanıtı olurdu.»

Şimdi, Goldheim'e göre, bu tutanak defteri, sahte partiler bir kenara bırakıldığında **«tümüyle gerçek»** tir. Onu gerçeklikten ayıran, orijinal tutanak defterinin, orijinal tutanak defteri olmayıp bir **«not defteri»** olduğu şeklindeki bir isim değişikliğidir. Peki Stieber? Stieber göklerden düşmüyor, ama belki de daha çok kalbinden bir taş düşüyor. Kapının kapanmasından önce (sonuca varılmasından az önce) iddia makamının son sözünün yankıları henüz kaybolmuşken ve savunmanın ilk sözü daha henüz duyulmadan, Stieber, Goldheim'ın sayesinde tutanak defterini acele not defterine dönüştürmüştür. Eğer bu iki polis birbirlerini yalancılıkla itham ediyorlarsa, bu, ikisinin de gerçeğe düşkün olduğunu göstermez mi? Goldheim sayesinde Stieber, geriye dönüşünü kurtarır.

Goldheim:

«Londra'ya geldiğinde önce polis teğmeni Greif'e gitmiş onun da, onu Kensington bölgesinde oturan polis ajanı Fleury'ye götürdüğü»ne dair yemin eder.

Şimdi zavallı Goldheim'ın polis teğmeni Greif'la birlikte ve bir kenar mahalle olan Kensington'da Fleury'ye gitmek için yoruluncaya kadar koşturulduğuna ve gittiğine dair kim yemin etmezdi? Ama Polis teğmeni Greif, polis ajanı Fleury'yle aynı evde oturuyor ve hem de Fleury'nin evinin üst katında, öyle ki, aslında Goldheim'i Fleury'ye Greif değil de, Fleury, Goldheim'i Greif'e götürmüştür.

«Polis ajanı Fleury, kenar mahalle Kensington'da!» Hangi güvenceyle! Kendi Mouchard'larını isim ve evleriyle, deri ve saçlarıyla, her şeyiyle gammazlayan Prusya Hükümetinin içtenliğinden hâlâ şüphe edebiliyor musunuz? Bu tutanak defteri sahteyse, «Kensington'daki polis ajanı Fleury'ye» gitmeniz yeterli. Evet efendim. 13. Arrondissement'deki özel sekreter Pierre'ye... Bir kişi, özelliği içinde gösterilmek istenirse, sadece soyadı değil, aynı zamanda ilk adı da söylenir. **Fleury** değil **Charles Fleury.**

Kişiler toplumda yaptıkları işlemle belirlenir, bir meslekle değil. Yani **Tüccar Charles Fleury,** polis ajanı Fleury değil. Ve evinin adresi verilmek istendiğinde, sadece gene kendi başına bir şehir olan bu Londra mahalleleri değil de, mahalle, cadde, ev numarasıyla birlikte verilir. Yani Kensington'da bulunan polis ajanı Fleury değil de, **Tüccar Charles Fleury, 17 Victoria Road, Kensington.**

Fakat **«Polis Teğmeni Greif»,** en azından yüreğinden kopup gelen bir şeyle konuşuyor. Ama eğer Polis Teğmeni Greif kendini Londra'da elçiliğe atarsa ve Teğmenden bir ateşe olursa bu şekliyle kendisini mahkemelerin ilgilendirmediği bir diplomat olurdu. Kalbin atışı kaderin sesidir.

Demek ki, Polis Teğmeni Goldheim; polis ajanı Fleury'nin, defteri, kendinin gerçek **H.** Liebknecht olduğunu temin eden bir insandan almış olduğunu ve hatta Fleury'ye bir makbuz bile verdiğini temin eder. Ama Goldheim, Londra'da Liebknecht'i «ele geçiremedi.» Demek ki Goldheim rahatlıkla Köln'de kalabilirdi, çünkü Polis Müfettişi Stieber'in garantisi sayesinde semizleniyordu. Bu yalnızca polis teğmeni Greif'ı garantileyen, bu da kendince gene polis ajanı Fleury'i garantileme iyiliğinde bulunan polis teğmeni Goldheim'in bir garantisi olarak ortaya çıkar.

Kendisini az teşvik etmiş olan Londra tecrübeleri karşısında şaşırmış olarak Goldheim, yargı gücünün yerine geçmesi gereken kendine has ikna gücüyle Goldheim, Stieber'in «Marks'ın Partisi»nin Köln'le olan bağlantıları vs. hakkındaki yeminlerinin **«tümünün»** gerçekten doğruluğundan **«tamamen»** emindir. Ve şimdi onun kendisinden daha aşağı rütbedeki memuru olan bir Goldheim'ın kendisine bir testimonium paupertatis (10) hazırlamasından sonra, Polis müfettişi Stieber hâlâ gizlenememiş miydi?

---

(10) Fakirlik Belgesi.

Kendine has yemin etme şekliyle Stieber bir sonuç elde etmişti, Prusya hiyerarşisini kıvırdı. Polis Müfetişine inanmıyor musunuz? İyi. O, kendisini tehlikeye soktu. Öyleyse Polis Teğmenine nasıl olsa inanacaksınız. Polis teğmenine inanmıyor musunuz? Daha iyi. O zaman hiç değilse polis ajanına, alias mouchardus vulgarise (11) inanmaktan başka çareniz kalmıyor. Böyle saçma sapan kelime oyunlarını öne sürüyor **yeminci Stieber.**

Goldheim, şimdiye kadar Londra'da orijinal tutanak defterinin bulunmayışı ve **H.** Liebknecht'in varlığı hakkında yalnızca, bunların Londra'da «ele geçirilmesi»nin olanaksız olduğu ispatını getirdi. Kendini, Stieber'in «Marks'ın Partisi» üzerine **«tüm»** ifadelerinin **«tamamen gerçeği»** yansıttığına, bu şekilde inandırdıktan sonra, nihayet bu olumsuz kanıtlamaların dışına çıkması gerekir. Gerçi Seckendorf'a göre, bunların içinde pozitif kanıtlamaları da yansıtan «bir çok gerçek» yatıyor: «Londra'daki Prusya ajanları bugün bile ne kadar iyi eğitilmişler.» Deneme olarak, 27 Ekimde «Marks'ın yanında çok gizli bir toplantının yapılmış olduğu»nu ortaya sürer. Bu çok gizli toplantıda tutanak defteri ve «rahatsız edici» Polis Müfettişi Stieber'e karşı alınacak tedbirler kararlaştırılmış. Söz konusu olan emirname ve kararlar «çok gizli olarak Avukat Schneider II'ye yollanmış»lar.

Prusya ajanları bu oturumlarda bulunmalarına rağmen, mektubu alanların izi gene de «çok gizli» kalıyor, öyle ki, posta bütün çabalara rağmen bunları ele geçiremiyordu. Eskimiş kalın duvarlar arkasından yuvacığını mırıldayan mırıltılar duyulur:

«Söz konusu olan mektuplar ve belgeler, çok gizli olarak Avukat Schneider II'ye yollanmışlar.»

Goldheim'in gizli ajanları için tümüyle esrarlı. Bu tu-

(11) Diğer bir deyimle, adi gizli polise.

tanak defteri üzerine olan hayali kararlara, 27 Ekim günü, Marks'ın bulunmuş olduğu toplantıda varılmış olamaz, çünkü Marks, 25 Ekim günü tutanak defterinin asılsızlığı üzerine ana raporu, gerçi Schneider II'ye değil ama Bay Von Hontheim'e yollamıştı.

Zaten evrakların Köln'e gönderildiğini polise sadece kötü vicdanı söylemiyordu. 29 Ekim günü Goldheim, Londra'ya varır. 30 Ekim günü Goldheim «Morning Advertiser»de, «Spectator»da, «Examiner»de, «Leader»de «Peoples Paper»de; Engels, Freiligrath, Marks ve Wolff (12) un forgery, perjury, falsification of documents (13) in savunmasını yapan, kısacası Prusya-Polis iftiralarını ortaya serecek, İngiliz halkını ifşaatları getirmeye yöneltecek beyanlarını bulur. Belgelerin yollanma işlemi «çok gizli» tutulur, şöyle ki 30 Ekim [43] günü Goldheim'ın Londra'ya, belgelerin de Köln'e varmasından sonra ancak, Marks'ın Partisi İngiliz halkını bu durumdan haberdar eder.

Bu arada 27 Ekimde de, Köln'e belgeler yollanır. Bunları müneccim Prusya polisi nereden öğrenir?

Prusya polisi «Marks'ın Partisi» gibi, tümüyle gizli olarak ajite etmiyor. Çok kereler Marks'ın evinin önüne haftalarca, onu, du soir jusqu'au matin ve du matin jusqu'au soir (14) sokakta izleyen ve adım adım takip eden, açıktan açığa iki Mouchard dikilmişti. Şimdi 27 Ekim günü Liebknecht'in ve Rings'in hakiki el yazılarını ve Crown Tavern'in sahibinin toplantı günlerini bildiren ifadelerini içeren tümüyle gizli belgeleri İngiliz günlük basın muhabirlerinin şimdiki Marlborough Street'deki tamamen resmi polis mahkemelerinde teşçil ettirdi. Prusya koruyucu melekleri onu evinden Marlborough Street'e ve Marlboro-

(12) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 8, S. 379-380.
(13) Sahtekarlık, yalan yemin, belgeler üzerinde yolsuzluk.
(14) Akşamdan sabaha, sabahtan akşama kadar.

ugh Street'den tekrar evine ve tekrar evinden postaneye izlediler Ancak, Marks'ın her iki «kafadar»a, tutuklama emri verilmesi için bölgenin polis hakimine gizlice başvurmasından sonra yok olurlar.

Ayrıca Prusya Hükümetinin bir başka çıkar yolu daha vardır. **Çok gizli** yollanmış olanların kopyaları, Prusya kartallarının ellerinden **kurtulsun** diye Marks, 27 Ekimde mahkemece tesçil edilmiş ve aynı tarihli belgeleri direkt olarak postayla Köln'e yollar. Böylece Köln'deki posta ve polis, 27 Ekim tarihli belgelerin Marks tarafından gönderilmiş olduğunu biliyordu ve sırrı çözmesi için Goldheim'i Londra'ya göndermesinin gereği kalmamıştı.

Goldheim, nihayet herhangi bir şeyi **«isim»** ve «özellikle» belirterek anlatması gerektiğini hissediyordu; «tümüyle gizli 27 Ekim duruşmasında» Schneider II'ye neler gönderilmesine karar verildiğini ve Stieber tarafından Marks'a yollanan mektuptan sözeder. Ama Marks, bu mektubu ne yazık ki, 27 değil, 25 Ekimde, ve Schneider II'ye değil, Bay von Hontheim'a yolladı. Ama polis, Marks'ın; Stieber'in bu mektubunu hâlâ elinde bulundurduğunu ve savunmaya yollıyacağını nerden biliyordu? Gene Stieber'in öne atılmasını bekliyelim.

Stieber önleyici tedbir olarak, Schneider II'yi onu çok «rahatsız eden mektubu» okumaktan vazgeçireceğini umar. Eğer Goldheim, Schneider II mektubu «Marks'la kriminal bir bağ» sonucu ele geçirmiş diye Stieber'in hesapladığını söylerse, o zaman Schneider II mektubu, Goldheim'ın ajanlarının yanlış bilgi toplamış olduklarını ve kendisinin Marks'la kriminal bir bağlantı içinde olmadığını ispatlamak için, geri plâna atacaktır. Böylece Stieber, öne fırlar, mektubun özetini yanlış olarak anlatır ve şaşırtıcı bir bağırma ile bitirir:

«Bunu benim ve Marks'ın dışında hiç kimse bilemez. Londra'dan

gelmiş olan bilgilerin gerçeğe uygunluğunun en iyi ispatı olmuş olsa bile.»

Kendisini rahatsız eden sırları gizli tutabilmek için Stieber'in kendine has bir yöntemi vardır. O konuşmadığı zaman, bütün dünya da susmak zorundadır. Bu yönden kendisinin ve bir yaşlı bayanın haricinde «hiç kimse» onun bir zamanlar Weimar'ın yakınında homme entretenu (15) olarak yaşamış olduğunu **«bilemez.»** Ama Stieber'in, Marks haricinde, kimsenin bu mektubu bilmesini istememesinde ne kadar hakkı varsa, Marks'ın da Stieber haricinde herkesin bu mektubu bilmesini istemesinde o kadar hakkı vardır. Şimdi, Londra'dan gelen bilgilerin **en iyi ispatını** herkes biliyor. Stieber'in kötü ispatı nasıl görülür ki?

Ama Stieber «ben ve Marks haricinde hiç kimse bunu bilemez» dediğinde, gene bilerekten yalan söylemiş oluyor. O, mektubuna, Marks'ın değil de «Rheinische Zeitung»un bir başka redaktörünün cevap vermiş olduğunu biliyordu. [44] O, gene de «kendisinin ve Marks'ın haricinde» bir insandı. Daha çok kişinin bu mektubu bilmesi için burda izletelim:

«'Neue Rheinische Zeitung'un 177. sayısında; 21 Aralık tarihinde Frankfurt a. M.'dan yollanan bir haberde; Lichnowski Prensinin ve General Auerswald'ın katillerini tesbit etmek için, benim, demokratik zihniyetli görünüşü altında polis ispiyonu olarak Frankfurt'a gittiğime dair son derece aşağılık bir yalan bulunuyor. Gerçi ayın 21'inde Frankfurt'taydım, orda bir gün kaldım ve orda, sizin de ekte bulunan belgelerden göreceğiniz gibi, sadece Von Schmezler adındaki bayanın özel sorunlarını halletmem gerekiyordu, tekrar temsilci olarak göreve başladığım Berlin'e çoktan geri dönmüş bulunuyorum. Sizi ayrıca önceden bu sorundan dolayı 21 Aralık tarihli 'Frankfurter Oberpostamts - Zeitung'un 338. sayısındaki ve buradaki 'National Zeitung'da yayınlanan resmi düzeltmelerden dolayı kınıyorum. Sizin, ilişikteki düzeltmeyi çok acele gazetenize koymanızı ve yalancı haberin yollayıcısını, sizin himayesi al-

(15) Tahammül edilen kimse.

tında bulunduğunuz yasalara göre değerlendireceğinizi, gerçeğe olan tutkunuzdan dolayı bekleyebileceğim umudundayım. Çünkü böyle bir iftirayı suskunlukla karşılayabilmem her zaman olanak dışıdır, aksi halde, istemeyerek, oldukça övülmeye değer redaksiyona karşı bizzat teşebbüse geçmek zorunda kalacağım.

Son zamanlarda demokrasinin, bana olduğu kadar hiç kimseye ayrıca teşekkür borçlu olduğunu sanmıyorum. Yüzlerce tutuklu demokratı polis adaletinin ağlarından kurtaran bendim. Hâlâ süren Sıkıyönetim döneminde, korkak, merhametsiz heriflerin (Demokratların) çoktan meydanı terkettikleri sırada faal ve korkusuzca üst makamlara karşı çıkan bendim. Ve bunu şimdi de yapıyorum. Eğer demokrat organlar benimle bu şekilde oynarlarsa, o zaman bundan sonraki gayretlere şevkim azalır.

Ama bu durumda en mükemmeli demokratik organların beceriksizliğidir. Benim polis ajanı olarak Frankfurt'a gitmiş olduğum söylentisi, hepsinden önce tutuculuğun ünlü organı olan 'Neue Preussischen Zeitung'da, benim onları rahatsız eden faaliyetlerim örtbast edilmek için ortaya atıldı. Diğer Berlin gazeteleri bunu hemen düzelttiler. Ama demokratik organlar böyle aptalca yalanın arkasından dua edebilecek kadar beceriksizler. Eğer ispiyon olarak Frankfurt'a gitseydim, o zaman bu, önceden hiç bir şekilde tüm gazetelerde çıkmazdı, sonra hem Prusya, bir polis memurunu nasıl Frankfurt'a yollayabilirdi, o kadar kıdemlisi varken? Bu aptallık yalnızca demokrasinin bir hatasıdır ve tutucuların kurnazlığına yenildiler.

Benim seneler önce Silezya'da polis ispiyonu olarak bulunmuş olduğum söylentisi de, aynı şekilde aşağılık bir yalandır. O zamanlar resmi görevlerde bulunan bir polis memuruydum ve günahımı bu şekilde işledim. Benim hakkımda rezilce yalanlar çıkarıldı. Ortaya bir adam çıksın ve benim ona gizlice sokulmuş olduğumu ispat etsin. Yalan söylemesini ve iddia etmesini herkes yapabilir. Makul ve dürüst bir insan olarak tanıdığım sizden, tatmin edici etraflı bir cevap bekliyorum. Buradaki demokrat gazeteler sizin hakkınızda da birçok yalanlar yaydılar, aynı hedefe erişmek istemez miydiniz?

Berlin, 26 Aralık 1848.

Saygılarla.
Stieber, Hukuk Doktoru vs.,
Berlin, Ritterstrasse 65»

Peki Stieber, 27 Ekimde mektubunun Marks tarafından Schneider II'ye gönderildiğini nerden biiyordu? Ama mektup, 27 değil de 25 Ekimde, ve Schneider II'ye değil

de, Von Hontheim'e yollanmıştı. Demek ki Stieber, sadece, mektubun hâlâ varolduğunu biliyordu ve Marks'ın onu herhangi bir savunucuya verebileceğini tahmin ediyordu. Bu tahmin nereden geliyordu? «Kölnische Zeitung» un, Stieber'in, Cherval hakkındaki 18 Ekim tarihli ifadesini vb. Londra'da yolladığında, Marks «Kölnische Zeitung»a «Berliner National-Zeitung»a ve de «Frankfurter Journal» [45] a, Stieber'i hâlen elinde bulunan mektubuyla tehdit eden 21 Ekim tarihli açıklamayı yapar. Mektubu «çok gizli» tutmak için bizzat gazetelere verir. Alman günlük basının korkaklığı yüzünden başarısızlıkla sonuçlanmıştır, ama Prusya Postasına, Prusya polisine ve Stieber'e direktif verilmişti bir kere.

Peki Goldheim Londra'dan yurduna neler yumurtlamıştı?

Hirsch'in yalan yere yemin etmediğini **H.** Liebknect'in «elle tutulur» bir mevcudiyetinin olmadığını ve orijinal tutanak defterinin hakiki orijinal tutanak defteri olmadığını, müneccim Londra ajanlarının «Marks'ın Partisi» nin Londra basınına açıklamış oldukları her şeyi bildiklerini. Prusya ajanlarının namuslarını kurtarmak için, Goldheim, onların ağzını mektup yutmaktan ve açmaktan çıkan notlarla tıkar.

4 Kasım duruşmasında, Schneider II, Stieber'in tutanak defterini yok etiğini, onun sahtekârlığını ve yalan yere yeminini ispatladıktan sonra, Stieber son olarak ortaya fırlar ve geleneksel hiddetlilik havasını estirir. Can-ı gönülden istemeyerek, hatta Bay Wermuth'u, Polis Müdürü Wermuth'u bile yalan yere yemin etmekle suçlamaya cesaret eder. Demek ki Stieber tekrar, ortodoks silsile-i meratibe, yükselen çizgiye geri döner. Önceleri, bir başka mezhebe göre, inen çizgide hareket ediyordu. Ona, Polis müfettişine inanılmıyorsa, o zaman herhalde bir polis teğmenine de inanılmıyor, o zaman herhalde polis ajanları-

na, polis ajanı Fleury'ye inanılmıyorsa, onun yardımcısı Hirsch'e de inanılmıyor demektir. Şimdi tersine. O, **Polis Müfettişi** belki yalan yere yemin edebilir ama, **Polis Müdürü** Wermuth? İnanılmaz! Çaresizliği içinde Wermuth'u artan acıklılıkla över, halka berrak bir Wermuth sunar. İnsan olarak Wermuth, Avukat olarak Wermuth, aile reisi olarak Wermuth Polis Müdürü olarak Wermuth, Wermuth for ever. (16)

Şimdi, açık duruşmada bile Stieber sanıkları hâlâ au secret (17) tutmaya ve savunmayla, savunma malzemesi arasına bir set çekmeye çalışıyor. Schneider II'yi Marks'la «kriminal bağlantı» kurmakla suçluyor. Schneider bu durumda Prusyanın en üst makamlarına suikast yapmış oluyormuş. Hatta Adalet Bakanı Göbel, bizzat Göbel bile, Stieber'in baskısı altında kendini ezilmiş hissediyor. Söylemekten kendini alamıyor, korkak-köle durumunda olsa bile, Stieber'in ensesine bir kaç sopa darbesi indiriyor. Ama Stieber, kendi yönünden haklı. Kendi şahsı değil, Mahkeme, Posta, Hükümet, Berlindeki Polis Müdüriyeti temsilcilikleri, Bakanlıklardır, Londra'daki Prusya sefaretleridir, kısacası Prusya, devletleridir onunla birlikte orijinal tutanak defteri elinde ortada rezil olan.

Bay Stieber, şimdi, «Neue Rheinische Zeitung» un, mektubunun üzerine cevabının basılmasına dair izin almıştır.

Goldheim'la tekrardan Londra'ya geri dönelim.

Stieber'in, Cherval'in nerede olduğunu ve hakikatte kim olduğunu bilmediği gibi, Goldheim'ın da ifadesine göre (18 Kasım duruşması) tutanak defterinin **ortaya çıkışı** hâlâ açıklığa kavuşturulamamıştır. Bunları açıklamak için Goldheim iki hipotez öne sürer:

---

(16) Sonsuza dek (her zaman)

(17) Tamamen tecrit edilmiş.

«Daha henüz tam olarak açıklanamamış olan defterin ortaya çıkışına dair» der, «yalnızca iki yol bulunuyor: Ya ajanın tümüyle garanti verdiği gibi, gerçekten Liebknecht'den çıkmış, o da ihanetini açığa çıkartmamak için el yazısını vermeye çekinmiştir.»

W. Liebknecht herkesçe bilindiği gibi «Marks'ın partisi» ne dahil. Ama tutanak defterinin içinde bulunan imza malûm olması gerektiği gibi **W. Liebknecht'e ait değil. Stieber** de bu yüzden 27 Ekim duruşmasında, bu imzanın sahibinin zaten adı geçen **W.** Liebknecht değil de, bir başka Liebknecht, yani **H.** Liebknecht olduğuna dair yemin eder. Benzerinin varlığını öğrenmiş ama, bilginin kaynağının ne olduğunu öğrenememiş. Goldheim, «Fleury'nin defteri gerçekten Marks'ın Partisinin bir üyesi olan H. Liebknecht adında birinden aldığını iddia ettiğine» dair yemin eder. Goldheim daha da ileriye giderek: «Bu **H.** Liebknecht adındaki kişiyi Londrada ele geçirememiş olduğuna, dair de yemin eder. Peki, bu şimdiye kadar Stieber tarafından keşfedilen **H.,** Liebknecht genel olarak dünyaya ve polis teğmeni Goldheim'a **varlığının belirtisi** olarak hangi izi bıraktı? Orijinal tutanak defterindeki **el yazısından** başka hiç bir varlık belirtisi yok. Ama şimdi Goldheim: «Liebknecht'in el yazısını vermekten çekinmiş olduğunu» açıklar.

H. Liebknecht şimdiye kadar hep el yazılarıyla vardı. Ama şimdi Liebknecht'den hiç bir şey kalmıyor, hatta bir el yazısı bile, hatta İ'nin üzerindeki bir nokta bile. Ama Goldheim'ın, varlığını tutanak defterindeki el yazısından tanıdığı, bir tutanak defterine çeşitli yazılar yazan, **H.** Liebknecht'i nerden bildiği Goldheim'ın sırrı olarak kalacak. Stieber'in mucizeleri olabilir de, Goldheim'ın neye olmasın?

Goldheim, kendinden önce Stieber'in, **H.** Liebknecht'in varlığı üzerine önceden yemin etiğini unutmuş olacak. **H.** Liebknecht adına yemin ettiği anda, **H.** Liebknecht'in

sadece Stieber tarafından zor durumdan kurtulmak için uydurulmuş bir yardımcı yalan olduğunu hatırlar ve ihtiyaca hiç bir yasak yoktur. Sadece bir Liebknecht'in varlığını hatırlar. **W.** Liebknecht, ama eğer **W.** Liebknecht hakiki ise, o zaman tutanak defterindeki imza sahtedir. Fleury'nin altındaki ajan Hirsch'in, sahte imzasını da ortaya çıkarttığını itiraf edemiyor. Bu yüzden: «Liebknecht imzasını vermekten çekindi» hipotezini ileri sürüyor. Biz de bir hipotez yapalım bakalım. Goldheim, bir zamanlar banknot yolsuzluğu yapar. Mahkeme huzuruna çıkarılır, serilerin üzerine atılmış olan imzanın Banka Müdürüne ait olmadığı ispatlanır. Bana kızmayın Baylar, diyecektir Goldheim, bana kızmayın. Banknot hakikidir. Banka Müdürünün kendisinden çıktı. Adı kendisinin değil de, sahte bir imzada taklit edilmişse bu neyi değiştirir? «Demek ki, el yazısını vermeye çekindi.» **Veya** diye devam eder Goldheim, Liebknecht hipotezi yanlışsa:

«*Veya, ajan Fleury, defterin notlarını Marks'ın iki arkadası olan, kaçak Dronke ve Imandt'dan almış ve bu notların değerini yükseltmek için onları orijinal tutanak defteri şekline dönüştürmüştür. Dronke ve Imandt'ın sürekli olarak Fleury'yle ilişki halinde oldukları Polis Teğmeni Greif'ça resmen tesbit edilmiştir.*»

Veya? Neden veya? Eğer bir defter, bir orijinal tutanak defteri üç kişi tarafından, Liebknecht, Rings ve Ulmer tarafından imzalanmışsa, o zaman kimse: «Bu Liebknecht'den çıkmıştır» veya Dronke'den ve Imandt'dan çıkmıştır diyemez, aksine «Bu Liebknecht'den ya da Rings ve Ulmer'den» diyebilir. Şaşırtıcı bir dönüşle, bir hükme varacak kadar ileri giden talihsiz Goldheim, -ya, veya- sürekli olarak «Rigs ve Ulmer imzalarını vermekten kaçındılar» mı diyecekti? Goldheim bizzat yeni bir dönüşü kaçınılmaz olarak görür.

Ajan Fleury'nin iddia ettiği gibi tutanak defteri Liebknecht'den çıkmamışsa, o zaman bunu Fleury kendisi yap-

tı, ama bu notları Polis teğmeni Greif'in, Fleury'yle sürekli ilişki halinde olduklarını resmen tesbit ettiği, Dronke ve Imandt'dan aldı.

«Malına daha fazla değer vermek için» der Goldheim, Fleury Notları bir orijinal tutanak defteri haline soktu. Yalnızca bir sahtekârlık yapmıyor, aynı zamanda sahte imza atıyor, «malına daha fazla değer kondurmak için» her şeyi yapıyor, Para kazanma hırsı ile sahte tutanaklar, sahte imzalar imal eden, bu denli titiz bir adam olan Prusyalı ajan **sahte notlar** çıkarmayı beceremez. Bu şekilde bağlar Goldheim meseleyi.

Dronke ve Imandt, ancak İsviçre makamlarınca sınır dışı edildikten sonra, Nisan 1852'de Londra'ya gelirler. Ama tutanak defterinin üçte bir bölümü, 1852 Ocak, Şubat ve Mart aylarında meydana gelmiş. Demek ki, Fleury tutanak defterinin üçte birini her şeye rağmen Dronke ve Imandt **olmaksızın** hazırlamış, Goldheim her ne kadar; tutanak defterinin ya Liebknecht tarafından yapıldığına ya da Fleury tarafından yapıldığına yemin ediyorsa da, gene de Dronke ve Imand'ın notlarına göre hazırlanmış olduklarını belirtiyor. Goldheim yemin ediyor ve Goldheim gerçi Brütüs değil, ama her şeye rağmen Goldheim'dır.

Ama, Dronke ve Imandt'ın Fleury'ye Nisandan itibaren notları yollama imkanları ancak bu şekilde doğuyor, çünkü yemin ediyor **Goldheim**

«Polis teğmeni Greif tarafından, Dronke ve Imandt'ın Fleury'yle sürekli ilişki halinde oldukları resmen tesbit edilmiştir.»

Bu ilişkilere gelelim.

Fleury, yukarda da belirtildiği gibi, Londra'da Prusya polis ajanı olarak değil de, tüccar olarak, hem de demokrat bir tüccar olarak tanınıyordu. Altenburg doğumlu, siyasi kaçak olarak Londra'ya gelir, daha sonra itibarlı, hali vakti yerinde bir İngiliz ailenin kızıyla evlenir ve görünüşe göre, karısı, eski bir endüstri **Quäker'i** olan kayınpede-

ri ve kayınvalidesiyle birlikte kendi halinde yaşar. 8 ya da 9 Ekim'de İmandt, Fleury'le «sıkı trafiğe» girer, yani ders verme trafiğine. Ama orijinal tutanak defteri, Stieber'in değiştirdiği ifadesine göre sonra ayın 10'unda, Goldheim'ın ifadesine göre 11 Ekim'de Köln'e gelir. Demek ki Fleury, oldukça az tanışık oldukları Imandt'ın kendisine ilk Fransızca dersini verdiği sıralarda; orijinal tutanak defterini kırmızı bir sahtiyana sardırmakla kalmaz, aynı zamanda onu, Köln'e taşıyacak olan fevkalede haberciye verir. Fleury'nin, Imandt'ın notlarına göre yazmış olduğu tutanak defteri bu kadardır. Dronke'yse Fleury'ye Imandt'larda sadece bir kere tesadüf etmişti, hem de orijinal tutanak defterinin değerinin çoktan anlaşılmış olduğu -yani bir hiç olduğu- 30 Ekim günü.

Kölnlü tutukluların hüküm giymeleri için, Hristiyan -Alman Hükümetini, çekmeceleri kırmak, başkalarının evraklarını çalmak, sahte ifadelere zorlamak, sahte komplolar düzenlemek, sahte belgeler imal etmek, yalan yere yemin etmek, yalan yere tanıklık yaptırmak, her şeyleri yapmak gene de tatmin etmiyordu. Stieber'in tanımadığına yemin ettiği ve Goldheim'ın da ispiyon olarak tanıttığı Hirsch'çiklerini korumak için: tutukluların Londralı arkadaşları üzerine iftiracı bir şüphe atmayı denerler.

5 Kasım Cuma günlü «Kölnische Zeitung» [35] a, Londra'ya Goldheim'ın ifadesi de birlikte olmak üzere, 3 Kasım hukukçular toplantısının haberi yollanır. Hemen aynı gün Greif hakkında kovuşturma yapılır ve onun Fleury'yle beraber oturduğu öğrenilir. Aynı zamanda Dronke ve Imandt ellerinde «Kölnische Zeitung» olduğu halde Fleury'ye giderler. Ona Goldheim'ın ifadesini okuturlar. Benzi atar, kendini toparlamaya çalışır, çok şaşırmış gibi görünür ve bir İngiliz Belediye Meclisinin önünde Goldheim'a karşı tanıklık etmeye tamamen hazır olduğunu söyler. Ama önceden Avukatlarıyla konuşması gerekiyormuş. Er-

tesi günün öğleden sonrası için -6 Kasım Cumartesi- randevu tayin edilir. Fleury bu randevuya resmen onaylanmış bir ifade getireceğine dair söz verir. Tabii ki gelmez. Bu yüzden, İmandt ve Dronke ertesi akşam onun evine giderler ve burda İmandt için yazılmış bir kâğıt bulurlar:

«Avukatların yardımıyla her şey tasarlandı, gerisi o kişi yakalanana kadar ileriye atıldı. Avukat meseleyi bugünden ele aldı. İşler, benim bugün şehirde olmamı gerektiriyor. Beni lütfen yarın ziyaret edin. Öğleden sonra saat 5'e kadar evdeyim. Fl.»

Kağıdın arka tarafında şu not vardır:

«Biraz önce eve geldim, Bay Werner ve karımla çıkmak zorundaydık. Yarın geldiğinizde bunun izahını bulacaksınız. Hangi zamanda geleceğinizi lütfen bana yazın...»

Imandt aşağıdaki cevabı verir:

«Bugün sözleşilen randevuya gelmediğinizden, sizi evde bulamadığıma çok şaşırdım. Bu durumdan dolayı sizin hakkınızdaki kararımın çoktan durumu değiştirdiğini itiraf etmek zorundayım. Eğer benimle, bir başkası hakkında bilgi vermek için konuşma gereğini duyuyorsanız o zaman siz bana gelirsiniz, hem de yarın sabah erkenden. Çünkü Prusya polis ispiyonu olarak özel durumunuzun İngiliz gazetelerinde çıkıp çıkmayacağını size garanti edemem. Imandt.»

Fleury, pazar sabahı da görünmez. Böylece Dronke ve Imandt ona karşı güvenlerinin sadece bir an için sarsılmış olduğu görünüşüyle, kendisinden açıklama alabilmek için akşam tekrar ona giderler. Binbir tereddüt ve kararsızlık içinde açıklama alınır. Ona yalnızca soyadını değil de, ilk adını da birlikte imzalaması gerektiğine dikkati çektiklerinde Fleury bilhassa reddeder. Açıklama kelimesi kelimesine aşağıda olduğu gibidir:

«Kölnische Zeitung'un Redaksiyonuna,

İmza sahibi olan ben, Bay Imandt'ı aşağı-yukarı bir aydan beri tanırım, kendisine Fransızca ders verdiğim sıralarda Bay Dronke'yi de ilk olarak 30 Ekim Cumartesi günü görmüş olduğumu belirtirim. Bu ikisi de, Köln duruşmalarında ortaya çıkan tutanak defterine ilişkin hiç bir

açıklama yapmadılar. Liebknecht adında birini tanımadığımı, ayrıca böyle bir kimseyle hiç bir ilişkimin olmadığını belirtirim.

Londra, 8 Kasım 1852 Kensington,

Charles Fleury»

Dronke ve Imandt, Fleury'nin sonradan «Kölnische Zeitung»a kendi adıyla ilgili hiç bir açıklamanın yapılmaması talimatını vereceğinden emin oldukları için onun açıklamalarını bu yüzden «Kölnische Zeitung» a değil de, Avukat Schneider II'ye yollarlar, ama o da bunları duruşmanın çok ileri bir safhasında aldığı için faydalanma imkanını bulamamıştır.

Gerçi Fleury, polis fahişelerinin Fleur de Marie'si değil, ama bir çiçekti ve her ne kadar sadece Fleury delys (*) olsa bile çiçekler açacaktır.

Tutanak defterinin hikâyesi daha meydanda değildir. 6 Kasım Cumartesi günü, Hamburg'dan tanınmış W. Hirsch, Londra Brow Street Belediye Meclisinin önünde, yemin yerine geçmek üzere, kendisinin ne Greif ve Fleury yönetiminde Köln'deki Komünistler Davasında görünen orijinal tutanak defterini meydana getirmiş olduğunu açıklar.

Demek ki, önce «Marks'ın Partisi»nin orijinal tutanak defteri -sonra ispiyon Fleury'nin not defteri- nihayet Prusya polisinin fabrikası, basit bir fabrikası, polis fabrikası sans phrase. [gerisi boş lâf]

Hirsch'in orijinal tutanak defterinin sırrını Bown Street'deki İngiliz Belediye Meclisine verdiği aynı gün, Prusya Hükümetinin bir başka temsilcisi de Kensington'da

---

(*) Fleurs - de - Lys [Zambak] Fransız halk dilinde mahkûm edilen canilere vurulan damgaların üzerindeki harfleri belirtir: T. F. (travaux forcés, Kürek Mahkûmu) Marks'ın haberlerini ne denli iyi değerlendirdiği, Ekde ortaya çıkıyor. (VII, I (elinizdeki kitap S...-...)'ye bkz. [*Engels'in 1885 baskısına notu.*]

Fleury'nin evinde, ne çalınmış ne de üretilmiş belgelerle ilgilenmiyordu, ama bu sefer kendi pılı pırtısını kalın bir muşambaya sarmakla meşguldü. Bu Vogel Greif'dan başka bir kimse değildi, polislerin düşüncelerine göre, Köln'e giden fevkalade haberci, Londralı Polis ajanı, yalanlı oyalamaların resmi yöneticisi, Prusya elçiliğine atanan polis teğmeni... Greif Prusya Hükümetinden Londra'yı derhal terketmesi için emir almıştı. Kaybedilecek zamanı yoktu.

Arka planda bulunan, şimdiye kadar kulislerce örtülü kalmış, bölümlerin anfiteatral yükselişlerinin birden bire Bengal ateşinde parladığı ve parıltısıyla gözleri kamaştırdığı, Spektakelopern'in sonunda olduğu gibi, bir Prusya polis traji komedisinin sonunda, içinde orijinal tutanak defterinin de hazırlanmış olduğu kaybolmuş anfiteatr'ın imalathanesi bulunur. En alt basamakta parça başına çalışan Mouchard Hirsch: ikinci basamakta burjuva sınıfının ispiyonu ve ajan provokatör, şehir tüccarı Fleury, üçüncü basamakta diplomat polis teğmeni Greif ve en üst basamakta Prusya elçiliğinin kendisi görülür. 6-8 aydan beri Hirsch sürekli olarak, haftalarca, odasında ve Fleury'nin gözleri önünde orijinal tutanak defterini imal etmeye çalışıyordu. Ama Fleury'nin bir kat **üstünde** onu gözetleyen ve ilham veren Greif oturuyordu. Ama Greif da gününün bir kısmını sürekli olarak kendisinin de gözetlendiği ve ilham verildiği Prusya elçiliği otelinde geçiriyordu. Demek ki, Prusya Elçilik oteli orijinal tutanak defterinin büyümüş olduğu esas ser. (18) Demek ki Grief yok olmak zorundaydı. Nitekim 6 Kasım 1852'de ortadan kayboldu.

Orijinal tutanak defteri, Not defteri olarak bile daha uzun süre elde tutulamazdı. Bakan Saedt, onun replikleri ni avukatların savunmalarına gömmüştü.

---

(18) *1853 Basel baskısında burada şu ekliydi:* Onu Londra'da bekleyen rezalet, Prusya elçiliğinin üzerine kaldı.

Böylece sorgu hakimlnín iddianamesinin yeni bir araştırma isteğinde bulunduğu anda, tekrardan ayrı hareket noktalarına geri dönüldü, çünkü, **«hiç bir objektif unsur yoktu.»**

V

«KIZIL KATEŞİZM» İ AÇIKLAYICI YAZILAR

27 Ekim duruşmasında Krefeld'den polis müfettişi **Junkermann** şu ifadeyi verir:

«Krefeld'de bir kahvehanenin garsonu adına yollanmış, içinde 'Kızıl Kateşizm'in suretlerinin bulunduğu Düsseldorf damgalı pakete el koymuş. Beraberinde bir de imzasız açıklayıcı yazı bulunmuş. Gönderen tesbit edilememiş.» «Resmî Bakanlıkça da belirtildiği gibi, açıklayıcı yazılar Marks'ın elinden çıkmışa benziyor.»

28 Ekim duruşmasında Bilirkişi (? ? ?) Renard açıklama yazılarından Marks'ın el yazısını tanır. Bu yazı şöyledir:

«Vatandaşlar! Bizim sonsuz güvenimizi kazanmış olduğunuzdan, sizlere 5 Haziran Cumartesi günü, gece saat 11'de, tanınmış devrimci vatandaşların, sevgili işçilerin kapılarının altından atmak üzere «Kızıllar»ın 50 suretini bu şekilde sizlere iletiyoruz. Sizin vatandaşlık faziletlerinize güvenerek bu direktifleri yerine getireceğinizi umuyoruz - bekliyoruz. Yaşasın devrim!

Berlin, Mayıs 1852

Selâm ve Kardeşlik. Devrim Komitesi.»

Tanık Junkermann; «sözü edilen paketin tanık **Chianella**'ya yollanmış olduğunu» açıklar.

Berlin Polis Müdürü **Hinckeldey** Köln'lü sanıkların tutuklanmaları sırasında tuğgeneral olarak manevraları idare eder. Maupas'ın defneleri onu uyutmazlar.

Duruşmalar sırasında, biri ölü biri diri iki polis müdürü, biri polis müşaviri -ama bunlardan biri Stieber'dir- biri sürekli Londra'dan Köln'e, diğeri ise sürekli Köln'den Londra'ya seyahat eden polis teğmeni, haddi hesabı olmayan adsız, değişik adlı, takma adlar kullanan, kaçan, kaçmayan polis ajanları ve yardımcıları. Nihayet bir polis müfettişi.

«Kölnische Zeitung» 27 ve 28 Ekim tarihli tanık ifadeleriyle Londra'ya döndüğünde, Marks, Marlborough Street Belediye Meclisine gider, «Kölnische Zeitung» da çıkan açıklama yazılarının metnini kopya eder. Bu kopyayı ve aynı zamanda:

1. Söz konusu olan açıklama yazılarını kendisinin yazmamış olduğunu;

2. Ancak bunun varlığını ilk olarak «Kölnische Zeitung» dan öğrendiğini;

3. «Kızıl Kateşizm» denilen şeyi **hiç görmediğini;**

4. Böyle bir şeyin dağıtılması için, hiç bir zaman hiç bir şekilde konuşmadığını;

açıklar, yemin yerine geçen kalıcı ifadeyi onaylatır.

Belediye Meclisine verilmiş olan böyle bir açıklamanın (declaration), eğer sahteyse, İngiltere'nin yalan yere yeminin tüm sonuçlarını üzerine alacağını önceden belirtir.

Prusya postası, kendine emanet edilmiş mektupları alıcılarından saklamak yükümlülüğünde olduğu ilginç varsayımıyla, posta sırlarının izlenimlerini birleştirdiği kanısına, yargılama boyunca iyice varıldığından, yukarıdaki belge Schneider II'ye yollanır, ama aynı zamanda Londra-

ki «Morning Advertiser» (1) de yayınlanır. Yüksek temsilci, sadece **karşılaştırma** niyetiyle olsa bile, belgenin ortaya konulmasına karşı çıkar. Yüksek temsilci, Marks'ın resmî olarak onaylanmış kopyasının üzerine orijinal açıklama yazılarının bir parçasının bile görünmesinin, onun yazılarını kasten taklit etme sahtekârlığını, jürinin keskin bakışlarından bile gizliyemiyeceğini biiiyordu. Bu yüzden Prusya Devletinin maneviyatının çıkarı, her türlü karşılaştırmaya karşı çıkıyordu.

Schneider II:

«*Mektubu alacak olan Chianella'nın, polise muhtemel gönderici hakkında, can-ı gönülden bilgi verdiğini ve* onlara kendini ispiyon olarak doğrudan doğruya hizmete almalarını *önerirken, uzaktan yakından Marks'ı düşünmediğini*»
belirtir.

Marks'dan tek bir satır dahi okumamış olanların, onu melodramatik açıklayıcı yazıların olanaksız asli faali olarak suçlayamazlar. 5 Haziran yazının, gece yarısının rüya saatlerindeki, ihtilâl filistenlerinin kapıların altından attıkları «kızıl» ınisnadının zorunlu açık operasyonu, verilen «yerine getirilecek talimatın» askeri «uygulanmasına» göre, «vatandaşlık fazlletleri» ve «açıklığı» gibi Kinkel'in rahatlığı, Willich'in geniş hayal gücünü gösterir. Ama Kinkel-Willich, ihtilâl reçetelerini, Marks'ın el yazısına sokmayı nasıl düşünebilmiş olurlar?

Eğer «meydana gelişi daha henüz tümüyle açıklanamamış» taklit edilen el yazısının bulunduğu bu açıklayıcı yazılar hakkında bir hipotez kurmaya izin varsa: Polis Krefeld'de 50 kızılı şatafatlı açıklama yazılarıyla birlikte bulur. Onlar -Köln'de ya da Berlin'de, qu'importe? (2)- metni Marks'ın notlarına çevirirler. Hangi amaç için? «Malına daha fazla değer biçebilmek için.»

---

(1) Bkz. Karl Mark / Friedrich Engels: Werke, cilt: 8, S. 381-382.
(2) Aynı çoklukta.

Yüksek temsilci bile bu durumda, onların ihtilâlci söylevleri içindeki bu açıklayıcı yazılarını itiraf etmeye cesaret edemedi. Bu davayı düşürürdü. Demek ki, tayin ve tesbitte en eksik olan **«objektif olay unsurunun»** yokluğuydu.

VI

WİLLİCH-SCHAPPER FRAKSİYONU

1848/49 İhtilâlinin yenilgisinden bu yana, kıtadaki Proleter Parti, o kısa dönemin içinde istisna olarak elinde bulundurduğu basın özgürlüğü, söz özgürlüğü ve Birlik kurma haklarını, yani parti örgütlenmesinin legal araçlarını kaybetti. Burjuva-liberal partisi de, küçük-burjuva demokratik parti gibi, temsil ettikleri sınıfların toplumsal konumlarındaki gerici şartlara rağmen, ortak çıkarlarını şu veya bu şekilde bir araya getirme ve ortak çıkarlarını az veya çok geçerli hale getirmeye çalışıyorlardı. 1849'dan sonra, Proleter Partiye, 1848 öncesinde olduğu gibi, yalnızca **bir yol** açıktı- **gizli bağlantıların** yolu-. Bu yüzden kıtada 1849'dan beri, bir dizi gizli proleter iilşkiler; polisçe ortaya çıkarılma, mahkemeler tarafından mahkum edilme ve hapishanelerden yılmadan, devamlı olarak, yeniden, yeni ilişkiler kuruldu.

Bu gizli Cemiyetlerin bir kısmı, doğrudan doğruya mevcut Devlet İktidarını devirmeyi hedef edinmişti. Buna, proletaryanın burjuvazi tarafından yenilmiş olduğu ve mevcut Hükümete karşı yapılan saldırıyla burujvaziye kar-

şı yapılan saldırının doğrudan doğruya birleştirilmesiyle Fransada başvurulmuştu. Gizli Cemiyetlerin bir diğer kısmı, mevcut Hükümetlere aldırış etmeksizin Proletaryanın Partisinin oluşturulmasını hedef edinmişti. Bu tip girişimler, burjuvazinin ve proletaryanın birlikte, kendi yarı- feodal Hükümetlerini desteklediklerı, yani, mevcut burjuva Hükümetlerinin ve orta halliler sınıfı denilenlerin üzerine başarılı bir saldırı yaparak onların iktidarını kırma yerine, egemenliğe yardım etme zorunluluğu Almanya gibi ülkelerde geçerliydi. Burada da, proleter partinin üyelerinin status quo (statüko) ya karşı bir ihtilâle yeniden katılabileceklerinden hiç şüphe edilemez, ama bu ihtilâli hazırlamak, bunun için ajite etmek, kundaklamak, komplo kurmak onların görevi değildi. Bu hazırlıklar genel şartlara ve bu işe doğrudan doğruya katılan sınıflara bırakılabilirdi. Bunu, genel varolma şartları gereği kendiliğinden ortaya çıkan, Parti konumundan ve tarihi görevlerinden vazgeçmek istemeyen, proletaryaya bırakmak zorundaydılar. Onlar için bugünkü Hükümetler yalnızca geçici görüntülerdi ve Status quo sadece, kendini darkafalı, dar görüşlü bir demokrasinin sağlanmasına bırakacak olan kısa bir tutunma noktasından başka bir şey değildi.

Bu yüzden **«Komünistler Birliği»** komplocu bir cemiyet değildi, tersine proleter partinin örgütlenmesini gizlice yürüten bir cemiyetti, çünkü Alman proletaryası yazı, konuşma ve Birlik kurma'dan açıkça igni et aqua [46] idi. Böyle bir Cemiyet komplo kurarsa, bu sadece buharın ve elektriğin Statu quo'ya karşı komplo kurması anlamına gelir.

Böyle bir gizli Cemiyet, komplodan; bir yandan kişisel değersizliklerini tiyatro perdeleri arkasında komplolar yayarak ,diğer yandan tutucu hırslarını en yakın ihtilâl gününde tatmin etmek, ama daha önemlisi, demagoji avında yer alarak bir an için önemli görünmek ve demokrat

pazar çığırtkanlarınca hoş karşılanmak istiyen bireylere pek çekici (cazip) gelmeyen, kendine **Hükümetin** kuruluşunu değil de, **geleceğin muhalefet partisi** olmayı hedef edinmeyi anlar.

Bu yüzden Komünistler Birliğinden bir fraksiyon ayrıldı, ya da bir fraksiyon tecrit edildi, istenildiği gibi gerçek komplolar olmasa bile, gene de komploların «görünümü» ve bu yüzden doğrudan doğruya Willich-Schapper fraksiyonunun demokrasinin günlük kahramanlarıyla birleşmesini gerektiriyordu. Willich'in **Kinkel**'le birlikte ve onun yanında Alman-Amerikan İhtilâl istikrazı ticaretinde (1) görünmesi ilginçtir.

Bu Partinin Köln'lülere verilen Birliğin sorumluluğuyla ilişkisi biraz önce belirtildi. Bürgers ve Röser bunu şekillendirici ve yaratıcı bir şekilde Köln duruşmalarında geliştirdiler.

Willich-Schapper Fraksiyonunun Köln duruşmalarındaki tutumuna bir göz atabilmek için, tahminlerimizi bir sonuca bağlamadan önce bir duralım.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Stieber tarafından fraksiyona yönelik belgelerin tarihleri, Reuter'in hırsızlığından **sonra** bile daima polise giden yolun nasıl bulunabileceğini kanıtlar. Bu zamana kadar Fraksiyon bu olayı açıklama ile yükümlüdür.

Schapper, Cherval'in geçmişini en iyi bilen kimsedir. O, Cherval'in 1848'de Marks tarafından değil de, 1846'da kendisi tarafından Birliğe alındığını vs. biliyordu. Schapper, Stieber'in yalanlarını susarak onaylıyor.

Franksiyon, kendisine üye olan Haacke'nin; şüpheyi sanıkların Partisine yükleyen tanık Haupt'a yazmış olduğu tehdit mektubunu biliyordu.

---

(1) Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Sürgünün Büyük Adamları. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, cilt: 8, S. 334'de.

Fraksiyona dahil, «Kızıl Kateşizmin» yazarı **Moses Hess,** «Komünist Parti Manifestosu» nun bu şanssız taklitçisi Moses Hess, yalnızca yazılarını kendisi yazmakla kalmıyor, aynı zamanda da onları kendisi dağıtıyor ve «Kızıllar» ından kime parçalar bıraktığını çok iyi biiliyordu. Marks «Kızıllar» ın yakınındaki zenginliğin bir tek satırının bile onu değerden düşürmediğini, biliyordu. Moses, kendi «Kızıllar» ının Partisine Melodramatik açıklayıcı yazılarını Ren bölgesinde işportada satarken, şüpheyi rahatlıkla sanıkların üzerine çeker.

Fraksiyon susarak yaptığı gibi, konuşarak da Prusya polisi ile işbirliği yapar. Duruşmalar sırasında, sanık sandalyesinde değil de, **«Kırallık tanığı»** olarak ortaya çıkar.

Willich'in arkadaşı ve Birliğin sırlarını açıklamak hayırseverliğini gösteren **Hentze,** Londra'da Willich'in yanında bir kaç hafta geçirir ve ordan; Becker'e karşı, kendisine karşı olandan daha az belirtileri bulunmasına rağmen 1848'de Becker'in Birliğin üyesi olduğuna dair yalan ifadeyi verebilmek için Köln'e gider.

Dietz Arşivi gibi sınırdışı edilmiş, fraksiyona dahil, parasıyla onu destekleyen **Hätzel,** Birliğe katılma suçundan Berlinde kanun önüne çıkarıldı, sanıklara karşı tanık olarak ortaya çıktı. İhtilâl sırasında Berlin proletaryasının müstesna olarak silâhlanmasını, Birlik statüsüyle ilişkili göstererek tanıklıkda bulunur.

Kendi mektuplarıyla faka basan (Bkz. 18 Ekim duruşması) **Steigens**'in Brükseldeki fraksiyonun baş ajanı olmuş olması gerekirken, Köln'de sanık olarak değil de, tanık olarak ortaya çıkar.

Köln duruşmalarının üzerinden henüz çok az bir zaman geçmişken, Willich ve Kinkel, bir terzi kalfasını (2) özel görevli olarak Almanya'ya gönderirler. Gerçi Kinkel

(2) August Gebert.

fraksiyona dahil değildi, ama Willich Alman -Amerikan ihtilâl istikrazı kampanyasının başkanlarındandı.

Kinkel'in daha o zamana, sonradan meydana gelecek tehlikeden gözü korkmuştu ve Willich, Londralı kefiller vasıtasıyla borç alınan para sahiplerinin idaresinden yılmıştı. Willich'in ve kendisinin öfkeli protestolarına rağmen para sahiplerinin Amerikaya geri döndüklerini görmesi, Kinkel'in; görünürdeki misyonuna ve Almanya ile görünürdeki haberleşmelere ihtiyac duymasına neden oldu. Kısmen, orada devrimci bir faaliyet alanı ve bütünüyle Amerikan dolarının varlığı gözüne çarpmıştı kısmen de kendisinin ve arkadaşı Willich'in yapmak zorunda oldukları harcama (Grafen O. Reichenbach'ın litoğrafla basılan bildirileri) muazzam haberleşme, posta masrafı vs. için bahaneler de bulunuyordu.

Kinkel'in ister burjuva liberalleri, ister demokratları ile olsun, hiç bir bağının olmadığı biliniyordu. Bu yüzden Alman-Amerikan devrim birliğinin gizli görevlisi yerine, fraksiyon gizli görevli olarak U yerine bir X'i alır. Bu gizli görevlinin, işçiler arasında Köln'lü sanıkların Partisine karşı faaliyet göstermekten başka görevi yoktu. Kapı kapanmadan önce, yeni araştırmalarda yeni bahaneler bulmak için daha uygun bir zaman bulunamıyacağını itiraf etmek zorundayız. Prusya polisi, gizli görevlinin kişiliği, yolculuk günü ve seyahat rotası hakkında iyiden iyiye bilgi sahibiydi. Nereden? Bunu da göreceğiz. Magdeburg'da yapmış olduğu gizli oturumlarda, onların ispiyonları da bulunuyordu ve müzakereler hakkında bilgi veriyordu. Kölnlülerin Almanya ve Londra'daki arkadaşları dehşetten titriyorlardı.

Hirsch'in 6 Kasım günü Bow Street'deki Belediye Meclisi önünde orijinal tutanak defterini Greif ve Fleury'nin yönetimi altında ürettiğini itiraf ettiğini yukarıda anlatmıştık, Willich onu bu şekilde hareket etmesi için ikna edi-

yordu, Willlch ve kahvehane sahibi Schärttner ona Belediye Meclisine kadar refakat etmişlerdi. Hirsch'in bildikleri 3 ayrı nüshada çıkarıldı ve bunlar postayla Köln'deki çeşitli adreslere yollandı.

Hirsch'in mahkeme avlusunun eşiğinden atlar atlamaz tutuklanması çok büyük önem taşıyordu. Üzerinde bulunan resmî onaylı ifadeler sayesinde Köln'de kaybedilen mahkemenin Londra'da tekrar kazanılmasını sağlayabilirdi. Sanıklar için olmasa bile Hükümete karşı. Bu yüzden Willich böyle bir girişimi mümkün kılmamak için elinden gelen her şeyi yapar. Sadece «Marks'ın Partisi» ne doğrudan katılanlara değil, kendi adamlarına karşı da, hatta Schapper'e karşı bile derin suskunluğu izler. Onun sırrına yalnızca Schärttner erebilmişti. Schärttner kendisinin ve Willich'in Hirsch'i gemiye getirdiklerini anlatır. Demek ki, Hirsch Willich'in kasdı yüzünden bizzat kendine tanıklık yapabilmesine karşı Köln'de bırakılmıştı.

Willich, Hirsch'e belgeleri elde edebileceği yollar hakkında bilgi verir, Hirsch Prusya elçiliğini, Prusya elçiliği postasını bilir. Belgeler kararlaştırılan yerlere ulaşmazlar, ortadan kaybolurlar. Kaybolmuş olan Hirsch de bir süre sonra Londra'da tekrar ortaya çıkar ve açık bir Demokratlar toplantısında Willich'in kendisinin suçlu olduğunu açıklar.

Willich bu konuyla ilgili bir soruda, daha 1851 yılında kendisinin isteği üzerine, ajan olduğu gerekçesiyle Great Windmill Derneğinden atılmış olan Hirsch'le, 1852 Ağustosundan beri tekrar ilişki içinde olduğunu itiraf eder. Demek ki Hirsch ona Fleury'nin Prusya ajanı olduğunu ihbar etmiş ve Fleury'ye gidip gelen tüm mektupları bilgisine sunmuştur. O ve Willich bu bilgileri, Prusya polisini kontrol için kullanmışlardır.

Willich'in aşağı yukarı bir seneden beri kendisinden destek gördüğü Fleury'le çok samimi dost oldukları her-

kesçe biliniyordu. Ama eğer Willich 1852 Ağustosundan beri, Onun bir Prusya ajanı olduğunu biliyorduysa ve aynı zamanda onun her yaptığından haberdar oluyorduysa, nasıl olurda orjinal tutanak defterinden haberi olmaz?

Ki o ilkin, Fleury'nin ajan **olduğunu** Prusya Hükümetinin kendisinden mi öğrendi?

Ki o, en iyi durumda Hirsch'in İngiltereye bağlı bulunduğu ve Fleury'nin suçluluğu için resmi onaylı kanıtları «Marks'ın Partisi» nin elinden almakla mı işe girişti?

Ki o, Fleury'den destek koparmak için, ondan 15 Pfund Sterling'e almış olduğu bir reçu (3) için gururlanmakta devam ettiği için mi?

Ki, Alman-Amerikan İhtilâl istikrazından Fleury mi sebeplenmişti?

Fleury'ye kendi gizli cemiyetlerinin lokallerini ve buluşma yerlerini vererek, Prusya ajanlarının yan odadan müzakereleri tutanağa geçirmeleriyle mi?

Fleury'ye yukarıda sözü geçen özel görevli terzi kalfası hakkında bilgi vererek ve hatta ondan bu amaç için para alarak mı?

Nihayet Fleury'ye, yanında kalan Hentze'yi Köln jürisi önünde Becker'e karşı neler söylemesi gerektiği hakkında ikna ettiğini mi? (*) Bunların que tout cela n'est pas bien clair (4) olduğunu itiraf etmek zorundayız.

---

(3) Kabul kartı.

(*) Willich ve Becker'in ilişkileri üzerine: «Willich bana o eğlenceli mektuplarından yolluyor;; ;ben cevaplandırmıyorum, ama o yeni ihtilâl plânlarını ayrıntılı olarak anlatmaktan vazgeçmiyor. Beni mutlaka Köln garnizon kıtalarına provoke ediyor! Daha yakınlarda gülmekten karnıma ağrı girdi, o bu aptallıkla sayısız insanın başını belâya sokacak; çünkü biricik mektup yüzlerce demagog hakiminin üç yıllık maaşını sağlar. Köln ihtilâlini bitirmiş olsaydım, o zaman diğer operasyonların yönetimini üzerine almaya *hevesi kalmazdı*. Ne kadar içten!»
(Becker'in Marks'a yazdığı bir mektuptan, 27 Ocak 1851 [*Marks'ın notu.*]

(4) Bunların hepsi yeterince açık değil. (Beaumarchais, «La folle journée»).

VII

KARAR

Polis sırlarının açığa çıkması ölçüsünde, sanıklar içinde açık fikirler ortaya çıkıyordu. Orijinal tutanak defterinin sahte olduğu ortaya çıktığında, genel olarak beraat bekleniyordu. «Kölnische Zeitung» kendini, açık fikirler önünde referans ve Hükümete karşı bir dönüş yapma zorunluluğunu da hissediyordu. Önceden yalnızca polis telkinlerine açık olabilen, sanıklar için yararlı ve Stieber için şüphe uyandırıcı küçük notlar, birdenbire yolunu şaşırarak parçalara bölündü. Prusya Hükümeti bile bu Partiye kaybedilmiş gözüyle bakıyordu. «Times» [47] ve «Morning Chronicle» [48] in habercileri, birdenbire dışardan gelen açık fikirleri uygunsuz bir biçimde çıkışa doğru hazırlamaya başladılar. Sanıkların öğretisi ne kadar yıkıcı ve muazzam, üzerlerinde bulunmuş olan belgeler ne kadar kötü olursa olsun, bir komplonun gerçek kanıtları ortada yoktu, bu yüzden bir mahkûmiyet olanaksız gibi görünüyordu. «Times»in Berlin habercisi, bu derece boynu bükülüklükten vazgeçerek şehrin en üst çevrelerinde endişelerin kölece yankısının dolaştığını yazıyordu. Elektrikli

telgraf, Köln'den Berlin'e jüri üyelerinin «suçlu» kararını gönderdiğinde, Bizans sarayının ve haremağalarının sevinç çığlıkları ancak bu kadar taşkın olabilirdi.

Tutanak defterinin açığa çıkmasıyla dava yeni bir safhaya girmişti. Jürinin; sanıkları, suçlu veya suçsuz bulmaları onların insiyatifine bağlı değildi artık, şimdi sanıkları ya da Hükümeti suçlu bulmak zorundaydılar. Sanıkların beraat etmesi, Hükümetin mahkûm edilmesi demekti.

Avukatların savunma konuşmaları üzerine olan repliğinde Temsilci Saedt, orijinal tutanak defterini bir yana bırakır. Bu derece namussuzca bir belgeden yararlanmak istemiyormuş, kendisi böyle bir şeyi «haksızlık» olarak görüyormuş, «uğursuz» bir deftermiş, boş yere bir sürü zaman kaybına yol açmış, meseleye ise hiç bir katkısı olmamış, Stieber de bunu takdir edilecek bir işgüzarlıkla, yalan uydurmak suretiyle alay edilmesine yol açmış vs.

Ama temsilcinin kendisi, kendi suçlamalarında, defterin «bir çok gerçeği» içerdiğini savunuyordu. Onun sahte olduğunu açıklamak şöyle dursun, gerçekliğini kanıtlayamamanın üzüntüsü içindeydi. Stieber tarafından yeminle saptanan orijinal tutanak defterinin gerçekliğiyle, Stieber tarafından yeminle söylenen Cherval'in Paristeki ifadesi, Saedt'in repliğinde yeniden ortaya çıkarılarak Prusya Devletinin tüm makamlarının 1,5 yıldır en çetin şartlar altında ortaya püskürttükleri meseleleri gerçek kılmıştı. 28 Temmuz için ilân edilen duruşmalar üç ay için durdurulmuştu. Neden? Polis Müdürü Schulz'un hastalığı nedeniyle. Peki Schulz kimdi? Orijinal tutanak defterinin asıl bulucusu. Daha gerilere gidelim. 1852 Ocak ve Şubatında Doktor Daniels'in karısının evi aranmıştı. Hangi nedenle? Fleury'nin Schulz'a yolladığı, Schulz'un Köln polis müdürlüğüne, Köln'deki Polis Müdürlüğünün de sorgu hakimine ulaştırdığı, sorgu hakiminin de Dr. Daniels'in ka-

risının evine sürdüğü orijinal tutanak defterinin **ilk sayfaları** yüzünden.

Cherval'in komplosuna rağmen, iddia makamı Ekim 1851'de hâlâ geçerli olay unsurlarını bulamamıştı ve bu yüzden Bakanlığın emriyle yeni bir kovuşturma hazırlandı. Bu kovuşturmayı kim yönetiyordu? Polis Müdürü Schulz. Demek ki Schulz, olayın unsurunu bulmakla yükümlüydü? Schulz, ne buldu? Orijinal tutanak defterini. Ortaya çıkartılan tüm yeni malzeme, sonradan Stieber tarafından tamamlanan ve ciltlenen tutanak defterinin boş sayfaları içine sıkıştırılmıştı. Orijinal tutanak defterinin doğumu ve yetişmesi için gerekli zamanı verebilmek için, sanıklar 12 ay hücre hapsinde kalırlar. Savunucuların ve sanıkların bir pislik yığınını boşaltıp, onu doldurabilmek için Prusya Devletinin tüm makamlarının 1,5 yıl boyunca uğraşmalarına ve sanıkların 1,5 yıl içerde yatmalarına, 8 gün harcamalarından dolayı Saedt «Çocuk oyuncağı!» diye bağırır ve hemen bunun içinden suçun kanıtını çıkarır. Orijinal tutanak defteri yalnızca tek bir **suçlama noktası** değildi, içinden, Elçilik ve Polis, Bakanlık ve Belediye, Temsilci ve Posta Müdüriyeti, Londra, Berlin ve Köln Hükümet faaliyetlerinin tüm ipliklerinin geçtiği düğüm noktasıydı. Orijinal tutanak defteri meseleyi o kadar etkilemişti ki, sonunda tümüyle bir mesele yaratabilmek için keşfedilmişti. Orijinal tutanak defterini ayakta tutabilmek için kuryeler, telgraflar, mektup yakalamalar, tutuklamalar, yalan yere yeminler, onu meydana getirebilmek için kasıtlı davranışlar, onu tamamlamak için rüşvet denemeleri. Orijinal tutanak defterinin meydana çıkardığı sırlar, göstermelik davanın sırlarını meydana çıkardı.

Aslında davanın saf eğilim karakterini gizleyebilmek için polisin mucizeler yaratan müdahaleleri gerekliydi. Ortada bulunan açıklamalar -Saedt duruşmalarda bu şe-

kilde açıklıyordu- sizlere, çok saygı değer Jüri üyelerine, davanın bir eğilim davası olmadığını kanıtlayacaktı. Şimdi de polisçe yapılan açıklamaları unutturabilmek için, eğilim karakterini ortaya çıkarıyor. Jüri üyelerinin 1,5 yıllık ön araştırmalardan sonra kendi açık düşüncelerinin doğruluğu için, objektif olay unsurunu açıklamaya ihtiyaçları vardı. 5 Haftalık polis komedisinden sonra kendilerini gerçek pislikten kurtarabilmek için «temiz eğilim»e ihtiyaçları vardı. Bu yüzden Saedt, yalnızca iddia makamının «hiç bir objektif olay unsuru bulunmadığı» gerekçesinin karara neden olan malzemesiyle kendini sınırlamıyordu Daha ileri gidiyordu. Yasanın komploya karşı bütünüyle hiç bir olay unsuru beklemediğini, aksine saf eğilim olduğunu siyasi imansızları adalet kalıbında yakmak için, yani komplo kategorisinin yalnızca bir kaçamak yolu olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Tecrübesi, Sanıkların tutuklanmasından sonra resmen ilân edilen yeni Prusya ceza yasası kitabının uygulamasından hareketle daha büyük bir başarı vaad ediyor. Bu bahane altında -bu yasa kitabı hafifletici şartlar içeriyormuş- uşak zihniyetli Adliye sarayı onun gerici uygulamalarına göz yumabilirdi.

Ama dava açık bir eğilim davasıydı, peki bu 1,5 yıllık ön kavuşturmalar niye? Eğilimden.

Madem konu bir kere eğilimi içeriyor, o zaman eğilimi ilke olarak bir Saedt -Stieber- Seckendorf'la, bir Göbel'le, bir Prusya Hükümetiyle, Köln'un çoğu dışarıdan idare edilen Hükümet çevrelerinin 300 kişisiyle, Münch-Berlinghausen'in kraliyet Odalarının (Almanya'daki Prensliklerde Yasama Meclisinin toplandığı yere verilen ad ÇN) bayları ve Fürstenberg'in bağımsız beyleriyle tartışamaz mıyız? Pas si bête. (1)

---

(1) Bu kadar aptal değiliz.

Saedt itiraf eder: (8 Kasım duruşmasında)

«Bu görevin ona birkaç ay önce bildirildiğini ve hem de sayın yüksek temsilci baylar tarafından, onunla birlikte bu meseleye el atmak için ve bu nedenle dosyaları okumaya başladığında, önce komünizm ve sosyalizmle, daha yakından ilgilenmesi gerektiği fikrine varır. Belki kendisi gibi, aralarından bazılarının bu konuyla daha az ilgilenmiş olabileceği hipotezini giderebileceğine inandığından, araştırmalarının sonuçlarını yeminli jüri üyelerine bir an önce ulaştırmayla, kendini daha çok mecbur hissediyordu.»

Böylece Saedt kendisine Stein'ın [49] ünlü el kitabını satın alır.

«Ve bugün öğrenmiş olduğunu
Hemen yarın öğretmek ister» [50]

Ama resmi Bakanlığın acayip bir şanssızlığı vardır. Marks'a ait objektif olay unsurları arar ve Cherval'e ait olay unsurlarını bulur. Sanıkların propagandasını yaptıkları komünizmi arar ve kendisinin mücadele verdiği komünizmi bulur. Stein'in el kitabında gerçi komünizmin her çeşidi bulunur, sadece Saedt'in aradığı çeşit yoktur. Stein eleştirel komünizmi, Alman komünizmini henüz kitabına kaydetmemiştir. Her şeye rağmen Saedt'in elinde sanıkların kendi partileri'nin beyannamesi olarak tanıdıkları «Komünist Parti Manifestosu» bulunuyordu. «Manifesto» da şimdiye kadar çıkmış olan tüm sosyalist ve komünist literatürün eleştirisini, yani Stein tarafından kayda geçirilen tüm hikmetleri içeren bir bölüm vardır. Bu bölümden sanıkların komünist çizgisinin önceki bütün komünist çizgilerden farkını, yani Saedt'e karşı savunulan öğretinin özgül içeriğinin ve özgül eğiliminin çıkarılması zorunludur. Hiç bir taş (*) bu uğraşında Saedt'in yardımına koşmaz. Burada dava açılmak için bile olsa bunu anlamak

---

(*) Saedt'in komünizmi ve sosyalizmi öğrenmek için satın aldığı el kitabının yazarı Lorenz Stein'ın soyadı olan Stein kelimesi, Almancada aynı zamanda «taş» anlamına geldiğinden Marks, burada kelime oyunu yapıyor. - T.Ç.N.)

gerekirdi. Şimdi Stein tarafından sipsivri ortada bırakılan Saedt kendine nasıl yardım edecek? Onun iddiasına göre:

«*Manifesto*, üç bölümden *meydana geliyor. İlk bölüm; çeşitli vatandaşların (!) toplumsal durumlarının komünizm esasından hareketle tarihi bir gelişimini içeriyormuş. (very fine) (2)... İkinci bölüm, komünistlerin proletarya karşısındaki durumlarını geliştiriyormuş... Nihayet son bölümde komünistlerin çeşitli ülkelerdeki konumları tartışılıyormuş...» (!) (6 Kasım duruşmasından)*

«Manifesto» her şeyden önce 4 bölümden meydana geliyor, üç bölümden değil. Ama bilmediğim şey beni ırgalamaz. Bu yüzden Saedt 4 bölümden değil de 3 bölümden meydana geldiğini iddia ediyor. Onun için var olmayan bölüm Stein tarafından kayda geçirilmiş komünizmin eleştirisi, yani sanıkların komünizminin **özgül eğilimini** içeren bölümdür. Zavallı Saedt! Önceleri **olay unsuru** eksikti, şimdi de **eğilim.**

Ama bütün teori gridir, değerli arkadaş. [51] «Şu toplumsal sorun» diye belirtir Saedt, «ve çözümü son zamanlarda görevlileri ve görevsizleri uğraştırdı.» Ayrıca, Saedt görevlilere dahil, çünkü yüksek temsilci Seckendorf onu, üç ay önce resmen sosyalizmi ve komünizmi inceleme ile «görevlendirdi» Saedt'in Galilei'i gökbilimi araştırmalarında «yetkisiz» ama ona dinsiz muamelesi yapan engizisyonu «yetkili» görmesi, onun her zamanki ve her yerdeki tutumuyla önceden bağdaşıyordu. E pur si mouve [52]. (*)

Hakim sınıfların temsilcilerinin oluşturduğu jüri ile sanıkların şahsında devrimci proletarya silahsız olarak

---

(2) Harika.

(*) Saedt'e yalnızca «yetki verilmemişti». Bu davadaki hizmetlerinden dolayı, Ren bölgesinin baş temsilciliğine atanarak mükâfatlandırılır, ve bu makamdan emekli olur, ve sonradan kutsal ayinlerle mutlu şekilde ölür. [*Engels'in 1885 baskısına notu.*]

karşı karşıya bulunuyordu, ve bunun sonucu sanıklar mahkûm olmuştu, çünkü onlar bu jürinin önünde bulunuyorlardı. Hükümet entrikalarının açıkça ortaya serilmesi, gözlerin önünde foyası çıkan Prusya hükümetinin acizliği, açık düşünceyi sarstığı gibi, jüri üyelerinin de bir an için vatandaşlık vicdanlarını sızlatabilirdi. Ama diyorlardı jüri üyeleri kendi kendine, ama, eğer Prusya hükümeti sanıklara karşı bu denli iftira etme ve aynı zamanda cüretkâr çareler bulma risikosuna giriyorsa, başka bir deyişle eğer Avrupa çapında adımını atıyorsa o zaman sanıklar istenildiği kadar küçük partilerle de olsa, korkunç tehlikeli ve her şeyden önce öğretilerinin bir gücü olması gerekir. Hükümet, bizleri kriminal canavarlardan kurtarabilmek için kriminal kanunnamenin yasalarını ihlâl etti. O zaman biz de hükümetin şerefini kurtarmak için, birazcık point d'honneur (3) nu ihlâl edelim.

Ren asilzadeleri ve Ren burjuvazisi, Fransız burjuvazisi'nin 2 Aralık (4) tan sonra ortaya attığı **suçlu** bağrışlarıyla birleştiler.

«Artık mülkiyeti yalnızca hırsızlık, dini yalnızca yalan yere yemin, aileyi yalnızca gayrimeşruluk, düzeni yalnızca düzensizlik koruyabilir!»

Fransa'daki tüm resmi binalar orospulaştı. Ama gene de Fransız adliyesi ve jüri üyeleri kadar orospulaşan hiç bir kurum olmadı. Köln'deki jüri ve adalet makamları, Fransız jüri ve yargıçlarını geride bırakalım diye bağırıyorlardı. Cherval davasında doğrudan doğruya hükümet darbesinden sonra Paris jürisi herhangi **bir** sanıktan çok daha fazla suç unsuru olan Nette'yi serbest bırakmıştı. 2 Aralık hükümet darbesinin jürisini geçelim. İş işten geç-

(3) Namus duygusu.

(4) 2 Aralık 1851 Louise Bonaparte'nin hükümet darbesi.

tikten sonra Röser, Bürgers vs. son olarak da Nette'yi yargılıyalım.

Ren Prusyasında, jüri için hâlâ süren batıl inanç, bu sayede tamamen ortadan kalkmıştı. Jüri'nin imtiyazlı sınıfların harp divanı olduğunu, kuruluş nedeninin yasa boşluklarını vatandaşların vicdanlarının genişliği ile doldurmak olduğunu herkes anlamıştı.

Jena! [53] ... Ayakta durabilmek için bütün çarelere başvuran hükümetin ve böyle bir hükümetin korunmasına ihtiyaç duyan bir toplumun son sözüdür. Bu Köln Komünistler Davasının son sözüdür... **Jena!**

KÖLN KOMÜNİSTLER DAVASI [54] [«HERR VOGT» (1860) ÜZERİNE EK [4]

Bu bölümde («Herr Vogt» üzerine açıklama) Köln Komünist Davasının duruşmaları sırasında, Prusyanın Londra Büyük elçiliği ve bu elçiliğin kıtadaki Prusya makamları ile yazışmaları; şimdi Hamburg'da hapishanede bulunan, polis teğmeni Greif'in ve onun ajanı Fleury'nin kilit adamı olan ve de Greif'ın görevlendirmesi ve yönetimi altında, Komünistlerin yargılanması sırasında Stieber tarafından mahkemeye sunulan **sahte tutanak defterinin** düzenleyicisi Hirsch'in **Willich** tarafından **«Wilhelm Hirsch Kendini Savunuyor, Moucharderie'nin Fedakârlığı»** başlığı altında Nisan 1853 tarihinde **«New-Yorker Criminal-Zeitung»** a yollanan itirafları üzerine bilgiler, tarafımdan değerlendirilmektedir. Burada, Hirsch'in anılarından bazı kesitler veriyorum:

«Alman Dernekleri, (Endüstri Sergisi sırasında) Prusya polis müdürü Stieber, Avusturya ve Bremen polis müdürleri Bay Kubesch ve Huntel'den meydana gelen bir polis triumvirası tarafından ortaklaşa göz altında bulundurulyordu.»

Hirsch, Prusyanın Londra Büküelçiliği sekreteri **Alberts**'in Mouchard'lık yapması teklifinde bulunduğu ilk sahneyi şu şekilde anlatıyor:

«Londra'daki Prusya Büyükelçiliğinin, kendi gizli ajanlarına verdiği randevular, bu amaç için kullanılan bir lokalde yapılıyordu. The Cock, Fleet Street, Temple Bar lokantası öylesine az göze çarpıyordu ki, arayan birinin lokantanın girişini gösteren bir altın horoz tabelâsını görmemişse, orayı bulabilmesi çok güçtü. Dar bir girişten bu eski İngiliz tavernasının içine ulaştım. Mr. Charles'ı sorunca, göbekli bir zat, sanki birbirimizi eskiden tanıyormuşuz gibi dostça bir gülümseme ile kendisini bu adla tanıttı. Büyükelçilik görevlisi, ki o bu adamdı, su ve brandy'yle göbeği biraz daha şişmiş ve tam demindeydi, öyle ki, birlikte oluşumuzun amacını bir hayli unutmuş görünüyordu. Mr. Charles, ya da kendisinin de hemen ortaya koyduğu gerçek hüviyetiyle Büyükelçilik yazıcısı Alberts, *nihayet bana polisiye konularla hiç bir alışverişi olmadığını, bununla birlikte gene de aracılık üstlenmek istediğini söyledi... İkinci bir randevu, Mr. Charles'ın o zamanlardaki evi olan Brewer Street 39, Golden Square'de yapıldı. Burada polis teğmeni* Greif'*ı tanıdım; çıkık şakakları, koyu saçları ve aynı renkte parordrel (1) kesilmiş sakalı ve favorilerle birleşen bıyıklarıyla gerçek bir polis parçası figürü. Gözleri, hergün çevresindeki hırsızlar ve yankesicilerle uğraşmanın verdiği alışkanlıkla sert bakıyor, en azından insana güven vermiyordu... Bay Greif, baştan Bay Alberts'ın yaptığı gibi, kendisini aynı takma isimle, yani Mr. Charles ismiyle tanıttı. Yeni Mr. Charles, her şeyden önce beni etkilemek zorunluluğuna inandığından, en azından daha ciddi duruyordu... İlk buluşmamız, bana, devrimci mültecilerin tüm faaliyetleri hakkında kesin raporlar verme görevinin bildirilmesiyle sonuçlandı... Bay Greif bir sonraki buluşmamızda, kendi deyimi ile «sağ koluyla», yani «ajanlarından biri ile», beni tanıştırdı. Bu şekilde bahsedilen, şık giyimli, iri-yarı genç bir adamdı. O da kendini bana Mr. Charles adıyla tanıtmıştı. Görünüşe bakılırsa tüm siyasi polis Charles adını takma ad olarak kullanıyordu. Öyle ki, benim şimdiye kadar üç Charles'le ilişkim olmuştu. Yeni eklenen, aralarında en dikkate değer olanı gibi görünüyordu. Söylediğine göre «o da ihtilâlci imiş, ama her şey oluruna varırdı, yalnız ben onunla birlikte gitmeliymişim.»*

Greif bir süre için Londra'yı terkediyor ve Hirsch'den ayrılıyor:

---

(1) Talimata göre.

«Yeni Mr. Charles onun görevini yapacakmış, ben hiç bir kuruntu yapmamalıymışım, bazen bazı şeyler bana garip gelse bile ona güvenmeliymişim; bu olanlara açıklık kazandırmak için, bunlara mesele çıkarmamalıymışım ve ekliyor; 'Bakanlığın zaman zaman bu, ya da şu şeye ihtiyacı olabilir: temel sorunu oluşturan belgeler sağlanamıyorlarsa, ona nasıl yardım edileceğinin bilinmesi gerekir!'»

Hirsch anlatmaya devam eder. En sonuncu Charles, **Fleury**'ymiş:

«Önceleri L. Witig tarafından yayınlanan 'Dresdner Zeitung' gazetesinin dağıtımı ile meşgul oluyordu. Baden'de iken Sachsen'den yapılan tavsiyeler üzerine geçici hükümet tarafından Palantina'ya eyalet üst yönetimini örgütlemek vs. için gönderildi... Karlsruhe'ye Prusyalı olarak geçerken, tutuklandı vs. Birdenbire 1850 sonunda ve 1851'in başında Londra'da göründü. Burada başlangıçta Fleury adını taşıyordu. Ve göçmenlerin arasında durumu en kötü olanıydı, en azından böyle görünüyordu. Bu nedenle de Göçmen Komitesince hazırlanmış olan kışlaya taşındı ve göçmen yardımından yararlandı. 1851 yılı başlarında birdenbire durumu düzeldi, uygun bir eve taşındı ve yıl sonunda bir İngiliz mühendisin kızıyla evlendi. Onu sonradan Paris'te polis ajanı olarak görüyoruz... Gerçek ismi Krause*'dir ve de yaklaşık olarak 15, ya da 18 yıl önce Kontes Schönberg ve oda hizmetçisinin Dresden'de öldürülmesi yüzünden hemen oracıkta Backhof ve Beseler ile birlikte asılan ayakkabıcı Krause'nin oğludur. Birçok kereler Fleury-Krause bana, 14 yaşından bu yana hükümet için çalıştığını söylerdi.»*

Bu, Stieber'in Köln mahkemelerinin açık oturumlarında savunduğu, Greif'ın emri altında doğrudan doğruya Prusya gizli polisine hizmete azmettirilen Fleury-Krause'dir. **«Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar»** ımda Fleury'den şöyle söz ediyordum: «Gerçi Fleury, polis fahişelerinin Fleur de Marie'si değil, ama bir çiçekti ve her ne kadar sadece Fleury-de-lys olsa bile çiçekler açacaktır.» Bu husus önemli ölçüde yerine getirilmiştir. Komünistler Davasından bir kaç ay sonra Fleury, sahtekârlık yüzünden İngiltere'de bir kaç yıl hulks (2) a mahkûm edilmişti.

«Polis teğmeni Greif'ın sağ kolu olan» diyor Hirsch, «Fleury, Prusya Büyükelçiliği ile temasa başladı.»

---

(2) Kürek cezası.

Mektup hırsızlığını yapan, Willich-Schapper Birliğinin o zamanki arşivcisi Oswald Dietz'in yanında kalan Max Reuter Fleury'yle, ilişkili bulunuyordu.

«Stieber'e» diyor Hirsch, «Prusya'nın Paris Büyükelçisi Hatzfeldt'in ajanları aracılığı ile, ki; bu ajanların en kötü şöhretlisi Cherval'*dır, mektuplar hakkında bilgi verildi; bu mektupların sonuncusu doğrudan doğruya Londra'ya yazılmıştı. Stieber, Reuter'in aracılığı ile mektupların bulunduğu yere gitti ve burada Fleury, Stieber'in verdiği görev içinde, Reuter'in de yardımı ile, o hırsızlığı başardı. Bu, Stieber'in çekinmeden, açıkça* «adını da koyarak» *Köln jüri mahkemesine sunduğu işte bu çalınmış mektuplardır. 1851 sonbaharında Fleury Greif ve Stieber ile birlikte Paris'tedir. Stieber Paris'e gelip Kontes Hatzfeldt'in aracılığı ile Cherval, ya da gerçek* Joseph Crämer *ile bağlantı sağlanmıştı. Stieber, Cherval'in yardımı ile bir komplo gerçekleştirmeyi umuyordu. Sonunda, Stieber, Greif, Fleury ve diğer iki polis ajanı Beckmann (*) ve Sommer ile birlikte Paris'te olağanüstü Fransız casusu* Lucien de la Hodde *(Duprez takma adı altında) ile konuşup, almış oldukları direktifleri Cherval'e verdiler. Cherval de bu bilgilere dayanarak onların haberleşmesini kesti. Pek çok kez Fleury benim karşımda Cherval ile Stieber arasındaki kışkırtıcı çekişmeleri şaka yollu söylemiştir. Ve Schmidt; ki, Cherval tarafından ve* polisçe verilen emre *dayanarak kurulan ilişki karşısında devrimci bir Birliğin Sekreteri olarak Strassburg'dan Köln'e gönderilen Bay Fleury'den başka bir Schmidt değildir... Fleury'nin Londra'da Prusya gizli polisinin yegâne ajanı olduğu kuşkusuzdur. Elçiliğin yapmış olduğu tüm öneriler ve tasarılar Fleury'nin elinden geçmekteydi... Bay Greif ve Stieber, pek çok durumda onun yargılarına güvenmekteydiler.»*

Fleury, Hirsch'e açıklıyor:

«Bay Greif size nasıl hareket edilmesi gerektiğini söyledi... Frankfurt'taki Polis Merkezi siyasî polisin varlığının güvence altına alınması*nın, her şeyden önce gözönüne alınmasının temel sorun olduğu görüşündedir. Bu amaca nasıl varılacağı önemli değildir; Paris'te Eylül komplosu ile* bir adım *atılmıştır.* [55]»

Greif, Londra'ya geri döner, Hirsch'in çalışmalarından hoşnutluğunu belirtir, fakat özellikle, **«Marks'ın Par-**

(*) Arnim davasını biçimlendiren aynı kişidir. [*Marks'ın 1875 baskısına notu.*] O aynı tarihte ve bu tarihten uzun yıllar sonra da «Kölnischer Zeitung»un Paris habercisiydi. [*Engels'in 1885 baskısına dip notu.*]

tisinin gizli Birlik toplantıları» hakkında daha çok bilgiler, raporlar ister.

«A tout prix» (3) diyor Polis Teğmeni, «Birlik toplantıları hakkında raporlar oluşturmalıyız. Bunu nasıl isterseniz öyle yapın, yalnız olasılıkları asla aşmayın. Ben pek fazla meşgulüm. *Bay de Fleury, benim adıma sizinle çalışacaktır,» şeklinde sonucu bağlar.*

Hirsch'e göre; Greif'in o zamanki uğraşısı, Cherval ve Gipperich'in St. Pélagie hapisanesinden kaçırılması oyununun senaryosudur. Bu kaçış oyunu, Maupas ile haberleşmede, de la Hodde-Duprez aracılığı ile sahneleniyordu. Hirsch'in şu konular da güvence vermesi üzerine:

«Marks, Londra'da yeni bir Merkezi Birlik kuramamıştı... Şimdilik mevcut duruma göre Birlik oturumları hakkında raporlar hazırlamalıydık. Greif bu raporların doğruluğunu üzerine almalı ve sorumlu olmalıydı. Ortaya koyduğu her şey, kuşkusuz yansıtılacak diyerek Greif, Fleury'den ayrıldı.»

Fleury ve Hirsch de işe koyuldular. Raporlarının «içeriği», Marks'ın gizli Birlik oturumlarıydı.

«Birliğin üyeleri, Almanya'nın herhangi bir köşesinde, yeni bir topluluk kurulması, herhangi bir yeni örgütün oluşu, Köln'deki tutuklu arkadaşlarının Marks'dan yeni bir kurtuluş işareti alıp almadıkları, şundan veya bundan mektupların gelmesi vs... ileri-geri tartışıldı ve senaryo tamamlandı. Bir sonraki sorun, siyasi kovuşturmalarda şüpheli kabul edilen, ya da herhangi bir şekilde siyasi faaliyetle uğraşan Almanya'daki kişilere Fleury'nin alışılmış şekilde dikkat etme eğilimiydi, çok kez de kurguya yardım gerekiyordu ve sonra, ismi ve cismi bile dünyada bulunmayacak bir Birlik üyesi meydana çıkıyordu. Gene de Bay Greif, raporların güzel olduğunu ve â-tout prix (ne pahasına olursa olsun) bazı şeyler yapılması gereğini söylüyordu. Kısmen yazmayı Fleury üsleniyordu. Küçük ayrıntıların doğru şekillendirilmesi Fleury için olanaksızlaşınca çok kez ben kendisine yardımcı oluyordum. Böylece raporlar oluşturuldu ve tereddüt etmeden Bay Greif bu raporların doğruluğunu garanti ediyordu.»

Hirsch devamla, kendisi ve Fleury'nin nasıl Birghton da A. Ruge'yi ve Eduard Meyen'i (Toby'nin Anıları) ziyaret

(3) «Her ne pahasına olursa olsun.»

ettiklerini ve onlara mektuplar ve litografla basılmış haberler ilettiklerini anlatıyor. Bu kadarı yetmiyor. Greif-Fleury, Stanbury'de bir basımevini! Fetter Lane'yi, bir litoğraf makinesini kiralıyor ve Hirsch ile birlikte «radikal beyannameler» de basıyorlar. «Demokrat» F. Zabel'in öğrendiği bazı şeyler burada vardır. Onun duydukları:

«İlk beyanname tarafımdan (Hirsch) yazıldı. Fleury'nin anlattığına göre «Tarım Proletaryasına» *ismini taşıyordu ve bu beyannameden birkaç iyi nüsha elde edilmişti. Bay Greif, bu nüshaları* Marks'ın Partisin*denmişçesine dağıttı ve bu haberlerin çıkışı ve çoğaltılışında daha inandırıcı olabilmek için yayın şekli üzerinde de birkaç ilâve yaptı. Bir kez de* «Halkın Çocuklarına» *adı altında böyle bir tertip yapıldı. Bay Greif'ın bunu hangi isim altında nasıl bir düzenle dağıttığını bilmiyorum. Sonra bu iş durdu. Gerçekten bu amaç için çok para harcanıyordu.»*

Cherval, Paris'den düzmece kaçışından sonra Londra'ya gelir ve geçici olarak haftada I pfund 10 şilinge Salär ile Greif'e yardımcılık yapmaya başlar:

«Alman ve Fransız mültecileri arasındaki ilişkiler üzerine raporlar düzenlemekle görevlendirilmişti.»

İşçi Derneğinde açıkça ifşa edilmiş ve Mouchard olarak kovalanmıştı Cherval.

«Cherval açıklanabilir nedenlere dayanarak Alman mültecilerini ve onların organlarını olağan bir şekilde anlattı. Çünkü, Cherval için Alman mültecileri birliğine ve organlarına herhangi bir şey yollamak bile olanaksızdı. Bunun için Cherval Alman olmayan devrimci Parti üzerine Greif'a bir rapor yolladı. Bu Mücnhhausen yoluyla gitti.»

Hirsch yeniden Köln Davasına geri döner:

«Bugüne dek çok kez Bay Greif, kendi emirleri çerçevesinde Fleury tarafından hazırlanan raporların içeriğinden, bu raporların Köln Davasını ilgilendirdiği oranda sorguya çekilmişti, sıkıştırılmıştı... Bu konu üzerine belirli görevler de geliyordu, önce Marks'ın «Trinkhaus» parolalı bir adreste Lassalle *ile mektuplaşması gerekiyordu ve Sayın Devlet temsilcisi burada bir irtibat elemanı bulunmasını arzuluyordu... Sayın Devlet temsilcisinin Düsseldorf'ta Lassalle'ın; Köln'de tutuklu Röser'e havale ettirdiği para yardımı üzerinde kesin bilgi edinme arzusu ile giriştiği bir araştırma safdilce idi... Yani bu para Londra'dan gelmeliydi.»*

Fleury'nin, Hinckeldey'in talimatı üzerine Köln Sorgu Hakimliği önünde kaybolan tanık Haupt'u temsil edecek bir kişiyi Londra'ya nasıl bulup getireceğine vs. daha III. Bölüm 4'de («Herr Vogt») değinilmişti. Bu ara olayın ayrıntılı açıklamasına Hirsch şöyle devam ediyor:

«Bu arada Bay Stieber, nereden olursa olsun kendisinin gönderdiği, Birlik oturumunun orijinal tutanaklarının gânderilmesi isteğini, önemli ve acele olarak Greif'a yöneltti. Fleury'ye göre, nasıl olursa olsun, emre hazır kişiler varsa, orijinal bir tutanak meydana getirilirdi. Fakat, Marks'ın arkadaşlarından bir kaçının el yazıları *gerekirdi. Bu son koşulu kullandım ve kendi yönümden uygunsuz isteği reddettim. Yalnız bir kez daha Fleury bu konuyu konuşmaya koyuldu, fakat bu kez de kızarıp terledi. Bu sırada ve ansızın, Bay Stieber, Londra'da toplanan Birlik - Merkez Derneğine ait bir tutanak defteriyle Köln'de meydana çıktı... Gazeteye özet olarak aktardığım tutanakların, Greif'ın talimatı üzerine Fleury tarafından tahrif edilen metinlerin tıpatıp aynı olduğunu anlayınca daha da hayret ettim. Bay Greif ya da Bay Stieber, bizzat* bir nüsha *meydana getirmek için mutlaka bir yol bulacaklardı. Çünkü,* bu sözde gerçek tutanaklarda imzalar vardı, halbuki Fleury'nin sunduğu belgede böyle bir yanlışa yer yoktu. *Fleury'nin kendisinden, bu olağanüstü olaylar hakkında; Stieber'in tarihe alkış tutturmak için yapacağı her eyi bildiğini öğrenmiştim!»*

Fleury, «Marks»ın sözüm ona tutanağının imzacılarının (Liebknecht, Rings, Ulmer vb..) gerçek elyazılarının Londra'da bir Policecourt (4) tasdik ettirmiş olduğunu öğrenir öğrenmez şu mektubu yazar:

«Kraliyet Polis Başkanlığı Yüce Katına - Berlin. *Londra (Tarih)*

Birliğin tutanağını imzalayanların imzalarının taklit edilmis olduğu savı, Marks ve buradaki arkadaşlarının el yazısı tasdikinin gerçekleştirilerek sorgu hakimi önüne gerçek orijinal nüshaların verilebilmesi nedeniyle ileri sürülmüştür. İngiliz yasalarını tanıyan herkes, aynı zamanda bilir ki, başvurarak gerçekliğin onaylanmasını talep edebilir ve esasta bu kişi tabiiyetini ispat etmek zorunda da değildir. İstekte bulunan kişi gerçeği ifade eden meseleye kendi ismini koymaktan da çekinmez. Becker, *Liechfield Street.»*

Fleury, bir Alman mültecisi olan ve Willich ile aynı binada otu-

(4) Polis mahkemesi.

ran Becker'in adresini biliyordu. Öyle ki, bu yer daha sonra da tertipçiler için kolay saklanma yeri olmuş, hatta Marks'a düşman birisi için de aynı hizmeti görmüştür... Fleury rezaletin doğmasına neden olacak olaydan önce sevinçliydi. Fleury'ye göre, bu durumda kuşkusuz mektup öylesine geç okunmuş olacaktı ki, dava tam sonuçlanmış ve mektubunun gerçek olup olmadığı konusundaki Şüphede ancak kalkmış olacaktı... Becker imzalı mektup Berlin'de polis başkanlığına yazılmış ama aksine Kölndeki Frankfurter Hof'da bulunan polis memuru Goldheim'a gitmiş ve burada bir başka zarfa yerleştirilmiş, ekde bir notla Berlin Polis Başkanlığına ulaşmıştı: «Bay Stieber amaç hakkında daha kesin bilgileri Köln'e verecekti...». *Bay Stieber mektubunun kullanılmasına olanak bırakmadı. bu kullanma onun olanakları dışındaydı, çünkü Stieber'in tüm tutanak defterinden vazgeçmesi artık elinde değildi.»*

Hirsch'in son konuşması nedeniyle:

«Bay Stieber diyor ki» (Mahkeme önünde) «14 gün önce onun da elinde aynı tutanaklar bulunuyormuş ve bunların kullanılmasından önce ihtiyatlı olmayı yeğ tutuyormuş; ve devamla, bu tutanakları ona bir kurye ile Greif'ın kendisi göndermişmiş... Yani Greif kendi işini ona yüklemişmiş. Fakat bu, Bay Goldheim'ın bir yazısı ile nasıl bağdaşır? Bay Goldheim Büyükelçiliğe şöyle yazar: 'Yalnızca tutanaklar, gerçeklikleri üzerine yapılabilecek muhtemel bir soruşturmadan kaçınmak için böyle geciktirilmişti...'»

29 Ekim Cuma günü Bay Goldheim Londra'ya yetişir.

«Bay Stieber tutanak defterinin gerçekliğinin güvencesi altında tutanağın olanaksızlığını gözönünde bulundurduğundan, yerinde Fleury ile müzakere etmek ve herhangi bir başka yolla kanıtlamak olanakları sağlayıp sağlanamayacağı sorusunu cevaplandırmak için bir temsilci gönderir. Temsilcinin müzakereleri verimsiz olur ve sonuç alamadan tekrar hareket ederken, kararsızlık içinde Fleury'nin geri dönmesine izin verir; öyle ki, Stieber bu halde, polis şefini kötü duruma sokmamak için Fleury'yi açığa çıkartmakta kararlıdır. Fleury bu endişe içinde olduğundan ve ilk kez olarak, hemen Bay Stieber'in şu açıklamasını bana bildirdi. Bay Fleury şaşkın ve telaşlı son bir çare arıyor; bana bir el yazısı getirir, bu el yazısından bir açıklama kopya edip Liebknecht yerine kendini koyup, Londra Lord Mayor'u (5) huzurunda Liebknecht yerine yemin etmeliymişim... Fleury bana bu el yazısının

(5) Belediye Başkanı.

tutanak defterini yazan kişinin yazısı olduğunu ve Bay Goldheim'in onu *(Köln'den)* getirmiş olduğunu *söyledi. Fakat nasıl? Eğer Stieber tutanak defterini Londradan gelen özel kurye Greif'dan teslim almışsa; nasıl olur da Bay Goldheim şu anda sözüm ona tutanakların bir el yazısını Köln'den getirirdi?... Ve de Greif şu sırada tekrar Londrada bulunurken?... Fleury'nin bana verdiği bir kaç sözcükle bu imzaydı... Hirsch «el yazısının hemen hemen aynını kopya eder ve bu meyanda imzalayan, yani Liebknecht, Marks ve yoldaşlarının imzalarının doğru olup olmadığının olumsuz sonuç verdiği ve bunun kendi imzasının tek ve yalnızca doğru olduğunu anlatır. İşimi bitirip el yazısını elde etmiştim»* (yani Fleury tarafından Hirsch'e kopya edilmesi için verilen el yazısı) *«ki şu anda bu yazı çok şükür elimde bulunuyordu, Fleury'ye düşüncelerimi açtım, o hayretle beni dinledi ve kendisine bunu, tümü ile reddettiğimi söyledim. Bunun üzerine Fleury baştan hüzünlü, durdu ve sonra yemini bizzat edeceğini açıkladı... yarı güvenceli ekledi,* önce Prusya Konsolosluğunda el yazısını tasdik ettirecekti ve *bu amaçla da şimdi büroya gidecekti. Kendisini bir tavernada bekledim. Geri geldiğinde imza onayını yaptırmıştı. Lord Mayor'a içmeye gitti. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. Lord Mayor, başka, yeni güvenceler istemiş, Fleury, bunları sağlayamamış ve yarım kalmıştı... Akşam geç vakit bir kez daha ve de son kez Bay de Fleury'yi gördüm. Tam da bugün, Bay Stieber'in onu ilgilendiren açıklamasını «Kölnischen Zeitung»da okumuş ve en kötü baskınlardan birine de uğramıştı! Fakat Stieber başka bir şey yapamazdı, tersi kendi kendini rezil etmesi, kötü duruma sokması olurdu. Bay de Fleury gerçekten avunuyordu...* «Eğer Köln'dekiler mahkûm edilirlerse, Berlinde bir Hükümet darbesi olurdu» *diyordu bana Bay de Fleury, onu son gördüğüm günlerden birinde.»*

Fleury'nin Hirsch ile son bir arada oturuşu **1852 Ekim sonundadır; Hirsch**'in anılarında bu **1852 Kasım sonu** olarak verilmişti ve **Mart 1853**'de **«Berlinde hükümet darbesi»** oldu. (Ladendorf komplosu [56])

Şimdi, okuyucuları Stieber'in her iki suç ortağı Fleury-Krause ve Hirsch için, hangi kanıtları ortaya koyduğu ilgilendirecektir. Bunların en önemlileri, Kara Kitap II, S. 69'dadır:

«No: 345 Krause, Dresden'li, Carl Friedrich August. Eski iktisatçı, sonra (idam edildikten sonra?) tahıl tüccarı olan ve 1834'de Kontes Schönberg'in öldürülmesine katılma suçundan Dresden'de idam edilen ***Friedrich August Krause ve Göllnitz doğumlu ve halen hayatta bu-***

lunan F. A. Krause'nin dulu Johanna Rosine'nin oğludur ve 9 Ocak 1824'de Dresden yakınında Coswigde'ki şaraphanede dünyaya gelmiştir. 1 Ekim 1832'den bu yana Dresdendeki Fakirler okuluna devam etmekteydi, 1836'da Dresden-Antonstadt Yetimler yurduna alındı ve 1840'da Protestanlığa kabul edildi. Sonra Dresden'e tüccar Gruhle'nin yanına çırak girer. Ama bundan sonraki yıllarda mahkemelerce Dresden'de defalarca, hakkında soruşturma yapılmış ve tutuklanmıştır. Bütün bunların sonunda da kısa hapis ve yeni tutuklamaların birbirini izlediği göz önünde tutulmalıydı ve öylede olmuştu. Tahliyesinden sonra işsiz olarak annesinin yanında kaldı, Mart 1842 de hırsızlık ve soygun *nedeniyle tekrar tutuklandı, soruşturmaya uğradı, sonunda* 4 yıl hapis cezası *verildi. 23 Ekim 1846'da hapisten çıkar, Dresdene geri gelir ve* sabıkalı hırsızlarla yakın ilişkide bulunur. *Bunun üzerine tahliye edilen mahkumlar için dernek, onu alır ve sigara işçileri arasına sokar. Mart 1848'e kadar aralıksız burada çalışır, sonunda gene işsizlik ve siyasi derneklere devam etmeye başlar» (Londra'da Hirsch'in yaptığı gibi hükümetin ispiyonu olarak) «1849 başında, şimdi Amerikada bulunan Cumhuriyetçi Edip E. L. Wittig'in Dresden'de yayınladığı 'Dresdner Zeitung'un dağıtıcısı olur. Mayıs 1849'da Dresden ayaklanmasına Sophien caddesindeki barikata komutan olarak katılır, ayaklanmanın ezilişinden sonra Baden'e kaçar. Baden'de Geçici Hükümet yetkilileriyle 10-23 Haziran 1849'da tüm eli silahı tutanların silah altına alınması, ayaklananlara besin maddesi sağlamak için baskı yapmak maksadıyla ayaklanmalara katılır ve bu nedenle Prusya askerlerince tutuklanır, 8 Ekim 1849'da Rastatt'dan kaçar.»*

(Daha sonraları Cherval'in Paris'ten «kaçtığı» gibi bir kaçıştır Fleury'nin ki tümüyle. Ama bu kez gerçek, zarif polis çiçeği vardır. Bunların Köln davasından iki yıl sonra basılmış olduğunu unutmayın)

«15 Mayıs 1883 tarihli 'Berliner Publizisten'in 39. sayısından alınan habere göre, ki bu haber Wilhelm Hirsc'in, Hamburglu iş takipçisinin New York da basılıp yayınlanan 'İspiyonluğun Fedakarlığı'ndan alınmıştır» (Sen Stieber, sen her şeyi bilen melek!) «Krause 1850 sonunda ya da 1851 başında, Londra'da Charles de Fleury *adı altında siyasi mülteci olarak meydana çıkar. Önce fakir bir yaşantı sürdürür, 1851'de daha iyi bir duruma gelir. Komünistler Birliğine alındıktan sonra (Stieber bunu devamlı yalanlar) değişik hükümetlere ajan olarak hizmet etmiş, ve pek çok yalanlar kendisine yüklenmiştir.»*

Yukarıda da değinildiği gibi Köln Davasından bir kaç

ay sonra Londra'da tahrifatçılık yüzünden yıllarca hapse mahkum olan Fleury'ye arkadaşı Stieber teşekkürünü böyle iade etmiştir.

Sayfa 58 Hirsch'in şerefine yazılmıştır:

«No: 265. Hirsch, Wilhelm. Hamburg'lu iş takipçisi. Görünüşe göre, o kendini mülteci olarak değil, aksine gönüllü olarak Londra'ya atmıştı» (Bütün bu yalanlar niçin? Goldheim onu Hamburg'da tutuklamak istemişti.) «ama orada birçok mülteci ile ilişkisi olmuştu ve Komünist Partisine girmişti. Çifte bir rol geliştird. Önce hükümeti devirmek isteyen Partilerin çabalarına katıldı. Sonra kendini Avrupa Hükümetlerine; hem siyasi canilere ve hem de sahtekâr kalpazanlara karşı casus olarak tanıttı ve onlardan hizmet kabul etti. Ama o, bu son ilişkileri nedeniyle en kötü hilekârlıklar, *yalancılıklar ve özellikle* sahtekârlıklar *yaptı. Öyle ki bu* yaptıkları karşısında *yeterince de uyarılamamıştı. Hattâ Dernek içinde benzer kişilerle birlikte, şahsen* sahte kâğıt para basmış *ve polis makamlarının sahte para basan yerlerin bulunması halinde vadettikleri yüksek para ödülünü de almıştır. Giderek her iki taraftan da (hem polis ve hem de polis dışındaki kalpazanlarca mı?) tanındı ve şimdi Londra'dan kokuşmuş bir çevre içinde yaşadığı Hamburg'a geri gönderildi.»*

Stieber'in Londralı hempaları hakkında yazdıkları bunlar. Bunların «doğruluğu ve güvenilirliği» için hiç yorulmadan yemin edebilecektir. Oysa ki, özellikle basit gerçeği söyleyebilen bu örnek Prusyalının bulunmasının olanaksızlığı ilginçtir. Dosyalardan alınan gerçekler -doğru ve yanlış- arasına tamamen amaçsız yalanların sokulmasına izin veremezdi. Bu görevli yalancıların beyanları nedeniyle -bugün bu yalanlar daha da artmıştır- yüzlerce insan hapis cezasına mahkum edilmiştir. Bu çalışmaların amacına bugün Devletin kurtarılması deniliyor.

[«KÖLN KOMÜNİSTLER DAVASI ÜZERİNE AÇIKLAMALAR»a (1875)]

SONSÖZ

Esasen Boston (Massachusetts) ve Basel'de yayınlanan «Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar»ın «Volksstaat» da [57] yeniden yayınlanmasının tam zamanıdır. En son yapılan baskıların büyük bir bölümüne Alman sınırında el konmuştu. Eser, yargılamanın bitiminden sonra bir kaç hafta gün ışığı görmüştü. O zamanlar her şeyden önce hiç zaman kaybetmeme endişesi vardı ve bu yüzden bazı hatalar kaçınılmaz olmuştu. Örneğin, Köln jüri üyelerinin isimleri hakkında. Öyle ki, aslında Kızıl Kateşizmin yazarının M. Hess değil de, Levy adında bir kişi olması gerekirdi. [58] Öyle ki, W. Hirsch'in «Kendini Haklı Gösteren yazısı» da, Cherval'in Paris'te hapisaneden kaçmasının Fransız polisi, Greif ve Cherval arasında, duruşmalardaki son durumlardan dolayı Londra'da Mouchard olarak kullanabilmek için, gizlice tertiplenmiş olduğu kesinleşmiş oluyordu. Böyle oluşu muhtemeldir, çünkü Prusyada meydana gelen bir evrak yolsuzluğu ve bunun sonucu meydana çıkan iade edilme tehlikesi Crämer'i (Bu Cherval'in gerçek adıdır.) Oltaya düşmek zorunda bırakmıştı. Benim olay üzerine görüşlerim, Cherval'in, arkadaşlarımdan birine yazmış olduğu «itiraflar» a dayanıyor. Hir-

sch'in söyledikleri, Stieber'in yalancı şahitliği üzerine, Prusyanın Londra ve Paris elçiliklerinin entrikaları, Hinckeldey'in utanmazcasına tecavüzleri üzerine daha parlak bir ışık sıktı.

Hicviye «Volksstaat» ın sütunlarında yayınlanmaya başladığında, ben bir an için VII. Bölümün (Willich-Schapper Fraksiyonu) alınmamasının daha uygun olup olmaması üzerinde bocaladım. Ama daha derinlemesine düşündüğümde, metni bu şekilde budamanın, tarihsel bir belgenin değiştirilmesi olacağı ortaya çıktı.

Bir devrimin zorla ezilmesi; oyuncularının, özellikle ana yurtlarının yerli sahnelerinden sürgüne savrulup atılanların, (sağlam iradeli olanların bile) kafalarında kısa veya daha uzun bir süre bilinçlerini alt-üst eden sarsıntılar bırakır. Hareketin biçimini değiştirdiğini görmek istemezler, tarihin akışı içinde bulunduklarını bilemezler. Bundan ötürü entrika ve İhtilâl oyunları, kendileri ve hizmetinde bulundukları dava için oldukça lekeleyici olur; Schapper Willich'in, Kuzey-Amerika İçsavaşında kendinin bir hayalciden başka bir şey olduğunu gösterdi, ve hayatı boyunca işçi hareketinin öncü savaşçısı olan Schapper de Köln Davasından hemen sonra, bir anlık hatasını anladı ve kabul etti. Uzun yıllar sonra, bana, ölüm döşeğinde, ölümünden bir gün önce iğneli bir alayla o zamanların «mülteci bozgunlarını» anlattı. Diğer yandan «Açıklamalar» ın yazıldığı ortamı, ortak düşmanın yardımcılarına istemeksizin yapılan saldırıların acılığıyla açıklıyordu. Kriz anlarında partideki kafasızlık, açıkça uzlaşmayı isteyen bir yolsuzluk halini aldı.

«Siyasi polisin tüm varlığı bu yargılamanın kararına bağlı!» Hinckeldey'in Köln duruşmaları sırasında Londradaki elçiliğe yazdığı bu sözler (Benim «Herr Vogt» eserime bkz.) (1) Komünistler Davasının sırrını açıklıyordu. «Siya-

(1) Bkz. Karl Marks / Friedrich Engels: Werke, Cilt: 14, S. 427.

si polisin tüm varlığı» bu yalnızca, bu konuyla doğrudan doğruya görevlendirilen personelin varlığı ve faaliyeti değildir. Mahkeme (7 Mayıs 1851 tarihli adlî memurlar için Prusya Disiplin Yasasına bkz.), basın (bkz. gizli tahsisatlar [59] ve her kurumu dahil olmak üzere, bütün Devlet varlığının Venedig'deki Devlet engizisyonuna tabi olduğu gibi, tabidir. Prusya'da ihtilâl kasırgası estiği sırada felç olan siyasi polisin, ikinci Fransız İmparatorluğunun mükemmelliği ve kalıcılığı gibi bir değişime ihtiyacı vardı.

1848 İhtilâlinin çöküşünden sonra, Alman İşçi Hareketi, Prusya Hükümetinin pratikdeki tehlikesizliği üzerine bir an için hiç bir yanılgıya düşülmediği dar bir çerçeveye sokulmuş propaganda ile sadece teorik biçim altında varlığını sürdürüyordu. Onlar için Komünistlerin aceleciliği, liberal burjuvaziye karşı bir reaksiyon seferinin başlangıcı olarak geçerliydi ve burjuvazinin kendisi bu reaksiyonun temel silahını, siyasi polisi, işçi temsilcilerinin mahkum edilmesi ve Hinckeldey-Stieber'in beraat ettirilmesi sayesinde kuvvetlendirmişti. Stieber, şovalye namını Köln duruşmaları önünde bu şekilde kazanmıştı. O zamanlar Stieber adı vahşi maaş ve rütbe avında ast mevkideki bir polisbireyin adı idi, şimdiyse Stieber, yeni kutsal Prusya Alman İmparatorluğunda siyasi polisin sınırsız egemenliği anlamını taşıyor... O bir yere kadar erdemli bir kişiliğe büründü, mecazi anlamda bir erdemlilik, örneğin Reichstag'ın erdemli varlığı gibi. Ve bu sefer siyasi polis burjuvaziyi tutturabilmek için işçileri vurmuyor. Tersine. Alman liberal burjuvazisinin tam diktatörü niteliğindeki Bismark işçi partisini dünyadan püskürtebileceği fikrini yeterince kuvvetli savunuyordu. Stieber'in büyüklüğünün büyümesinden, Alman proletaryası, bu yüzden Köln Davasından beri kendisini geride bırakan hareketin ilerleyişini ölçebiliyor.

Papanın yanılmazlığı siyasi polisin yanılmazlığıyla kı-

yaslandığında, papanın yanılmazlığı çocuksu kalır. Prusya tüm 10 yıl boyunca, Almanya'nın Birliği, Alman Devleti, Alman İmparatorluğu için heyecana gelen genç otakları deliğe tıktıktan sonra, hatta şu son yılın mahsülü olarak da o Allah vergisine taarruz etmekten kaçınan eski dazlak kafalıları da zindana attı. O zamanki **Reich dostlarını** olduğu gibi, bugün de aynı şekilde, **Reich düşmanlarını** topraklardan atabilmek için **boşyere** çabalıyordu. Onun, imparatorun sakalı üzerine kavga hikâyesi dahi olsa, tarih yapma yetkisinin olmaması ne yerinde bir kanıt!

Köln'deki Komünistler Davası bizzat, toplumsal gelişmeye karşı verdiği mücadelesinde devlet iktidarının iktidarsızlığını perçinledi. Akıllı Prusya savcısı, sonunda sanıkların suçlarını «Komünist Manifesto» nun devlet için tehlikeli ilkelerini gizlice yaydıkları üzerine inşa etti. Ve her şeye rağmen bu ilkeler 20 yıl sonra Almanya'da uluorta ilân edilmeyecek mi? Bizzat Reichstag'ın tribünlerinden etrafa aksetmeyecek mi? Hükümetin tüm tevkif müzekkerelerine rağmen, **Enternasyonal İşçi Birliği** [60] **Programı** biçiminde bütün dünyayı dolaşmayacak mıydı? Bir kere toplum, emeğin güneşine yüzünü döndürmedikden sonra dengesini bulamaz.

«Açıklamalar» ın sonunda: **«Jena**... ayakta durabilmek için bütün çarelere başvuran Hükümetin ve böyle bir Hükümetin korunmasına ihtiyaç duyan bir toplumun son sözüdür. Bu, Köln komünistler davasının son sözüdür... **Jena!»** denmişti. Başarılı bir önceden söylemedir bu, hepsinden önce Treitschke'yi, Prusyanın genç silahlı eylemine ve mavzer tüfeğinin gurur verici haberine kıs kıs güldürür. Bana ise bunun yalnızca **bir içsel Düppel** [61] olmadığını, **bir içsel Jena** olduğunu hatırlamak yeter.

Londra, 8 Ocak 1875 **Karl Marks**

EK

KARL MARKS
FRİEDRİCH ENGELS

Mart 1850 [62] de Merkez Komitesinin Birlik'e Hitabesi

Merkez Komitesi'nden Birliğe

Kardeşler!

İki devrimci yıl, yani 1848/49 yılları boyunca Birlik kendini iki yönde ortaya koydu. İlk önce, Birliğin üyeleri her yerde, basında, barikatlarda ve savaş meydanlarında harekete katılarak, proletaryanın, yegâne kararlı devrimci sınıfın saflarında yer aldılar. Birlik daha sonra, «Komünist Manifesto» da yazıldığı gibi, Kongrelerin ve 1847'deki Merkez Komite'nin bildirgelerinde ortaya konan kuramlarının yegâne doğrular olarak belirmesinde kendini kanıtladı. Bu belgelerde açıklanan geleceğe ilişkin görüşler tümüyle gerçekleşti. Eskiden sadece Birlik tarafından gizlice yayınlanan bugünkü toplumsal şartlara iilşkin görüşler, şimdi artık halkın ağzındadır ve pazar yerlerinde açıkça söylenmektedir. Ama aynı zamanda Birliğin ilk zamanlarındaki sağlam örgütlenmesi adamakıllı gevşemiştir. Devrimci mücadeleye doğrudan doğruya katılan üyelerin büyük bir bölümü gizli dernekler devrinin kapandığına ve

açık faaliyet göstermenin yeteceğine inanır oldular. Kişisel çevreler ve topluluklar, Merkez Komitesiyle olan ilişkilerinin zayıflamasına ve gittikçe cansızlaşmasına seyirci kaldılar. Sonuç olarak, küçük-burjuvazinin Partisi, demokratik Parti, Almanya'da her zamankinden daha çok örgütlenirken, İşçi Partisi, yegâne sağlam tutamağını kaybetti, daha da fazlası, birbirinden kopuk bölgelerde, yerel amaçlar için ve tümüyle küçük-burjuva demokratlarının önderliğinin ve ağırlığının olduğu bir genel hareket içinde örgütlenilebilir halde kalındı. Bu duruma bir son verilmesi ve işçilerin bağımsızlığının sağlanması zorunludur. Merkez Komitesi, bu gerekliliği kavradı ve bunun için 1848/49 kışında Joseph Moll adında bir gizli görevliyi Birliğin reorganizasyonu için Almanya'ya yolladı. Moll'un misyonu, Alman işçilerinin bu dönemde yeterli tecrübeye sahip olamaması ve geçen Mayıs ayaklanmasıyla duraklamış olması yüzünden bir sonuca ulaşamadı. Moll, bizzat Muske te'sini (eski alaybozan tüfeği, fitilli tüfek) kavradı, Baden-Palantinate ordusuna girdi ve 29 Hazirandaki Murg savaşında öldü. Birlik, Moll'un şahsında tüm Kongrelerde ve Merkez Komitelerinde faal olan ve bundan önce bir dizi görevi başarı ile yerine getiren, en eski, en faal ve en güvenilir bir üyesini yitirdi. Almanya'da ve Fransa'da devrimci Partilerin Temmuz 1849'daki yenilgilerinden sonra, Merkez Komitesinin bütün üyeleri Londra'da toplandılar, yeni devrimci güçlerle sayılarını arttırdılar ve birliğin reorganizasyonunu gerçekleştirdiler.

Eğer 1848'de olduğunun tersine, burjuvazi tarafından istismar edilmek ve burjuvazinin kuyruğuna katılmak söz konusu olmayacaksa, reorganizasyon gizli bir çalışmayla gerçekleştirilebiilr ve Merkez Komitesi, yeni bir devrimin yaklaştığı, bu nedenle de işçilerin Partisinin en örgütlü, en birlikte ve en bağımsız bir biçimde hareket etmesinin gerektiği şu zamanlarda gizli çalışmanın kesinlikle rol oynayacağı gerçeğini son derece önemli bulmaktadır.

Kardeşler, biz sizlere, daha önce 1848'lerde Alman liberal burjuvazisinin kısa zamanda iktidara geleceğini ve bu yeni iktidarı hemen işçilere karşı çevireceğini söylemiştik. Bunun nasıl doğrulanmış olduğunu görüyorsunuz. Gerçekten de 1848 Mart Hareketinden hemen sonra, devlet iktidarının mülkiyetini eline alan ve bu iktidarı, işçileri ve mücadelede kendi müttefiklerini, eski sömürü düzenine, geriye itmek için kullanan burjuvazi olmuştur. Burjuvazinin bu işleri, Martta ortadan kaldırılan feodal Partinin desteği olmadan ve iktidarı bu feodal mutlakiyetçi Partiye teslim etmeksizin başarması olanaksızdı, ama Hükümetin mali sıkıntıları nedeniyle, uzun vadede iktidarı kendi ellerine almak ve barışçıl gelişme denen şey olduğu takdirde bunu kendi çıkarına istismar etmek için gerekli şartları garanti etmeyi becermiştir. Burjuvazi egemenliğini güvence altına almak için, halka karşı baskı yöntemleri uygulayarak kendini küçük de düşürmeyecekti, kaldı ki tüm bu şiddet adımları feodal karşı devrim tarafından atılmış bulunmaktadır. Fakat gelişme yine de bu barışçıl yolu izlemeyecektir. Aksine, bu gelişmeyi hızlandıracak devrim, ya Fransız proletaryasının bağımsız ayaklanmasıyla ya da devrimci Babil'e karşı Kutsal İttifak [63] ın işgaliyle gerçekleşecektir. Bu devrim çok yakındır.

Ve, 1848'de Alman liberal burjuvazisinin halkın karşısında oynadığı rol, bu hainice rol, yaklaşan devrimde, şimdi 1848 öncesi liberal burjuvazinin muhalefette oynadığı rol, küçük-burjuvazi tarafından üstlenilecektir. İşçiler için liberal olanından çok daha tehlikeli olan bu parti, demokratik parti üç unsurdan oluşmuştur:

I. Feodalizmin ve mutlakiyetin tümüyle yıkılmasını amaçlayan büyük burjuvazinin en ilerici kesiminden. Bu fraksiyon bir zamanki Berlin uzlaşıcıları ve vergi mukavemetçileri [64] tarafından temsil edilmektedir.

II. Şimdiye kadarki hareket boyunca başlıca amacı,

temsilcileri Frankfurt Meclisindeki sollar ve sonra da Stuttgart Parlamentosu [65] ve Reich Anayasa kampanyasında bizzat kendileri tarafından üzerinde durulan, az çok demokratik federal bir devletin kurulması olan demokratik-merkeziyetçi küçük-burjuvaziden.

III. İsviçre örneğini gördükten sonra bir Alman Federatif Cumhuriyetini hedef alan, ve büyük sermayenin küçük sermaye, büyük burjuvazinin, küçük-burjuvazi üzerinde kendisine sosyalist demesi gibi, kendilerine kızıl ya da sosyal-demokrat adını veren, Cumhuriyetçi küçük-burjuvaziden. Bu fraksiyonun temsilcileri, demokratik birliklerin başında bulunan, demokratik gazetelerin redaktörleri, demokratik Kongre ve Komitelerin üyeleridirler.

Şimdi ise yenilgilerinden sonra. Fransa'da Cumhuriyetçi küçük-burjuvazinin kendisine sosyalist demesi gibi, tüm bu fraksiyonlar da kendilerine Cumhuriyetçi ya da Kızıl demektedirler. Württenberg, Bavyera vs.'de olduğu gibi, amaçlarını meşrutiyetçi yollarla takip etme olanağını bulduklarında, eski boş laflarını kullanmayı ve eylem içinde en azından değişmediklerini kanıtlamak olanağını bulmaktadırlar. Üstelik bu Partinin yeni isminin, işçilere karşı tavrının parlak bir değişiklik getirmediği, aksine yalnızca, birleşmiş burjuvazinin mutlakiyetine karşı cephe kurmada, proletaryadan destek aramak zorunda kaldığını kanıtladığı apaçıktır.

Almanya'da küçük-burjuva-demokratik Parti çok güçlüdür, yalnızca kentlerdeki burjuva yerlilerin çoğunluğunu, küçük sanayicileri ve lonca sahiplerini içine almamaktadır, taraftarlarına köylüleri ve bağımsız kent proletaryasından destek bulamamış kır proletaryasını da katmaktadır.

Devrimci işçilerin Partisinin küçük-burjuva demokratlarıyla ilişkileri şöyledir: devirmeyi amaçladığı partiye kar-

şı olanlarla beraber yürür, kendilerinin çıkarları çerçevesinde kendi durumlarını güçlendirmeyi istedikleri her şeyde onlara karşı çıkar.

Demokratik küçük-burjuvazi, tüm toplumu devrimci proletarya için değiştirmek istemesi bir yana, tüm demokratik küçük burjuvazi sayesinde mevcut toplumun kendileri için mümkün olduğu kadar rahat ve toleranslı olacağı toplumsal koşullar için çalışır. Nitekim hepsinden önce bürokrasinin tasfiyesi yoluyla devlet harcamalarının azaltılmasını, esas vergilerin burjuvaziye ve büyük toprak sahiplerine ödetilmesini istiyorlar. Daha sonra kamusal kredi kurumları ve faize karşı çıkartılacak yasalar yoluyla -bu yasalar sayesinde onlar ve köylüler için gelişim olanağı doğacaktır- büyük sermayenin küçüğü üzerine baskısının kaldırılmasını (burjuva yerine devletten) istiyorlar. Ayrıca, feodalizmin tümüyle kaldırılması yoluyla burjuva mülkiyet ilişkilerinin kırlarda da kurulmasını istiyorlar. Bunu başarabilmek için kendilerine ve müttefikleri köylülere bir çoğunluk verecek meşruti ya da cumhuriyetçi bir devlet yapısı istiyorlar. Aynı zamanda komünal mülkiyeti ve şimdi bürokratlarca yapılan bir dizi işin doğrudan kontroiünü kendilerine verecek olan demokratik bir komünal yapı istiyorlar.

Sermayenin egemenliği ve hızla artışına karşı, daha sonra kısmen miras hakkının kısıtlanması, kısmen de mümkün olduğu kadar hizmetlerinin devlete geçirilmesi yoluyla karşı saldırıya geçilecektir. İşçilere gelince, her şeyden önce besbellidir ki, işçiler önceki gibi ücretli işçi kalacaklardır. Demokratik küçük-burjuvazi, yalnızca işçiler için daha iyi bir ücret ve daha emniyetli bir hayat tarzı arzulamakta ve bunu devletin kısmî bir istihdamı ve hayır cemiyetleri aracılığıyla gerçekleştirmeyi düşünmektedir. Kısacası az çok örtülü sadakalarla işçilere rüşvet vermeyi ve durumlarını şu an için katlanılır hale sokarak dev-

rimci potansiyallerini kırmayı düşünmektedirler. Küçük burjuva demokrasisinin burada özetlenen talepleri, bütün fraksiyonlar tarafından aynı zamanda ileri sürülmekte ve onların pek azı, bu taleplerin kendi bütünlükleri içinde sınırlı hedefler olduğunu düşünmektedirler. Aralarında bazı kişiler ya da fraksiyonlar daha ileri gidecek, bu taleplerin bir kısmını daha kendilerine mal edecekler ve yukarda özetlenenlerde kendi programını bulan bir kaçı, bu nedenle devrimden beklenebilecek şeylerin en fazlasının ileri sürüldüğüne inanabileceklerdir. Ama bu talepler hiç bir biçimde proletarya partisi için yeterli olmayacaktır. Demokratik küçük-burjuvazi, devrimi mümkün olduğu kadar çabuk en fazlasından yukardaki taleplerin gerçekleştirilmesiyle birlikte sona erdirmek istedikçe, az çok mülk sahibi tüm sınıflar üstünlük durumlarından defedilene dek, proletarya devlet iktidarını fethedene dek ve bütün proleterlerin birliği, bir tek ülkede değil, dünyanın tüm hakim uluslarında, bu ülkeler proleterleri arasındaki rekabet ortadan kalkacak kadar gelişene ve en azından, en önemli üretici güçler proleterlerin ellerinde toplanana kadar devrimi sürekli kılmak çıkarımız ve görevimizdir. Bizler için sonuç, özel mülkiyetin «el» değiştirmesi değil, onun hepten kaldırılması, sınıf çatışmalarının yatıştırılması değil, sınıfların ortadan kaldırılması, mevcut toplumun düzeltilmesi değil, yepyeni bir toplumun kurulması olacaktır. Devrimin daha ileriki gelişmesinde, küçük-burjuva demokrasisinin bir an için üstün bir etkisi olacağı kuşkusuzdur. Bu yüzden sorun, proletaryanın ve özellikle Birliğin ona karşı olan tavrının ne olacağı sorununda ortaya çıkmaktadır:

1. Küçük-burjuva demokratlarının, aynı şekilde ezildikleri şimdiki durumun devamı boyunca,

2. Onlara üstün bir durum verecek olan devrimci mücadelenin önümüzdeki aşamasında,

3. Bu mücadeleden sonra, devrilmiş sınıflar ve proletarya üzerindeki baskınlık süresince.

1. Demokratik küçük-burjuvazi, her yerde ezildiği şimdiki durumda, genel bir birlik ve proletaryayla uzlaşma örgütler. Demokratik Partideki görüşlerin tüm gölgelerini kapsayan geniş bir muhalefet partisinin kurulması için çalışırlar ve proletaryaya ellerini uzatırlar. Bu demektir ki, arkasında kendi özel çıkarlarının saklı olduğu sosyal-demokratik boş lafların hakim olduğu ve sevgili barışın aşkı için proletaryanın özel dileklerinin ileri sürülemiyeceği bir parti örgütünde işçileri biraraya getirmeye çalışırlar. Böyle bir birlik yalnızca onların lehine ve proletaryanın aleyhine olacaktır. Proletarya, zahmetle kazanılmış durumunu ve tüm bağımsızlığını kaybedecek ve bir kere daha resmi burjuva demokrasisinin bir eki olma durumuna düşecektir. Bu yüzden böyle bir birlik kesinlikle reddedilmelidir. Bir kere daha, burjuva demokratlarına alkış tutan bir güruh halinde onlara, hizmete boyun eğmektense işçiler ve her şeyden önce Birlik, resmi demokratların yanında, işçilerin bağımsız, gizli ve açık örgütünü kurmaya kendini adamalı ve bu örgütün her bölümünü, proletaryanın tavır ve çıkarlarının, burjuva etkilerden bağımsız olarak tartışıldığı işçi topluluklarının merkezî noktası ve çekirdeği haline getirmelidir. Burjuva demokratlarının, proleterlerin kendileri ile eşit güç ve eşit haklarla, yanyana duracakları bir itifakı düşünmekten ne kadar uzak olduğu, örneğin kendi organları «Neue Oder-Zeitung» [66] da «sosyalistler» dedikleri bağımsız olarak örgütlenmiş proleterlere en amansızca saldıran Breslau demokratlarınca gösterilmiştir. Ortak bir hasma karşı savaş halinde, hiç bir özel birlik gerekmemektedir. Böyle bir hasma karşı doğrudan savaşılacağında, her iki partinin çıkarları, o an için uyuşurlar ve eskiden olduğu gibi gelecekte de, sadece bu an için süreceği hesaplanmış olan bu birlik kendi içinden yükselecektir. Yaklaşmakta olan kanlı çatışmalarda, öncekilerde olduğu gibi, zaferi kendi cesaret, kararlılık ve fe-

dakârlıklarıyla kazanacak olanların en başta işçiler olacağı apaçıktır. Eskiden olduğu gibi bu mücadelede de küçük burjuva kitlesi, mümkün olduğu kadar şüpheci, kararsız ve eylemsiz kalacak ve sonra da sonuç kararlaştırılır kararlaştırılmaz zaferi kendisi için ele geçirecek, işçileri sükuneti sağlamaya ve işlerine dönmeye çağıracak ve proletaryayı zaferin meyvalarından uzak tutacaktır. Küçük-Burjuva demokratlarını bundan alıkoymak işçilerin gücü dahilinde değildir, ama onların silâhlı proletaryaya göre bir üstünlük sağlamalarının zorlaştırılması ve burjuva demokratlarının hakimiyetinin daha başından onların düşüşünün tohumlarını ortaya çıkaracağı ve onların daha sonra proletarya egemenliğiyle saf dışı edilmelerini kolaylaştıracak şartları onlara belletmek, işçilerin gücü dahilindedir. Proleterler her şeyin üstünde, çatışma sırasında bu mücadeleden hemen sonra, burjuvaların tufanı yatıştırma çabalarına karşı, mukabil bir saldırıya geçmeli ve demokratları şimdiki terör tehditlerini sürdürmeğe zorlamalıdırlar. Eylemlerini, devrimci heyecanı hemen zaferden sonra bastırılmaktan koruyacak şekilde hedeflendirmelidirler. Üstelik, bunu mümkün olduğu kadar uzun süre canlı tutmalıdırlar. Aşırılık denen, ortak bir patlamanın sonucu örgütlendirilebilen ve istenmeyen kişi ve kurumlara karşı girişilen intikamcı halk hareketlerine karşı durmak şöyle dursun, böyle hallere ayrıcalık tanınmakla kalınmamalı, bunların önderliği ele alınmalıdır. Mücadele süresince ve mücadeleden sonra, işçiler her fırsatta, burjuva demokratların isteklerinin yanı sıra kendi isteklerini de öne sürmelidirler. Demokratik burjuvazi hükümeti ele geçirmeye koyulur koyulmaz işçiler, kendileri için garantiler istemelidirler. Gerektiğinde bu garantileri zorla elde etmeli ve genel olarak, burjuvalardan alınabilen tüm vaadler ve sözlerini (onlarlo uzlaşmanın en emin yolu) deşifre etmelidirler. Genellikle tüm yolları kullanarak her yeni sokak

savaşından sonra, durumu sakin ve tarafsız değerlendirmek ve yeni Hükümete karşı gizli bir güvensizlik biçiminde beliren savaş sarhoşluğuna ve eşyanın yeni durumu için gösterilen şevke karşı koymalıdırlar. Yeni resmi hükümetlerin yanı sıra, burjuva hükümetlerin yalnızca işçilerin desteğini derhal kaybedeceklerini değil, aynı zamanda, daha başlangıçtan, işçilerin tüm kitlesiyle desteklenen otoritelerce tehdit ve kontrol edildiklerini gösteren, ya belediye komiteleri ve belediye konseyleri biçiminde, ya da işçi komiteleri ve işçi kulüpleri biçiminde kendi devrimci hükümetlerini kurmalıdırlar. Tek kelimeyle, zaferin ilk anından itibaren, güvensizlik, artık altedilmiş gerici partiye değil, işçilerin bir önceki müttefiklerine, ortak zaferi yalnızca kendisi için istismar etmeyi arzulayan partiye, karşı yöneltilmelidir.

2. Ama, işçilere karşı ihaneti zaferin daha ilk saatinden başlayarak bu partiye enerjik olarak ve tehditkâr bir biçimde karşı koyabilmek için, işçiler silahlı ve örgütlü olmalıdır. Tüm proletaryanın, tabancalar, tüfekler, toplar ve savaş donatımıyla silahlanması bir kerede gerçekleştirilmeli ve işçilere karşı sürülen «vatandaş muhafızlarının» yeniden canlandırılmasına karşı direnilmelidir. İkincisinin olanaksız olduğu yerlerde, yine de işçiler, kendilerince seçilmiş komutanlar ve kendi seçtikleri genel kurmayıyla bağımsız olarak proleter muhafızları halinde örgütlenmeli ve devlet otoritesinin değil, işçilerin benimseyeceği devrimci topluluk konseylerinin komutasına geçmelidirler. İşçiler, devlet hesabına çalıştıkları yerlerde, kendi seçtikleri komutanlarla ayrı gönüllüler halinde, ya da proleter muhafızlarının bir parçası olarak örgütlenmelidirler. Silâhlar ve donatım hiç bir biçimde teslim edilmemeli; her türlü silâhsızlandırma çabası, gerekirse zora başvurarak püskürtülmelidir. Burjuva demokratlarının işçiler üzerindeki etkilerinin parçalanması, işçilerin bağımsız ve silâhlı ola-

rak derhal örgütlendirilmesi ve geçiciliği kaçınılmaz olan egemen burjuva demokrasisinin mümkün olduğu kadar zorlanması... Bunlar proletaryanın dolayısıyla da Birliğin gelmekte olan ayaklanma süresince ve sonrasında gözönüne alınması gereken başlıca noktalardır.

3— Yeni Hükümetler durumlarını güçlendirir güçlendirmez, işçilere karşı mücadeleleri başlayacaktır. Burada, demokratik küçük-burjuvaziye karşı enerjik bir muhalefet gösterebilmek için, işçiler bağımsız olarak kulüplerde örgütlenecek ve merkezileşeceklerdir. Mevcut hükümetlerin devrilmesinden sonra, Merkez Komitesi, mümkün olduğu kadar çabuk kendini Almanya'ya sokacak ve derhal bir Kongre toplayacak ve kongreye, işçi kulüplerinin, hareketin esas merkezinde kurulmuş bir liderliğin altında merkezileşmesi için gerekli önerileri sunacaktır. İşçi kulüplerinin en azından bölgesel olarak bir araya getirilmesi, işçilerin partisinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi için en önemli noktalardan biridir. Mevcut hükümetlerin devrilmesinin acil sonucu ulusal bir temsili meclisin kuruluşu olacaktır. Burada proletarya:

I. İşçi gruplarından hiçbirini, yerel otoritelerin bir kısmı ve hükümet görevlileri tarafından herhangi bir bahane ve tuzak yoluyla engellenmemesinin;

II. Her yerde burjuva adayların yanısıra işçilerin adaylarının da ileri sürülmesinin, bunların olanakların el verdiği kadar Birlik üyelerinden oluşmasının ve bunların seçilmesinin eldeki tüm araçlarla sağlanmasının icabına bakmalıdır.

Seçilmeleri için hiç bir olanak dahi bulunmasa, işçiler bağımsızlıklarını korumak, güçlerini hesaplamak, devrimci tavırlarını ve partinin görüşlerini kamu önüne getirmek için, kendi adaylıklarını koymalıdırlar. Bu ilişki için de, demokrat partiyi bölüp de gericilerin kazanmasına sebep olunabileceği gibi iddialarla ayartılmaktan işçiler ken-

dilerini alakoymalıdırlar. Böyle durumların nihai eğilimleri proletaryayı dolandırmaktadır. Proletaryanın, böylesine bağımsız bir hareketle yapacağı ilerleme temsili kuruma bir kaç gericinin girmesiyle ortaya çıkacak dezavantajdan çok daha önemlidir. Eğer demokrasi, başından itibaren gericiliğe kararlı ve şiddetli bir biçimde karşı çıkmışsa (gericiliğin) seçimlerdeki etkisi başarıyla ortadan kaldırılacaktır.

Burjuva demokratların işçilerle ilk çelişmeye düşecekleri nokta, feodalizmin ortadan kaldırılması olacaktır. Fransız Devrimindeki gibi, küçük-burjuvazi feodal toprakları köylülere serbest mülkiyet olarak verecektir, yani köy proletaryasının varlığını sürdürmeye ve Fransız köylüsünün şimdi içinden geçtiği yoksullaşma ve borçlanma sürecine girecek bir küçük-burjuva köylü sınıfı yaratmaya çalışacaktır.

İşçiler bu plana, kendilerinin ve kır proletaryasının çıkarlarını gözeterek karşı çıkmalıdırlar. Zaptedilmiş feodal toprakların devlet mülkü kalmasını ve örgütlenmiş kır proletaryası tarafından büyük boyutlu tarımın tüm avantajlarından yararlanılarak ekilen, ortak mülkiyet prensibinin sendeleyen burjuva mülkiyet ilişkilerinin ortasından sarsılmaz temeli oluşturacağı işçi kolonilerine dönüştürülmesini istemelidirler. Demokratlar köylülerle birleştikçe, işçiler de aynı oranda kır proletaryasıyla birleşirler. [67] Daha sonra, demokratlar ya doğrudan fedaratif bir cumhuriyet isteyecekler ya da tek ve bölünmez bir cumhuriyetin kurulmasını önlemek gücünde değillerse, en azından, merkezî hükümeti toplulukların ve eyaletlerin en yüksek bağımsızlık ve otonomisini kullanarak yıpratmak isteyeceklerdir. İşçiler, bu plâna muhalefette, yalnızca tek ve bölünmez bir Cumhuriyet için uğraş vermekle kalmamalı, aynı zamanda bu cumhuriyet içinde iktidarın en kararlı merkezileşmesini devlet otoritesinin elinde toplamak için

çalışmalıdırlar. Topluluklar için hürriyet ve kendi kendine yönetim (hakkındaki) demokratik konuşmalarla yanlış yola gitmeye yer vermemelidirler. Almanya gibi, hâlâ ortadan kaldırılacak bir çok Ortaçağ kalıntısı, öylesine yerel ve bölgesel engeller olan bir ülkede, her köyün, her kasabasının ve her eyaletin, ancak merkezden ilerletilebilecek devrimci yolun önüne yeni engeller çıkarmasına hiç bir koşul altında olanak tanınmamalıdır. Almanların her kentte ve eyalette bir ve aynı başarı için savaşırken, şimdiki durumlarının yenilenmesine izin verilmemelidir. İşçilere karşı bir tuzak olup, devlet medenî yasasının yanı sıra varlığını sürdüren komünal medenî yasa gibi, hâlâ modern özel mülkiyetin ardından gelen ve her yerde zorunlu olarak ikincisine dönüşen komünal mülkiyetin -yoksul ve zengin komüneteler arasında çıkan kavgalarla birlikte-serbest komünal anayasa denen yasayla sürdürülmesi en az izin verilebilecek bir şeydir. Fransa'da 1793'de olduğu gibi bugün de Almanya'da en sıkı merkezileşmeyi gerçekleştirmek, gerçek devrimci partinin görevidir. (*)

(*) Bugün hatırlanmalıdır ki, bu pasaj bir yanlış anlamaya dayalıdır. O zamanlar - tarihin Bonapartist ve liberal kalpazanlarına şükürler olsun - Fransız merkezi yönetim aygıtının Büyük Devrim tarafından kurulduğuna ve özellikle bunun konvansiyon tarafından, kralcı ve federalist gericiliğe ve dış düşmana karşı kaçınılmaz bir silâh olarak uygulandığına inanılmaktaydı. 18 Brümaire'e dek tüm devrim boyunca, tüm illerin, mahallelerin (Paris için) ve belediyelerin yönetimi kendi kendinin aynı olan meclislerce seçilen otoritelerden oluştuğu ve bu otoritelerin genel devlet yasaları dahilinde tam bir serbestlikle hareket ettiği, Amerika'da olduğu gibi, bu eyalet ve yerel yönetimlerinin devrimin en güçlü bir manivelası olduğu ve Napolyon'un 18 Brümaire darbesinden sonra, bunun valilerce bir yönetimle değiştirildiği - bunlar hâlâ vardır ve başından beri saf, gericiliğin bir aracıydı - şimdi iyi bilinen bir gerçektir. Ama, yerel ve eyaletlerindeki hükümetleri, politik ve ulusal merkezileşme ile azıcık çatıştı mı, aynı oranda bu dar-kafalı, kantonal ve komünal olarak kendi çıkarını arama anlayışına saplanmaya yönelmiştir. Bu, İsviçre'de iğrençce karşımıza çıkar ve tüm Güney Alman Fe-

Demokratların gelecek hareket sayesinde nasıl iktidara geleceklerini ve nasıl bir takım az çok sosyalist ölçüler önermek zorunda kalacaklarını görmüştük. İşçilerin cevap olarak ne gibi ölçüler önermek durumunda oldukları sorulabilir. Hareketin başında elbette, işçiler doğrudan hiç bir komünist istek ileri süremezler. Ama:

1. Demokratları, öteden beri varolan sosyal düzenin mümkün olan en geniş alanına müdahale etmeye, onun düzenli durumunu kurcalamaya, en mümkün üretici güçleri, ulaşım araçlarını, demiryollarını vb. devlet ellerinde topladıkları ölçüde kendileriyle **uzlaşmaya zorlayabilirler.**

2. Hiçbir biçimde devrimci değil ama reformcu bir tavırla hareket eden demokratların önerilerini, en uca yöneltebilir ve bunları özel mülkiyete karşı doğrudan saldırılara dönüştürebilir. Böylece, örneğin küçük-burjuvazi demiryollarının ve fabrikaların satın alınmasını önerirse, işçiler bu demiryollarının ve fabrikaların, gericilerin mülkiyeti olarak tazmin edilmeksizin yalnızca, devlet tarafından kamulaştırılmasını istemelidir. Demokratlar nisbi vergilendirme öneriyorlarsa, işçiler daha ileri vergiler önermelidirler. Demokratların kendileri ılımlı bir ileri vergi öneriyorlarsa, işçiler öyle ileri vergiler önermelidirler ki, büyük sermaye bundan tahrip olmalıdır. Demokratlar devlet borçlarının düzenlenmesini öneriyorlarsa, işçiler devletin iflasını istemelidirler. Böylece işçilerin istekleri her yerde, demokratların ölçülerini dikkate alarak ayarlanmalıdır.

Eğer Alman işçiler, iktidarı ele geçirmeye ve kendi çıkarlarını gerçekleştirmeye, uzun bir devrimci gelişme olmaksızın muktedir değillerse bu kez en

---

deral Cumhuriyetçileri bunu Almanya'da 1849'da uygulamak istemişlerdir. [*1885 baskısına Engels tarafından konulan not.*]

azından, kesinlikle biliyorlar ki, yaklaşmakta olan devrimci oyunun ilk perdesi kendi sınıflarının Fransa'daki doğrudan zaferiyle birlikte vuku bulacak ve onunla hızlandırılacaktır.

Ama, sınıf çıkarlarının ne olduğu hakkında düşüncelerini açıklığa kavuşturmak, mümkün olduğu kadar çabuk bağımsız bir parti halinde vaziyet alarak ve demokratik partinin iki yüzlü beyanlarıyla (kendilerini) proletarya partisinin bağımsız örgütünden sapma yolunda ayartmasına bir an bile meydan vermeksizin, son zaferleri için (gerekenin) en fazlasını yapmalıdırlar. Savaş sloganları: Sürekli Devrim olmalıdır.

Londra, Mart 1850

KARL MARKS
FRİEDRİCH ENGELS

Haziran 1850'de Merkez Komitesinin Birlik'e Hitabesi

Merkez Komitesinden Birliğe

Kardeşler!

Biz en sonuncu sirkülerimizde; Birliğin özel görevlisini (1), Birliğin özgüllüğünü ve İşçi Partisinin konumunu, hem o andaki hem de bir devrim durumundaki gelişmesini sizlere sunmuştuk.

Bu yazımızın esas amacı ise, Birliğin durumu üzerine sizlere haber vermektir.

Önceki yaz, devrimci Partilerin yenilgileri bir an için, Birliğin örgütlenmesini hemen hemen çökertti. Çeşitli hareketlere katılan en faal Birlik üyeleri dağıldı, bağları koptu, adresleri işe yaramaz hale geldi, dolayısıyla yazışmalar ve giderek mektupların açılıp kontrol edilmesi tehlikesi de olanaksız hale geldi. Öyle ki, Merkez Komitesi, önceki yılın sonuna kadar tamamıyla faaliyetsizliğe mahkûm olmuştu.

---

(1) Heinrich Bauer.

Uğranılan yenilgilerin ilk doğrudan sonuçlarının azar azar ortadan kalkması ölçüsünde; devrimci partinin tüm Almanya üzerinde, güçlü, gizli bir örgütlenmesine olan ihtiyaç her yerde kendini duyurdu. Bu ihtiyaç Merkez Komitesinin, Almanya'ya ve İsviçre'ye birer özel görevlinin yollanması kararı almasına; diğer yönden; İsviçre'de yeni bir gizli bağlantının ve de Almanya'daki Birlik tarafından örgütlenen Köln Topluluklarıyla da bağlantının kurulması için teşebbüse geçilmesine neden oldu.

İsviçre'de bu yılın başlangıcına doğru, az ya da çok bilinen mültecilerin, şimdiki anda Hükümetlerin devrilmesi amacını gözönüne alarak işbirliği yapmalarıyla ve hareketin yönetimini ve bizzat Hükümeti almak isteyen kişileri hazırlık içinde bulunduran çeşitli hareketleriyle, daha çok bir bağlantı kuruldu. [68] Bu bağ, belirli bir Parti karakteri taşımıyordu, karışık renkler vardı, bu bağlantının içinde birleşen unsurlar bu duruma ses çıkarmıyorlardı. Üyeler, çeşitli komünistlerden, eski Birliğin üyelerinden, çekingen küçük-burjuva demokratlardan ve Eski Palatina Hükümet üyelerine kadar, hareketlerin tüm fraksiyonlarına ait kişilerden meydana gelmişti.

İsviçre'deki, o zamanlar post peşinde koşan sayısız baden-palantına'lı ve diğer kıyıda-köşede kalmış kariyerist ler için bu birleşme, yükselmeye duyulan arzuların gerçekleşmesi için bir fırsat yaratıyordu.

Talimatlar bu bağın temsilcilerine yollanıyor ve Merkez Komite, bu talimatlarında, az elverişliliği ve kendilerine duyulan güveni gözönünde bulunduruyordu. Belirli bir parti bakış açısının noksanlığı, görünürde bir ilişki içindeki mevcut tüm muhalif unsurları, çeşitli yerel bölgelerin endüstriyel, köylü, politik ve askeri şartlarına göre detay sorunlarını bir ölçüde, giderek sadece kötü biçimde örtbast etme teşebbüsüne yöneltiyordu. Bu bağlantının kuvvetleri de aynı şekilde çok önemsizdi. Tüm üye listesine

baktığımızda, İsviçre'deki bütün cemiyetin hemen hemen 30 üyeyle en parlak dönemini yaşadığını görüyorduk. Cemiyetin, bu sayının içinde hemen hemen hiç bir işçi temsilci bulundurmayışı anlamlıdır. Cemiyet, askeri olmayan subay ve ast-subaylardan ibaret bir orduydu. Aralarında Palantina'lı Greiner ve A. Fries, Elberfeld'li Körner, Sigel vb. gibiler bulunuyordu.

Almanya'dan iki temsilci yollandı. Temsilcilerden birincisi olan, Birlik üyesi Holstein'lı Bruhn, tek tek Birlik üyelerini ve Toplulukları harekete geçirmeye, geçici olarak yeni bir bağ kurmaya, yeniden bir Birlik oluşturma olarak bakıyordu. O bu noktaya bir aldatmacadan hareketle geliyordu. Bruhn aynı zamanda, Birlik hakkındaki bilgileri Zürihdeki İsviçre Merkez Komitesi üzerinden bize bildiriyordu. Bu aradaki taşıyıcı durumundan memnun olmadığını bizimle yazışmayı sürdürdüğü sırada söylüyor; İsviçre için önemli sayılan kimselerin doğrudan Frankfurtla ve Londrayla hiç bir bağlantı kurmamaları için emir verilmesini yazıyordu. Bruhn, bundan ötürü hemen Birlikden atıldı. Frankfurttaki mesele, Birlik özel görevlisi aracılığıyla düzeltildi. Zaten İsviçre Merkez Komitesi üzerinde Bruhn'un etkisi başarısızdı. Gönderilen ikinci temsilci Bonn'lu öğrenci Schurz da, işleri yoluna koyamadı, çünkü o Zürich'den şöyle yazıyordu: «Tüm yararlı güçler artık Birliğin elinde bulunuyor.» Schurz sonra birden bire Almanya'dan ayrıldı ve şimdi Paris'de ve Brüksel'de Birliği kontrol altına alıcı entrikalar çeviriyor. Merkez Komitesi, bu yeni bağlantıda, Birlik için bir tehlike bulunduğunu görebildi. Merkez Komitesinin tamamıyla güvenilir bir üyesi olan, bu kimselerin planlarını ve tedbirlerini ve de Birliğe karşı kontrollarını önleme emrini yerine getirebilecek Wolff hemen İsviçre'ye bir özel görevli olarak, Birlikdeki yararlı güçleri toparlamak ve bütünüyle Birliği (önceden anılan Birlik üyeleriyle birlikte) örgütle-

mek için yollandı. [69] Wolff'un yolladığı haberler, tümüyle otantik belgelere dayanıyordu.

Aynı şekilde bir diğer teşebbüse; o zamanlar Cenevre de birleşmiş olan Struve, Sigel ve diğerleri de geçtiler. Bu kimseler, teşebbüslerini Birlik için bağ kurmada ve Birlik üyelerinin adlarını bu amaçları için kötüye kullanmaktan çekinmiyorlardı. Onlar doğal olarak bu tür yalanlarla kimseyi aldatamıyorlardı. Onların teşebbüsleri, en azından İsviçre'de bulunan üyelerle hiç bir zaman kurulamıyan bağ, ilk anılan örgütlenmedeki çözülme zorunluğundan ötürü her ilişkilerinde başarısızlığa uğruyordu. Ama bu ahbabçavuşların her acizliği, «Avrupa Demokrasisi Merkez Komisyonu» vb. gibi, şatafatlı isimlerle muhteşem hale geliyordu. Londra'da, Struve, diğer bir kaç hayal kırıklığına uğramış adamla bağ kurma teşebbüsüne geçti. Manifest [70], «Tüm Alman Sürgünleri Merkez Bürosu», [71] ve «Avrupa Demokrasisinin Merkez Komisyonu», bu kez de en azından bir başarı ihtimali olmaksızın, Almanya'nın bölünmesinden sonra, birleşme taleplerini ileri sürdüler.

Bu ahbabçavuşların sözde bağları Fransız ve diğer Alman-olmayan devrimcilerle hiç bir zamaan kurulamadı. Onların tüm faaliyeti, Birlikle direkt ilişkileri olmayan, tehlikesiz ve kolay kontrol edilebilen şimdiki Alman mültecilerinin bazı küçük entrikalarıyla sınırlıydı.

Tüm böylesi teşebbüsler, ya; Birliğinki gibi aynı amaca, yani işçi partisinin devrimci örgütlenmesine yönelmişti, bu durumda onlar dağılan partinin güçlerinin merkezileştirilmesini yok ediyorlar ve dolayısıyla çeşitli zararlı Sonderbond'çuklar oluşuyordu. Ya da, onlar yalnızca, işçi partisini yeniden kendisine yabancı ya da doğrudan düşman hedeflere yöneltmeyi amaç ediniyorlardı. İşçi Partisi diğer parti ve fraksiyonları çok iyi şartlar altında amaçlarına çekebiilyorlar, ama diğer hiç bir partiyi düzenliyemi-

yorlardı. Fakat, son hareket içindeki [72] aynı kimseler Hükümetteydiler ve konumları, itibariyle hareketi temsil etme ve işçi partisini bağımsız olarak savunabilmede yararlı olan kimseleri tüm şartlar altında uzaklaştırmak zorundaydılar.

Birliğin durumu üzerine şunlar söylenebilir:

I — Belçika

Belçika işçileri arasında Birliğin örgütlenmesi, 1846 ve 1847'lerde olduğu gibi, doğal olarak son bulmuştur. O zamandan beri Birliğin esas üyeleri tutuklanmış, ölüme mahkum olmuş ve ömür boyu hapis cezası şeklinde bağışlanmışlardır. [73] Bütünüyle Birlik, Belçika'da Şubat İhtilâlinden ve Brüksel'deki Alman İşçi Derneğinin [74] bir çok üyesinin uzaklaştırılmasından beri, güçlerini önemli şekilde yitirmiştir. Mevcut polis şartları ona yeniden yükselme izni vermemektedir. Yalnızca Brüksel'de bugün de, güçleri etkileyen ileri bir Topluluk vardır.

II — Almanya

Merkez Komitesinin amacı, bu sirkülerinde, Birliğin Almanya'daki durumu üzerine özgül bir rapor sunmaktır. Bu rapor şu anda verilemiyecektir, çünkü bu noktada Prusya polisi devrimci Parti arasındaki geniş bir bağı incelemektedir (2). Almanya'ya göre, bu sirküler sağlam yöntemler koyar, ama bu Almanya'nın içinde onun yayılmasına, yani orada-burada polisin eline düşmesine sebep olabilir, bunun için, onun içeriği Birliğe karşı polisin eline hiç bir şey vermemek şeklinde toparlanmak zorundadır. Merkez Komitesi bundan ötürü, bu kez için şunlarla kendini sınırlamıştır:

Almanya'da Birliğin esas merkezleri: Köln, Frankfurt a.M., Hanau, Mainz, Wiesbaden, Hamburg, Schwerin, Ber-

(2) Bkz. Karl Marks / Friedrich Engels: Werke, Cilt: 7, S. 313-319.

lin, Breslau, Liegnitz, Glogau, Leipzig, Nürnberg, Münich, Bamberg Würzburg, Stuttgart, Baden'dedir.

Yönetici çevreleri şunlardır:

Schleswig-Holstein için Hamburg; Mecklenburg için Schwerin; Sliezya için Breslau; Sachsen ve Berlin için Leipzig; Bayern için Nürberg; Ren eyaleti ve Westfalen için Köln.

Göttingen, Stuttgart, ve Brüksel'deki topluluklar; yeterince etkin olabilecek yeni yönetici çevreler oluşturabilmek için şimdiye kadar olduğu gibi Merkez Komitesi ile geçici olarak direkt bağlantı halinde kalacaktır.

Badendeki Birliğin ilişkileri, oranın ve İsviçre'deki özel görevlinin yollayacağı rapora göre belirlenecektir.

Schlesw. g-Holstein ve Mecklenburg'daki gibi, köylü ve gündelikçi derneklerinin olduğu yerlerde, onlar üzerinde direkt etki yapmaya ve kısmen de onların tümünü ele almaya yetecek Birlik üyeleri kazanılacaktır. Sachsen, Frank, Hes ve Nassau işçi ve gündelikçi dernekleri aynı şekilde büyük çapta Birliğin yönetimi altında oluşturulacaktır. İşçi Kardeşliğinin [75] en etkin üyeleri de birliğe bağlıdırlar. Merkez Komitesi, tüm Toplulukların ve Birlik üyelerinin; işçi, jimnastik, köylü ve gündelikçi dernekler vs. üzerindeki bu etkiyi önemli şekilde arttırarak, her yer de göstermek zorunda olduklarına dikkatlerini çekmiştir. Merkez Komitesi, yönetici çevreyi ve direkt kendisiyle haberleşme halinde olan toplulukları, kısa zamanda yollıyacakları mektuplarda, özgül şartlar konusunda rapor vermeye, yani bu ilişkilerin nasıl yürüdüğünü bildirmeye çağırır.

Merkez Komitesi tarafından, Almanya'ya faalliği konusunda takdir edilen özel görevli yollanmıştır. Her yerde sadece, en güvenilir kimseleri Birliğe alıyor ve onların önemli yerel bilgilerini Birliğin genişlemesinde değerlendiriyor. Birliğe çeşitli devrimci kimselerin alınıp alınmama-

sı yerel şartlara bağlıdır. Devrimci yararlılık ve güvenilirliğe sahip kimselerin bulunmasının imkânsız olduğu yerlerde, mevcut hareketin komünist bir tutarlılığa sahip olmadığı kavranılmışsa, diğer Birlik üyelerinden ikinci bir sınıf oluşturulacaktır. Sadece yerel ya da geçici olarak konulan bu ikinci sınıf, devamlı, Birliğin kendi üyelerinin ve Birliğe bağlı olanların yönetimi altında kalmak zorundadır. Bu, diğer bağlantıların yardımıyla, özellikle jimnastik ve köylü dernekleri üzerindeki etkiyi, hemen hemen çok örgütlü hale getirebilecektir. Özel kuruluşları, yöneci çevreler üzerine alabilecektir. Merkez Komitesi, buralardan gelecek raporu da olabildiği kadar çabuk bekliyor.

Topluluklardan biri, Merkez Komitesini hemen Birlik kongresini yapmaya çağırdı ve bunun da bizzat Almanyada yapılmasını teklif etti. Topluluklar ve çevreler, mevcut şartlar altında, kendi kongrelerinin yapılmasının yararlı olmadığını görürlerse, o zaman Genel bir Birlik Kongresi şimdilik imkansızdır. Hal böyle iken, Merkez Komitesinin, Birliği, bulunduğu yerde Kongreye çağırması da muhakkak gereklidir. Köln yönetici çevresinin bir özel görevlisi tarafından Ren Prusyası ve Westfalya ziyaret edildi. Bu gezinin sonucu üzerine rapor henüz Köln'e gelmedi. Biz tüm, yönetici çevreyi, hemen, özel görevlileri aracılığıyla kendi yörelerini mümkün olduğu kadar dolaşmaya ve sonuç hakkındaki raporu vermeye çağırıyoruz. Özellikle biz, Schleswig-Holstein'deki ilişkilerin orduyla bağlanmasını bildiriyor, Birliğin etkisi hakkındaki raporu bekliyoruz.

III — İsviçre

Özel görevlinin raporu henüz bekleniyor. Bundan dolayı ilk haberler doğrudan doğruya bundan sonraki sirkülerde verilebilecek.

IV — Fransa

Besançon'daki ve Jura'daki geri kalan yerlerin Alman işçileriyle ilişkileri yeniden İsviçreyle bağlanacak. Paris-

de'ki Birlik üyeleri, oradaki toplulukların basına Ewerbeck getireli beri, birlikten ayrıldıklarını açıklamışlardır. Çünkü bu noktada Ewerbeck edebi faaliyetini en önemli kabul etmiştir. Bundan ötürü ilişkiler kopmuş ve onların yeniden kurulması; Parisli bazı kimseler, tümüyle yararsız, hatta, doğrudan doğruya Birliğe karşı düşmanlık oluştururken hemen zorunlu hale gelmiştir.

V — İngiltere

Londra, tüm Birliğin en güçlü çevresidir. Bundan ötürü, özellikle işaretlenebilir ki, Londra çevresi, uzun yıllardan beri Birliğin masraflarını, özellikle özel görevlilerin seyahat masraflarını hemen hemen karşılamaktadır. Londra çevresi en son durumda, yeni unsurların kabul edilmesiyle kuvvetlenmiştir ve devamlı buradaki Alman İşçi Derneğinin, ve de özellikle burada çoğalan Alman mültecilerinin çeşitli fraksiyonlarını yönetmektedir.

Merkez Komitesi; Fransız, İngiliz ve Macar çeşitli devrimci Partilerle ilişkisini buradaki delege üyelerin bir kaçı aracılığıyla geliştirmiştir.

Fransız devrimcileri tarafından özellikle kendi proleter partilerinin Başkanı Blanqui bize bağlanmıştır. Gizli Cemiyetlerin Blanqui'ci delegeleri Birlik delegeleriyle düzenli ve resmi ilişkilere girmiştir, bunlar en yakın gelecekteki Fransız devrimi için önemli hazırlıklar yapmaktadır.

Devrimci Chartist Partinin Başkanı, aynı şekilde, Merkez Komite delegeleriyle sıkı ilişkiler kurmuştur. Onların gazeteleri bizim emrimize hazırdır. Bu devrimci, bağımsız işçi partileri içindeki esneklik ve fraksiyonun yöneticisi O'connar'un daha çok uzaklaşıklığa girmesi aslında Birlik delegeleri tarafından hızlandırılmıştır.

Aynı şekilde Merkez Komitesi, Macar sürgünlerinin ilerici Partisiyle de ilişkiye geçmiştir. Bu parti önemlidir,

çünkü, bir devrimde Birliğin emrinde hazır olacak bir çok değerli askere sahiptir.

Merkez Komitesi yönetici çevreyi bu yazıyı üyeleri arasında olabildiğince hızlı yayma ve hemen raporlar vermeye çağırır. Merkez Komitesi, tüm birlik üyelerini, en önemli faaliyete. tam da şimdi, yeni bir devrimin baş göstermesinin çok uzun bir zaman görülemiyeceği yerlerdeki devrim şartları hazırlamaya çağırır.

KARL MARKS
FRİEDRİCH ENGELS

Köln Davasının Sonuçlanması Üzerine Açıklama

[«The Morning Advertiser»in 29 Kasım 1852 tarihli 19168. sayısı.]

«Morning Advertiser» [76] in Redaktörüne

Sir,

Londra basınının yetersiz ölçüde tanıttığı ve bu kentle bağımlı olan şu yakın zamanda bitirilen davanın bir dizi gerçeklerini İngiilz kamuoyuna sunabilmek için; ve bizzat bu yazının altında imzaları bulunan bizler, geçenlerde Köln'de mahkum edilen arkadaşlara [77] karşı bir borç ödeyebilmek için bu yazıyı yazıyoruz.

Bu dava için sübut nedenleri hazırlama uğruna on sekiz ay heba edildi. Tüm bu zaman boyunca arkadaşlarımız tek tek hücrelerde tutuldular, bütün meşguliyet olanaklarından, bizzat kitaplardan mahrum bırakıldılar; hastalandılar, öyle ki usulüne uygun bir doktor tedavisinden bile mahrum bırakıldılar, yahut eğer onlar bu taleplerini elde ettilerse bile, kendilerince yararlı bir iş olan yazmalarına engel olundu. Hatta onlar ayrıca, Avukatlarıyla görüşmelerinin -yasalara aykırı olarak- yasaklandığını «iddia

dosyası» na bile yazarak, yolladılar. Ve bunlar için, uzun boylu acımasız tutukluluğun bahaneleri nasıl uydurulmuştu? Her yeni bir ay geçtikten sonra «savcılık»; iddiası için hiç bir objektif unsurun bulunmadığını ve bundan dolayı tahkikata yeniden başlanılmak zorunda olunduğunu açıklıyordu. Tahkikata, yeniden baştan başlanıyordu. Sorgu mahkemesinin açılmasından üç ay sonra, savcı; gittikçe artan kanıt malzemelerinin yığınından hiç bir şey meydana çıkaramadığını ileri sürüyordu. Ve her üç aydan sonra, dava yeniden durduruluyordu ve bunun temelinde de Hükümetin esas tanıklarından birinin hastalığı vardı.

Tüm bu sürüncemede bırakılışın gerçek nedeni; Prusya Hükümetinin, tantanayla ilân ettiği «işitilmemiş ifşaatların» karşısına, olayların hiç bir dayanağı olmayan içeriğinin konulması korkusuydu. Her şeyden önce Hükümet, 6 gerici soylu, 4 haut finance (1) üyesi ve bürokrasiden 2 üyenin bir araya getirilmesiyle, Ren eyaletinde hiç görülmemiş bir jüri mahkemesini gerçekleştirmeye ulaşmak istiyordu.

Bu jüri kanıt malzemesini neyin içinde sunacaktı? Bu kanıt malzemeleri, komplocuların, cahil hayalperestlerin bir grubunun haberleşmelerini ve münasebetsiz açıklamalarını, sorumlu polis ajanlarından birinin, el ulağının, aynı zamanda muhakkak bir suç ortağı olan Cherval'in tek ve biricik önemli kılmak istediği şeylerdi. Bu belgelerin önemli kısmı ilk önce, Londra'daki Oswald Dietz'in elinde bulunuyordu. Büyük endüstri sergisi sırasında, Dietz'in evde bulunmadığı bir zamanda Prusya polisi onun çekmecesini kırmış ve öyle ki gözkonulmuş belgeleri alelade bir hırsızlık vasıtasıyla sağlamıştır. Hepsinden önce bu kâğıtlar Paris'deki Alman-Fransız komplosu denilen komployu meydana çıkarmak için bir araç olarak elde edilmişti.

(1) Mali aristokrasi.

Fakat, komploculardan biri, sanıkların siyasi muhaliflerinden ve Londralılardan birinin dostu ve komplocuların Paris ajanı olan Cherval'in delillendirmesiyle olay Köln Davasına dönüştü. Ama savcı iddia ediyor ki, Cherval'in komploya ve müttefiklerine katılmasına saf kişisel bir anlaşmazlık sonucu engel olunmuştu. Böylesi bir kanıtlama, Köln sanıklarının ahlaki bakımdan Paris komplosuyla suç ortaklıklarını delillendirmek istiyordu. Ve Köln sanıklarının devamlı düşmanlarının ifade ettikleri eylemleri yüzünden sorumlu tutuluyor, Hükümet Cherval'in komplocu dostlarını ve arkadaşlarını tanık olarak getiriyordu, ama, sanıkları mahkeme engelinden korumak için değil, aksine Cherval'i tanık durumuna sokmak ve her söylenene karşı çıkmak için. Her şeye rağmen bu hiç de ağır bir baskı değildi. En azından müphem kanıtlara göre Hükümetin araştırma yapmasını, açık düşünce zorluyordu. Köln'deki Hükümetin esas tanıklarından Kraliyet Palis Müdürü ve Berlin cinayet polisinin yönetmeni şüphesiz Stieber'in yönetimi altında tüm polis makineleri harekete geçti. 23 Ekim oturumunda Stieber; kendisine Londra'dan fevkalade bir kuryenin yüksek derecede önemli belgeler getirdiğini söylüyordu ,bu belgeler sözde sanıkların bir komploya imzalarıyla birlikte müşterek olarak katıldıklarını inkâr edilemez biçimde kanıtlıyordu. «Diğer belgelerin yanında, kurye ona gizli cemiyetin oturumlarının orijinal tutanak defterini, bu cemiyetin başkanı Dr. Marks'ın tuttuğu sanıklarla mektuplaşmalarını da getirmişti.» Stieber, tarihler hakkındaki çelişkili bilgilerini, kuryenin yaptığı yanlışlıklarla izah ediyordu. Esas savunmacı Dr. Schneider onu yalan yere yemin etmekle itham etti, Stieber, hepsinden önce, devlet içindeki tüm en yüksek otorite tarafından önemli bir misyonla görevlendirildiğinden, kralın temsilcisi olarak şerefinden çekindiğinden, başka hiç bir cevap vermeye cesaret edemedi. Stieber tutanak defterinin nasıl ele

geçirildiğini iki kez yemin ederek şöyle açıklıyordu: «Londra Komünistler Birliğinin gerçek tutanak defteri.», ama daha sonra savunma tarafından sıkıştırılınca, onun ispiyonlarından birinin tuttuğu basit bir not defteri olabileceğini söyledi. Hepsinden önce de Stieber'e göre, kendi tanığı bilinçli bir yanlışlık eseri olarak defteri meydana çıkarmıştı, ve defterin meydana gelişi Stieber'in Londra'daki üç ajanına; Greif, Fleury ve Hirsch'e indirgenmeliydi. En son söylenenler, bizzat o zamandan beri, defterin Fleury ve Greif'ın talimatı altında meydana getirildiğiydi. Bu noktada Köln'deki kanıtlar öylesine kararlaştırılmıştı ki, bizzat Stieber'in savcısı, önemli bir belge olan «gerçek, uğursuz defteri» basit bir yanlışlık olarak adlandırıyordu, Bu şahsiyetler, Hükümetin kanıt malzemesine ait olan bir mektuptan (ve Dr. Marks'ın el yazısının taklidi olan) not almadıklarını da diretiyorlardı; bu belge de beceriksizlik ve açıkça bir yanlışlık olarak konuldu. Tümüyle diğer belgelerin hepsi de, (bunlar kanıt olarak getirilmişti) devrimci eğilimler için hiç bir şey ifade etmediği gibi, aynı zamanda sanıkların herhangi bir desteklenen kamploya gerçekten katılmalarının polisin bir sahtekârlığı olduğunu gösteriyordu. Hükümetin bir ifşaat önündeki korkusu öylesine büyüktü ki, savunma adresine yollanan tüm belgelere el koyarak zaptetmekle kalmıyor, aynı zamanda bunlar Stieber aracılığıyla savunmayı «kriminal bağlılığı» yüzünden cezai bir takibatta uğrayabileceği tehdidiyle, gözünü korkutmakta kullanıyordu.

Her ne kadar bir inandırıcı delil yoksa da, bir karar verilecekse, böyle bir jürinin önünde, hatta böyle bir sonuç sadece yeni ceza yasası kitabının makabline şamil kullanım temeli üstünde mümkün olabilirdi. Bizzat «Times» in ve Barış Cemiyetinin [78] her zamanki müthiş iddiaları altında, bunların yardımıyla vatana ihanet yüzünden mümkün olabilirdi. Bunun üzerine Köln Davası artık

devamı ve fevkalade araçlardan hareketle iddia tarafına döndürülebilirdi ama öylesine muazzam boyutlar aldı ki, verilecek bir beraat kararı bizzat Hükümetin mahkumiyeti demek olurdu. Ve Ren eyaletinde bundan şu genel inanç doğardı ki, jüri mahkemesinin bir beraatı, doğrudan doğruya devletin tüm kurumlarını bağımsızlığa doğru bir yükselişe götürürdü...

Derin saygılarımızı sunmakla yetiniyoruz Sir.

F. Engels
F. Freiligrath
K. Marks
W. Wolff

Londra, 20 Kasım 1852

FRİEDRİCH ENGELS

KÖLN'DEKİ SON YARGILAMA (*)

Aralık 22, 1852.

Bu makaleden önce, Avrupa gazetelerinde, Köln'de, Prusya'da Komünist Canavarın Yargılanması ve bunun sonucu üzerine sayısız haberler okumuş olacaksınız. Ama bu haberlerin hiçbirinde gerçeğe sadık kalınmadığı için ve Avrupa kıtasının hangi siyasal araçlarla köleleştirildiğine bu olayın gerçek yanı ışık tutacağı için, bu yargılama üzerinde yeniden durmanın zorunlu olduğuna inanıyorum.

Komünist ya da Proletarya Partisi, diğer partiler gibi, birlik kurma ve toplanma hakkının kaldırılmasıyla, Kıta üzerinde kendine yasal bir örgütlenme sağlayan araçları yitirdi. Bunun yanı sıra, önderleri diğer ülkelere sürüldü. Ancak hiç bir siyasal parti örgütsüz varolamaz; ve hem liberal burjuvazi ve hem de demokratik küçük-burjuva sınıfı, üyelerinin toplumsal merkezlikleri, çıkarları ve uzun dönemdir kurulu bulunan günlük ilişkileri içinde bu örgütlenmeyi az ya da çok elde edebilirken, böyle bir toplumsal merkezlikten ve parasal araçlardan yoksun olan proleter

sınıf, ister istemez gizli birleşme yolları aramak zorunda kalmıştı. Bundan ötürü hem Fransa'da, hem de Almanya'da 1849'dan beri polis tarafından birbiri ardına açığa çıkarılan ve komplo diye yargılanan sayısız gizli Birlik fışkırdı; ama, bunlardan çoğu gerçekten mevcut hükümeti devirmek niyetiyle kurulan hakiki komplolar olsalar dahi, -ve belli koşullar altında düzenlemeyen bir korkaktır, tıpkı diğer koşullar altında buna kalkışanın aptal olması gibi- bunun yanısıra, daha geniş ve daha yüksek bir amaçla oluşan, mevcut hükümeti devirmenin ilerdeki daha büyük bir mücadele aşamasına geçmekten başka bir şey olmadığını bilen, ve birliklerini sürdürerek, er ya da geç, Avrupadaki «tiranların», «despotların» ve «gaspçıların» hakimiyetinden çok daha korkunç ve daha üstün olan bir iktidarın hakimiyetini -sermayenin emek üzerindeki hakimiyetini- kesinlikle yenmesi gereken en son belirleyici kavga için, çekirdeğini kendilerinin oluşturacağı bir partiye hazırlanmayı amaçlayan, diğer bazı topluluklar da vardı.

Almanya'da yükselen Komünist Parti örgütü de bu türdendi. «Manifesto» da (1) belirtilen ilkelerden (1848'de yayınlandı) ve **New York Daily Tribune'**da yayınlanan «Almanyada Devrim ve Karşı-Devrim» adlı makale dizisinde anlatılanlardan anlaşılacağı gibi, bu Parti, herhangi bir zamanda, fikirlerini pratiğe geçiren bir devrimi keyfince yaratabileceğini asla hayal etmedi. Bu Parti 1848'de devrimci hareketleri yaratan ve başarısızlığa uğramalarına yol açan sebepleri araştırdı. Bu parti, bütün siyasal mücadelelerin temelinde, toplumsal sınıf antagonizması bulunduğunu kabul ederek, kendini, hangi koşullar altında toplumsal bir sınıfın, bir ulusun çıkarlarının tümünü temsil etmeğe ve böylece siyasi açıdan onu yönetmeğe çağırabileceğini ve çağrılması gerektiğini araştırmaya verdi.

(1) Komünist Parti Manifestosu.

Tarih, Komünist Partisine, Ortaçağın toprak soylularından sonra, ilk kapitalistlerin paralı gücünün doğup, Hükümet dizginlerini nasıl ele geçirdiğini gösteriyordu; kapitalistlerin mali bölümünün toplumsal etkinliğinin yerine, buhar gücünün girişiyle birlikte, nasıl sanayici kapitalistlerin yükselen gücünün geçtiğini ve şu anda iki sınıfın daha, küçük burjuvazi ile sanayi işçileri sınıfının da kendi egemenlik sıralarını almak için nasıl seslerini yükselttiğini de, tarih göstermekteydi. 1848-49 yıllarının pratik devrim deneyi, komünist işçi sınıfının kendi mutlak iktidarını kurmayı ve kendini burjuvazisinin boyunduruğunda tutan ücret köleliği sistemini yıkmayı düşünemeden önce, küçük burjuva demokrasisinin ilk başta sırasını savması gerektiği sonucunu çıkaran teorinin mantığını doğruladı. Hasılı gizli Komünist örgüt, bugünkü Alman Hükümetlerini doğrudan devirme amacını besliyemez. Mevcut Hükümeti değil, ergeç onu izleyecek olan devrimci hükümeti devirmek için hazırlanan örgüt üyeleri, kendi sıralarının gelmesi için mevcut **statusquo**'nun karşısındaki devrimci bir harekete faal olarak, şahsen yardımda bulunabilir; ama Birleşmenin konusu, komünist fikirlerin kitleler arasında gizlice yayılması değil de, böyle bir hareketin gerçekleştirilmesi asla olamaz; Topluluğun bu temeli, üyelerinin çoğunluğu tarafından çok iyi anlaşıldığı için, bazı üyeler mevki ele geçirme ihtirasıyla bu Topluluğu hazırlıksız bir devrim için komplo düzenleme çabasına yöneltmeğe çalıştıkları zaman, hemen ihraç edilirler.

Bugün yeryüzünde mevcut hiç bir yasaya dayanmadan, böylesi bir Birleşme, fesat düzenlemekle, vatana ihaneti amaçlayan bir komplo hazırlamakla suçlanabiliyor. Bu bir komplo olsa bile, mevcut hükümeti değil, onun muhtemel mirasçılarına karşı olan bir komplodur. Prusya Hükümeti de bunun farkındaydı. Onbir sanığın, yetkililer tarafından uygulanan son derece garip adli işlemlerle ge-

çen on sekiz ay boyunca tecritte tutulmalarının sebebi de işte buydu. Bir tasarlayın ki, sekiz aylık tutukluluktan sonra, «kendilerine karşı ileri sürülebilecek herhangi bir suç delilinin bulunmayışı nedeniyle!» tutukluların yargılanması bir kaç ay daha ertelendi. Ve en sonunda jüri önüne çıkarıldıklarında, vatana ihanet türünden ispatlanmış tek bir suçları yoktu. Ama buna rağmen mahkum edildiler, ve bunun nasıl olduğunu az sonra göreceksiniz.

Topluluğun özel görevlilerinden biri, Mayıs 1851'de tutuklandı ve üzerinde bulunan belgeler sonucunda, bunu diğer tutuklanmalar izledi. Stieber adında Prusyalı bir polis komiserine, derhal düzmece komplonun Londra'daki dallarını izlemesi emredildi. Stieber, yukarda sözü geçen topluluktan kovulan ve kovulduktan sonra, Paris ve Londrada gerçek bir komplo düzenleyen kimselerle ilgili bazı belgeler ele geçirmeyi başardı. Bu belgeler suç işleyerek elde olundu. Reuter adında birine, Topluluk sekreterinin yazı masasını kırıp, içindeki kâğıtları çalması için rüşvet verildi. Ama daha bu yapılan hiç bir şeydi. Bu hırsızlık, Paris'deki Franko-Alman adlı komplonun açığa çıkarılmasına ve bu kimselerin mahkum olmasına yol açtı, ama büyük Komünistler Birliği için hiç bir ip ucu sağlamadı. Paris komplosu burada da ifade edebileceğimiz gibi, bir avuç ihtiraslı budalanın, Londra'daki siyasi **emek şovalyelerinin,** ve eski sahtekârlıkları ispatlanınca Paris'de polis hafiyesi gibi davranmaya başlayan kimselerin yönetiminde idi. Azgın bildirileri ve kana susamış palavralarıyla, peşlerine takılanları, siyasal varlıklarının büyük önemine inandırmışlardı.

O zaman Prusya polisi yeni keşifleri ciddiye almak zorunda kaldı. Londra'daki Prusya Elçiliğinde düzenli bir gizli polis bürosu kurdular. Greif adında bir polis ajanı, iğrenç mesleği, elçilik ateşesi etiketi altında yürütüyordu, atılacak tek bir adım, bütün Prusya elçiliklerini ulus-

lararası yasanın sınırları dışına çıkarmağa yetecekti, ve henüz Avusturyalılar bile bunu göze almaya cesaret edemiyorlardı. Greif'ın emrinde Londra'da ticaretle uğraşan Fleury diye biri çalışıyordu. Biraz serveti bulunan ve oldukça saygın biri olan adam, kişiliği kötülük etmeye eğilimli olduğundan, en adice işleri yapan aşağılık yaratıklar türünden biriydi. Diğer bir ajan da Hirsch adında bir tezgâhtardı, bununla birlikte Londra'ya varır varmaz ajan olduğu açığa çıkarılmıştı. Hirsch Londra'da bazı Komünist Alman mültecilerinin kurduğu topluluk ile ilişkiye girdi, onlar da gerçek kimliği hakkında delil toplamak amacıyla kısa bir süre için onu aralarına aldılar Polisle olan ilişkisi üzerine delil, kısa zamanda elde edildi, ve Bay Hirsch o andan itibaren ortalıktan kayboldu. Elde etmesi karşılığında kendine para ödenen bilgileri bulmak için bütün fırsatları böylece kaybettiği halde, yine de boş durmadı. Tek bir komüniste raslaması asla söz konusu olmayan Kensington'a çekildikten sonra, her hafta, Prusya polisinin ele geçiremediği müthiş komplonun uydurma Merkez Komitesinin uydurma oturumları üzerine uydurma raporlar üretmeğe koyuldu. Bu raporların içeriği son derece saçma bir mahiyette idi; içindeki tek bir özel isim doğru değildi; tek bir soyadı doğru telaffuz edilmemişti, tek bir birey konuşabileceği biçimde konuşmamıştı. Üstadı Fleury bu sahtekarlıkda ona yardımcı oldu, «Ateşe» Greif'ın da bu rezilce işlere bulaşmadığı hâlâ ispatlanmamıştır. Akıl almaz ama, Prusya Hükümeti bu iğrenç yalanları, gerçeğin ta kendisi olarak kabul etti, ve bu ifadeler delil olarak jüri önüne getirildiklerinde nasıl bir karışıklığa yol açtı tasarlayabilirsiniz. Yargılama devam ederken, yukarda adı geçen Polis Komiseri Bay Stieber tanık kürsüsüne çıktı, bütün bu saçmalıkların doğruluğu üzerine ant içti ve büyük bir kendini beğenmişlik içinde, bu korkunç komplonun baş tahrikçileri olduğu sanılan Londra'daki guruplarla, bir ajan olarak

son derece içli dışlı olduğunu söyledi. Bu gizli ajan gerçekten de çok gizliydi hani, çünkü sekiz ay boyunca, en gizli düşüncelerini, kelimelerini haftalarca uydurma raporlarla bildirdiği grupların herhangi birine görünmekten korkarak Kensington'da yüzünü saklamıştı.

Bununla birlikte Mösyö Hirsch ve Fleury'nin ambarında başka bir icat daha vardı. Bütün bu raporları işlediler ve Prusya polisi tarafından yaratılan Gizli Üst Komitenin oturumlarında tutulan «orijinal bir günlük» haline getirdiler. Aynı gruplar hakkında daha önce alınan raporlarla birbirini şaşılacak bir biçimde tutan bu günlüğü elde eden Bay Stieber ciddi sorgulardan sonra yeminler ederek, derhal jüri önünde açıklamada bulundu; kesin inancı şuydu, bu defter uydurma değildi. Daha sonra Hirsch tarafından rapor edilen saçmalıklar açıklandı. Gizli Komitenin uydurma üyelerinin haklarında daha önce hiç duymadıkları şeylerin söylendiğini duyunca içine düştükleri şaşkınlığı tasarlayabilirsiniz. Bir yerde William diye vaftiz olunan biri, başka yerde Louis ya da Charles adıyla geçiyordu; o sırada İngitere'nin diğer ucunda bulunan kimselere Londra'da nutuk attırılıyordu; kiminin de asla almadıkları mektupları okudukları rapor ediliyordu; haftada bir kez çarşamba günleri bir eğlence toplantısı yaparlarken, perşembe günleri düzenli toplantı tertip ediyormuş gibi gösteriliyorlardı; yazmayı güçlükle beceren bir işçi zabıt tutanlardan biri olarak sunuluyor ve onun imzası kullanılıyordu; zabıtlarda geçen kişilerin çoğunluğu ise ülkelerinde edebiyatçı olarak bilinen kimselerin hasret giderme toplantılarında konuşabileceği dilden çok, kesinlikle Prusya karakollarında kullanılabilecek bir dille konuşmalar yaptırtan kimseler oluşturuyordu. Ve bütün bunları tamamlamak için de, saçmalıkları üretenlerin, bu defter karışıklığında sahte Merkez Komitesinin uydurma sekreterine belli miktarda para ödediğini gösteren, sahte bir

makbuz düzenlenmişti, ama bu uydurma sekreterin varlığı daha çok, bazı kötü niyetli Komünistlerin, zavallı Hirsch'e yaptığı şakaya dayanıyordu.

Bu acemice düzenlenmiş sahtekârlık, amaçladığı etkinin tersini yaratacak ölçüde skandala yol açtı. Sanıkların Londra'daki arkadaşları olayın gerçek yanını jüri önüne getirmek için bütün araçlardan yoksun bırakıldıkları halde -savunma makamına yolladıkları mektuplara postada el konduğu halde- bu yasal beyefendilerin eline ulaştırmayı başardıkları belge ve yeminli ifadeler delil olarak kabul edilmediği halde, öyle genel bir kızgınlık uyandı ki, savcılar bile, evet, Bay Stieber bile -ettiği yemin, bu defterin doğruluğunun garantisi olarak ileri sürülmüştü- bunun bir sahtekârlık olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.

Bununla birlikte, bu sahtekârlık polisin suçlu olduğu tek olay değildi. Duruşmalar sırasında bu türden iki ya da üç olay daha meydana geldi. Reuter'in çaldığı belgelerde, metnin anlamını çarpıtmak için, polis tarafından kelime ve cümlelerin yeri değiştirilmişti. Son derece saçma şeyleri içeren bir yazı, Dr. Marks'ın el yazısı taklit olunarak kaleme alınmış ve bu yazı, savcı sonunda sahtekârlığı kabul etmek zorunda kalıncaya kadar, Marks'ındır diye ileri sürülmüştü. Ama polis açığa çıkarılan her rezilliğine karşılık, beş-altı yenisi ileri sürülüyor, bunların örtüsü o an kaldırılamıyor, savunma şaşırtılıyor, ve Londra'dan bu konuda deliller elde olunup, Londra'daki komünist mültecilerle avukatlar arasında savunma amacıyla yapılan haberleşme açık duruşmaya getirildiğinde, savunmanın sanki iddia olunan komplosuyla suç ortaklığı varmış gibi davranılıyordu!

Greif ile Fleury'nin bu belgelerde sunduğu şeyleri, Bay Stieber kendi ifadesinde belirtmişti; Hirsch'e gelince, Londra'da bir sulh yargıcının önünde bu sahte «zabıt defterini» Fleury'nin emri ve yardımlarıyla düzenlediğini ve

daha sonra ceza davasından kurtulmak amacıyla bu ülkeden kaçtığını iitraf etti.

Hükümet, duruşma sırasında gün ışığına çıkan bunlar gibi, bir kaç lekeleyici açıklamaya rağmen ayakta kalabildi. Ren eyaletlerinin daha önce görmediği türden bir jüri -altı soylu, iki devlet memuru- kuruldu. Sanıkların kutsal olan her şeyi -mülkiyeti, aileyi, dini, düzeni, hükümeti ve kanunu!- ortadan kaldırmak için düzenlenen korkunç komünist komplonun şefleri olduğu kafalarına sürekli tekrarlanarak sokulan bu kimseler, altı hafta boyunca önlerine yığılan şüpheli delil yığınını dikkatle seçebilecek yetenekde insanlar değildi. Aynı zamanda, Hükümet de, imtiyazlı sınıflara, bu duruşmadan çıkacak olan bir beraat kararının, jüri usulünün kaldırılması için bir işaret olabileceğini bildirdi, ve jüri beraat kararı verirse, -bu düpedüz bir siyasal gösteri olacak, liberal burjuva muhalefetin en aşırı devrimcilerle bile birleşmeğe hazır olduğunun bir delili olarak kabul edilecekti. Yeni Prusya kanunlarının makabline şamil uygulanmasıyla, hükümet, yedi sanık mahkum olurken, sadece dört tutuklunun beraat etmesi için imkan buldu, ve o sıralarda sizlere ulaşan haberlerden de öğrendiğiniz gibi, sözüm ona suçu ispatlananlar, üç yıl ile altı yıl arasında değişen hapis cezaları giydiler.

Londra, **Aralık** 1, 1852.

(*) Okuduğunuz bu makale; *Almanya'da Devrim, Karşı Devrim* adıyla kitap haline getirilen, Engels tarafından yazılmış ve Marks imzasıyla 25 Ekim 1851 ile 23 Ekim 1852 tarihleri arasında *New York Daily Tribune*'da yayınlanan 19 makalelik dizinin en sonuna, yirminci makale olarak Marks'ın kızı Eleanor Aveling tarafından eklenen yazıdır.
Elinizdeki kitapla ilgili bir belge olması bakımından Türkçede yayınlanan *Almanya'da Devrim, Karşı Devrim* isimli kitaptan bu bölümü alarak buraya koyduk. [Çeviren'in notu.] (Friedrich Engels - *Almanya'da Devrim, Karşı Devrim*, Birlik Yayınları, Şubat 1975, Türkçesi: M. Ragıp Zaralı, Bölüm Yirmi, S. 171-180.)

15 EYLÜL 1850 TARİHİNDE YAPILAN KOMÜNİSTLER BİRLİĞİ MERKEZ KOMİTESİ OTURUMUNUN TUTANAĞI (*)

15 Eylül 1850 tarihindeki Merkez Komitesi Oturumu
Katılanlar: Marks, Engels, Schramm, Pfänder, Bauer, Eccarius, Schapper, Willich, Lehmann.
Katılmayan Fraenkel'den özürler

Bir önceki oturumun tutanağı elde değildi, çünkü bu olağanüstü bir oturumdu. Bu nedenle o tutanak okunmadı. Marks: Birlik komitesinin oturumuyla çakışması nedeniyle Cuma oturumu mümkün olmadı. Oturumun bugün yapılması gerekiyor, çünkü Willich, meşruluğunu burada tartışmayacağım bir bölge toplantısı istedi. Üç maddeye ayrılan aşağıdaki önergeyi sunmak istiyorum:

1. Bu oturum biter bitmez Merkez Komitesinin yeri Londra'dan Köln'e devrolunacak ve yetkileri oradaki bölge komitesine verilecektir. Bu karar Cemiyetin Paris, Belçika ve İsviçre'deki üyelerine iletilecektir. Kararın Almanya dahilinde iletilmesi yeni Merkez Komitesinin sorumluluğunda olacaktır.

Gerekçe: Schapper'in Köln'de bir tüm Alman bölge Komitesi kurulması önerisine karşı çıktım, çünkü merkezî

otoritenin birliğini bozardı. Önergemiz bunu lüzumsuz kılıyor. Bir kaç başka sebep de var. Merkez Komitesinin azınlığı, çoğunluğa karşı açıkça isyan durumundadır. Son oturumdaki güvensizlik oylamasında ve şimdi bölgenin çıkardığı genel toplantıda olduğu kadar birlikde ve göçmenler arasında da bu belli oldu. Bu yüzden Merkez Komitesini burada tutmak imkansızlaşmıştır. Merkez Komitesinin birliği artık korunamaz; bölünmeli ve iki cemiyet kurulmalıdır. Partinin çıkarına öncelik verilmesi gerektiğinden, bunu bir çıkış yolu olarak öneriyorum.

2. Cemiyetin mevcut statüsü feshedilecektir. Yeni Merkez Komitesine statü yapma görevi verilecektir.

Gerekçe: 1847 Kongresinde kabul edilen statü Londra Merkez Komitesi tarafından değiştirilmiştir. Politik durum şimdi bir kez daha değişmiştir. Son Londra statüsü ilkelere ilişkin maddeleri suya düşürdü. Her iki statü dizini başka başka yerlerde kullanılıyor; ya da bazı kimseler kendi statülerini yapmayı üstlendiler, yani Cemiyette tam anarşi vardı. Üstelik, daha sonraki statüler yayımlandı ve artık işe yaramaz oldu. Bu nedenle benim önergemin özü, gerçekte hiç bir statüsü olmayan bu durumun yerine halis statülerin konmasıdır.

3. Londra'da birbiriyle mutlak olarak ilintisiz iki bölge kurulacak. Aralarındaki tek bağ, ikisinin de Cemiyete dahil ve aynı Merkez Komitesiyle yazışmaları olacak.

Gerekçe: Burada iki bölgenin kurulması zorunluluğu kesinlikle Cemiyetin birliği içindir. Kişisel düşmanlıklardan başka Birlik içinde bile ilkeler üzerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle son müzakerelerimizde «Alman proletaryasının gelecek devrimdeki durumu» sorunu üzerinde Merkez Komitesinin azınlıktaki üyeleri tarafından, sondan bir önceki sirkülerimizde doğruya, hatta Manifesto ile çelişen görüşler öne sürüldü. Manifesto'nun evrensel kavramı yerine, bir millî Alman yaklaşımı geçmiş, Al-

man esnafının milli duyguları okşanmıştır. Devrimde başlıca etken olarak gerçek şartlardan çok irade vurgulanmıştır. Biz işçilere diyoruz ki; eğer şartları değiştirmek ve kendinizi hükümet olmak için yetenekli yapabilmek istiyorsanız, onbeş, yirmi yahut elli yılık bir iç savaştan geçmelisiniz. Şimdi ise onlara deniyor ki; hemen iktidara gelmeliyiz yahut uyumaya gitsek de olur: 'Proletarya' kelimesi boş bir söze indirgendi, demokratların 'halk' kelimesine yaptıkları gibi. Bu yüzden bir gerçeklik çıkarmak için bütün küçük burjuvazinin proletarya olduğunu ilân etmek gerekiyordu, yani proletaryayı değil küçük burjuvaziyi **defacto** temsil etmek. Gerçek devrimci gelişim yerine devrimci lâfı kabul etmek gerekiyordu. Sonunda bu tartışma kişisel diş bilemelerin altında yatan ilke farklılıklarını açığa çıkardı ve müdahale zamanı geldi. İşte bu farklılıklardan iki grup da sloganlar yaptılar ve bazı Cemiyet ülkeleri Manifesto'yu savunanları gerici diye tasvir ettiler. Bu tasvirle onlar gözden düşürülmeye çalışıldı, ama bu onlar için hiç de dert olmuyor, çünkü gözden düşmeme peşinde değiller. Bu durumda Londra bölgesini lağvetmek ve Cemiyetin ilkeleriyle çelişiklerinden azınlık üyelerini ihraç etmek çoğunluğun hakkı olurdu. Bu yolu önermiyorum çünkü verimsiz çekişmelere gider ve çünkü bu insanlar, açıkladıkları görüşleri anti-Komünist olsa ve onlara en çok sosyal demokrat dense bile, inanmış komünistlerdir. Fakat beraber kalmanın da sadece vakit kaybı olacağı anlaşılacak. Schapper sık sık ayrılmaktan söz etti, peki ayrılmayı ciddiye alıyorum. Partiyi parçalamadan ayrılmamızın bir yolunu buldum.

Bana kalırsa, bölgemizde bir düzine insandan fazlasına isteğim olmadığını belirtmek isterim; olabildiğince az olsun ve bütün grubu memnunlukla azınlığa bırakıyorum. Bu öneriyi kabul ederseniz, aynı birlikde kalmamız açıkça imkansızlaşacaktır; ben ve çoğunluk Büyük Yeldeğirmeni

Sokağı Birliğinden istifa edeceğiz. Son olarak, sorun iki grup arasındaki düşmanca ilişkiler değildir; tersine, bütün ilişkileri yok ederek gerginliği yok etmek istiyoruz. Cemiyette ve partide gene beraber olacağız, fakat sadece zararlı olabilecek ilişkileri de kurmayacağız.

Schapper: Proletarya Fransa'da Montagne'den ve basından kendisini nasıl kesip ayırdıysa, burada parti adına ilke sorunları üzerinde konuşanlar da kendilerini proletarya içinde örgütlenenlerden kesip ayırıyorlar. Merkez Komitesinin yerini değiştirmek ve statüleri de değiştirmek taraflısıyım. Yeni devrimin, devrimi kendileri yönetecek insanlar yaratacağına ve bunu 1848'de adları geçenlerin hepsinden daha iyi yapacaklarına inanıyorum. İlkeler üzerinde ayrılmalara gelince, bu tartışmaya yol açan sorunu Eccarius ortaya attı. Burada karşı çıkılan görüşleri ben ifade ettim, çünkü bu konuda her zaman güçlü duygularım olmuştur. Konu kafa kesmeye ya önce bizim başlayacağımıza ya da bizim kafalarımızın kesileceğine gelip dayanır. Fransa'da işçilerin sırası gelecek ve Almanya'da **bizim** sıramız. Durum böyle olmasaydı elbette her şeyi bırakırdım ve değişik maddî bir durumum da olurdu. Sıramız gelince, proletarya iktidarını sağlamak için gerekli tedbirleri alabiliriz. Ben bu görüşün fanatik destekçisiyim. Gelecek devrimde giyotine yollanacağım besbelli ama Almanya'ya döneceğim. İki bölge kurmak istiyorsunuz, peki olsun. Cemiyetin varlığı sona erecek ve sonra biz Almanya'da yeniden buluşacağız ve belki orada tekrar beraber olacağız. Marks benim kişisel dostumdur, ama ayrılmak istiyorsanız, peki olsun. Biz tekbaşımıza devam edeceğiz, siz de tek başınıza. Oysa iki cemiyet kurulmalıymış, birisi, etkisi kalemlerinden gelenler için, diğeri de başka tarzlarda çalışanlar için. Burjuvazinin Almanya'da iktidara geleceği görüşünde değilim ve bu konuda fanatik coşkucuyum. Böyle olmasaydım bütün bu işlere metelik

vermezdim. Ama burada, Londra'da iki bölgemiz, iki birliğimiz, iki göçmen komitemiz olursa, iki cemiyetimiz de pekâla olabilir ve ayrılmamız tamamlanır.

Marks: Schapper önergemi yanlış anladı. Önerge kabul edilir edilmez ayrılacağız, iki bölge ayrılacak ve onlara dahil kimselerin artık birbirleriyle hiç bir bağlantısı olmayacak. Bununla beraber, aynı Cemiyette ve aynı Merkez Komitesinin yönetiminde olacaklar. Siz Cemiyet üyelerinin büyük kitlesini bile elinizde tutacaksınız. Kişisel fedakarlıklara gelince ben de herhangi bir kimse kadar fedakârlık ettim, ama bu bireyler için değil, sınıf içindi. Coşku konusunda ise, hükümet olacağına inandığımız bir partiye mensup olan fazla bir coşku yoktur. Proletaryanın anlık düşüncesine daima direndim. Bizler, şimdi iktidara gelmemekle en iyi işi yapacak bir partiye kendimizi adadık. Proletarya, eğer iktidara gelirse, proletaryaca tedbirleri derhal almaya muktedir olmayacaktır, küçük burjuva girişimleri yapmak zorunda kalacaktır. Partimiz, şartlar ancak **kendi** görüşlerinin pratikte uygulanmasına elverdiği zaman hükümet olabiilr. İktidar olgunsuz ele geçirildiği zaman neler olup bittiğine en iyi örnek Louis Blanc'dır. Ayrıca, Fransa'da proletarya iktidara tek başına değil, köylüyle ve küçük burjuvaziyle beraber gelecek ve yapacağı işler kendisinin değil, küçük burjuvazinin işleri olacak. Paris Komünü (*) bir şeyler yapabilmek için hükümetin bir parçası olmak gerektiğinin kanıtıdır. Hem diğer azınlık üyelerden birkaçı özellikle yurttaş Willich düşüncelerini neden söylemiyorlar; sirküleri o zaman oy birliğiyle onaylamışlardı. Cemiyeti **parçalayamayız** ve parçalamak istemiyoruz; sadece Londra bölgesini iki ayrı bölgeye ayırmak istiyoruz.

(*) Elbette 1871 Paris Komünü değil, ilk Fransız devriminde başlıca önemi olan Paris Komünü (Belediye Konseyi).

Eccarius: Sorunu ben önerdim ve tartışılması niyetindeyim. Schapper'in görüşüne gelince, onu neden hayalî bulduğumu ve gelecek devrimde partimizin neden hemen iktidara gelmeyeceğine inancımı Birlikde ayrıntılı açıklamıştım. Partimizin derneklerde hükümettekinden daha önemli yeri olacaktır.

Yurttaş Lehmann tek kelime söylemeden çıktı. Yurttaş Willich de öyle yaptı.

Madde 1. Herkesçe kabul edildi. Schapper oy kullanmadı.

Madde 2. Herkesçe kabul edildi, Schapper aynı.

Madde 3. Aynı şekilde kabul edildi. Schapper aynı.

Schapper: (hepimizi protestosunu ifadeyle). Şimdi tamamıyla ayrıldık. Köln'de sizi değil beni izleyecek tanıdıklarım ve arkadaşlarım var.

Marks: Konuyu statüye uygun sona erdirdik ve Merkez Komitesinin kararları yürütülecektir.

Tutanak okunduktan sonra Marks ve Schapper konu üzerinde Köln'e bir şey yazmamış olduklarını belirttiler.

Schapper'e tutanağa itirazı olup olmadığı soruldu. Olmadığını, çünkü tüm itirazları lüzumsuz addettiğini söyledi.

Eccarius tutanağın herkesçe imzalanmasını önerdi. Schapper imzalamıyacağını söyledi.

Bu konuşmalar 15 Eylül 1850'de Londra'da oldu.

Okundu, onaylandı ve imzalandı.

K. MARKS, **Merkez Komitesi Başkanı**
F. ENGELS **Sekreter**
HENRY BAUER
C. SCHRAMM
J. G. ECCARİUS
C. PFÄNDER

(*) Gerek, Engels'in Komünistler Birliği'nin tarihini anlatırken ve gerekse Marks'ın Köln Davasına ilişkin açıklamalarının ilk bölümünde de-

ğindiği; Komünistler Birliğinde bölünmenin meydana geldiği 15 Eylül 1850 tarihli Merkez Komitesi'nin oturumunun tutanağını konuya ilişkin önemi bakımından burada verdik. Bu tutanak Türkçede ilk kez: «*Türkiye Defteri*» dergisinde (Haziran 1975, Sayı: 20, S. 130-135) yayınlanmıştı. Türkçeye U. NUTKU tarafından çevrilmiş, The Pelican Marx Library: New Left Review Revolutions of 1848 kaynaklı olan tutanak, Political Writings - Vol. I, Londra 1973'de yayınlanmıştır. Yayınevi metin içine numaralar koyarak bazı notlar koymuşsa da bu notlarda yer alan açıklamaların elinizdeki kitapta yeterince açıklanmış oluşu yüzünden verilmedi. (Çevirenin notu.)

İndeks

Notların Açıklaması

1 — «Komünistler Birliği'nin Tarihi Üzerine» yazısını, Engels; Marks'ın «Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar» adlı yergisinin üçüncü Almanca baskısına giriş olarak (Bakz. Karl Marks / Friedrich Engels: Werke, Cilt: 8, S. 405-470) yazmıştır; yazı ilk kez «Sosyal Demokrat»ın 12, 19 ve 26 Kasım 1885 tarihli 46, 47 ve 48. sayılarında çıkmıştır. Ayrıca Karl Marks'ın: Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar, broşürü de. Friedrich Engels'in girişi ve belgelerle yeni baskısı Hottingen - Zürich 1885. S. 7

Komünistler Birliği — 1847 yılında Karl Marks ve Friedrich Engels'in insiyatifiyle Doğrular Birliğinden çıkan ve Bilimsel Komünizm temeli üzerinde oluşmuş, ilk devrimci, bağımsız proleter parti. Birliğin baş görevi, işçi sınıfının kendi tarihi misyonunu geliştirme ve kendi evrensel görevinin çözümünde yetenekli kılma idi. 1852 yılındaki Köln Komünistlerinin davasından sonra Marks ve Engels de Birliğe bir nota vererek ayrıldılar, çünkü Birlik artık sınıflar mücadelesinin yeni koşullarına uyamıyordu.

2 — «*Bağımsız Alman İşçi Hareketinin Birinci Dönemi*» (Engels) Alman işçi hareketi tarihinin ilk döneminin esaslı bir öğesidir, bu öğe işçi hareketinin başlangıçlarından ve Marksizmin oluşumundan, 1869'da Sosyal Demokrat İşçi Partisinin kuruluşu ve 1871 Paris Komününe kadar zenginleşti. Bu ilk dönem, Alman proletaryasının olduğu gibi, uluslararası işçi hareketinin proletaryala-

rını da, modern endüstri proletaryası haline getirmiştir; İşçi Sınıfı ilk kez burjuvaziye karşı bağımsızlığını kazanmış, proletaryanın bilimsel dünya görüşü oluşmuş ve daha mükemmelleşmiştir, o dönem İşçi sınıfının ilk devrimci Partisinin (Komünistler Birliği) ve Birinci Enternasyonalin konumunda oluşmuş ve gelişmiştir. S. 7

3 — «Ayrıntılı ve pratik parti programının açıklığa kavuşmasının formüle edilmesi»yle Marks ve Engels; Komünistler Birliğinin İkinci Kongresi tarafından (28 Kasım - 8 Aralık 1847) görevlendirilmişlerdi. S. 7

4 — «Ondokuzuncu Yüzyılın Komploları - Komünistleri», Wermuth ve Stieber, Kıs. 1-2, Berlin 1853 ve 1854. Birinci kısmın tertibinde, işçi hareketinin «tarihi» polisler için ders kitabı haline getirilmiştir. Komünistler Birliğinin bulunan dökümanlarından bazıları polisçe neşredilmiştir. İkinci kısım; işçi hareketi ve demokratik hareketle bağı bulunan kişiler için biyografik bilgilerle birlikte bir «kara listeyi» içermektedir. S. 8

5 — *Baböfizm* — 19. yüzyılın sonunda Fransız devrimcisi Gracchus Babeuf ve taraftarlarınca kurulmuş, ütopik, eşitlikçi komünizmin bir siyasi akımı. S. 8

6 — *Société des saisons* (Gesellschaft der Jahreszeiten) — Paris'te 1837'den 1839 yılına kadar Auguste Blanqui ve Armand Barbés'in yönetimi altında faaliyet gösteren cumhuriyetçi - sosyalist gizli cemiyet.

Devrimci işçilerin başrolü oynadıkları 12 Mayıs 1839'daki Paris direnişi, başta bulunan cemiyet tarafından geliştirildi, geniş kitlelere dayanmadığından askerler ve ulusal muhafızlar tarafından ezildi. S. 9

7 — Schapper, 12 Mayıs 1839 direnişinden sonra tutuklandı ve yedi aylık hapislikten sonra Fransa'dan kovuldu; Bauer devrimci faaliyetini Paris'te sürdürdü, 1842'de tutuklandı ve aynı şekilde kovuldu. S. 9

8 — *Georg Büchner'in Komplosu* — Şair Georg Büchner, 1834'de Pfarrer Weidig'le ortaklaşa, Hes'li liberallerin önderliğinde İnsan Hakları Cemiyetini kurdu. «Kulübelere Barış! Saraylara Savaş!» onun sloganıydı. Hes köylülerini devrimci propaganda altında harekete geçirmeyi deniyordu ve «Hes Toprak Habercisi» organıyla bu en ileri sloganını yayıyordu. Hareket ve onun taraftarları hükümet tarafından ezildi. S. 9

9 — Engels, Almanya'daki Wien Kongresi'nden sonra yeniden başını

kaldıran gericiliğe karşı Alman demokratlarının mücadelesinden biri olan Frankfurt Karakol baskını epizotunu anıyor. Temeli öğrenci çevrelerinde olan radikal unsurlardan bir grup 3 Nisan 1833'de ana karakola ve Frankfurt A. M.'daki polis karakoluna yaptıkları bir saldırıyla Birlik kongresinin oturumuna bir fırtına sinyali ve böylelikle tüm Almanya'da devrimci bir başkaldırma için sinyal vermeyi amaçlıyorlardı. Bununla birlikte, yetersiz hazırlık ve birçok ihanet yüzünden, saldırı, sayısız ölçüdeki üstün Birliklerce ezildi. S. 9

10 — Burjuva-Demokrat Mazzini, 1834 Şubatında; 1831'de kendisi tarafından kurulan genç İtalyanları biraraya getiren gizli Birliğin üyeleriyle birlikte ve çeşitli ulusların devrimci mültecilerinden meydana getirdiği Komando Ramorinos'un önderliği altında bir grupla İsviçre'den, Savoyen'e, Sardunya (Piemont) Krallığını devirmek için sızmayı denedi. Orada İtalyanları birleştirmek ve bağımsız bir Burjuva İtalyan Cumhuriyeti kurmak için Halk Direnişi örgütlemek iştiyordu. Savoyen'e giren gruplar, Piemont'un askeri birliklerince ezildiler. S. 9

11 — *Demagoglar* — Alman aydınlarının ve öğrenci birliklerinin (delikanlılar) 1819 Ağustosunda gerici Alman Bund'u Devlet Bakanının Karlsbad Konferansındaki kararlarına muhalefet eden harekete katılanlara verilen addır. «Demagoglar» Alman Devletlerindeki gerici sisteme karşı Wiener Kongresinden sonraki yıllarda mücadele ettiler. Onlar, bu mücadelelerinde ulusal Birlik ve Almanya'nın özgürlüğü taleplerini öne süren politik gösteriler örgütlediler. S. 9

12 — Londra'daki, Alman İşçileri Eğitim Derneği, 7 Şubat 1840'da Karl Schapper, Joseph Moll, Heinrich Bauer ve Doğrular Birliğinin diğer üyeleri tarafından kuruldu. Bundan sonra Komünistler Birliği, İşçi Eğitim Derneğinde ileri rol oynayan Birliğin topluluklarını örgütlemişti. 1847 ve 1848/50'de Marks ve Engels, Derneğin faaliyetine aktif olarak katıldılar. 17 Eylül 1850'de Marks - Engels ve mücadele arkadaşlarının çoğunluğu dernekten ayrıldılar, çünkü, mücadele sırasında Komünistler Birliğinin Merkez Komitesinin çoğunluğu Marks ve Engels'den yana olmuşlardı ve azınlıkta kalan (Willich-Schapper) küçük burjuva, maceracı taktikleri benimseyenler başka bir grup oluşturmuşlardı. 50 yıllarının sonunda Marks ve Engels, Eğitim Birliğinin faaliyetine katılmaya yeniden başladılar. Dernek, 1918 yılında İngiliz Hükümeti tarafından kapatılana kadar kaldı. Yirminci yüz-

yılda dernek, birçok politik Rus mültecilerince ziyaret ediliyordu. S. 10

13 — Engels, Marks'ın «Prusya Kralı ve Sosyal Reform, Bir Prusyalı Tarafından, Makalesine Eleştirel Kenar Not» (Bkz. Karl Marks / Friedrich Engels: Werke, Cilt: 1, S. 405) yazısından söz ediyor. «*Vorwärst!*» — Şubattan Aralık 1844'e kadar Paris'te haftada iki kere çıkan Alman gazetesi. Marks ve Engels gazetede birlikte çalıştılar. 1844 yazında redaksiyonunda Marks'ın bulunduğu sırada, onun etkisiyle «Vorwärst» komünist bir nitelik kazanmaya başladı; gazete Prusya'daki gerici şartlara karşı keskin eleştiriler yöneltti. Prusya Hükümetinin talebine göre, Ocak 1845'de Bakan Guizot'nun emri üzerine Marks ve onunla birlikte gazetede çalışan diğerleri Fransa'dan kovuldu; «Vorwärst» bunun üzerine yayınını kesti. S. 11

14 — «*Alman - Fransız Yıllıkları*», 1844'de Karl Marks ve Arnold Ruge'un redaksiyonu altında, Paris'te, Almanca olarak yayınlandı. 1844 Şubatında sadece, ilk defa bir çift fasikül olarak çıktı. Bu fasiküllerde Karl Marks'ın «Yahudi Sorunu» ve «Hegelci Hukuk Felsefesinin Eleştirisi» ve Engels'in «Ulusal Ekonominin Bir Eleştiri Taslağı» ve «İngiltere'nin Durumu. 'Past and Present' by Thomas Carlyle London 1843.» yazıları vardır. (Bkz. Karl Marks / Friedrich Engels: Werke, Cilt: 1) Bu çalışmalar Marks ve Engels'in materyalizme ve komünizme kesin geçişlerinin işaretidir. Derginin çıkışına son verişinin temel nedeni, Marks ile burjuva radikali Ruge arasındaki ilkesel düşünce farklılıklarıydı. S. 15

15 — «*Alman - Brüksel Gazetesi*» — Alman siyasi mültecilerinin Brüksel'de kurdukları, 3 Şubat 1847'den Ocak 1848'e kadar haftada iki kez çıkan gazete. Bu gazetenin çizgisi esas olarak, bir küçük - burjuva demokratı olan yayımcısı ve redaktörü Adalbert von Bornstedt tarafından belirleniyordu. Radikal ve Demokrat tutumdaki çeşitli akımları birbiriyle kaynaştırmaya çalışıyordu. Gazete Marks - Engels ve mücadele arkadaşlarının etkisiyle 1847 yılında giderek daha da devrimci-demokrat ve komünist bir dili konuşmaya başladı. S. 16

16 — «*The Northern Star*» — Haftalık İngiliz gazetesi, Chartistlerin merkez yayın organı. 1837'den 1852'ye kadar, başlangıçta Leeds'de ve Kasım 1844'den itibaren Londra'da yayınlanır. Gazetenin kurucusu ve redaktörü Feargus Edward O'Connor'du; Kırklarda George Julian Harney tarafından yönetilmeye başlandı. Engels, Eylül 1845'den Mart 1848'e kadar bu gazetede çalıştı. S. 16

17 — *Demokratik Cemiyet* (Association démocratique) — 1847 sonbaharında Brüksel'de kuruldu. Çevresine, Proleter devrimcileri, ilk etapda ilerici-burjuva ve küçük-burjuva gibi Alman devrimci mültecilerini topladı. Marks ve Engels Demokratik Cemiyet'in kuruluşunda aktif rol oynadılar. 15 Kasım 1847'de Marks, Başkanlığa; Genel Sekreterliğe de Belçikalı Demokrat L. Jottrand getirildi. Marks'ın katkıları sayesinde, Brüksel'deki Demokratik Cemiyet, küçük-burjuva demokrasi hareketinin en başta gelen merkezlerinden biri haline geldi. Fransa'daki burjuva - Şubat İhtilâli sırasında Demokratik Cemiyetin proleter kanadı, Belçikalı işçilerin silâhlanmalarına ve demokratik bir cumhuriyetin kurulması için propaganda faaliyeti yürütmeye çalışıyorlardı. Marks'ın 1848 Mart'ının başlarında Brüksel'den sınır-dışı edilmesinden ve Brüksel makamları, Cemiyetin en devrimci üyeleriyle hesaplaştıktan sonra, Belçikalı küçük-burjuva demokratları emekçi kitlelerin anti-monarşist hareketinin öncülüğünü yapamadı. Demokratik Cemiyetin faaliyetleri, günden güne, sınırlanan yerel bir karaktere bürünür ve 1849'da tamamıyla faaliyetten çekilir.
«*La Réforme*» — Fransız günlük gazetesi, küçük-burjuva demokratlarının ve Cumhuriyetçilerin, aynı zamanda küçük-burjuva sosyalistlerinin de yayın organı; Paris'te 1843'den 1850'ye kadar yayınlandı. Ekim 1847'den Ocak 1847'ye kadar olan zaman içinde Engels bu gazetede birçok makale yayınladı. S. 16

18 — «Hakiki» Alman Sosyalistlerinin New York'da kurmuş oldukları ve 5 Ocaktan 31 Aralık 1846'ya kadar yayınladıkları, söz konusu haftalık gazete, «*Der Volks-Tribun*» (Halk Tribünü). S. 17

19 — Engels «Komünistler-Birliğinin Ana-Sözleşmesi (Statüsü)» nün 1. maddesini anıyor. (Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 4, S. 596) S. 19

20 — «*Komünist Partisinin Almanyadaki Talepleri*»ni (Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 5, S. 3-5) Marks ve Engels 21 Marttan, 29 Mart 1848'e kadar geçen süre içinde Paris-de kaleme alırlar. Başlayan Alman ihtilâli içinde Komünistler-Birliğinin politik programını saptarlar. «Komünist Partisinin Almanyadaki Talepleri» 1848 sıralarında bildiri olarak basılır ve Nisan başlarında bazı demokratik gazetelerde yayınlanır. Ayrıca vatanlarına geri dönen Komünistler-Birliği üyelerinin ellerine direktif olarak verilir. Devrim süresince Marks ve Engels, aynı zamanda taraftarları, halk kitlelerine bu program haline getirilmiş belgeyi tanıtmaya gayret ettiler. 10 Eylül 1848'den önce «Talepler» Köln'de bildiri olarak basıldı ve Köln İşçi dernekleri

aracılığıyla Ren eyaletinin çeşitli bölgelerine dağıtıldı. 1848 Ekiminde Berlin'deki 2. Kongrede Köln İşçi dernekleri temsilcisi, Beust, Dernek adına sorunların çözümü için, hemen hemen bütün «Talepleri» içeren etraflı bir proğramın kabulünü önerir. Kasım ve Aralık 1848 Köln İşçi Dernekleri oturumlarında «taleplerin» ayrı ayrı her noktası görüşüldü. 1848 sonlarında ve 1849 başlarında, «talepler» kısaltılmış broşürler şeklinde Leipzig'de dağıtıldı. S. 21

21 — 8 ve 9 Mart 1848'de Parisde Komünistler Birliğinin temsilcileri tarafından kurulmuş olan «Alman İşçi Kulübü» kastedilmektedir. Bu Kulübü yöneten Karl Marks, Paris'e sığınmış olan Alman işçilerini birleştirmek ve onlara burjuva-demokratik devrimi sırasında proletaryanın taktiklerini açıklamak istiyordu. S. 24

22 — «*Neue Rheinische Zeitung*» — Demokrat yayın organı. Karl Marks'ın yönetimi altında 1 Haziran 1848'den 19 Mayıs 1849'a kadar Köln'de yayınlanan bir günlük gazete. Redaksiyona Friedrich Engels; Wilhelm Wolff, George Weerth, Ferdinand Wolff, Ernst Dronke, Ferdinand Freiligrath ve Heinrich Bürgers dahildi.

Demokratik proletarya kanadının mücadele organı olarak «Neue Rheinische Zeitung» halk kitlelerini, karşı-devrimle mücadelede eğitir. Alman ve Avrupa devrimi üzerine, en önemli sorulara rehber olabilen başyazılar Marks ve Engels tarafından yazılır.

«Neuen Rheinischen Zeitung»un kararlı ve amansız tutumu, mücadeleci enternasyonalizmi, politik açıklamaları daha çıkışının ilk aylarında, feodal - monarşistler ile burjuva - liberal basınının saldırılarına uğrar ve Prusya'da Kasım/Aralık 1848'de, Karşı-Devrimin yenilmesinden sonra daha da kuvvetlenmiş olan Prusya Hükümetince kovuşturmaya uğrar.

«Neue Rheinische Zeitung» takiplere ve polisçe alınan tedbirlere aldırmadan, cesaretle devrimci-demokrasinin menfaatlerini ve buna bağlı olarak proletaryanın menfaatlerini savunur. 1849 Mayısında Karşı-Devrim, genel bir saldırıya geçtiğinde, Prusya Hükümeti, Marks'ı daha yeni, vatandaşlıktan attıktan sonra onun Prusyadan sınırdışı edilmesi kararını alır. Sınırdışı edilmesi ve «Neue Rheinische Zeitung»un diğer redaktörlerine karşı misilleme, redaktörleri gazetenin çıkışında zorluklara iter. «Neue Rheinische Zeitung»un en son sayısı (Sayı: 301), 19 Mayıs 1849'da kırmızı olarak basılır. Köln işçilerine veda çağrısında

redaktörler: «*Çalışan Sınıfların Haklarını elde etmeleri!*» son sözünün daima ve her yerde söyleneceğini açıklıyorlardı. Neuen Rheinischen Zeitung, «Devrimci proletaryanın en iyi, en değerli organıydı» **(Lenin) S. 25**

23 — *Dresden'deki silahlı* ayaklanma, 3 Mayısdan 8 Mayıs 1849'a kadar sürdü. Ayaklanmanın nedeni, Saksonya kralının imparatorluk anayasasını tanımak istemeyişinden ve önde gelen gericilerden Zschinsky'yi Başbakanlığa atamasıydı. Burjuvazi ve küçükburjuvazi mücadeleye hemen hemen katılmadı; barikatlardaki mücadelelerde işçiler ve zanaatkârlar en öndeydiler. Ayaklanma Saksonya ve Prusya birliklerince bastırıldı. Dresden ayaklanması, güney ve kuzey Almanyada Mayısdan, Haziran 1849'a kadar süren ve demokratik mücadelenin kaybedilmesiyle sona eren, silahlı mücadelelerin başlangıcı oldu. **S. 26**

24 — 13. Haziran 1849'da küçük-burjuva Montagne taraftarları Fransız Birliklerinin İtalyaya, devrimi ezmek için gönderilmelerini protesto için Parisde barışçıl bir gösteri djzenlediler. Fransız Birliklerinin diğer halkların özgürlüklerine karşı bir harekete geçmeleri Fransız anayasasının V. maddesinde açıkça yasaklanmıştı. Birlikler tarafından dağıtılan bu gösterilerin devamı, Fransada küçük-burjuva demokrasisinin iflasını getirdi. 13 Haziran'dan sonra Montagne taraftarlarının ve küçük-burjuva demokratlarının bir çok lideri tutuklandı ya da Fransadan çıkmaya zorlandılar. **S. 26**

25 — «*Neue Rheinische Zeitung. Politisch-Ökonomische Revu.*» — Marks ve Engels tarafından Aralık 1849'da kurulan ve Kasım 1850'ye kadar yayınlanan dergi. Dergi, Komünistler Birliğinin teorik ve politik yayın organıydı, Marks ve Engels'in 1848/1849 İhtilâlleri sırasında Köln'de çıkarmış oldukları «Neue Rheinische Zeitung» (Bkz. 22. açıklama) un bir devamıdır. Marttan Kasım'a kadar olan süre içinde toplam olarak 6 fasikül çıkarılır, bunlardan en sonuncusu 5/6. sı çift fasikül olarak çıkarılır. Dergi Londrada yönetilir ve Hamburg'da basılır. Marks ve Engels Amerikadaki Alman mültecileri arasında yayılmasını da hesaba katmış olduklarından kapakda New York'dan da söz ediyorlardı. Malzemelerin (makale, haber, yorum) büyük bir kısmı Marks ve Engels tarafından yazılır, aynı zamanda taraftarlarından W. Wolff, J. Weydemeyer, G. Eccarius da bu çalışmaya katılırlar. Marksizmin esasını teşkil eden yazılar özellikle bu dergide çıktılar: «Fransada Sınıf Mücadeleleri (1848-1850»

(Marks), «Alman Reich Anayasası İçin Kampanya» «Almanya'da Köylüler Savaşı» (Engels) ve diğer çalışmalar. Dergide yayınlanan çalışmalar, 1848/1849 Devriminin sonnçlarının değerlendirilmesini içeriyordu. Bu çalışmalar, devrimci proletarya partisinin teori ve pratiğinin önemli bir yetkinleştirilmesiyd. Almanya'da polisçe yapılan baltalamalar ve ekonomik yetersizlikler yüzünden dergi, yayınını durdurmak zorunda kalır. S. 28

26 — 15 Eylül 1850'de Komünistler Birliğinde meydana gelen bölünmeden sonra bağımsız bir örgütlenme olarak meydana çıkan, maceracı bir politika izleyen Willich-Schapper'in küçük-burjuva fraksiyonunu Marks ve Engels «Sonderbund» olarak nitelerler. Bu alaylı niteleme: 19. yüzyılın kırklarında gerici İsviçre katolik kantonlarının birleşmesine muhalif oluşu andırmasından dolayı, bu örgütlenme alaycı bir şekilde nitelenmişti. Willich-Schapper fraksiyonunun komplocu faaliyetleri; Prusya polisinin, Komünistler Birliğinin Almanyadaki illegal topluluklarını ortaya çıkarmasını ve 1852'de Köln'de Komünistler Birliğinin önde gelen üyelerine karşı davanın açılmasını kolaylaştırdı. S. 30

27 — Marks'ın; Prusya polis devletinin Komünist Harekete karşı yönelttiği alçakça yöntemleri teşhir ettiği «Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar» eseri, bir yergi mücadelesidir. Marks, bu çalışmaya Ekim 1852 sonunda başladı, Köln'de Komünistler Birliğine karşı açılan davanın bitiminden önce tamamladı. Oldukça zor şartlara rağmen -Marks ve ailesi çok yoksul şartlar içindeydiler- Marks bu çalışmayı Aralığın başında bitirdi. 6 Aralıkta el yazmaları İsviçre'ye yayıncı Schabelitz Junior'a yollandı. El yazmasının bir diğer sureti, daha sonraki günler, yayınlanması için Amerika'ya Adolph Cluss'a gönderildi. Bu yergi Brüksel'de Ocak 1853'te anonim olarak basıldı, ama hemen hemen tüm baskıya (2000 nüsha) Martta, Baden sınır köyü Weill'de polis tarafından el kondu. Amerika'da, demokrat Bostonluların «Neu-England Zeitung»unda eserden parçalar yayınlandı ve 1853 Nisan sonunda bu gazete broşür olarak anonim baskısını yaptı. Yergi-nin Almanya'ya yayılması, Boston baskısı da dahil olmak üzere sağlanamadı.

1874 yılında «Volksstaat»da (Bkz. 57. açıklama) 13 tefrikada yayınlandı. (28 Ekim 1874 tarihli 126. sayıdan, 18 Aralık 1874 tarihli 147. sayıya kadar). İlk kez Marks, yayıncısı olarak görüldü. Son söz (elinizdeki kitap) 27 Şubat 1875 tarihli 10. sayıda çıktı. Yayıncı özellikle ilk kez baskıyı 1875'de kitap olarak yaptı, aynı şekilde yayınlayanın adı altında ise, Marks'ın

Sonsözünde andığı gibi, 1860'da «*Kölndeki Komünistler Davası*» başlığıyla birlikte «Herr Vogt» yergisine katkı (4) olarak genişletildi.

1885 yılında Engels'in redaksiyonu altında, kendisinin «Komünistler Birliğinin Tarihi Üzerine» yazdığı girişiyle 3. baskısı yapıldı. Bu baskıyı Engels, Merkez Komitesinin Komünistler Birliğine Mart ve Haziran 1850 tarihlerindeki söylevlerini de ekleyerek genişletti. S. 33

28 — *Disiplin Yasası* — 7 Mayıs 1851 tarihli «Emeklilik ya da diğer konumlarda zorunlu terfi ve hakimlerin hizmet süresiyle ilgili yasa» «Prusya Devlet Krallıkları İçin Toplu - Yasa»da yayınlanmıştı. 1851 yılı, Berlin. S. 36

29 — (Bkz. 26. açıklama) S. 39

30 — *Avrupa Merkez Komitesi (Avrupa Demokrasisinin Merkez Komisyonu)* — Temmuz 1850'de Londra'da Mazzini'nin girişimiyle kuruldu. Komisyon çeşitli ülkelerden burjuva ve küçük-burjuva mültecilerini bir araya getiriyordu. Metinde anılan üyelerin dışında Kossuth da büyük bir rol oynamıştı. Hem bir araya gelişte ve hem de temsil edilen görüşlerde bir birlik yoktu. Bu yüzden, İtalyan ve Fransız demokrat mültecilerin arasındaki şiddetlenen ilişkiler, Mart 1852'de Avrupa Demokrasisinin Merkez Komitesinin dağılmasıyla son buldu. S. 39

31 — Kölndeki Komünistler Davası Üzerine haber «Köln Gazetesi»nde 5 Ekimden 13 Kasım 1852'ye kadarki sürede «D. Herm. Becker ve Yoldaşlarına Karşı Dava-Prosedürü. Vatana İhanet Komplosu Sanıkları.» başlığı altında yayınlandı. Marks tarafından Köln Gazetesindeki bu haberler iktibas edilerek işlenmiştir. (Bkz. 35. açıklama.) S. 44

32 — *Londra Endüstri Sergisi* — Mayısdan Ekim 1851'e kadar yapılan ilk uluslararası ticaret ve endüstri sergisi. S. 44

33 — *Vandiemensland* — 1853'de Tasmanya olan İngiliz ceza kolonisi. S. 45

34 — Chronologische Wunder — «Öyleyse en sonuncular en birinciler olacak.» (Matthäi, 20. 16.) S. 46

35 — «*Köln Gazetesi*» — Bu başlık altında 1802'de Köln'de çıkmaya başlayan günlük gazete; 1848/49 ve daha sonraki zaman içinde Prusya liberal burjuvazisinin korkak ve haince politikasını yansıtan gerici bir gazete idi. S. 59

36 — *Ölümlü Şövalyeler* — İ. Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısına ait grek kökenli heykel.

Ölümlü şovalye, ölüm mücadelesinde yenilen mücadelecinin kal-

kanını gösterir, düşmanından kaçıp kurtulmak için kendisini öldürmüştür. S. 61

37 — Heinrich Heine: Liedler Kitabı, Hayaller S. 65

38 — Mayıs 1852'nin (9 Mayıs) 2. pazar günü, Fransada 4 Kasım 1848 Anayasasına göre yeni cumhuriyet başkanı seçilmek zorundadır. Küçük burjuva demokrat, özellikle mülteci çevrelerde bugünle birlikte demokrat partilerin iktidara geleceği umulmuştu. S. 65

39 — *Mormonlar* — 1830'da Amerika Birleşik Devletlerinde Joseph Smith (1805-1844) tarafından kurulan dinsel bir tarikat. Tarikatın inançlarının ve örgütlenmesinin esasları; Smith'in sözde tanrısal vahiylere göre yazdığı «Book of Mormon» (1830) da vardır. S. 69

40 — «Sofra Nutukları»ndan birinde Luther dünyayı, sarhoş bir köylüyle kıyaslayarak, semerde tutunma yeteneğinin olmadığını söylemişti. («D. Martin Luthers Werke, Eleştirel Bütün Eserleri ve Şofra Söylevleri», Weimar 1912 Cilt: 1, S. 298.) S. 71

41 — *Mazas* — Alman - Fransız Komplosu denilen davanın, aralarında Cherval'in de bulunduğu tutuklularının konulduğu Parisdeki eski hücreler ve tutukevi. Stieber, Köln davası sanıklarına karşı, Alman - Fransız Komplosunun sanıklarını kullanmayı denemişti. S. 71

42 — Özellikle Marks'ın yardımıyla Hannover mültecilerinden Stechan'ın Başkanlığı altında Şubat 1852'de Londra'da kurulan Alman İşçi Derneği. Mevcut Alman İşçileri İçin Eğitim Derneğinin Willich-Schapper fraksiyonunun etkisinden kurtulan işçiler bu derneğe girmişlerdi. Derneğin kuruluşunda Komünistler Birliğinin üyelerinin yanında Marks ve Engels ve Lohn'lu işçiler de aktif olarak katılmışlardı. Daha sonra bu derneğin bir çok üyesi, bizzat Stechanda aralarında olmak üzere yeniden Willich-Schapper fraksiyonunun etkisi altına girdiler ve Londradaki Alman İşçileri için Eğitim Derneğine yeniden yanaştılar. S. 76

43 — Açıklama, ayrıca şu Londra gazetelerinde çıktı: 30 Ekim 1852 tarihli «The Morning Advertiser», aynı tarihli «The Leader» ve gene aynı tarihli «The Examiner»in 2335. sayısı. Haftalık «The Spectator» gazetesi açıklamayı 28 Ekim 1852 tarihli 1270. sayısında yayınladı. S. 85

44 — Bu Marks'ın kendi eliyle yazılmıştı, fakat polis ispiyonluğuna sert bir cevap veren, Stieber'e verilen cevap mektubunun orjinalini imza eden Marks'ın kendisi değildir. Görünüşe göre, Stieber'e yollanan cevap; onun Silezyada ki faaliyetlerini en iyi bi-

lebilecek olan «Neuen Rheinischen Zeitung» redaksiyonunda bulunanlardan Wilhelm Wolff tarafından yazılmıştı. S. 87

45 — «*National -Zeitung*»- 1 Nisan 1864'de Berlin'de çıkmaya başlayan burjuva liberal gazete; 1915'de «8 -Uhr- Abend-blättes»in ek yayını olarak çıkmaya başladı.
«*Frankfurter Journal*»- Frankfurt a. M.'da 17.yüzyıldan 1903'e kadar çıkan günlük gazete. 19. yüzyılın 40 ve 50'lerinde burjuva liberal bir çizgiyi savunuyordu. S. 89

46 — *İngi et aqua interdictus* (Ateş ve su hariç olmak üzere) — Eski Romalılarda kanun dışı kılınma biçimi; burada: hayatî haklardan mahrum kılınmak. S. 104

47 — «*The Times*» — Tutucu çizginin en büyük günlük İngiliz gazetesi. 1 Şubat 1785'de Londrada «Daily Universal Register» adı altında kuruldu, 1 Şubat 1788'de «The Times» adını aldı. S. 111

48 — «*The Morning Chronicle*» — Londra'da 1796'dan 1862'ye kadar çıkan günlük burjuva gazete. S. 111

49 — Lorenz Stein: Bugünkü Fransa'da Sosyalizm ve Komünizm. Şimdiki Dönemlerin Tarihine Bir Katkı. S. 115

50 — Schiller'in «Pazar Çocukları» hicviyesinden alınan kıta. S. 115

51 — Goethe: Faust, Birinci Kısım. Çalışma Odası. S. 116

52 — *E pur si muove* (Ve o -dünya- gene de dönüyor) Kopernik'in gökcisimlerinin hareketleri öğretisinden vazgeçmeye zorlandığı sırada, 1633'de Galileo Galilei (1564-1642) nin Roma Engizisyon mahkemesi önünde haykırmak istediği söz. Kilise büyük tabiat araştırıcısını, engizisyon aracılığıyla İncil'in öğretilerini kabule zorluyordu. Galilei, teolojiyi, doğa biliminin saptadığı gerçeklerle İncil'in uygunluk halinde olduğu gibi bir görüşe zorlanıyordu. S. 116

53 — 14 Ekim 1806'da *Jena*'da uğranılan yenilgiyle, Napolyon'un Fransa imparatorluğu önünde, Prusya; kapütülasyona uğradı, bu feodal Hohenzollern - monarşisinin toplumsal ve politik düzeninin çürümüşlüğünü tümüyle gösterdi. S. 118

54 — Karl Marks'ın «Köln Komünistler Davası» eseri, «Herr Vogt»a Ek (4) olarak 1860'da çıkmıştı. Bundan sonraki basımı, 1875'de Leipzig'de «Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar»a bu ekin de konuluşuyla yapılmıştı (27. nota bkz.) Elinizdeki baskı ilk baskısının aynısıdır; 1875'de Leipzig'de, 1885'de Zürich'de yapılan «Köln Komünistler Davası Üzerine Açıklamalar»la karşılaştırılmıştır. Bu baskıdaki yapılan değişiklikler işaretler olmaksızın gözönüne alınmıştır. S. 119

55 — Eylül 1851'de Parisde Komünistler Birliğinin oradaki topluluk-

larının üyeleri tutuklandı, bunlar 1850 Eylülündeki Komünistler Birliğinin bölünmesinde Willich-Schapper fraksiyonuna geçenlerdi. Bu fraksiyon tarafından, küçük-burjuva acelecilik, reel durum bilmemezlikten gelinerek, hemen bir ayaklanma örgütlemeyi hesaplayan komplocu taktikle, Paris topluluklarının yöneticilerinden biri olan provokatör Cherval'in yardımlarıyla Alman-Fransız Komplosu denilen komployu, Fransız-Prusya polisinin planlaması olanağı sağlandı. Şubat 1852'de bir devlet darbesi hazırlığı yüzünden tutuklanıp mahkum edildiler. Provokatör Cherval, hapishaneden kaçma olanağını elde etti, Prusya polisinin; bununla Marks ve Engels tarafından yönetilen Komünistler Birliğini, Alman-Fransız komplosu denilen komplo ile bağlantı kurma teşebbüsü tümüyle başarısızlığa uğratıldı. Komünistler Birliğinin bir üyesi olan Konrad Schram, Eylül 1851'de Parisde tutuklandı, delil yokluğundan hemen serbest bırakıldı. Köln Komünistler Davasındaki, sanıkların Alman-Fransız komplosuna katıldıklarını ispatlamak isteyen Stieber'in yalancı tanıklığı, Marks tarafından çürütüldü. S. 122

56 — 1853 Mart'ının sonunda Berlin'de «Ladendorfçu Grubun» tutuklanmasının ardından yapılan tutuklamaların sanıkları Ekim 1854'de mahkum edildiler. Avrupada ve Almanyada devrimci durumun gittikçe kaybolmasından sonra, Prusya Hükümeti, dar kafalı kimseleri dehşete düşürmek için politik davaları kışkırtmanın üzerine gitti. Burjuvazi böylelikle kendi politikasını hakim kılmak ve işçi hareketini daha başında parçalamayı amaçlıyordu. Köln'deki Komünistler Davasından sonra, Prusya polisi tarafından, ajanlarından olan Hentze'nin yardımıyla (Köln'deki Komünistler Davasının kamu tanığı olarak bulunmuştu), bu yeni komplonun keşif hazırlığını yaptı. Kısmen devrimde rol oynayan, kısmen de işçi hareketiyle bağları bulunan burjuva demokratlar tutuklanmışlardı. S. 127

57 — «*Der Volksstaat*» — Eisenachçılar denilen grubun 1869'da kurdukları, Sosyal Demokrat İşçi Partisinin, redaktörlüğü Wilhelm Liebknecht tarafından yapılan yayın organı; 1869'dan 1876'ya kadar Leipzig'de çıktı. S. 131

58 — Marks tarafından vaktiyle bilinmeyen belgelerden, özellikle «Kızıl Kateşizm»in yazarı Hess'in 21 Temmuz 1850'de Weydemeyer'e yolladığı mektup. S. 131

59 — *Gizli Tahsisat* (örtülü ödenek) Prusya Hükümetinin «özel görevlerinin» finanse edilmesine hizmet eden, ilk Hannover krallığının el konulan zenginliklerinden oluşturulmuş fon. Özellikle

Bismark bu fondan; burjuva basınına rüşvet vermek («Basın ödeneği») ve böylelikle onu kendisine bağımlı ve hizmetinde kullanmak için yararlanmıştı. S. 133

60 — 21 Ekimden 27 Ekim 1864'e kadarki sürede (28 Eylül 1864 de kurulan) uluslararası İşçi Birliği Geçici Komitesinin direktifiyle Marks, «Uluslararası İşçi Birliğinin Kuruluş Beyannamesi» ve «Uluslararası İşçi Birliğinin Genel Statüleri»ni kaleme aldı. «Kuruluş Beyannamesi» işçi sınıfının 1848'e kadar ki gelişmesini anlatıyor ve işçi sınıfının mücadelesinin temel ilkelerini saptıyordu; Alman dilinde çıkmıştı, Marks tarafından «Social-Demokrat»ın 21 ve 30 Aralık 1864 tarihli sayılarında tercüme edilmişti. «Genel Statüler»; işçi sınıfının mücadelesinin görevlerini ve amaçlarını kısa biçimde saptıyor ve I. Enternasyonal'in örgütlenme biçimini kurallaştırıyordu, broşür olarak 1871'de Alman dilinde yayınlandı. S. 134

61 — 1864 Prusya-Danimarka savaşında Prusya askerleri tarafından *Düppeler Schanzen*'in hücumla zaptedilmesi, savaşı Prusyanın lehine çevirmişti. Zafer, Prusya burjuvazisi karşısında Junker egemenliğinin sağlamlaşması için iç politikada da önemli bir rol oynamıştı. S. 134

62 — *Merkez Komitesinin Komünistler Birliğine Hitabı*, Marks ve Engels tarafından 1850 Martının sonunda kaleme alındı. Mültecilerin içinde, Komünistler Birliğinin üyeleri arasında ve Almanya'da illegal olarak dağıtıldı. Bu belgeye Prusya polisi tarafından 1851 yılında Birlik üyelerinin bazılarının tutuklanmasında el konulmuştu. Belge, burjuva «Kölnische Zeitung» ve de aynı şekilde burjuva «Dresdner Journal ve Anzeiger» de yayınlandı. Daha sonra da Wermuht ve Stieber'in «19. Yüzyılın Komploları - Komünistleri» kitabında çıktı. Elinizdeki kitaba Engels tarafından 1885 baskısına ek olarak konulmuştur. S. 137

63 — *Kutsal İttifak* — Avrupadaki tüm ilerici hareketlere karşı, karşı-devrimci güçlerin birliğidir. Kutsal İttifak 26 Eylül 1815'de Çar I. Aleksandr'ın insiyatifinde Napolyon üzerinde zaferleri doğurmuştur. Avusturya ve Prusyanın yanında, hemen hemen tüm Avrupa Devletleri ittifakın içindeydi. Nerede imparatorluklar kurmak istiyorlarsa, devrimlerin ezilmesine karşılıklı yardımlaşmayı taahhüd altına almışlardı.

1848/49 yıllarında, 1815'in kutsal ittifakı devrimci hareketlere karşı mücadelede, Avrupadaki karşı-devrimci güçler tarafından yeniden diriltilmek için bir dizi tecrübeler yapıldı. Buna rağmen bir anlaşmaya varılamadı. S. 139

64 — Marks ve Engels'in *Uzlaşıcılar* dedikleri; Mayıs 1848 de Berlin'de «Krallıkla uzlaşmadan hareketle» anayasasının hazırlanmasına çağrılan Prusya Milli Meclisinin milletvekilleridir. Marks ve Engels, Halk egemenliği ilkesinden vazgeçen Berlin Meclisini «Uzlaşıcılar Meclisi» olarak adlandırdılar.
Vergi Mukavemetcileri Prusya Milli Meclisinin «sol» burjuva milletvekillerine deniliyordu. Bunlar; 1 Kasım 1848'de Berlin'de ilân edilen sıkıyönetime, 4 Kasımda Bakanlıkların Brandenburg'a nakledilmesine, 10 Kasımda General Wrangel'in askerleri tarafından Berlin'in işgal edilmesine ve de kurucu Milli Meclisin planlı şekilde dağıtılmasına karşı (Meclis, 22 Mayıs 1848'de açılmış. 9 Kasımda Brandenburg'a nakledilmiş ve 5 Aralıkda da dağıtılmıştı) pasif direniş ve «vergi mukavemetiyle» mücadele etmek istiyorlardı. S. 139

65 — Almanya'daki Mart devriminden sonra toplanan ve toplantılarına Frankfurt am Main'da, devam eden 18 Mayıs 1848'de başlayan Frankfurt Milli Meclisinin tüm milletvekilleri hemen hemen sağcıydı ve esasında Prusya krallığının 14 Mayıs 1849'daki çağrısına uyarak Prusya Milletvekilleri bundan sonra Stuttgart'da toplanacaklarını ilân ettiler. 6 Haziran 1849'da aşağı yukarı 100 üye ile ilk toplantılarını yaptılar ve 18 Haziran 1849'da askerler tarafından dağıtıldı. S. 140

66 — «*Neue Oder-Zeitung*» — Bu ad altında 1849'dan 1855'e kadar Breslau'da çıkan burjuva-demokrat günlük gazete. 50 yıllarında Almanya'da en radikal gazete olarak geçerliydi ve Hükümet organları tarafından hakkında takibata geçiliyordu. **S. 143**

67 — Marks ve Engels'in burada belirtilen, tarımsal mesele ile ilgili görüşleri, 40 ve 50'lerde yapılan, devrimin gelişim perspektifleri hakkındaki genel değerlendirmeleriyle yakından ilişkilidir. Bilimsel sosyalizmin kurucuları, o zamanlar artık kapitalizmin çöktüğü ve sosyalizmin çok yakınlaştığı düşüncesindeydiler. Bundan hareketle Marks ve Engels «Hitab»larında; feodal beylerin istimlâk ettikleri toprakların köylülere verilmesine karşı çıkıyorlar, bunların devlet mülkiyetine dönüştürülmesini ve örgütlenmiş kırsal proletaryanın işçi kolonilerinin tanzimi altına yerleştirilmesini doğru buluyorlardı.

Rusyadaki Büyük Sosyalist Ekim Devriminin ve diğer ülkelerdeki devrimci hareketin tecrübelerine yaklaşarak Lenin; tarım sarunu üzerindeki Marksist görüşleri daha da geliştirdi. İleri kapitalist ülkelerde, proletarya devriminin zaferinden sonra büyük

tarımsal teşekküllerin çoğunun el sürmeden bırakılması siyasetini gözönüne alan Lenin: «Bu kuralı mübalağayla büyütmek ya da ona sabit bir şekil vermek ve istimlak edilmiş mülk sahiplerine ait toprağın bir *kısmının* komşu küçük ve bazen de orta köylülere verilmesine izin vermemek, yine de büyük bir yanlış olacaktır» diye yazmıştır. (V. İ. Lenin: Üç ciltlik seçme eserler, Cilt: III, S. 501) S. 147

68 — Alman mültecileri tarafından İsviçre'de kurulan sayısız küçük gizli örgütlenmelerden ve devrimcilerin merkezileşmesinden söz ediliyor. Yeri Zürich'de olan Merkez Komitesinin toplantısına, Mayıs 1849 Dresden ayaklanmasının önderlerinden biri olan Tzschirner katıldı; bu örgütlenmede, 1849 Baden-Palantina ayaklanmasına aktif olarak katılmış olan Fries, Greiner, Sigel, Techow, Schurz ve Johann Philipp Becker önemli rol oynadılar. Komünistler Birliğinin üyelerinden d'Ester, Bruhn ve diğer örgütlenmeyle ilgili Wilhelm Wolff Komünistler Birliğinin emirlerine göre hareket ediyorlardı. Temmuz/Ağustos 1850'de Komünistler Birliğinin Merkez Komitesi temsilcileriyle, devrimci merkezileşmenin liderleri arasında bu örgütlenmelerde birleşilmesi üzerine müzakereler başladı. Marks ve Engels bu teklifleri Merkez Komitesi adına reddettiler; çünkü Komünistler Birliğinin, proleter partisinin örgütsel bağımsızlığını savunan ilkesine karşı çıkılıyordu. Devrimcilerin merkezileşmesi, 1850'nin sonunda İsviçre'deki Alman siyasi mültecileri kitlesinin reddedişi yüzünden dağıldı. S. 152

69 — Marks ve Engels; Wilhelm Wolff'un, 9 Mayıs 1850 tarihli, devrimcilerin merkezileşmesi faaliyetinden ve Almanya'dan yollanan temsilci Bruhn'un entrikalarından söz eden ayrıntılı mektubunu almaları üzerine, Komünistler Birliğinin özel görevlisi olarak Ernst Dronke'yi İsviçre'ye yolladılar. 3 Temmuz 1850 tarihli, Merkez Komitesine, 3 ve 18 Temmuz tarihli Engels'e yolladığı mektuplarında Dronke; Almanya ve İsviçredeki başarılı faaliyetleri üzerine ayrıntılı bir rapor sunmuştu. S. 153

70 — *Struve*'nin «Halklara» manifesti, 22 Temmuz 1850'de bu birleşmenin yayın organı olan «Le proscrit»nin 6 Ağustos 1850 tarihli 2. sayısında yayınlanmıştı, Marks tarafından «Mayısdan Ekim 1850'ye, Dergi»de öldürücü bir eleştirisi yapılmıştı. (Bkz. Karl Marks/Friedrich Engels: Werke, Cilt: 7, S. 459'dan 463'e kadar) S. 154

71 — 1849 Ekiminde İngiltere'ye gelmiş olan Struve; Heizen, Rudolf Schramm. Ruge, Bauer (Stolpe'li) ve diğer bazı küçük-burjuva

demokratlarını; proletaryanın bağımsız bir örgütlenmesine mani olmak ve Marks ve Engels'in yönettikleri Sosyal Demokrat Mülteciler Komitesine karşı, entrikalar çevirmeye yöneltiyordu. Onlar Ocak, Şubat ve Nisan 1850'de Alman mültecileriyle bir çok toplantılar yaptılar ve onların özel Demokratik Birliğini kurdular. Nisanda, Londradaki mülteciler arasında «Tüm Alman Mülteci Dostlara Sirküler» yaydılar ve bunu Almanya'ya da yolladılar. Bu sirkülerde onlar, *Tüm Alman Mültecileri Merkez Bürosunun* yönetimi altında Alman demokratik mültecilerinin tek bir örgütünün kurulduğunu açıklıyorlardı. S. 154

72 — 1848 İlkbahar ve Yazında, batı ve güney-batı Almanya'da yapılan Reich Anayasası için direnişler söz konusu ediliyor. S. 154

73 — 1846 başında, Marks ve Engels Brükselde bir araya geldiler ve orada ilerici Belçika ve Alman Sosyalistleriyle birleşerek *Komünist Haberleşme Komitesi*ni kurdular. Bununla Marks ve Engels Doğrular Birliğinin Komünistler Birliği haline getirilmesi faaliyetini yürütmeyi düşünüyorlardı, Ağustos 1847'de Brükselde Komünist Haberleşme Komitesinin temelleri üstünde Komünistler Birliğinin bir topluluğu yaratıldı. Belçika Sosyalistlerinin Gigot ve Tedesco gibi devrimci unsurları Komünistler Birliği Brüksel topluluğunun faaliyetine büyük oranda katıldılar. Fransa'daki Şubat 1848 İhtilâlinden sonra, Alman devrimci mültecileri -Marks, Wilhelm Wolff ve Komünistler Birliğinin diğer üyeleri- Belçika Hükümetinin emriyle Belçika'dan sürüldüler. Ağustos 1848'de Tedesco ve Topluluğun diğer Belçikalı üyelerine ise daha başka bir işlem yapıldı. Mahkeme önünde Risquons-Tout davası getirildi. Bu dava, Belçika Kralı Leopold'un Hükümeti tarafından demokratları cezalandırmak için açılmıştı. Tedesco ve diğer bir çok Belçikalı demokrat ölüme mahkûm edildi; cezalar daha sonra ömür boyu hapse çevrildi. S. 155

74 — *Alman İşçi Derneği* Marks ve Engels tarafından 1847 Ağustosunun sonunda Brükşel'de Belçika'da yaşıyan Alman işçilerini siyasi olarak eğitmek ve bilimsel komünizm fikirleriyle temasa getirmek amacıyla kurulmuştu. Marks ve Engels ve diğer mücadele arkadaşlarının yönetimi altında dernek; devrimci Alman işçilerinin legal bir merkezi haline getirildi. Alman İşçi Derneği, Flaman ve Wallon İşçi dernekleriyle de direkt ilişki halindeydi. Derneğin en ilerici üyeleri, Komünistler Birliğinin topluluğundan gelmişti. Dernek, Brüksel Association démocratique (Demokratik Dernek) ğinin kuruluşunda da önemli bir rol oynamıştı. Fransa'daki Şubat 1848 ihtilâlinden hemen sonra Bel-

çika polisi derneğin bir çok üyesini tutukladı ve sınır dışı etti, bunun üzerine Alman işçi Derneği faaliyetine son verdi. S. 155

75 — *İşçi Kardeşliği* — Alman işçi ve zanaatkârlarını birleştiren, Komünistler Birliğinin üyesi Stephan Born tarafından Berlinde, 1848 Eylülünde kuruldu. Faaliyetini ekonomik grevler yapmayla ve zanaatkârların çıkarlarını, mesleki tedbirlerle sıkı bağlılık içinde sağlama amacıyla sınırlamıştı. (Küçük işletmelere kredi sağlanması ve Kooperatiflerin kurulması). Program belgesi; «Komünist Parti Manifestosu'nun fikirlerinin yanlış bir yorumu ile Louis Blanc ve Proudhon'un küçük-burjuva doktrininden alınmış bir karışımdan meydana gelmişti. Her ne kadar kardeşleşmenin tek tek Toplulukları Komünistler Birliğinin üyeleri tarafından yönetilmiyorduysa da; 1848/49 un devrimci olaylarının doğrudan doğruya etkisi altında devrimci mücadeleye aktif olarak katılmıştı. 1849 İlkbaharında küçük-burjuva demokratları tarafından bağımsız proleter partinin kurulmasına Marks ve Engels girişmişlerdi. İşçi Kardeşliğinden, bu amaç doğrultusunda yararlanmayı teklif ediyorlardı. 1851'de Hükümet kardeşleşmeyi yasakladı; topluluklarında bir kaçı uzun yıllar varlığını korudu. S. 156

76 — «*The Morning Advertiser*» — 1794'den beri Londra'da çıkan günlük İngiliz gazetesi; 19. yüzyılın 50'lerinde radikal burjuvazinin organı olmuştu. S. 161

77 — Buna göre Köln jürisi tarafından 12 Kasım 1852'de açıklanan karar; Komünistler Birliğinin sanık üyeleri: Heinrich Bürgers, Peter Nothjung ve Peter Röser'i 6 yıl; Hermann Heinrich Becker, Karl Otto, Wilhelm Reiff'i 5 yıl; Friedrich Lessner'i üç yıl hapse mahkum etmişti. 4 sanık: Roland Daniels, Johenn jacob Klein, Johann Erhand ve Abraham jacobi mahkeme tarafından suçsuz görülerek serbest bırakılmıştı. Roland Daniels, serbest bırakıldıktan bir kaç yıl sonra, hapishanede yakalandığı tüberkülozdan öldü. Sanık Ferdinand Freiligrath ise tutuklamalardan kısa süre önce mülteci olarak Londraya gelmişti. S. 161

78 — *Barış Cemiyeti* — 1816'da Londra'da dinsel Quäker tarikatı tarafından kurulan, burjuva-pasiifst örgüt. Cemiyet; serbest tacirlerin aktif yardımını gördü, İngiltere'nin özgür şartlar altında serbest tacirlerin yardımıyla endüstriyel üstünlüğünü tümüyle yararlı hale getirebileceği ve politik egemenliğini elde edebileceği düşüncesindeydi. S. 164

Alberts. 19. Yüzyılın 50'lerinde Londra'daki Prusya elçiliğinin sekreteri.

Albrecht, Karl (1788-1844) Tüccar; «Demogoglar»ın muhalefet hareketine katılması nedeniyle 6 yıl hapse mahkûm edildi; 1841'-de İsviçre'ye yerleşti; orada Weitling'in ütopik komünizmine yakın, dinsel-mistik biçimdeki fikirlerini yaydı.

Arnim, Harry Graf von (1824-1881) Mart 1871'deki Alman-Fransız Barışı üzerine yapılan son müzakerelerde bulunan komiser; tutucu diplomat; 1872-1874'de Paris'te elçi; Bismark'ın politik muhalifi, bu yüzden Paris Elçiliğinden azledildi ve diplomatik belgeleri gaspetmesi yüzünden mahkûm edildi.

Auerswald, Hans Adolf Erdmann von (1792-1848) Prusyalı general. Frankfurt Ulusal Meclisinin (sağ kanadın) üyesi. 1848 Eylül Direnişinde Frankfurt am Main'da Prens Lichnowski'yle birlikte öldürüldü.

Backhof.

Barbés, Armand (1809-1870) Fransız devrimci; küçük-burjuva demokratı; Temmuz Monarşisi sırasında gizli Gesellschaft Jahreszeiten'in yöneticilerinden biri, 1839'daki direniş denemesine katılması yüzünden yaşam boyu hapise mahkûm edildi, 1848 ulusal kurucu meclisin milletvekili, Ledru-Rollin'in politikasını destekledi, 15 Mayıs 1848 Eylemine katılmaktan yaşam boyu hapse mahkûm oldu, 1854'de affedildi, bundan sonra mülteci.

Bauer, Heinrich. Fransalı ayakkabıcı, Alman İşçi Hareketinin değerli savaşçısı, Doğrular Bir-

liğinin ve Londra'daki İşçiler İçin Alman Eğitim Birliği'nin yöneticilerinden biri, Komünistler Birliği Merkez Komitesinin üyesi, Nisandan Mayıs 1850'ye kadar Almanya'da Birliğin gizli görevlisi olarak bulundu. 1851'de Avustralya'ya iltica etti.

Beaumarchais, Pierre-Augustin Caron de (1732-1799) Fransız dram yazarı.

Beck, Alexander, Magdeburg'lu terzi ustası, daha sonra Komünistler Birliğine bağlanmış olan Doğrular Birliğinin üyesi.

Becker, August (1814-1871) Yazar, İsviçre'deki Doğrular Birliği'nin üyesi, Weitling'in taraftarlarından, Almanya'daki 1848/49 devrimine katıldı, 50 yıllarının başında ABD'ye iltica etti, orada Demokratik gazetelerde çalıştı.

Becker, Hermann Heinrich (1820-1885) Köln'de Asliye Mahkemesi yargıç stajiyeri ve yazar, Köln Demokratlar Cemiyetinin üyesi; kadın ve erkek işçiler birliğinin yönetim kurulu üyesi, Demokratların Ren Bölgesi Komisyonuna ve Köln'de Güvenlik Komisyonuna seçildi, «Westdeutschen Zeitung»un (Batı - Alman Gazetesi) Mayıs 1849'dan Temmuz 1850'ye kadar redaktörü, 1850'den sonra Komünistler Birliğinin üyesi, 1852'de Köln Komünistler Davasında mahkûm edildi, daha sonra ulusal liberal, Dortmund ve Köln Belediye başkanı.

Beckmann 19. yüzyılın 50.lerinin başında Paris'de Prusya Polisinin ispiyoncusu, «Kölnischen Zeitung» (Köln Gazetesi)un Paris muhabiri.

Bermbach, Adolph (1822-1875) Köln'de hukukçu, demokrat, Frankfurt Ulusal Meclisinin milletvekili, 1852 Köln Komünistler Davasında savunma tanığı, dava sanıklarıyla Marks arasında bağ kuran kimse, daha sonra liberal.

Beseler.

Bianca, von 1852 Köln Komünistler Davasında Jüri azası, şehir meclisi temsilcisi.

Birnbaum, Wilhelm Köln Fakirler idare heyetinin sekreteri, 1852 Köln Komünistler Davasında savunma tanığı.

Bismark, Otto, Prens. (1815-1898)

Blanc, Jean-Joseph-Louis (1811-1882) Fransız küçük - burjuva sosyalisti, gazeteci ve tarihçi; 1848'de Geçici Hükümetin üyesi ve Luxemburg-Komisyonunun başkanı; burjuvaziyle anlaşma ve sınıfsal uzlaşma görüşünü temsil etti, Ağustos 1848'de İngiltere'ye iltica etti ve orada küçük burjuva mültecilerin yöneticilerinden biri oldu.

Blanqui, Louis-Auguste (1805-1881) Fransız devrimcisi, ütopik Komünist, daha ziyade gizli dernek ve komploların örgütleyicisi, 1830 ve 1848 devrimlerine aktif olarak katıldı, Paris'deki 31 Ekim 1870 direnişinin yöneticilerinden biri, Komün sırasında hapiste bulunuyordu, Fransa'daki proleter hareketin önemli önderi, toplam 36 yıl hapisanede ve cezalılar kolonisinde bulundu.

Born, Stepan (gerçek adı Simon Buttermilch) (1824-1898) Müretip, Komünistler Birliğinin üyesi, 1848/49 devrimine katıldı, 1848-1851 yılları arasında «İşçilerle Kardeşlik»in başında bulundu, devrimden sonra işçi hareketinden ayrıldı.

Bornstedt, Adalbert von (1808-1851) Eski Prusyalı subay, yazar, küçük-burjuva demokrat, 1847/48'de «Deutschen-Brüsseler-Zeitung»un redaktörü ve yayıncısı, Mart 1848'de Birlikten çıkartıldı, Paris'deki Alman Demokratlar derneğinin yöneticilerinden biri, bunun özgürler ubesini Almanya'da örgütledi, Nisan 1848 Baden Direnişine katıldı, 40 yıllarının başında Prusya Hükümetinin gizli ajanı oldu.

Börnstein, Heinrich (1805-1892) Küçük burjuva demokrat, Paris «Vorwarts!»inin kurucusu, 1848'den sonra Amerika'da mülteci, Kuzey-Amerika iç savaşına katıldı.

Bruhn, Karl von (doğumu 1803) gazeteci, Gizliler ve Doğrular Birliğinin üyesi, sonra Komünistler Birliğinin üyesi; oldu (1850'de çıkarıldı); 1848/49'da Frankfurt a.M ve Baden isyanlarına katıldı; daha sonra Hamburg'da çıkan Lassalle'cı gazete «Nordstern»in redaktörü oldu.

Brutus, Marcus Junius (tahminen 1.Ö. 85-42) Romalı Devlet adamı, Julius Caesar'a karşı aristokratik-cumhuriyetçi komplonun düzenleyicilerinden biri.

Büchner, Georg (1813-1837) şair, devrimci demokrat, «Hessischen Landboten» gazetesinde («Kulübelere özgürlük! Saraylara savaş!») sloganıyla Hess köylülerini direnişe çağırdı; aynı yıllarda artan polis baskısı yüzünden Almanya'yı terketti.

Bürgers, Heinrich (1820-1878) Köln'de radikal yazar; «Rheinischen Zeitung»la 1842/43 yıllarında birlikte çalıştı; Komünistler Birliğinin Köln topluluk üyesi; 1848/49 yıllarında «Neuen Rheinischen Zeitung»un redaksiyon üyesi, Köln İşçi Birliğinin ve Güvenlik Komisyonunun üyesi; 1850'de Komünistler Birliğinin Merkez Komite Üyesi; 1852'de Köln Komünistler davasında baş sanıklardan birisi olarak altı yıl hapis cezasına mahkûm edildi; daha sonra ulusal liberal.

Carlier, Pierre - Charles - Joseph (1799-1858) Paris polis müdürü (1848-1851) Bonapartçı.

Cherval, Julien (Asıl adı Joseph Craemer) Komünistler Birliğinin saflarına sızmış Prusya polis ajanı ve provokatör; 1850 de Birliğin bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonuyla irtibat kurdu ve Paris topluluklarından birinin yöneticisi oldu; 1852 Şubatındaki Paris'te Alman-Fransız komplosu yüzünden açılan davanın sanıklarından biri; Polisin yardımıyla hapisaneden kurtuldu ve İngiltere'ye gitti.

Cherval, Madame Julien Cherval'in karısı.

Chianella Krefeld'de garson, polis ispiyonu, 1852 Köln Komünistler davasında tanık.

Craemer Bkz. *Cherval Julien*

Daniels, Dr. Roland (1819-1885) Köln'de doktor; Komünistler Birliğinin Köln topluluğunun üyesi; 1850'den sonra Komünistler Birliğinin Köln Merkez Komitesi üyesi; 1852 Köln Komünistler davasında hakkında jüri tarafından beraat kararı verilen sanıklarından; Marks ve Engels'in arkadaşı.

Daniels, Amalie (1820-1895) Dr. Ronald Daniels'in karısı

Dietz, Oswald (Tahminen 1820-1864) Wiesbaden'li mimar, 1848/1849 Devrimine katıldı; sonra Londra'daki Alman İşçi Eğitim Birliğinin sekreteri; Komünistler Birliğinin Merkez Komite üyesi; Birliğin 1850 deki bölünüşünde sekter Willich-Shapper fraksiyonuna geçti ve onun Merkez Komitesi üyesi oldu; daha sonra Amerikan iç savaşına katıldı.

Dronke, Ernst (1822-1891) Gazeteci ve yazar, başlangıçta «hakiki» sosyalist, daha sonraları Komünistler Birliğinin üyesi; 1848/49 yıllarında «Neuen Rheinischen Zeitung»un redaktörlerinden biri; Devrimin yenilgisinden sonra İsviçre'ye iltica etti, ardından İngiltere'ye; Komünistler Birliğinin bölünmesinde Marks ve Engels'in taraftarlarından olarak kaldı, daha sonra politik yaşamdan ayrıldı.

Duprez, Bkz. *Hodde, Lucien de la.*

Eccarius, Johann Georg (1818-1889) Thüringen'li terzi, Alman ve uluslararası işçi hareketinin tanınmış yazar ve temsilcilerinden, Londra'da mülteci, Doğrular Birliğinin üyesi, bundan sonra Komünistler Birliğinin üyesi, Londra'daki Alman İşçilerinin Eğitim Birliği yöneticilerinden biri; U.A.İ.B'nin üyesi (1864'den Mayıs 1872'ye kadar) Birlik Genel Konseyinin Genel Sekreteri (1867 den 1871'e kadar), Birliğin Amerika ile haberleşme sekreteri (1870-72), Birliğin tüm Kongre ve Konferanslarında delege; 1872 ilkbaharında İngiliz Trade-Union'unun reformist yöneticileriyle irtibat kurdu.

E(h)rhard, Johann Ludwig Albert (doğumu tahminen 1820)

Köln'de tezgahtar, Komünistler Birliğinin üyesi, 1852 Köln Komünistler Davasında jüri tarafından beraatine karar verilen sanıklardan.

Engels, Friedrich (1820-1895)

Ewerbeck, August Hermann (1816-1860) Doktor ve yazar, Doğrular Birliğinin Paris topluluğu yöneticisi, daha sonra Komünistler Birliğinin üyesi (1850'de çıkartıldı)

Fleury, Charles (Schmidt de denilir, asıl adı *Carl Friedrich August Krause)* (Doğumu 1824) Londra'lı tüccar, Prusya polis ajan ve ispiyonu.

Flocon, Ferdinand (1800-1866) Fransız politikacı ve muhabir, küçük-burjuva demokrat, 1849'da Réforme» gazetesinin redaktörü, 1848'de Geçici Hükümetin Üyesi.

Freiligrath, Ferdinand (1810-1876) Devrimci şair; 1848/1849 yıllarında «Neuen Rheinischen Zeitung»un redaktörlerinden biri, Komünistler Birliğinin üyesi; 1851'den 1868'e kadar Londra'da mülteci; 50 yıllarında devrimci mücadeleden çekildi.

Friedrich Wilhelm IV. (1795-1861) Prusya Kralı (1840-1861)

Fries, A. Palatina'lı hukukçu, küçük-burjuva demokrat, «La Baden-Palatina direnişine katıldı, Palatina Geçici Devrimci Hükümetin üyesi, bundan sonra İsviçre'de mülteci.

Fürstenberg, Freiherr von. Prusyalı toprak sahibi, 1852 Köln Komünistler Davasında jüri üyesi.

Galilei, Galileo (1564-1642) İtalyan fizikçi ve astronom mekanik doğa bilimi esaslarının yaratıcısı, ilerici bir dünya görüşü için mücadele etmiştir.

Gebert, August Mecklenburg'lu marangoz, İsviçre'de, daha sonra Londra'da Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'de Birliğin bölünmesinde sekter Willich-Schapper'in fraksiyonuna geçti ve onun Merkez Komitesinin üyesi oldu.

Geiger, Wilhelm Arnold Prusya polis memuru; 1848'de tahkikat hakimi, sonradan Köln'de polis müdürü.

Gipperich, Joseph Terzi, Komünistler Birliğinin Paris Topluluklarından birinin üyesi, 1850'de Komünistler Birliğindeki bölünmede sekter Willich-Sshapper fraksiyonuna katıldı; Şubat 1852'deki Alman-Fransız komplosu denilen komplo yüzünden açılan davanın sanıklarından biriydi, daha sonra İngiltere'ye sürüldü.

Göbel, İstinaf Mahkemesi üyesi, Köln'deki Komünist-Yargılamasında Mahkeme Başkanı.

Goegg, Amand (1820-1897) Gazeteci, küçük-burjuva demokrat, 1849'da Baden Geçici Hükümetinin üyesi; devrimin yenilgisinden sonra ülke dışına sürüldü;

60 yıllarında Alman Sosyal-Demokrasisine katıldı.

Goldheim, Polis müdürü, 19. Yüzyılın 50'lerinin başında Prusya Polislerinin Londra'daki gizli ajanlarından biriydi.

Greif (f) Prusya Polis müdürü, 19. yüzyılın 50'lerinin başında Prusya ajanlarının Londra'daki yöneticilerinden biri.

Greiner, Theodor Ludwig, Hukukçu, küçük-burjuva demokrat, 1849'da Palatina Geçici Devrimci Hükümetinin Üyesi, devrimin yenilgisinden sonra, önce İsviçre'ye, sonra ABD'ye gitti.

Gruhle, Dresdenli tüccar.

Guizot, François-Pierre-Guillaume, (1787-1894) Fransız tarihçi ve devlet adamı, 1840'dan 1848 Şubat İhtilâline kadar Fransız iç ve dış politikasını yönetti, büyük mali -burjuvazinin çıkarlarını savundu.

Haacke, Johann Carl (Doğumu takriben 1820) Braunschweig'lı terzi kalfası, Komünistler Birliğinin üyesi, Londra'ya sürüldü, 1850'de Komünistler Birliğinin bölünmesinde Willich-Schapper fraksiyonuna katıldı.

Haebling, von Lanzenauer, Toprak ağası, Köln Komünist Yargılamasında jüri üyesi.

Harney, George Julian (1817-1897) Etkin İngiliz işçi önderlerinden, Chartistlerin sol kanat önderlerinden biri; «Northern Star» ve «Red Republican», Chartist gazete ve dergilerin redaktörü, Marks ve Engels'le ilişkisi vardı.

Harring, Harro Paul (1798-1870) Demokrat yazar, küçük burjuva radikali, 1828'e kadar Avrupanın çeşitli ülkelerinde sürgün olarak yaşadı.

Haetzel, Karl Joseph August (doğumu takriben 1815) Ayakkabıcı, Komünistler Birliğinin üyesi, Ağustos 1850'de Birliğin üyelerinden bir gruba karşı açılan Berlin davası sanıklarından biri, jüri tarafından serbest bırakıldı, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich - Schapper fraksiyonu tarafına geçti, 1852 Köln Komünistler Davasında kamu tanığı.

Hatzfeld zu Trachenberg - Schönstein, Maximilian Friedrich Karl Franz, Graf Von (1813-1859) Prusyalı diplomat, Paris elçisi.

Haupt, Hermann Wilhelm (doğ. takriben 1831) Tezgâhtar, Hamburg'daki Komünistler Birliğinin üyesi, Köln davasından önce tutuklandı, haince şeyler söyledi ve serbest bırakıldı, sonra Brezilya'ya gitti.

Heck, Ludwig (doğ. takriben 1822) Braunschweig'lı terzi, Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'de Birliğin bölünmesinde Willich-Schapper fraksiyonuna geçti.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) Klasik Alman felsefesinin (objektif idealist) en önemli temsilcisi, Hegelci Sistem «İlk kez -bu onun en büyük hizmetidir- tümüyle doğal, tarihsel, ve zihinsel dünyayı bir süreç, yani devamlı hareket, değişim teşekkül ve gelişim olarak kavranılması, bu hareket ve gelişmedeki içsel ilişkiyi kanıtlama, tecrübe etme ve konusuyla» (Engels) en yüksek noktasına varmıştı.

Hentze, A. Eski subay, Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'de Birliğin bölünmesinde Willich-Schapper fraksiyonuna geçti, 1852 Köln Komünistler Davasında kamu tanığı.

Herstadt, Köln'de Banker, 1852 Köln Komünistler Davasında jüri üyesi.

Herwegh, Georg (1817-1875) Mart öncesi dönemde özgürlük şairi, küçük-burjuva demokrat; Şubat İhtilâlinden sonra Paris'deki Demokratik Alman Cemiyetinin liderlerinden ve Alman sürgünlerinin gönüllü lejyonunun örgütleyicilerinden biri, Nisan 1848'deki Baden ayaklanmasına katıldı; daha sonra Lassalle'dan yana geçti.

Hess, Moses (1812-1875) Gazeteci, «Rheinischen Zeitung»un kurucu ve çalışanlarından, 40 yıllarının ortasında «hakiki» sosyalizmin esas temsilcilerinden biri, Komünistler Birliğinde 1850'de meydana gelen bölünmede sekter Willich-Schapper fraksiyonuna geçti, daha sonra Lassalle'cı oldu.

Hinckeldey, Karl Ludwig Friedrich Von (1805-1856) Prusya Hükümet memuru, 1848'den sonra Berlin polis müdürü.

Hirsch, Wilhelm, Hamburg'lu tezgâhtar, 19. yüzyılın 50'lerinin başında Londra'daki Prusya polis ajanlarından biri.

Hodde, Lucien de la (Delahodde) *Duprez* olarak da bilinir (1808-1865) Fransız gazeteci, Restorasyon ve Temmuz monarşisi sırasında Devrimci Gizli Cemiyetlerin üyesi, polis ajanı.

Hontheim, Richard von (doğ. 1857) Köln'lü Avukat, Köln'deki Komünistler Davasında müdafi.
Huntel, Bremen Polis müdürü.
Imandt, Peter Krefeld'li öğretmen, demokrat, Krefeld İşçi Derneğinin Başkanı, 1848/49 devrimine katıldı, Köln'de ve Trier'de faaliyet gösterdi, daha sonra mülteci, Komünistler Birliğinin üyesi, Marks ve Engels'le de ilişkisi vardı.

Jacobi, Abraham (1830-1919) Doktor, Komünistler Birliğinin üyesi, 1852 Köln Komünist Davasının sanığı, jüri tarafından serbest bırakıldı, ama «Majestelerine hakaret»ten yeniden tutuklandı, 1853 de İngiltere'ye, da-

ha sonra ABD'ye mülteci olarak gitti, bulunduğu yerlerde basında Marksizm fikrinin propogandasını yaptı, İçsavaşa Kuzey Devletleri yanında katıldı, daha sonra New York'da tıb bilimler akademisinin (1885-1889) ve bir çok tıb okulunun başkanı ve profesörü, tıb üzerine çalışmalar yaptı,

Joest, Karl Köln'de fabrikatör, Köln Komünist davasında jüri üyesi.

Junkermann Krefeld'de polis müdürü, Kölndeki Komünist yargılamasında tanık.

Kinkel, Gottfried (1815-1882) şair ve gazeteci, küçük burjuva demokrat; 1849'da Baden-Palatina ayaklanmasına katıldı, Prusya mahkemesi tarafından ömür boyu hapse mahkum edildi, hapishaneden kaçtı ve mülteci olarak İngiltere'ye gitti, Londra'daki küçük-burjuva mültecilerinin önderlerinden biri, Marks ve Engels'e karşı mücadele etti,

Klein, Johann Jacob (doğ. aşağı yukarı 1818) Köln'de doktor, Komünistler Birliğinin üyesi, 1852 Köln Komünistler davasında sanık, jüri mahkemesince serbest bırakıldı, Altmış yıllarının başında Alman işçi hareketine katıldı.

Körner, Hermann Joseph Alois (1805-1882) Resim öğretmeni, küçük-burjuva demokrat, 1848/49 devrimine katıldı, 1849'da Elberfeld'deki Mayıs ayaklanmasının örgütleyicilerinden biri, ayaklanmanın ezilişinden sonra İsviçre'ye, daha sonra ABD'ye mülteci olarak gitti.

Kossuth, Lajos (Ludwig) (1802-1894) Macar Ulusal kurtuluş hareketinin önderi, 1848/49 devriminde burjuva - demokrat güçlerin yanında yer aldı; Devrimci Macar Hükümetinin başı; devrimin yenilgisinden sonra mülteci olarak ülkesinden ayrıldı.

Kothes, D. Köln'lü tüccar, demokrat, 1852 Köln-Komünistler Davasında kamu tanığı.

Krause, Carl Friedrich August, Bkz. *Fleury, Charles.*

Krause, Friedrich August, Dresdende ayakkabıcı. Kontes Schönberg'in öldürülmesine iştirak yüzünden 1834'de idam edildi, Charles Fleury'nin babası.

Krause, Johann Rosine, Friedrich August'un karısı, Charles Fleury'nin anası.

Kracusler, Prusyalı profesör, Köln - Komünistler davasında jüri üyesi.

Kriege, Hermann (1820-1850) Gazeteci, «hakiki» sosyalist, 40 yıllarının ikinci yarışında New York'daki «hakikî» Alman sosyalistler grubunun yöneticisi.

Kubesch

Kuhlmann, Georg (Doğ. 1812) «Hakikî» sosyalizmi dinsel safsatalar içinde, İsviçre'de Weitling'in taraftarları ve Alman zanaatkârların arasında yayan ve kendini «Peygamber» olarak gören şarlatan, daha sonra Avusturya Hükümetinin hizmetinde provokatör olarak görüldü.

Ladendorf Dr. phil. August, Prenzlau'dan bir senatörün oğlu, burjuva demokratı, devrim yıllarında Berlin'de bir Halk Derneğinin uzun zaman Başkanlığında bulundu; Rusya Hükümetine karşı bir komplo düzenledi ve 1854'de 5 yıl ağır hapis cezasına mahkûm oldu.

Lamartine Alphonse - Marie-Louis de (1790-1868) Fransız şair, tarihçi ve politikacısı; 40 yıllarında Cumhuriyetçi oldu, 1848'de Dışişleri Bakanı ve Geçici Hükümetin başı idi.

Lasalle, Ferdinand, (1825-1864) «1862'ye kadar, güçlü Bonapartçı eğilimleriyle birlikte, pratikte özgül Prusyalı vülger demokrat» (Engels), 1848/49 devrimine katıldı, Marks ve Engels'le o zamanlardan tanışır. Lassalle'ın tarihi hizmeti; Mayıs 1863'de Genel Alman İşçi Derneğini kuruşuyla birlikte ilerici işçileri örgütleyerek liberal burjuvaziden ayırma uğraşı vermesinde ifadesini bulur. Buna rağmen işçi sınıfının hiç bir devrimci perspektifine aracı olmamış, aksine, junker-Prusya devletinin yardımıyla sosyalizme barışçıl olarak geçilebileceği ham hayalini yaratmıştır. «Kralcı - Prusya Hükümet Sosyalizmi»nin bu ideolojisi, Lassalle'i, Bismark ve Junker - büyük burjuva Prusya militarizmiyle ittifaka, böylelikle de, Almanya'nın, Prusya devletlerinin egemenliği altında «yukarıdan» birliğinin sağlanması için taraftarlığa götürmüştür.

Laube, Samuel Terzi, Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'de Birliğin bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonundan yana oldu.

Ledru-Rollin, Alexandre - Auguste (1807 - 1874) Fransız gazeteci ve politikacı, küçük-burjuva demokratlarının liderlerinden biri, «La Réforme» gazetesinin redaktörü, 1848'de Geçici Hükümetin İçişleri Bakanı ve Yürütme Komisyonu üyesi; kurucu ve anayasal milli Meclisin milletvekili, Dağ Partisi (Montagne) tarafına geçti, 13 Temmuz gösterilerinden sonra İngiltere'ye sürüldü.

Leibniz, Gottfried Wilhelm, Freiherr von (1646-1716) İdealist filozof, önemli bir matematikçi, tarihçi, diplomat, Berlin Bilimler Akademisinin kurucusu ve ilk Başkanı.

Leiden, Kosmos Damian Köln'de şarap tüccarı, 1852 Köln Komünistler davasının jüri üyesi.

Lessner, Friedrich (1825-1910) Terzi kalfası, Komünistler Birliğinin üyesi, 1848/49 devrimine katıldı, Köln davasında 3 yıla mahkûm oldu, 1856'dan sonra Londra'da mülteci, Londra'daki Alman İşçileri İçin Eğitim Derneğinin ve Uluslararası İşçi Birliğinin üyesi. Marks'ın çizgisi uğruna aktif olarak mücadele etti, daha sonra İngiltere Bağımsız İşçi Partisinin kurucularından biri oldu. Marks ve Engels'in dost ve mücadele arkadaşı.

Levy

Lichnowski, Felix Maria, Fürst von (1814-1848) Silezyada büyük toprak sahibi, gerici Prusya subayı, 1848'de Frankfurt milli meclisinin (sağ kanat) üyesi, 1848 Eylül ayaklanması sırasında Frankfurt a.M.'da öldürüldü. Heinrich Heine'nin «Atta Troll»unda hicvettiği şahıslardan biri, Georg Weerth'in «Ünlü Derebeyi Şnaphahnski'nin Yaşamı ve Eylemleri» eserinde de ele alınan kişidir.

Liebknecht, Wilhelm (yanlışlıkla H.Liebknecht de denilir) (1826-1900) Alman Sosyal Demokrasisinin en önemli önderlerinden biri; 1848/49 devrimine Komünistler Birliğinin üyesi olarak katıldı, mülteci olarak İngiltere'de bulunurken Marks ve Engels'le dostluk ve mücadele arkadaşlığını sürdürdü; 1862'de Almanya'ya döndü. Uluslararası İşçi Birliğinin üyesi olarak Marksizmin propagandisti ve ajitatörü oldu, 1869'da Sosyal Demokrat İşçi Partisinin kurucularından, «Vorwaerts»in sorumlu redaktörü, Kuzey Almanya Reichstag'ının (1867-1870) ve Alman Reichstag'ının (1874-1900) üyesi, Alman-Fransız savaşı sırasında Prusya ilhak planlarına karşı ve Paris Komünün savunulması için aktif mücadele etti, Prusya militarizminin kararlı bir muhalifi olarak Almanya'nın Birliği için devrimci demokratik bir yolu savundu.

Lochner, Georg (doğ. takriben 1824) Marangoz, Alman ve Uluslararası İşçi Hareketinin temsilcilerinden, Komünistler Birliğinin ve Londra'daki Alman İşçileri için Eğitim Derneğinin üyesi, Uluslararası İşçi Birliği Genel Konsey üyesi (Kasım 1864-1872), Uluslararası İşçi Birliğinin 1865 ve 1871 Londra konferanslarında delege, Marks ve Engels'in dostu ve mücadele arkadaşı.

Louis Bonaparte Bkz. *Napoleon III.*

Louis-Philippe (1773-1850) Orléans dükü, Fransa kralı (1830-1848)

Luther, Martin (1483-1546) Almanya'da protestanlığın kurucusu; bir maden işçisinin oğlu. Edebi bütün eserleri, özellikle incil tercümesi, tek bir Alman yazı

dilinin gelişiminde önemli etkisi oldu. 1524/25 Köylüler savaşında Luther köylülerin devrimci yöntemlerine kesin karşı çıktı ve «burjuva, asiller ve prenslerin yanında oldu» (Engels)

Majer, Adolph (doğ. takriben 1820) Komünistler Birliğinin üyesi, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonuna geçti, bu fraksiyon adına 1850 sonundan 1851'e kadar Fransa ve İsviçre'de özel görevli olarak çalıştı, Paris'de Şubat 1852'de Alman-Fransız komplosu denilen komplo yüzünden açılan davanın sanıklarından biri.

Marks, Karl (1818-1883)

Masters, J.W.

Maupas, Charlemagne - Emile de (1818-1888) Fransız Avukat Bonapartçı, Paris Polis müdürü (1851), 2 Aralık 1851 Hükümet darbesinin örgütleyicilerinden biri, Polis Bakanı, (1852-1853)

Mazzini, Giuseppe (1805-1872) İtalyan devrimci, burjuva demokratı, İtalyan ulusal kurtuluş hareketinin önderlerinden biri; 1849'da Roma Cumhuriyeti Geçici Hükümetinin Başkanı, 1850'de Londra'daki Avrupa Demokrasisi Merkez Komitesinin örgütleyicilerinden biri; 50 yıllarının başında bonapartçı çevrelere yardımcı olmaya çalışıyordu.

Mentel, Christian Friedrich (doğ. 1812) Terzi, Doğrular Birliğinin üyesi, 1846/47'de hapiste bulunuyordu. Mülteci olarak Amerika'ya gitti.

Meyen, Eduard (1812-1870) Gazeteci, genç-Hegelci, küçük burjuva demokrat, 1848/49 devriminin yenilgisinden sonra mülteci olarak İngiltere'ye gitti, daha sonra ulusal liberal.

Moll, Joseph (1812-1849) Köln'lü saatçi, Doğrular Birliğinin önderlerinden biri, Komünistler Birliği Merkez Komitesi üyesi, Temmuzdan Eylül 1848'e kadar Köln İşçi Derneğinin Başkanı, Ren yöresi demokratlar komisyonunun üyesi, 1848 Eylül olaylarından sonra, mülteci olarak Londra'ya gitti, oradan hemen takma adlar altında Almanya'ya döndü, ajitatör olarak çeşitli bölgelerde faaliyet gösterdi, 1849'da Baden - Palatina ayaklanmasına katıldı, Murg'daki çarpışmalarda şehit düştü.

Müller, Franz Joseph Köln'de hukukçu, tutucu, Dr. Roland Daniels'in kayınpederi.

Münch - Bellinghauser, Franz Theodor, Freiherr von (doğ. 1787) Prusya Oda (Almanya'daki prensliklerde yasama meclisinin toplandığı yere verilen ad-Ç.N.) başkanı, Köln Komünistler Davasında jüri üyesi.

Napoleon I. Bonaparte (1769 - 1821) Fransa imparatoru (1804-1814 ve 1815)

Napoleon III. Louis Bonaparte (1808-1873) I. Napoleon'un yeğeni, İkinci Cumhuriyetin (1848-1852) başkanı, Fransa imparatoru (1852-1870)

Nette, Ludwig Heinrich (doğ. takriben 1819) Hannover'li terzi, Komünistler Birliğinin Paris'deki Topluluklarından birinin üyesi, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich - Schapper fraksiyonuna geçti, Paris'deki Şubat 1852 Alman-Fransız Komplosu denilen komplo yüzünden açılan davanın sanıklarından biri.

Nothjung, Peter (1821-1880) Terzi, Komünistler Birliğinin Köln Topluluğunun ve Köln İşçi Derneği Komitesinin üyesi, Köln milislerinin yöneticisi, Eylül 1848'de Güvenlik Komisyonunun üyesi, 1849 Elberfeld'deki Mayıs ayaklanmasına katıldı, 1852 Köln Komünistler Davasında 6 yıl hapse mahkûm oldu, daha sonra Lassalle'cı oldu.

O'Connor, Feargus Edward (1794-1855) Chartist hareketin sol kanat liderlerinden biri, «Northern Star»ın kurucusu ve redaktörü; 1848'den sonra reformist.

Otto, Karl Wunibald (doğ. takriben 1809) Kimyager, 1848/49'da Köln İşçi Derneğinin ve Komünistler Birliğinin üyesi, 1852 Köln Komünistler Davasının sanıklarından biri, 5 yıl hapis cezasına mahkûm oldu.

Pfaender, Karl (takriben 1818-1876) Minyatür ressamı, 1845'den itibaren Londra'da mülteci, Doğrular Birliğinin ve Londra'daki Alman İşçileri İçin Eğitim Derneğinin üyesi, Komünistler Birliği Merkez Komitesinin ve Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyinin üyesi, (Kasım 1864-1867 ve 1870-1872), Marks ve Engels'in dostu ve mücadele arkadaşı.

Pierre Marks tarafından bir polis ajanı için kullanılan alaylı bir ad.

Proudhon, Pierre-Joseph (1809-1865) Fransız gazeteci, Sosyolog ve Ekonomist, Küçük-burjuva ideoloğu; Anarşizmin teorik inşacılarından biri.

Rath, Vom Köln'de fabrikatör, Köln-Komünistler Davasında jüri üyesi.

Reichenbach, Oskar, Graf (doğ. 1815) Silezyalı büyük toprak sahibi, küçük-burjuva demokrat, 1848/49 da Frakfurt Milli Meclisinin üyesi, 1850'de mülteci olarak İngiltere'ye gitti, daha sonra Amerika'ya.

Reiff, Wilhelm Joseph (doğ. takriben 1822) Komünistler Birliğinin ve Köln İşçi Derneğinin üyesi; 1850'de Birlikden atıldı; 1852 Köln - Komünistler Davasında 5 yıl hapis cezasına mahkûm oldu.

Reininger, Johann Georg Terzi,

Komünistler Birliğinin Paris'teki topluluklarından birinin başkanı, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich - Schapper fraksiyonuna geçti, bu fraksiyonun özel görevlisi olarak faaliyet gösterirken 1851'de Mainz'da tutuklandı ve Mayıs 1853'de mahkeme tarafından serbest bırakıldı.

Renard Köln'de yazı öğretmeni, 1852 Köln Komünistler Davasında yazı eksperi olarak görev aldı.

Reuter, Max 19. yüzyılın 50'lerinin başında Londra'daki Prusya polis ajanlarından.

Rings, L. W. Komünistler Birliğinin üyesi, 19. yüzyılın 50'lerinin başında Londra'da sürgün olarak bulunuyordu, Marks ve Engels'in taraftarlarından.

Röser, Peter Gerhard (1814 - 1865) Köln'de sigaracı, 1848'den 1849'a kadar Köln İşçi Derneğinin sekreteri, 1850'de Komünistler Birliğinin üyesi oldu, Birliğin Köln Merkez Komitesinin Başkanı, 1852'de Köln yargılamasının önde gelen sanıklarından biri, 6 yıl hapis cezasına mahkûm oldu, daha sonra Lassalle'cı oldu.

Ruge, Arnold (1802 - 1880) Radikal gazeteci, Genç-Hegelci, küçük-burjuva demokrat, 1848'de Frankfurt Ulusal Meclisinin (sol kanat) üyesi, 50 yıllarında İngiltere'deki Alman küçük-burjuva mültecilerinin önderlerinden biri, 1866'dan sonra ulusal liberal.

Saedt, Otto Joseph Arnold (1816 - 1886) Prusya adliye memuru, 1848'den sonra Köln devlet temsilcisi, 1852 Köln Komünistler Davasının savcılarından.

Schapper, Karl (1813 - 1870) Doğrular Birliğinin ve Komünistler Birliği Merkez Komitesinin üyesi; Komünistler Birliğindeki bölünme sırasında Willich'le birlikte Marks'a karşı fraksiyon örgütledi, daha sonra yeniden Marks'a yaklaştı, 1865'de I. Enternasyonal Merkez Konseyinin üyesi.

Schâarttner, August Hamburg'da fıçıcı, 1848 Devrimine ve 1849 Baden-Palantina ayaklanmasına katıldı sonra Londra'da mülteci, orada Alman küçük-burjuva mültecilerini toparladı, Komünistler Birliğinin üyesi, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonuna geçti ve bu fraksiyonun Merkez Komitesine girdi.

Schmidt Bkz. *Fleury, Charles*

Schmitz, Th. Köln'de özel sekreter, 1852 Köln Davasında kamu tanığı.

Schneider II, Karl Köln'de avukat, küçük-burjuva demokratı, 1848'de Demokrat Köln Cemiyetinin başkanı, Demokratların

Ren Yöresi Komisyonunun üyesi, 7 Şubat 1849'da «Neue Rheinischen Zeitung»a karşı açılan davada Marks ve Engels'i savundu, 8 Şubat 1849'da Demokratların Ren Yöresi Komisyonuna karşı açılan davanın sanıklarından, 1852 Köln yargılamasında müdafii,

Schönberg, Kontes.

Schramm, Konrad (1822-1858) Alman devrimci, Komünistler Birliğinin üyesi, 1849'dan sonra Londra'da mülteci, «Neuen Rheinischen Zeitung. Politisch-ökonomische Revue.» nün yayın sorumlusu, Komünistler Birliğinin bölünmesinden Marks'dan yana oldu, Marks ve Engels'in dostu ve mücadele yoldaşı.

Schulz (ölümü 1852) Köln polis müdürü, 1852 Köln Komünistler davasını tertipleyenlerden biri.

Schurz Karl (1829-1906) Gazeteci, küçük-burjuva demokrat, 1849 Baden-Palantina ayaklanmasına katıldı; sonra İsviçre'de mülteci, 1852'de ABD'ye gitti. İç savaşa kuzey-devletleri yanında katıldı, Cumhuriyetçi Partide Yönetici rol oynadı, sonra Devlet adamı, İçişleri Bakanı (1877-1881)

Schwetzler, Frau von.

Seckendorff, August Heinrich Eduard Friedrich, Freiherr von (1807-1885) Prusyalı hukukçu, adliye memuru, 1849-1851'de İki Oda'nın (Merkez) düzenleyicisi, Köln Yargılamasında savcı yardımcısı.

Sigel, Franz (1824-1902) Eski Baden'li subay, küçük-burjuva Demokrat, 1848/49 Baden'deki devrimci hareketlere Başkomutan olarak katıldı, bundan sonra Baden - Palantina ayaklanması (1849) döneminde Baden devrimci ordusunun başkomutanlık temsilcisi; daha sonra İsviçre ve İngiltere'de mülteci. 1852'de Amerika'ya gitti, İçsavaşa Kuzey Devletleri tarafında katıldı.

Sommer 19. yüzyılın 50'lerinin başında Paris'deki Prusya Polis ajanlarından biri.

Sperling Prusya polis ajanlarının takma adlarından biri.

Stechan, Gottlieb Ludwig (doğ. takriben 1814) Hannover'li marangoz, Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'deki Birliğin bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonuna geçti, 1851 Aralığında buradan ayrılıp Marks ve Engels'in taraftarları arasına döndü, Ocak 1852'de Londra'daki İşçi Derneğine katıldı.

Stein, Lorenz von (1815-1890) Hegelci, felsefe profesörü ve Kiel Üniversitesinde Kamu hukuku profesörü, Prusya Hükümetinin gizli ajanı, «Bugünkü Fransanın Komünizmi ve Sosyalizmi...» kitabının yazarı.

Steigens, Luitbert (Suitbert) *He-*

inrich Hermann (doğ. takriben 1817) Krefeld'li boyacı, Komünistler Birliğinin üyesi, Birliğin 1850'deki bölünmesinde sekter Willich-Schapper fraksiyonuna geçti, 1852 Köln Komünistler Davasında kamu tanığı .

Stieber, Polis memuru Dr. Wilhelhelm Stieber'in karısı.

Stieber, Wilhelm (1818-1882) Prusya siyasi polisinin yöneticisi (1850-1860) 1852 Köln Komünistler davasının tertipçilerinden ve baş tanıklarından biri. Wermuth'la birlikte ortaklaşa «19. yüzyılın Komploları-Komünistleri» kitabını yazdı.

Struve, Gustav (1805-1870) Gazeteci ve avukat. Küçük-burjuva demokratı ve fedaratif cumhuriyetçi; 1848'de Ön parlemanto üyesi, Nisan ve Eylül 1848 Baden isyanlarının liderlerinden ve 1849 Baden-Palantina ayaklanmasının liderlerinden biri; Baden Komitesinin üyesi, Devrimin yenilgisinden sonra mülteci olarak Almanya'ya gitti. İngiltere'deki Küçük-burjuva mültecilerin liderlerinden biri, daha sonro ABD'ye gitti, İç savaşa Kuzey-Devletleri safında katıldı.

Tietz, Friedrich Wilhelm (doğ. takriben 1823) Terzi, Komünistler Birliğinin üyesi, 1850'de Birliğin bölünmesinde Willich-Schapper fraksiyonundan yana oldu.

Treitschke, Heinrich Gotthard von (1834-1896) Gerici tarihçi ve gazeteci, 1886'dan sonra Prusya Devletlerinin tarihçisi, Reichtag üyesi (1871'den 1888'e kadar) gerici Prusyalı zihniyetinin propogandacısı ve ideologu, Şovenist, ileri derecede anti-semitik; ve Alman istilacılığının savunucusu.

Ulmer, Johann Komünistler Birliğinin üyesi, 19. yüzyılın 50'lerinin başında Londra'da mülteci, Birliğin bölünmesi sırasında Marks ve Engels'in taraftarlarından oldu.

Venedey, Jakob (1805-1871) radikal gazeteci, 30 yıllarında Parisdeki Yasaklılar Birliğinin önderlerinden biri, 1848/49'da Frankfurt Ulusal Meclisinin (sol kanat) üyesi; 1848/49 devriminden sonra liberal.

Weitling, Wilhelm (1808-1871) Magdeburg'lu terzi kalfası; Alman işçi hareketinin oluşum döneminin seçkin temsilcilerinden, Yasaklanmışlar ve Doğrular Birliğinin üyesi, Ütopik işçi komünizminin en önemli Alman temsilcilerinden; 1844 / 45 yıllarından sonraki teorik ve politik görüşleri proleter sınıflar mücadelesinin taleplerinin gerisinde kaldı; 1846-1848 ve 1849'dan sonra ABD'deki İşçi hareketi içinde faaliyet gösterdi; yaşamının sonuna doğru Uluslararası İşçi Birliğine yakınlaştı.

Wermuth Hannover polis mü-

dürü, 1852 Köln Davasında kamu tanığı; Wilhelm Stieber'le birlikte «19. yüzyılın Komploları-Komünistleri» kitabını yazdı.

Werner

Willich, Augustt (1810-1878) Eski Prusya teğmeni, politik görüşleri yüzünden askeri hizmetlerinden affedildi; Komünistler Birliğinin üyesi, 1849'da Baden-Palantina ayaklanmasında bir gönüllüler kıtasının önderi; 1850'deki Birliğin bölünmesinde Schapper'le birlikte Marks'a karşı sekter fraksiyonu örgütledi; 1853'de mülteci olarak ABD'ye gitti, Amerikan iç savaşında Kuzey Devletlerinin generali.

Witting, E. L.

Wolff, Wilhelm (Lupus) (1809 - 1864) Proleter devrimci, öğretmen, feodal bağımlı Silezyalı bir küçük köylünün oğlu; gençlik hareketlerine katıldı, 1834-1839'da Prusya zindanlarında kaldı, 1846-47'de Brüksel Komünist - Haberleşme Komitesinin üyesi, 1848 Martından sonra Komünistler Birliğinin Merkez Komitesi üyesi, 1848-49'da «Neuen Rheinischen Zeitung»un redaktörlerinden biri, Frankfurt Ulusal Meclisinin üyesi; köylülerin feodalizm tarafından ezilmesine karşı tutarlı bir mücadeleci; Marks ve Engels'in yakın dostu ve mücadele arkadaşı.

Zabel, Friedrich (1802 - 1875) Liberal gazeteci, Berlin «National - Zeitung»un redaktörü (1848 den 1875'e kadar).

Edebi, mitolojik ve İncil'de geçen İsimlerin Açıklaması:

Aschenbrödel (Kül kedisi) Birçok halklarda, çok yaygın halk masallarından birinin kahramanı; uysal ve çalışkan kız çocuğuna insafsız bir biçimde zulmedilir.

Figaro, Beaumarchais'nin «La folle journée, ou le mariage de Figaro» komedisinin kişisi.

Fleur de Marie (Meryem çiçeği ya da zambak) Eugéene Sues'in «Les mystéres de Paris» romanının kişilerinden; Fleur de Marie canilerin arasında yaşar, ama kibar ve saf olarak kalır.

Jonas (Yunus) Ahdi atikden bir kişi, Peygamber.

Matthâus Yeni ahdi atiğin 12 havarisinden biri.

Moor, Karl Schiller'in «Haydutlar» dramının şahıslarından.

Münchhausen, «maceraları» yüzünden Alman edebiyatında palavracı özdeyişleriyle ünlenen kişi (Yalancı Baron).

Thomas Yeni ahdi atiğin kişilerinden, yeniden dirilecek olan 12. havari Hazreti İsa; bundan ötürü «imansız Thomas» özdeyişiyle anılır.

20 TL